

Partimotion

Motion till riksdagen 2017/18:3752

av Jan Björklund m.fl. (L)

En budget som håller ihop Sverige – Liberalernas budgetmotion för 2018

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2018–2020 enligt förslaget i tabell 3 i motionen.
3. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2018 enligt förslaget i bilaga 1 i motionen och tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning.
4. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2019 och 2020 enligt förslaget i bilaga 1 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
5. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden och övriga utgifter för 2018 enligt förslaget i bilaga 1 i motionen.
6. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2019 och 2020 enligt förslaget i bilaga 1 som riktlinje för regeringens budgetarbete.

En budget som håller ihop Sverige

Det är högkonjunktur och många människor får det allt bättre, men det är inte högkonjunktur för alla i Sverige. Tvärtom växer klyftorna mellan den som har jobb och den som står utanför, mellan den som levt länge i Sverige och den som nyss kom hit, mellan bostadsområden och landsändar. Liberalernas uppdrag handlar om att reparera tryggheten, skapa möjligheter och försvara friheten. Så bygger vi en bro över klyftorna, in i nästa årtionde.

Människors liv har förändrats i grunden på bara ett tiotal år. Valfrihet och individualisering har gett oss mer att säga till om. Vi har fått möjligheter att resa, arbeta, studera och leva var vi vill. Med internet och smart teknik har det blivit allt enklare att jobba, mötas och uppleva saker. Livet har blivit friare och därmed mer oförutsägbart. Det är som frisk luft för många – men skapar oro och rädsla hos andra.

Det är kanske inte konstigt att många tycker att det var bättre förr, eller tvivlar på att det blir bättre i övermorgon för dem själva och deras barn. Många som har flytt hit de senaste åren, har fortfarande inte släppts in på riktigt. Nu är det hög tid att skapa en annan bild av framtiden. Vi ser hur klyftorna växer mellan dem som har alla möjligheter, och dem som fastnat i utanförskap och hopplöshet. Det är politikens viktigaste uppgift att bygga broar över klyftorna.

Om Sverige ska klara de utmaningar vi står inför – oavsett om det gäller klimatet eller skolresultaten, Rysslands aggressivitet eller växande vårdköer, utanförskapet eller främlingsfientlig hatpropaganda – så måste vi ta tillvara och ge chanser till alla som bor i vårt land. Den som idag har minst frihet ska kunna känna framtidshopp igen.

Klyftorna sliter sönder vårt land, broarna håller ihop det. Vi liberaler vill hålla Sverige helt.

Liberalernas budget för 2018:

Skapa möjligheter

För det första måste var och en av oss veta att vi styr över vårt eget liv och kan förbättra vår situation. Föräldrarnas bakgrund ska inte få vara avgörande för barnens framtid. Skolan ska göra klassresor möjliga, med hjälp av kunskap, förväntningar och studiero. Fler ska få chansen till ett första jobb istället för att fastna i utanförskap. Och den som utbildar sig, jobbar hårt och tar ansvar ska också se resultatet av sina ansträngningar i den egna plånboken.

Satsningar för att skapa möjligheter:

- Tioårig grundskola och fler lektionstimmar för alla
- Extra undervisningstid i skolan för nyanlända elever
- Särskilda karriärtjänster med högre lön på skolor i utsatta områden
- Enklare att anställa, för att skapa fler riktiga jobb
- Inträdesjobb för nyanlända och unga
- Ökade drivkrafter att gå från bidrag till jobb
- Gör det mer lönsamt att studera vidare, genom att höja brytpunkten för statlig skatt

Reparera tryggheten

För det andra måste de grundläggande uppgifterna i samhället fungera. Dit hör en rättsstat som människor kan lita på. Trygghet i vardagen, och vetskapen att polisen är på plats när det behövs. Lika viktigt är det att alla människor kan känna att det går att klara sin egen försörjning – och att det finns ett skyddsnät när vi behöver det. Att vi får rätt vård i rätt tid, var vi än bor.

Satsningar för att reparera tryggheten:

- Återinför vårdbiträden
- Bättre primärvård och fler allmänläkare på vårdcentralerna
- Karriärtjänster för sjuksköterskor för att uppvärdera yrket
- Fler poliser och höj polislönerna
- Kommunala trygghetsvakter

Försvara friheten

För det tredje ska vi vara beredda att försvara vår och andras frihet på riktigt. Världen omkring oss är osäkrare än på länge. I den nya verkligheten behöver Sverige öka försvarsförmågan rejält. Ett starkt försvar en självklar del av demokratin. Vi försvarar ett Sverige där människor får leva, tro, klä sig och älska som de vill. Där friheten gäller alla – vem du än är, var du än kommer ifrån. Och där människor får vara som de är, men också bli något annat om de vill.

Satsningar för att försvara friheten:

- Kraftig upprustning av försvaret
- Frihet måste få kosta – förstärk den personliga assistansen

- Satsning på kunskap om och arbete mot hedersvåld i skolan, socialtjänsten och polisen

Så bygger vi bron in i nästa årtionde: Med liberal politik för att skapa möjligheter, reparera tryggheten och försvara friheten. För att den som idag tvivlar på framtiden, ska få anledning att längta till imorgon.

Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansens bedömning av svensk ekonomi

Svensk ekonomi går bra. Efter en ovanligt lång och djup nedgång råder det nu högkonjunktur. Som i varje högkonjunktur blir jobben fler och skatteintäkterna större. Samtidigt kan inte högkonjunkturen dölja att Sverige står inför en period med stora reformbehov. Trots den höga tillväxten präglas svensk ekonomi av flera långsiktiga problem och obalanser. Arbetsmarknaden kännetecknas av en stor och ökande tudelning, där en allt större andel arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden. När många nyanlända nu etablerar sig i Sverige riskerar tudelningen att förstärkas. Trots högt tryck i ekonomin och en påtaglig arbetskraftsbrist är arbetslösheten därför fortsatt hög i många grupper och sysselsättningsgraden förväntas som helhet vända ned redan om ett par år. Det är tydligt att konjunkturuppgången inte kommer alla till del. Samtidigt dämpas BNP-tillväxten på grund av den ökande arbetskraftsbristen.

Parallellt med utvecklingen i Sverige är de ekonomisk-politiska riskerna i omvärlden betydande. Osäkerheten kring Donald Trumps politik i USA, förhandlingar om Storbritanniens utträde ur eu och utvecklingen på Koreahalvön skapar stor osäkerhet i prognoserna för den globala ekonomin. Dessutom finns frågetecken kring hur avtrappningen av de senaste årens mycket expansiva penningpolitik kommer att påverka både finansmarknaden och den reala ekonomin, samt hur länge USA:s mycket långa högkonjunktur kan hålla i sig.

För att Sverige ska klara utvecklingen krävs nya strukturreformer. För att konjunkturuppgången ska komma alla till del behöver arbetsutbudet öka, inträdet på arbetsmarknaden underlättas, efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft stärkas och matchningen fungera bättre. Med ökande risker för protektionism och populism krävs att Sverige genomför reformer för att säkra långsiktig tillväxt.

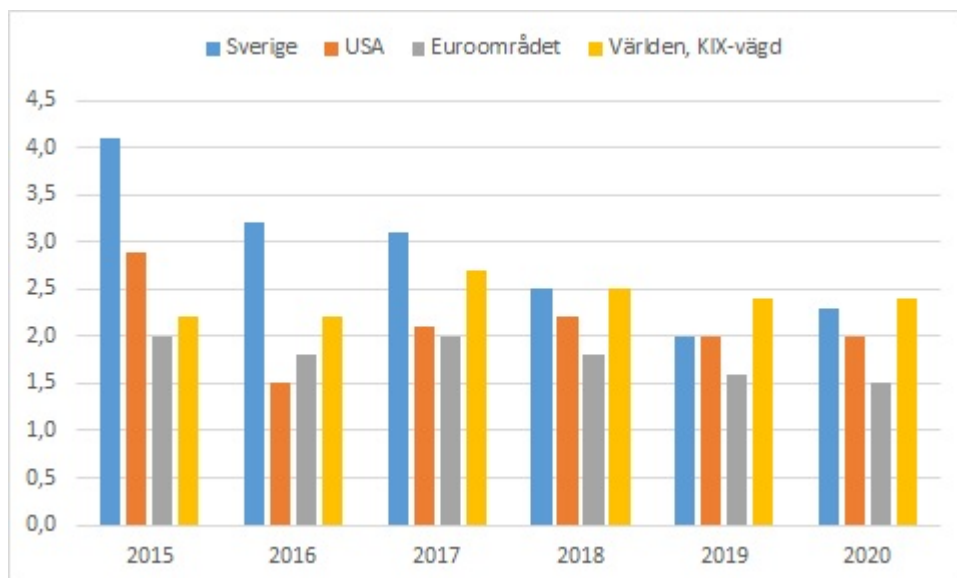
Starkare internationell återhämtning

Efter finanskrisen och den efterföljande globala lågkonjunkturen har den internationella återhämtningen präglats av en förhållandevis långsam konjunkturuppgång. Under de senaste åren har dock en expansiv penningpolitik och en mindre åtstramande finanspolitik gynnat tillväxten i OECD-länderna. 2017 ser ut att bli det första året på ett decennium då ekonomierna i samtliga OECD-länder växer.

Många förtroendeindikatorer har fortsatt att förstärkas och ger stöd åt bilden av en bred fortsatt återhämtning inom OECD. Den amerikanska ekonomin är i nuläget nära fullt resursutnyttjande. Euroområdet går allt bättre och förväntas fortsätta växa stabilt tack vare en fortsatt expansiv penningpolitik och starka förtroendeindikatorer, samt på grund av att de politiska riskerna har minskat. För Storbritanniens del ser konjunkturen ut att mattas av 2017 och 2018. Utträdesförhandlingarna riskerar att bli komplicerade, vilket skapar en osäkerhet som påverkar investeringsbeslut redan på kort sikt. Samtidigt som utsikterna ser goda ut i de flesta länder har den ekonomisk-politiska osäkerheten ökat. Värderingarna på världens börser blir allt högre. I kombination med politiska risker, främst när det gäller den amerikanska finanspolitiken, svåra utträdesförhandlingar ur eu för Storbritannien vid Brexit och ett fortsatt sårbart finansiellt system innebär det att riskerna för bakslag på medellång sikt inte är obetydliga.

I tillväxtländerna ses också en tydlig förstärkning, både för råvaruexportörer och råvaruimportörer. Kinas tillväxt har stabiliserats i linje med de kinesiska myndigheternas tillväxtmål om 6,5–7,0 procent, som en konsekvens av att ekonomin i landet ombalanseras från investeringar till konsumtion. Kina lider dock av fortsatt hög skulduppbyggnad, som ännu inte mattats av.

Figur 1: BNP-tillväxt i ett antal ekonomier, prognos 2017–2020. Årlig tillväxttakt i procent (ej kalenderkorrigerad). Sverige, USA, euroområdet, världen KIX-vägd.

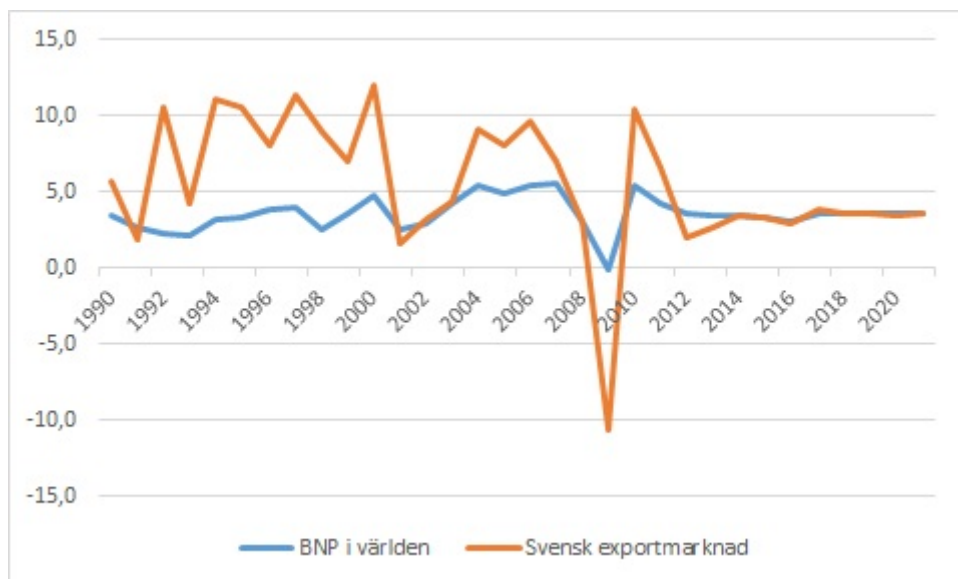
Källa: Budgetpropositionen 2018

Trots bättre tillväxtutsikter på ett par års sikt har den långsiktiga tillväxtpotentialen i många OECD-länder försvagats betydligt av låga investeringar efter finanskrisen. Tillväxten i potentiell BNP kommer långsamt att återhämta sig under åren 2017–2021, men når i euroområdet och USA inte upp till samma takt som före finanskrisen. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt i produktiviteten till att den potentiella tillväxten blir fortsatt låg.

För Sveriges del indikerar det oväntat starka utfallet för andra kvartalet att högkonjunkturen är starkare än vad som tidigare förutsetts. Tillväxten drivs både av en robust inhemsk konsumtion och av den ökade tillväxten i omvärlden. Den svenska exportmarknaden stärks gradvis, men till lägre nivåer än historiskt.

Världsmarknadsefterfrågan på svensk export bedöms växa långsammare än sitt historiska genomsnitt under kommande år, vilket är i linje med den globala inbromsningen av handelsutvecklingen. Förklaringar till detta är en försvagning i trenden mot ökad internationell specialisering, svag internationell investeringstillväxt och en snabb ökning av icke-tariffära handelshinder. Konjunkturinstitutet förväntar sig att den svenska exportmarknaden växer med i genomsnitt 3,5 procent per år 2019–2021. Det är högre än de senaste fem årens genomsnitt på 3 procent, men en lägre ökningstakt än genomsnittet 1995–2016 som uppgår till 5,9 procent per år.

Figur 2: BNP i världen och svensk exportmarknad 1990–2020 (procentuell förändring).

Källa: Konjunkturläget juni 2017

Sammanfattningsvis har den internationella återhämtningen stärkts, men präglas fortsatt av både osäkerhet och lägre tillväxtpotential på lång sikt. För att stärka tillväxtutsikterna krävs att både avancerade ekonomier och tillväxtekonomier genomför strukturreformer som stärker produktiviteten och tillväxten på medellång sikt. Samtidigt är det viktigt att EU-länderna tillsammans med Storbritannien reducerar de ökande politiska och ekonomiska riskerna som följer av Storbritanniens utträde ur eu. För Sveriges del är det av största vikt att, givet en global trend mot svagare handelsutveckling, genomföra reformer med syfte att stärka svensk jobbtillväxt och öka svenska exportmarknadsandelar.

Utanförskapet biter sig fast i Sverige trots högkonjunktur

Sverige befinner sig i en ovanlig högkonjunktur. Efterfrågan i svensk ekonomi har stärkts och BNP-tillväxten bedöms uppgå till 3,1 procent 2017 och 2,5 procent 2018. Det som skiljer denna konjunkturåterhämtning från andra är att Sverige samtidigt präglas av strukturella obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. En högkonjunktur är normalt det tillfälle då de som står längst från arbetsmarknaden har en möjlighet att etablera sig. Men nu präglas i stället arbetsmarknaden av en växande tudelning där en allt större andel arbetslösa, till övervägande del bestående av utrikes

födda och personer utan gymnasieutbildning, står allt längre från arbetsmarknaden. Bostadsmarknaden präglas av bostadsbrist, trots ett historiskt stort byggande, som skapar stora svårigheter att få en bostad där jobben finns. Obalanserna innebär att utanförskap, arbetslöshet och bidragsberoende biter sig fast trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur. Dessutom ser vi att BNP-tillväxten hålls tillbaka eftersom företag och myndigheter inte kan anställa i den omfattning de skulle behöva.

Arbetskraftsbristen i den privata sektorn tangerar de nivåer som rådde precis innan finanskrisen 2008. Behovet av reformer är stort, men regeringen försitter chansen att genomföra dem trots det goda ekonomiska läget. Konjunkturinstitutets och Finanspolitiska rådets utvärderingar visar att regeringens politik saknar eller endast har en mycket marginell effekt på problemen.

Som beskrivs i inledningen följer utvecklingen på hela arbetsmarknaden inte med, trots de goda utsikterna för svensk tillväxt. Arbetslösheten är fortsatt hög i många grupper, jämviktsarbetslösheten har inte minskat påtagligt och sysselsättningsgraden förväntas plana ut, enligt Konjunkturinstitutets prognos. Det är tydligt att konjunkturuppgången inte kommer alla till del. Regeringens arbetslöshetsmål uppnås inte, i stället är Sverige längre ifrån det än när det sattes 2013.

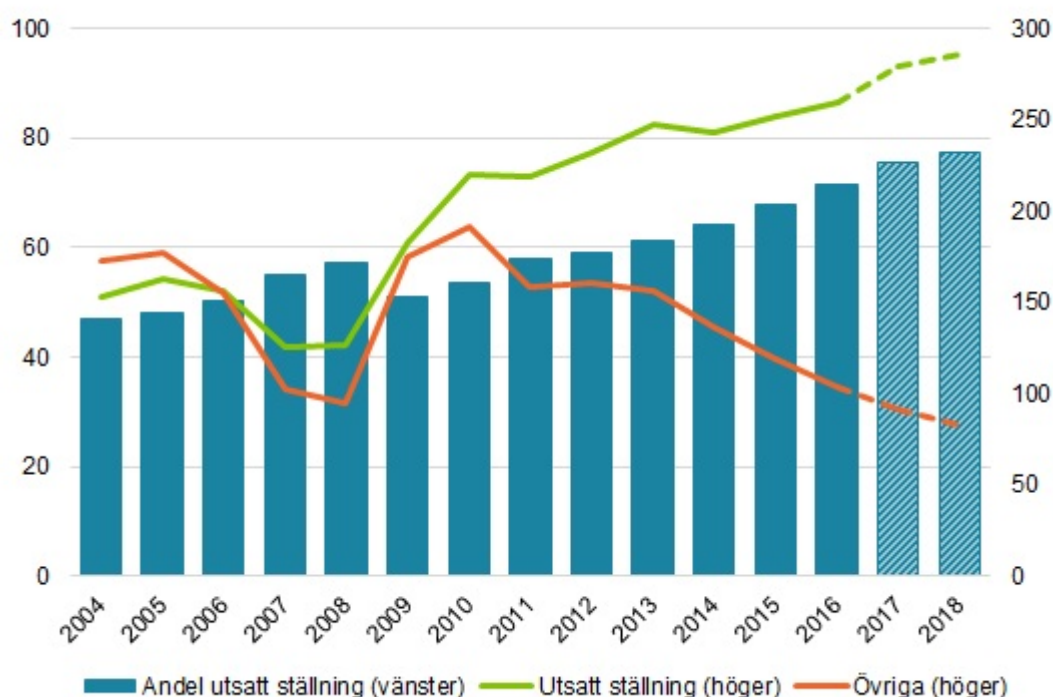
Utvecklingen på arbetsmarknaden påverkas i hög grad av att antalet nyanlända i Sverige ökat. Mellan 2012 och 2021 förväntas 490 000 nyanlända starta sin etablering, enligt Ekonomistyrningsverkets prognos. Men att en stor grupp nyanlända på kort sikt ökar antalet som står till arbetsmarknadens förfogande behöver i sig inte vara ett problem. Om dessa personer står nära arbetsmarknaden bör de på något års sikt hitta en sysselsättning.

Problemet i Sverige är dock att strukturella obalanser på både arbetsmarknaden och bostadsmarknaden håller både nyanlända och andra utsatta grupper utanför arbetsmarknaden mer permanent. En stor och ökande andel av de arbetslösa utgörs av särskilt utsatta grupper: utomeuropeiskt födda, personer med högst förgymnasial utbildning, äldre och funktionsnedsatta.

Dessa grupper har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden på grund av höga trösklar orsakade av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, växande kompetenskrav, skatteklivar och få jobb med lägre kvalifikationskrav, samt dålig tillgång på bostäder. Ett tydligt tecken på de nuvarande obalanserna är att matchningen mellan lediga jobb och arbetslösa försämras. Allt fler arbetslösa står allt längre från arbetsmarknaden och arbetsgivarnas behov. Nettoökningen av antalet personer i utsatta grupper inskrivna hos Arbetsförmedlingen sedan finanskrisen beror till stor del på att fler utomeuropeiskt

födda tillkommit. Med ett stort antal nyanlända som behöver ta sig in på arbetsmarknaden riskerar dessa strukturella obalanser att förstärkas ytterligare. Behovet av reformer är alltså akut. Enligt SCB har bara hälften av de nyanlända ett arbete efter nio år i Sverige. Endast 35 procent av gruppen utomeuropeiskt födda har en heltidsanställning, enligt Arbetsmarknadspolitiska rådet.

Figur 3: Arbetslösa inskrivna hos Arbetsförmedlingen, utsatta grupper, och övriga 16–64 år. Antal och andel i procent. Prognos för 2017 och 2018.

Källa: Arbetsförmedlingen

Oroväckande nog förväntas flera av regeringens åtgärder förstärka problemen. Konjunkturinstitutet har bedömt att förändringar av arbetslöshetsförsäkringen, omläggningar inom arbetsmarknadspolitiken samt högre anställningskostnader för unga och äldre gör att färre står till arbetsmarknadens förfogande och minskar sysselsättningen. Regeringen har bland annat ökat regelkrånglet för nystartsjobbet och därmed försvårat inträdet för grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. En utveckling i denna riktning, med försämringar av förutsättningarna för jobb och ekonomisk tillväxt, är fel väg för Sverige.

Stark konjunktur men villkoren för långsiktig tillväxt utmanas

Ett starkt BNP-utfall för det andra kvartalet 2017 indikerar, tillsammans med positiva utfall för förtroendeindikatorer, att högkonjunkturen fortsätter starkare än vad som tidigare förutsagts. Tillväxten har reviderats upp till 3,1 procent för 2017 och 2,5 procent 2018. Investeringarna har ökat i Sverige sedan 2014 och har varit en viktig drivkraft för tillväxten. Bostadsinvesteringar och näringslivets övriga investeringar har ökat snabbt. Samtidigt är hushållens efterfrågan fortsatt en central del i återhämtningen. Många år av ökande disponibel inkomst, bland annat till följd av jobbskatteavdraget, samt låga räntor och en hög befolkningstillväxt leder till ökad efterfrågan hos hushållen och offentlig sektor. En alltmer robust uppgång i omvärlden bidrar också till tillväxten.

Under kommande år förväntas högkonjunkturen bestå, men utvecklingen dämpas. I takt med att resursutnyttjandet stiger begränsas de lediga resurserna i ekonomin och tillväxten hålls tillbaka. Arbetslösheten på 6,5 procent är under jämviktsarbetslösheten, den sjunkande arbetslösheten beror alltså på högkonjunkturen, inte på att arbetsmarknaden fungerar bättre. Både Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket bedömer i stället att jämviktsarbetslösheten kommer att öka de kommande åren.

Tillväxten i svensk ekonomi har drivits av flera samverkande faktorer. För det första har Sverige, tack vare Alliansregeringens strukturreformer och väl avvägda stabiliseringspolitik, i samverkan med en i huvudsak expansiv penningpolitik, klarat den utdragna lågkonjunkturen bättre än många jämförbara länder. Arbetskraftsdeltagandet har upprätthållits och ökade jämfört med högkonjunkturåren 2001 och 2007. Hushållens disponibla inkomst har också ökat betydligt, med upprätthållen inhemsk konsumtion som följd. Sveriges goda utgångsläge har därmed skapat förutsättningar för en stark och bred återhämtning. Konjunkturinstitutet nämner till exempel i sin prognos från december 2016 att Alliansregeringens ekonomiska politik fortfarande har en dämpande effekt på jämviktsarbetslösheten. För det andra har svensk penningpolitik gradvis blivit mer expansiv under de senaste åren. Denna expansiva penningpolitik, med låga eller negativa räntenivåer, gör att kronan förblir svag och att efterfrågan stärks. Den expansiva inriktningen ligger fast trots att Sverige går in i en högkonjunktur och den konjunkturrella arbetslösheten minskar.

För det tredje har regeringen förskjutit finanspolitiken i expansiv riktning med ökade och ofinansierade utgifter. Med nuvarande högkonjunktur finns inga skäl att föra finanspolitiken i expansiv riktning. Konjunkturinstitutet bedömer att det finns utrymme för 25 miljarder kronor i ofinansierade reformer, regeringen väljer i stället att spendera

40 miljarder, det största reformutrymmet sedan det finanspolitiska ramverket etablerades. Regeringens politik är ur både ett stabiliseringspolitiskt och budgetpolitiskt perspektiv helt felaktig. Den är procyklisk och förstärker konjunktursvängningarna. Med nuvarande prognoser kommer regeringen att minska det strukturella sparandet både 2017 och 2018 och därmed underblåsa högkonjunkturen.

På sikt finns flera skäl till oro för tillväxten. I många länder bidrar en långsam ökning av den arbetsföra befolkningen och en låg tillväxt av produktiviteten till att den potentiella tillväxten kommer vara låg under lång tid framöver. Också i Sverige syns tecken på denna utveckling – produktivitetstillväxten i svensk ekonomi förväntas vara fortsatt svag under kommande år, samtidigt som befolkningen åldras. Vad som är skälen till den lägre globala produktivitetstillväxten är inte fullt utrett, och olika teorier finns. Det kan vara en kvardröjande effekt av finanskrisen, eller en konsekvens av en pågående strukturomvandling från mer kapitalintensiva branscher till mindre, eller helt enkelt att innovationstempot minskat på allt mer reglerade marknader.

Samtidigt finns betydande ekonomisk-politiska risker framför oss, som gör den svenska ekonomin sårbar. Förhandlingarna om Storbritanniens utträde ur eu kan leda till osäkerhet och spänningar. Osäkerheten om den ekonomiska utvecklingen i USA har också ökat markant efter presidentvalet. Om USA skulle införa protektionistiska åtgärder riskerar det leda till att andra länder gör detsamma, vilket i sin tur dämpar världshandeln och leder till lägre global BNP-tillväxt. Även avvecklingen av skulduppbyggnaden i den kinesiska ekonomin medför risker för världskonjunkturen.

Slutligen kommer styrkan i den strukturomvandling som nu sker, och Sveriges anpassningsförmåga till den, vara avgörande för utvecklingen av svensk ekonomi. Under det kommande decenniet kommer automatisering och digitalisering leda vägen för strukturomvandlingar i ekonomin. Hur väl arbetskraften och övriga resurser klarar att ställa om och anpassa sig till en sådan utveckling kommer vara avgörande, både för svenskt välstånd men också för hur vårt samhälle kan hålla ihop.

För att understödja tillväxten framöver bör den ekonomiska politiken användas för att vidta åtgärder som frigör ytterligare produktionsresurser i ekonomin och stimulerar produktivitetstillväxten. Därmed ökar potentiell BNP och potentiell sysselsättning, och på sikt även Sveriges välstånd. Samtidigt måste omställningskapaciteten i svensk ekonomi öka ytterligare. För att värna Sveriges välståndsutveckling krävs att de strukturella reformer som genomfördes under Alliansregeringen nu följs upp med nya åtgärder för att främja inträdet på arbetsmarknaden, investeringar och omställning.

Alliansens syn på regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Trots högkonjunkturen ser vi hur antalet och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden växer. Samtidigt väljer regeringen att föra en procyklisk finanspolitik. Med betydande obalanser på arbetsmarknaden och bostadsmarknaden är behovet av reformer påtagligt.

Det är mot denna bakgrund anmärkningsvärt att regeringen står utan en effektiv jobbpolitik och förefaller sakna ambitioner när det gäller att presentera en samlad strategi som kan leda till en varaktig höjning av sysselsättningen. Regeringen står tomhänt och handfallen när det gäller att hantera Sveriges långsiktiga problem.

Risker för svensk ekonomi och statsfinanser

En stark offentlig ekonomi och en stabil makroekonomisk miljö är viktiga förutsättningar för att skapa tillväxt och välbefinnande. Det gör att människor och företag vågar konsumera och investera samt att banker och andra länder vågar låna ut pengar till Sverige till goda villkor. Det skapar också utrymme för viktiga satsningar på till exempel välfärd, trygghet och integration, i stället för att offentliga medel ska gå till räntor och amorteringar. I lågkonjunkturer och kriser ger starka offentliga finanser också handlingsutrymme att bedriva en kontracyklisk politik för att mildra nedgången och understödja återhämtningen.

Sverige har under många år haft en bred politisk samsyn kring de finanspolitiska spelregler som ska gälla för den ekonomiska politiken. Denna samsyn grundar sig i erfarenheterna från den finanskris som slog till på 1990-talet, då Sveriges ekonomi saknade motståndskraft. Det finanspolitiska ramverket med överskottsmål, utgiftstak, kommunalt balanskrav och en sammanhållen budgetprocess infördes efter krisen för att säkerställa att finanspolitiken framöver skulle vara långsiktigt hållbar. I och med 2008 års finanskris kom det finanspolitiska ramverkets effektivitet att prövas. Ramverket tjänade Sverige väl. Under krisåren ökade skuldnivåerna för jämförbara EU-länder i genomsnitt med cirka 30 procent av BNP. I Sverige var skuldnivån närmast oförändrad. Det berodde inte främst på att Sverige höll igen i krisens inledningsskede, utan på att Sverige till skillnad från de flesta andra länder gick in i krisen med betydande överskott. De höga skuldnivåerna i andra länder medför att dessa nu riskerar att ha uttömt sina möjligheter att stimulera ekonomin när nästa kris slår till, medan Sverige fortfarande står starkt.

Att regeringen ensidigt försökte avskaffa överskottsmålet bara sex månader efter valet och därmed äventyrade den politiska samsynen kring det finanspolitiska ramverket var därför dåligt för Sverige. Att se över ramverket kräver både djup analys och bred enighet. För att stoppa regeringens ensidiga agerande fattade riksdagen på Alliansens initiativ beslut om att en brett parlamentariskt förankrad utredning skulle föregå ett beslut om revidering av det finanspolitiska ramverket.

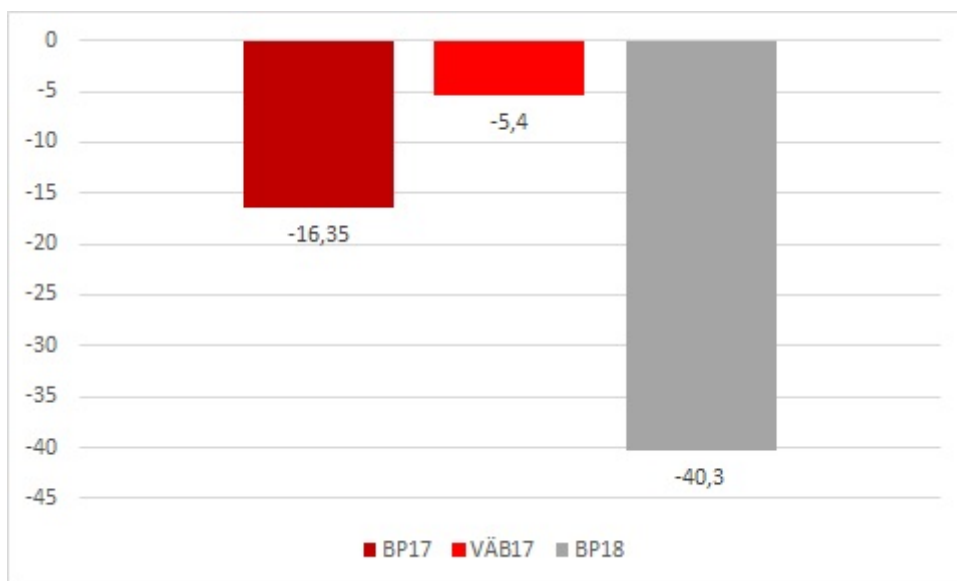
Alliansen välkomnar den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens fått gehör för sin strama linje, med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare, en tydligare och mer transparent budgetprocess samt en förstärkt uppföljning.¹ Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel är positivt, dels att den totala skuldnivån är så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. På så sätt säkras hållbara offentliga finanser på både kort och lång sikt.

Att de offentliga finanserna stärks i goda tider är den bärande principen för både det nya och det gamla överskottsmålet, för att skapa säkerhetsmarginaler inför framtida kriser. Med rådande högkonjunktur finns därför skäl att bedriva en budgetpolitik som är åtstramande. Det är därför uppseendeväckande att regeringen i stället för att stärka sparandet genomför ofinansierade reformer både i budgetpropositionen för 2017 och 2018.

---

¹ Det nya överskottsmålet innebär att det finansiella sparandet i offentlig sektor ska uppgå till en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. Konjunkturinstitutet bedömer att ett strukturellt sparande om 0,5 procent av potentiell BNP indikerar att det nya överskottsmålet är uppfyllt. Dessutom införs ett skuldankare. Nivån på detta har satts till 35 procent av BNP för Maastrichtskulden.

Figur 4: Effekt på finansiellt sparande i offentlig sektor av reformerna i budgetpropositionen för 2017, vårändringsbudgeten 2017 och budgetpropositionen för 2018. Miljarder kronor.

Källa: Vårpropositionen 2017, budgetpropositionen 2017, budgetpropositionen 2018, Konjunkturinstitutet, egna beräkningar

Det finns betydande frågetecken om hållbarheten i regeringens budget. I konjunkturuppgången har skatteintäkterna blivit mycket större än förutsett, vilket har stärkt de offentliga finanserna. Detta är ett inte ovanligt mönster. När konjunkturen vänder ned är risken stor att storleken på skatteintäkterna överraskar på nedsidan i stället. Då kommer de kraftigt ökade utgifter regeringen vill genomföra att ha varit mer än vad de offentliga finanserna tål och kraftiga åtstramningar i ett sämre konjunkturläge kan bli nödvändigt. Sammanfattningsvis visar regeringens hantering av finans- och budgetpolitiken på stora brister som riskerar att långsiktigt försvaga Sverige. Högkonjunkturen används inte för att motverka tudelningen på arbetsmarknaden. Dessutom försvagas Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Vidare riskerar stimulanspolitiken att leda till överhettning, med farligt höga huspriser och ohållbar skuldsättning. Slutligen riskerar regeringens expansiva finanspolitik att försvaga offentliga finanser om de ökade skatteintäkterna visar sig vara tillfälliga snarare än permanenta.

Ekonomisk politik som minskar sysselsättning och arbetsutbud

Trots att Sverige befinner sig i en högkonjunktur växer antalet och andelen arbetslösa som står långt från arbetsmarknaden. Den bästa chansen för dessa grupper att komma in

på arbetsmarknaden är just nu, under högkonjunkturen. När tillväxten vänder nedåt kommer deras jobbchanser att försämrans kraftigt. Behovet av reformer är därför påtagligt. Oroväckande nog bedömer både Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet att regeringens åtgärder inte har mer än en ytterst marginell effekt på sysselsättningen.

Strukturella problem på den svenska arbetsmarknaden gör att grupper som står långt från arbetsmarknaden, bland annat äldre, utomeuropeiskt födda, personer utan gymnasieutbildning och personer med en funktionsnedsättning, fortsatt har stora svårigheter att få ett jobb. Gruppen utgör en växande andel av de arbetslösa och förväntas 2017 uppgå till tre fjärdedelar av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen. När gruppen arbetslösas sammansättning skiftar ser vi arbetskraftsbrist och hög arbetslöshet, samtidigt. Det bromsar både jobbtillväxten och BNP-tillväxten. Därtill kräver välfärdens långsiktiga finansiering en förlängning av arbetslivet för fler genom både tidigare inträde på, och senare utträde från, arbetsmarknaden. Viktiga strukturella reformer krävs för att få till stånd en positiv utveckling.

I skenet av de utmaningar som finns på arbetsmarknaden och det behov av åtgärder som därmed föreligger är regeringens politiska prioriteringar felaktiga. Regeringens politik riskerar i flera avseenden att förstärka problemen. I ett läge då fler reformer behövs för att stärka sysselsättningen och minska utanförskapet går regeringen åt motsatt håll och försvårar och fördyrar jobbskapande. Regeringen har under mandatperioden höjt skatter på jobb och företagande med 35 miljarder kronor. Det gäller bland annat minskade möjligheter till rut-avdrag, höjda inkomstskatter för 1,4 miljoner svenskar, och höjda socialavgifter för unga och äldre. De satsningar regeringen gör på näringspolitik är försumbara jämfört med de höjda skatterna.

Regeringen försvårar för företagande och jobbskapande genom att öka kostnaderna för att anställa. Under regeringens två första år har en särskild löneskatt för dem som är över 65 år och jobbar införts och arbetsgivaravgiften för unga har tredubblats. De höjda kostnaderna för att anställa försvårar både inträdet på, och tidigarelägger utträdet från, arbetsmarknaden. Det är särskilt problematiskt i ljuset av det stora samhällsekonomiska behov som finns av att förlänga yrkeslivet. Utöver att höja direkta anställningskostnader har regeringen också valt att försämra de ekonomiska förutsättningarna för rot- och rut-tjänster. Detta görs trots att finansministern beskriver rut-reformen som en kostnadseffektiv åtgärd för att skapa jobb till de grupper som har en relativt svagare anknytning till arbetsmarknaden. Effekterna av detta skymms av den starka högkonjunkturen, men effekterna på några års sikt är allvarliga. Sammantaget kommer

regeringens åtgärder att försämra förutsättningarna för de arbetsgivare som anställer och vill anställa de grupper som har svårast att komma in på arbetsmarknaden.

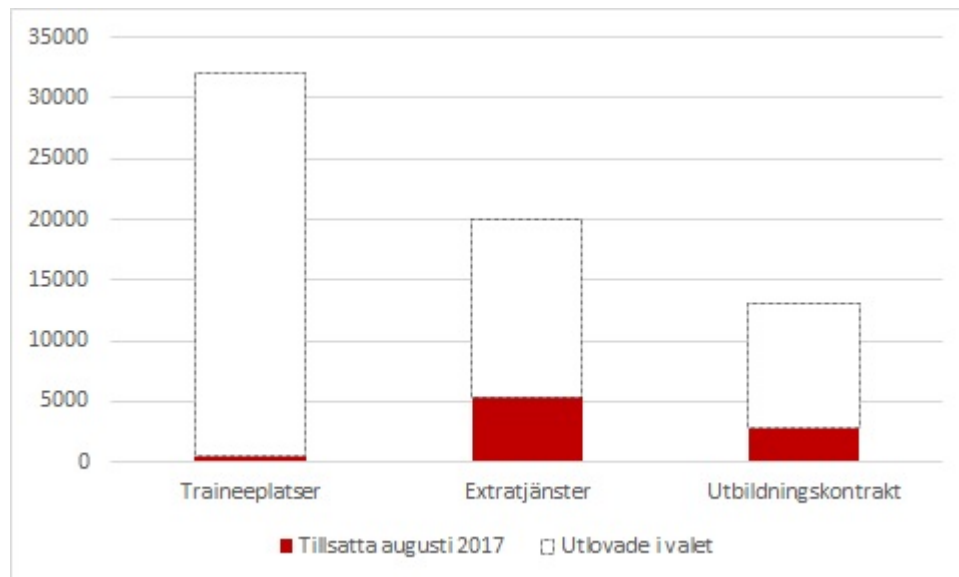
Vad gäller de förslag som utgör grunden i regeringens jobbpolitik, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och utbildningssatsningar, finns flera invändningar. Särskilt allvarligt är att dessa åtgärder riskerar att få en begränsad effekt på de grupper som bör prioriteras mest. Det gäller de mest utsatta grupperna som står längst ifrån arbetsmarknaden och som för närvarande ökar som andel av arbetslösheten.

Arbetslösheten i Sverige ligger på 6,7 procent. Konjunkturinstitutet bedömer att den arbetslöshet som är förenlig med prisstabilitet, jämviktsarbetslösheten, uppgår till 6,8 procent i dag och ökar till 6,9 procent under åren framöver. Det grundläggande arbetsmarknadsproblemet är alltså inte att arbetslösheten temporärt är hög på grund av en svag inhemsk efterfrågan, det som kallas konjunkturell arbetslöshet, utan att jämviktsarbetslösheten är för hög och att stora grupper har mycket svag anknytning till arbetsmarknaden.²

Att under konjunkturedgångar, när den konjunkturella arbetslösheten är hög, bygga ut arbetsmarknadspolitiska program är en rimlig åtgärd för att jämna ut effekter av konjunkturcykeln på arbetslöshet, sysselsättning och inkomster. Men regeringen använder nu samma politik under en konjunkturuppgång, med mycket osäkra resultat. Erfarenheter från både Sverige och andra länder påvisar riskerna med att snabbt bygga ut arbetsmarknadspolitiska program när den konjunkturella arbetslösheten är liten. För det första är det tydligt att regeringen har stora problem med att bygga ut de program man sätter igång. Endast några hundra av de 30 000 utlovade traineeplatserna har tillsatts. Misslyckandet är så stort att regeringen nu väljer att skrota sitt kanske viktigaste löfte till väljarna i valet 2014. Det är rätt, men mycket lite talar för att det som kommer i stället kommer att få större effekt. För det andra riskerar åtgärderna att ha betydande undanträngningseffekter när de byggs ut under en högkonjunktur. En orsak är att deltagande i åtgärder ofta minskar sökbenägenheten bland de arbetslösa.

---

² Se bland annat Arbetsekonomiska rådets rapport 2017.

Figur 5: Antal utlovade och utnyttjade platser i regeringens arbetsmarknadspolitik.

Källa: Arbetsförmedlingen

Extratjänsterna och en stor del av traineejobben, som är eller har varit centrala delar av regeringens arbetsmarknadspolitiska program, är inriktade mot den offentliga sektorn. Erfarenheter från tidigare program visar att tillfälliga platser inom den offentliga sektorn har särskilt stora undanträngningseffekter eftersom det finns en möjlighet att temporärt ersätta vikarier med personal från dessa program. Om platserna är villkorade, och endast ska omfatta arbetsuppgifter som i dag inte utförs, minskar risken för undanträngning. Men då är risken stor att det kommer att handla om förhållandevis okvalificerade uppgifter som endast i liten utsträckning ger ökade yrkeskunskaper. Platserna kommer därmed att ha liten effekt på deltagarnas anställningsbarhet, och sannolikheten att deltagarna får ett reguljärt arbete efter att programtiden avslutats är därför låg.

De reguljära utbildningsinsatser som regeringen föreslår, och som till stor del bygger vidare på satsningar som Alliansregeringen gjorde, kan förstärka matchningen på arbetsmarknaden genom att ge arbetssökande den kompetens som efterfrågas. Men även här riskerar åtgärderna att vara verkningslösa för de grupper som har den allra svagaste anknytningen till arbetsmarknaden, och som växer som andel av arbetslösheten. Åtgärder för att skapa vägar in på arbetsmarknaden för denna grupp, ofta personer utan gymnasieutbildning och utomeuropeiskt födda, är centrala för att bekämpa arbetslösheten i Sverige, och bör därför särskilt prioriteras. Exempelvis har 48 procent av de nyanlända som deltar i Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag 2017 endast en grundskoleutbildning eller mindre. För äldre deltagare är det svårt att sent i livet läsa in

gymnasiekompetens, och andra åtgärder för att öppna vägar till arbete måste till. Utbildningssatsningar är en nödvändig del i de åtgärder som krävs för att minska arbetslösheten, men kommer inte ensamt räcka för att bryta utanförskapet i de växande grupper som står allra längst från arbetsmarknaden. För att utbildningssatsningarna ska kunna ge en signifikant och positiv påverkan på arbetsmarknadens funktionssätt krävs också reformer som gör arbetsmarknaden mer flexibel.

Det som har fungerat för de svaga grupper som utgör de flesta arbetslösa är nystartsjobben. Nära en tredjedel av dem som har fått nystartsjobb, över 14 000, har varit i Sverige kortare än fem år. Regeringen väljer dock av politiska skäl att försämra villkoren för dessa genom ökat regelkrångel, och nystartsjobben har minskat betydligt under 2017. Detta försvårar ytterligare inträdet på arbetsmarknaden.

Regeringen har, till skillnad från Alliansen, än så länge inte redovisat några siffrersatta sysselsättningseffekter av sin politik. Att inte redovisa presenterade åtgärders inverkan på sysselsättning och arbetsutbud minskar transparensen, försvårar för medborgarna att granska regeringens politik och har kritiserats av Finanspolitiska rådet, den myndighet som har i uppgift att granska regeringens politik. I avsaknad av bedömningar från Finansdepartementet har regeringens egna expertmyndigheter dock granskat de förslag som lagts.

Sysselsättningseffekterna av regeringens politik är, i skenet av de utmaningar som finns på svensk arbetsmarknad, mycket nedslående. Skatte- och bidragshöjningar försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och de utbildningssatsningar som görs har begränsad effekt. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har mycket begränsad effekt och utbyggnaden är kraftigt försenad; endast några hundratal traineetjänster har tillsatts. Konjunkturinstitutet bedömde 2015 att regeringens politik minskade den varaktiga sysselsättningen med 15 000–20 000 personer.³ Samtidigt ledde åtgärderna till att arbetsutbudet minskar med minst 15 000 personer. I ESV:s utvärdering av budgetpropositionen 2016 bedömdes sysselsättningseffekterna vara obefintliga, och i Konjunkturinstitutets utvärdering av budgetpropositionen 2017 bedöms de vara små.⁴ I stället konstaterar Konjunkturinstitutet att det är Alliansregeringens reformer som fortfarande dämpar jämviktsarbetslösheten.

En lång rad remissinstanser har också pekat på negativa effekter av regeringens enskilda förslag. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Io, TCO, Svenskt Näringsliv och Pensionsmyndigheten är exempel på myndigheter och

---

³ Konjunkturläget juni 2015.

⁴ Ekonomistyrningsverkets prognos november 2016, Konjunkturinstitutets prognos december 2016.

organisationer som är kritiska till vilka effekter regeringens skattehöjningar får för jobben. Flera instanser är också kritiska till förändringarna av skattereduktionen för rut-tjänster. Arbetsförmedlingen anser att förändringarna i rut-avdraget bör vägas mot att personer som står långt från arbetsmarknaden riskerar att hamna i långtidsarbetslöshet. Ekobrottsmyndigheten avstyrker förslaget då myndigheten bedömer att det finns risk för att svartarbete och ekonomisk brottslighet kommer att öka väsentligt.

Effekterna av regeringens arbetsmarknadspolitik kan kontrasteras med de utvärderingar av Alliansens jobbpolitik som gjorts. Riksbanken beräknade 2012 att Alliansregeringens samlade politik ledde till att jämviktsarbetslösheten blir 2,1–0,6 procentenheter lägre. Konjunkturinstitutets bedömning 2013 kom fram till att jämviktsarbetslösheten sänktes med 1,2 procentenheter medan arbetskraftsutbudet och potentiell sysselsättning ökade med 2,7 respektive 3,9 procent.⁵

Tabell 1: Analyser av de långsiktiga effekterna av regeringens ekonomiska politik

Källa	Bedömning
Konjunkturinstitutet, kommentar till budgetpropositionen för 2017, 20 september 2016	”De nya reformer som presenteras inom arbetsmarknadsområdet bedöms sammantaget ha begränsade effekter på sysselsättning och arbetslöshet.”
Ekonomistyrningsverket, prognos november 2015	”Den samlade bedömningen är att effekterna av alla reformer tar ut varandra vad gäller antalet sysselsatta under prognosperioden. Arbetskraften sänks dock med nästan 0,5 procent, motsvarande cirka 25 000 personer. Jämviktsarbetslösheten är därmed 0,5 procentenheter lägre 2019 än vad den skulle varit utan reformerna. Även medelarbetstiden och produktiviteten, och därmed BNP, blir lägre.”
Konjunkturinstitutet, Konjunktur-läget juni 2015	”I 2015 års ekonomiska vårproposition presenterade regeringen en rad åtgärder som bedöms påverka arbetsmarknaden, och fler förslag väntas i den kommande budgetpropositionen för 2016. Konjunkturinstitutets samlade bedömning är att

⁵ Riksbanken, fördjupning av den penningpolitiska rapporten, 2012-07-04, Konjunkturinstitutet, Konjunkturläget december 2013

	åtgärderna visserligen minskar jämviktsarbetslösheten något. Men åtgärderna minskar samtidigt arbetsutbudet. De sammantagna effekterna på sysselsättningen på längre sikt är därmed något negativa.”
Finanspolitiska rådet, Svensk finanspolitik 2015, april 2015	”Sammantaget menar rådet att de åtgärder som regeringen har presenterat hittills sannolikt inte kommer att ha mer än ganska små effekter på arbetslösheten, framför allt i förhållande till vad målet för arbetslösheten kräver.”

Källa: ESV, Konjunkturinstitutet, Finanspolitiska rådet

De jobb som riskerar att slås ut med regeringens politik kommer sannolikt i stället att ersättas av platser i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och tillfälliga utbildningsinsatser. Breddade ersättningssystem väntas samtidigt minska arbetskraftsutbudet när drivkrafterna till arbete minskar. Detta innebär en nedmontering av arbetslinjen som riskerar att låsa ute många ur arbetskraften samtidigt som trösklarna in till arbetsmarknaden höjs.

Utöver sysselsättningseffekter slår skatthöjningarna samt begränsningarna i RUT- och ROT-avdragen också direkt på hushållens ekonomi. Regeringens inkomstskatthöjningar slår mot 1,4 miljoner löntagare. Skatthöjningarna slår brett: Fyra av tio barnmorskor och poliser berörs av minskade uppräkningsgränser för statlig inkomstskatt.⁶

Politik som slår mot svensk tillväxt och jobb

Sveriges välstånd kan inte tas för givet. För att Sverige också fortsatt ska vara ett av världens mest framgångsrika länder krävs att de långsiktiga förutsättningarna för tillväxt och jobb i Sverige hela tiden ses över och förbättras. Fler behöver utbilda sig, anstränga sig och driva företag. Först och främst behöver kompetensförsörjningen stärkas på kort och lång sikt, bostadsmarknaden reformeras och infrastrukturen moderniseras.

Regeringens politik går i motsatt riktning. De sammantagna skatthöjningarna uppgår till över 40 miljarder kronor. Det finns tydliga tecken på att regeringens politik minskat drivkrafterna för entreprenörskap. Skatteverkets statistik visar till exempel att

⁶ Fall, Johan och Ericson, Peter (2015), Perspektiv på marginalskatter, sid 525, Skattenytt.

antalet rut- företag ökade med endast 2 procent mellan 2014 och 2016, medan de ökade med 13 procent mellan 2012 och 2014.

Den växande arbetskraftsbristen i Sverige – nu på den högsta nivån sedan IT-boomen för snart 20 år sedan – och företagens problem med kompetensförsörjning riskerar att få stora konsekvenser för svensk tillväxt och välståndsskapande på sikt. Om utbildad arbetskraft och bostäder inte finns tillgängliga riskerar företag att förlägga sin verksamhet i andra länder. Regeringens passivitet vad gäller både arbetsutbudsfrämjande åtgärder, utbildningspolitiken och bostadspolitiken är oroande i ett läge då företagens behov av kvalificerad arbetskraft kommer fortsätta att växa på både kort och lång sikt.

För att säkra kompetensförsörjningen på både kort och lång sikt krävs också ett välfungerande utbildningssystem. På kort sikt vill både regeringen och Alliansen göra viktiga satsningar på vuxenutbildning. Men på längre sikt är regeringens skolpolitik inte tillräckligt ambitiös. Andelen obehöriga lärare är nu högre än under Alliansregeringen, andelen elever som inte erhåller gymnasiebehörighet allt större och stöket i klassrummet fortsätter. Trots det har regeringen inte presenterat några förslag för att öka elevernas studiero eller skärpa kunskapskraven.

För att förbättra möjligheterna att attrahera nyckelkompetens till mindre företag diskuterar många forskare behovet för entreprenörer att kunna erbjuda kvalificerade personaloptioner till sina anställda. Även här är regeringens politik otillräcklig. Förslaget som regeringen presenterat är för litet och begränsat för att få någon effekt. Allianspartierna vill gå längre och vill se över ytterligare lättnader.

Att människor kan flytta och bosätta sig där det finns jobb och utbildning ökar möjligheterna för företag att anställa den kompetens de behöver. Att regeringen endast förlitar sig på högkonjunkturen och ineffektiva stimulanser för att motverka bostadsbristen är därför allvarligt. Det räcker inte med att det byggs, det måste också byggas på rätt ställen och till rätt pris. Dessutom utgör det nybyggda beståndet endast någon procent av hela stocken. Rörligheten på bostadsmarknaden måste därför öka om bostadsbristen ska kunna motverkas i någon större utsträckning. Här saknar regeringen svar. I stället införs byggsubventioner, som enligt forskningen är ett ineffektivt och kostsamt verktyg som också riskerar att öka pristrycket i bostadssektorn. Om regeringen nu inte på egen hand agerar kraftfullt och snabbt, riskerar bostadsbristen att leda till ökande matchningssvårigheter på svensk arbetsmarknad och att svensk tillväxt hämmas.

Inom ramen för infrastrukturpolitiken har regeringen försenat centrala infrastrukturprojekt samt öppnat upp för nedläggningar av regionala och stadsnära

flygplatser, åtgärder som riskerar att få långtgående negativa konsekvenser för tillväxten i hela Sverige. Också åtgärder som det tidigare rått relativ enighet om mellan Socialdemokraterna och Alliansen, som till exempel behovet av satsningar på vägnätet för tung trafik, har skalats ned betydligt i ambitionsnivå. För att underlätta för transporter och företagsamhet, än tätare knyta samman alla delar av Sverige samt fullt ut tillvarata tillväxtpotentialen i våra storstäder behövs fortsatta infrastrukturinvesteringar och utbyggnad av kollektivtrafiken. Att skapa osäkerhet kring centrala infrastruktursatsningar riskerar att hämma tillväxten på kort och lång sikt. Regeringens sena och otillräckliga besked om förutsättningar för miljöbilar och förnybara drivmedel kan dessutom vara en viktig orsak till att trenden med minskade klimatutsläpp från transportsektorn brutits.

Alliansens riktlinjer för den ekonomiska politiken

Alliansen sätter människan i centrum. Vår politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och skapa sin egen väg och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Det kräver en ansvarsfull ekonomisk politik som bygger upp motståndskraft mot kriser och det kräver reformer som leder till att fler kommer i arbete. Med fler sysselsatta i näringslivet ökar välståndet i samhället. Dessutom ökar det skatteintäkterna som finansierar välfärden. Bara genom att fler kommer i arbete kan vi säkerställa mer kunskap i skolan, högre kvalitet i välfärden och ett starkare Sverige.

Stora reformbehov i svensk ekonomi

Efter en ovanligt lång och djup ekonomisk nedgång råder det nu högkonjunktur. Utvecklingen förstärks av en mycket expansiv penningpolitik och en likaledes expansiv finanspolitik. Samtidigt kan inte högkonjunkturen dölja de strukturella problem och obalanser som präglar svensk ekonomi. Klyftorna växer mellan dem som har ett arbete och dem som fastnar i bidragsberoende. En ny underklass växer fram i Sverige, samtidigt som regeringen nöjer sig med att dra nytta av högkonjunkturen. Det är uppenbart att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet saknar både vilja och förmåga att hantera svensk ekonomis strukturella problem och de överhettningrisker som nu byggs upp. Därför behöver Alliansen nytt förtroende från svenska folket. Alliansen ser i huvudsak fem områden där regeringen styr Sverige i fel riktning.

För det första lever en av sju svenskar i arbetsför ålder på bidrag i stället för arbete. En ökad tudelning av arbetsmarknaden stänger utsatta grupper ute. Främst utrikes födda och personer utan gymnasieutbildning har i dag mycket svårt att få ett första jobb. I många fall leder de höga trösklarna in på arbetsmarknaden till ett långvarigt utanförskap. Problemen riskerar att öka när stora grupper nyanlända ska etableras i Sverige och på den svenska arbetsmarknaden. Denna utveckling måste vändas.

För det andra måste finanspolitiken utformas utifrån den högkonjunktur som nu råder och de risker som byggs upp. Detta särskilt som penningpolitiken är unikt expansiv. När både finans- och penningpolitiken är expansiv riskerar det att leda till överhettning och en ohållbar skulduppbyggnad. Även om inflationen fortsatt är låg, syns tydliga tecken på att resursläget är ansträngt på såväl bostads- som arbetsmarknaden. Den finanspolitiska inriktning regeringen lägger fram i budgetpropositionen för 2018 kommer inte att dämpa utvecklingen, utan snarare förvärra problemen.

För det tredje har Sverige flera problem som hotar vår långsiktiga förmåga att skapa jobb och välbefinnande. Produktivitetens utveckling, som på sikt är det som ökar Sveriges välbefinnande, har varit svag under det senaste decenniet. En utbredd bostadsbrist runtom i landet försvårar för människor att flytta till jobben och minskar företagens möjlighet att rekrytera. Skolresultaten och kunskapsnivån i den svenska skolan är otillräckliga. Sverige är det land i hela OECD där det lönar sig allra minst att utbilda sig. Miljö- och klimatutmaningarna kräver kraftfulla och effektiva svar.

För det fjärde ser vi hur en allt mer utbredd otrygghet minskar tilltron till samhället och till varandra. I dag är tryggheten inte jämnt fördelad – i vissa delar av Sverige är den fortfarande hög, i andra låg och sjunkande. Vi måste kunna garantera alla människors trygghet.

För det femte måste samhället hålla ihop. Med stora grupper som står långt från arbetsmarknaden riskerar Sverige att glida isär. Alla barn och vuxna måste få samma chans att lyckas. Det kräver att välfärdens kärna – skola, vård, omsorg och rättsstat – är av så hög kvalitet att den ger alla möjlighet till trygghet och utveckling. Dessutom måste flit, ambition, studier och hårt arbete alltid löna sig.

Centrala reformområden för Alliansen

Sveriges nuvarande regering saknar det politiska ledarskap som krävs för att ta sig an Sveriges utmaningar. Alliansen vill ta det ansvaret. Med utgångspunkt i det betydande

reformbehov som Sverige står inför ser Alliansen ett antal ekonomisk-politiska reformområden som särskilt viktiga framöver.

Det nya överskottsmålet ska respekteras och styrkan i de offentliga finanserna ska värnas. Det är nödvändigt för att Sverige ska ha det stabiliseringspolitiska utrymme som krävs nästa gång vi går mot sämre tider.

När en allt större andel av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och ofta har svag utbildningsbakgrund och låg produktivitet krävs nya reformer. Det måste bli enklare och billigare att anställa arbetskraft med lägre kvalifikationer. Möjligheterna till vuxenutbildning bör samtidigt förbättras.

Som Alliansen enats om bör Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form. Det är nödvändigt för att kunna fördela myndighetens resurser på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De som står allra längst ifrån arbetsmarknaden får i dag inte det stöd de behöver. Därför måste myndighetens fokus läggas om. Samtidigt bör andra, mer framgångsrika, matchningsaktörer ta vid för att matchningen mellan arbetssökande och arbetsgivare ska bli mer effektiv.

För att bryta utanförskapet och bidragsberoendet och lyfta människor ur fattigdom är det viktigt att det lönar sig bättre att arbeta vid låga inkomster i Sverige. När de samlade inkomsterna för en trebarnsfamilj där föräldrarna inte arbetar riskerar att minska om en förälder får ett jobb är drivkrafterna för arbete fortfarande för svaga.⁷ Situationen för utrikes födda kvinnor är särskilt alarmerande – i åldrarna 16 till 64 år är arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden 10 respektive nära 18 procentenheter lägre än för inrikes födda kvinnor. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta, med låg skatt på arbetsinkomster och strama bidragsnivåer som främjar arbetslinjen och ett mer jämställt arbetsliv.

I takt med att utanförskapet ändrat karaktär befinner sig en allt större andel av de arbetslösa i andra transfereringssystem än arbetslöshetsförsäkringen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd. Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag. Ett grundläggande krav på den som uppbär ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet är att den arbetssökande aktivt söker jobb och står till arbetsmarknadens förfogande.

För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt och jobbskapande behöver drivkrafterna för utbildning och entreprenörskap hela tiden förbättras. Tyvärr går utvecklingen åt fel håll – den statliga inkomstskatten omfattar allt fler och

---

⁷ Riksdagens utredningstjänst dnr 2016:940

företagsskatterna har höjts. Den statliga inkomstskatten bör betalas av färre än i dag och företagsskatterna bör värna drivkrafterna för entreprenörskap. Samtidigt bör kraven på aktiekapital sänkas, samtidigt som mer offentligt riskkapital bör riktas om mot tidiga faser, för att underlätta för mindre företag att växa.

För att företag ska kunna växa måste tillgången till kompetens vara god. Svenska företag vittnar om stora problem med rekrytering. För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att kraftigt reducera dagens plan- och byggregler och öka marktillgången genom att reformera reglerna för naturreservat, riksintressen och strandskydd. Alliansen vill också att hyresmarknaden reformeras genom att hyresregleringen ses över främst i nyproduktion, och mer flexibla regler införs för andrahandsuthyrning. För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill vi se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Regeringens förslag i budgetpropositionen för 2018 är otillräckligt. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring, för att förenkla och snabba på rekryteringarna av arbetskraft.

Att marknader under ordnade former och med tydliga spelregler öppnas upp för innovation, entreprenörskap och konkurrens främjar produktivitetens utvecklingen och tillväxten. Alliansen vill se över och förenkla regelverken för att främja delningsekonomin. Möjligheterna för framgångsrika och ansvarsfulla privata aktörer att arbeta med matchning på arbetsmarknaden bör också öka.

Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen. Samtidigt bör vi i EU och unfc verka för effektiva insatser för klimatet i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att förorenaren betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

Tryggheten är den grund som samhället vilar på. När otrygghet breder ut sig måste samhället reagera. Alliansen har krävt en snabb ökning av antalet poliser och skärpta straff för grova brott. Samtidigt måste samhällets förebyggande insatser utvecklas. Sveriges försvar behöver stärkas.

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet timmar i skolbänken, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom har vi föreslagit reformer av lärarutbildningen, med ökat fokus på kunskap och praktiska lärarfärdigheter.

En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Alliansen vill införa ett nytt ramverk för kvalitet i välfärden. All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter.

Alliansen vill stärka sjukvården och korta vårdköerna. Incitament för landstingen att stärka vårdgarantin måste återinföras. Det är också viktigt att mer resurser går till de verksamheter som behöver det mest, till exempel primärvården.

Alliansen vill att äldreomsorgen ska präglas av hög kvalitet, valfrihet och ett värdigt bemötande. Med tydligare kvalitetskrav och skarpare sanktioner vid misskötsel blir äldreomsorgen mer likvärdig över hela landet och kvaliteten i verksamheten säkras. Alla svenskar ska ha rätt till en värdig ålderdom med god livskvalitet.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar möjligheterna till arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste det först och främst säkerställas att mottagandet fungerar. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden för att alla människor som kommer till Sverige ska ha en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

Ansvar för svensk ekonomi och hållbara offentliga finanser

Sverige har klarat den ekonomiska nedgången bättre än de flesta andra länder. Trots en ihållande lågkonjunktur har Sverige haft en jämförelsevis god BNP-tillväxt och sysselsättningen har fortsatt att öka. Ett avgörande skäl till att vi klarade krisen väl var dels det finanspolitiska ramverket, inklusive överskottsmålet, och dels Alliansregeringens återhållsamhet, med överskott på över 3 procent av BNP år 2007. Det medförde att Sverige, till skillnad från många andra EU-länder, gick in i finanskrisen med tillräckliga säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna. Det var nödvändigt för att kunna stimulera ekonomin under lågkonjunkturen utan att uthålligheten i de offentliga finanserna ifrågasattes. I kombination med en effektiv stabiliseringspolitik innebar dessa säkerhetsmarginaler att Sverige klarade sig bättre än de flesta andra länder. En försiktig och återhållsam inriktning på finanspolitiken i högkonjunktur ger ett land större möjligheter att klara den efterföljande lågkonjunkturen.

Det är nu centralt att visa politiskt ledarskap och även fortsättningsvis värna svensk ekonomi. Även om den svenska statsskulden är låg har finanskrisen visat att skuldkvoten snabbt kan ändras om ett land inte har tillräckliga säkerhetsmarginaler. Medan Sveriges statsskuld fortsatt ligger på en låg nivå, har skuldnivåerna i eurozonen skenat och ligger nu på över 90 procent av BNP. Statsskuldräntorna riskerar då att tränga ut viktiga investeringar samtidigt som den ekonomiska nedgången medfört nedskärningar och åtstramningar i ett flertal länder.

Alliansen välkomnar därför den överenskommelse som slutits mellan sju partier i riksdagen om ett nytt finanspolitiskt ramverk. Överenskommelsen innebär att Alliansens strama linje, med fortsatt fokus på ansvar för de offentliga finanserna och beredskap för nya kriser, har fått gehör. Principen om överskott i de offentliga finanserna ligger fast, och kompletteras med ett nytt skuldankare. Överskottet i offentliga finanser ska uppgå till i genomsnitt en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel, och nivån på Maastrichtskulden ska på sikt nå 35 procent av BNP. För att nå överskottsmålet bör därmed det strukturella sparandet över en konjunkturcykel uppgå till cirka 0,5 procent av BNP.⁸ Det ska dock konstateras att bedömningen av strukturellt sparande är mycket osäker och att olika prognosmakare gör olika bedömningar av nivån. Både regeringen och andra gör stora revideringar av storleken på det strukturella sparandet, inte sällan med uppemot en procentenhet.⁹ Med det nya finanspolitiska ramverket säkerställs dels att sparandet över en konjunkturcykel ska vara positivt, dels att den totala skuldnivån ska vara så pass låg att tillräckliga marginaler finns för att understödja ekonomin när nästa kris slår till. Att överskottsmålet är formulerat över en konjunkturcykel innebär att det finansiella sparandet bör ligga under en tredjedels procent av BNP när resursutnyttjandet är lågt, och över en tredjedels procent när resursutnyttjandet är högt. Därigenom är överskottsmålet förenligt med en finanspolitik som motverkar konjunktursvängningar. Då säkras hållbara offentliga finanser på både kort och lång sikt, samtidigt som finanspolitiken har utrymme att dämpa konjunktursvängningar i ekonomin.

Tack vare kraftigt uppreviderade intäktsprognoser till följd av ökade skatteintäkter ser regeringen, enligt prognoserna i budgetpropositionen för 2018, ut att närma sig det nya överskottsmålet. Trots högkonjunkturen väljer regeringen att försvaga det strukturella sparandet mellan åren 2016 och 2018, vilket gör politiken omotiverat expansiv.

---

⁸ Konjunkturinstitutet, konjunkturläget augusti 2016

⁹ Finanspolitiska rådet, 2015

För 2017 var budgeten underfinansierad med 16 miljarder och 2018 väljer regeringen att göra ofinansierade reformer på 40 miljarder kronor. Regeringen framhåller också att inriktningen med höjda bidrag i stället för sänkta skatter på arbete på kort sikt kan vara mer stimulerande. Detta är anmärkningsvärt i ett läge med arbetskraftsbrist i många branscher och kraftigt stigande bostadspriser över hela landet. I stället för att förstärka tillväxtpotentialen i svensk ekonomi används reformutrymmet till ökade utgifter.

Alliansen väljer en annan inriktning på den ekonomiska politiken. Mot bakgrund av det starka konjunkturläge som svensk ekonomi befinner sig i finns inte några stabiliseringspolitiska skäl att, som regeringen, fortsätta att föra en expansiv finanspolitik. I stället vill Alliansen se permanenta budgetförstärkningar på motsvarande 0,2 % av BNP, eller 10 miljarder kronor, från och med 2018.

Tabell 2: Bana för offentliga finanser. procent av BNP om inte annat anges

% av BNP om inte annat anges	201 6	201 7	201 8	201 9	2020
Finansiellt sparande regeringen	0,9	1	0,9	1	1,5
Strukturellt sparande regeringen	1	0,8	0,6	0,7	1,1
Budgetförstärkningar under prognosperioden i nivå (mdkr)			10	10	10
Budgetförstärkningar under prognosperioden (% av BNP)			0,2	0,2	0,2
Finansiellt sparande inklusive budgetförstärkningar	0,9	1,0	1,1	1,2	1,7
Strukturellt sparande inklusive budgetförstärkningar	1,0	0,8	0,8	0,9	1,3

Källa: Budgetpropositionen 2018

Det ska dock understrykas att de offentliga finansernas utveckling är svårbedömd. Konjunkturen har ett betydande genomslag på finanserna, men även den potentiella produktionsförmågan och efterfrågans sammansättning i jämvikt är av avgörande betydelse. En mindre justering av prognosen för exempelvis den potentiella

produktivitetstillväxten kan få ett betydande genomslag på bedömningen av både det faktiska och det strukturella saldot i de offentliga finanserna på några års sikt. Även penningpolitikens utveckling är osäker. Konsekvensen av detta är att finanspolitiken måste utformas efterhand i ljuset av ny information. Om en ny allvarlig störning drabbar svensk ekonomi och ekonomin hamnar längre från balans bör de budgetförstärkande åtgärderna skjutas längre fram i tiden. Omvänt kan budgetförstärkningarna behöva utökas om återhämtningen sker snabbare.

Alliansen är enig om att budgetförstärkningarna bör ske genom såväl intäktsökningar som utgiftsminskningar framöver. Det är också centralt att budgetförstärkningarna samt finansieringen av reformer inte sker genom att skatten på jobb och företagande höjs. En lika viktig utgångspunkt är att budgetförstärkningarna inte ska påverka välfärdens kärnverksamheter.

Utgiftstaket utgör en övre gräns för statsbudgetens utgiftsnivå. Genom utgiftstaket ges riksdag och regering förbättrade möjligheter till kontroll och styrning av utgifterna. Alliansen vänder sig emot regeringens mycket kraftiga höjning av utgiftstaken, som möjliggör den expansiva ekonomiska politiken. Om de kraftigt ökade skatteintäkterna som finansierar de ökade utgifterna skulle visa sig vara tillfälliga kommer det att kräva åtstramningar längre fram. Dessa riskerar att leda till neddragningar i välfärden eller skattehöjningar som slår mot jobb och företagande.

Enligt de riktlinjer som finns bör en buffert för oförutsedda händelser lämnas obudgerad under utgifts-taket för nästkommande budgetår. Hur stort budgetutrymmet för reformer på utgiftssidan slutligen blir beror bland annat på hur stor del av budgeteringsmarginalen som under de kommande åren tas i anspråk av oförutsedda utgiftsökningar, t.ex. till följd av ökning av volymer i de rättighetsbaserade transfereringssystemen eller den makroekonomiska utvecklingen. Regeringens utgiftstak har kritiserats av bland annat Finanspolitiska rådet för att vara så högt satta i slutet av prognosperioden att den styrande effekten av taken helt gått förlorad. Alliansens utgiftstak är betydligt lägre än regeringens, och minskar som andel av BNP.

Tabell 3: Förslag till utgiftstak. Miljarder kronor om inte annat anges.

	2018	2019	2020
Utgiftstak	1 285	1 320	1 365

Takbegränsade utgifter, maximum	1 266	1 294	1 324
Budgeteringsmarginal, minimum	19	26	41
Budgeteringsmarginal, % av takbegränsade utgifter	1,5%	2%	3%
Utgiftstak som andel av BNP	26,7 %	26,4%	26,2%

Källa: Budgetpropositionen 2018, Alliansens budgetmotioner 2018 samt egna beräkningar.

Fler i arbete genom stärkta drivkrafter och sänkta trösklar in på arbetsmarknaden

Sverige byggs starkt genom fler i arbete. När fler arbetar skapas såväl välstånd som mer resurser till den gemensamma välfärden. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd.

Målsättningen kan därför inte vara annat än att alla som vill och kan arbeta ska ha ett jobb att gå till. Vi vill skapa förutsättningar för ett mer jämlikt och jämställt samhälle och stärka sammanhållningen i vårt land. Regeringen vill att människor ska anpassa sig efter arbetsmarknaden. Vi vill förändra arbetsmarknaden så att den kan rymma även dem som i dag står långt ifrån att få ett jobb. Jobben och kampen mot utanförskapet är fortsatt grunden för Alliansens politik.

Alliansens reformer i regeringsställning bidrog till att över 300 000 fler människor kom i arbete 2006–2014, trots den största internationella ekonomiska krisen sedan depressionen. En betydande del av det breda utanförskapet som präglade svensk arbetsmarknad under 2000-talet kunde brytas. Under 2000-talets första år trycktes människor, som varit inne på arbetsmarknaden, ut ur arbetskraften. Detta skedde på grund av bland annat höga skatter på låga inkomster och höga ersättnings- och bidragsnivåer med för dålig kontroll. Det resulterade i att arbete lönade sig alldeles för dåligt. Sedan 2006 har en stor del av det breda utanförskapet minskat som en effekt av Alliansregeringens politik. Färre människor förtidspensioneras och fler får behålla mer när de jobbar. Det har varit en framgångsrik politik både ur ekonomisk och ur fördelningspolitisk synvinkel – andelen som försörjs av bidrag eller ersättningar har minskat med ungefär en fjärdedel.

I takt med att utanförskapet minskat i de grupper som står relativt nära arbetsmarknaden har utmaningarna på arbetsmarknaden förändrats. Risken att grupper

som står nära arbetsmarknaden återigen pressas ut i utanförskap kvarstår, men den mest betydande utmaningen på svensk arbetsmarknad i dag är att bryta utanförskapet och bidragsberoendet för människor som står längre ifrån arbetsmarknaden, och som har svårare att komma in. Särskilt utrikes födda, personer med funktionsnedsättning och personer utan gymnasiekompetens drabbas av utanförskap i större utsträckning än andra grupper, delvis på grund av de trösklar som finns i form av höga skatter på arbete och höga bidragsnivåer, men också för att många saknar de kunskaper och erfarenheter som krävs på den svenska arbetsmarknaden. Denna utmaning har förstärkts betydligt av det stora flyktingmottagande som Sverige haft under de senaste åren. Bland nyanlända personer i etableringsfasen har nästan 50 procent endast grundskoleutbildning eller lägre utbildningsnivå. För denna grupp är trösklarna in till den svenska arbetsmarknaden mycket höga.

Konsekvenserna av detta utanförskap är stora både för den enskilde och för samhället. Motsvarande var sjunde person i arbetsför ålder lever fortfarande helt på offentliga sociala ersättningar eller försäkringar. Varje människa i utanförskap nekas möjligheten att bygga en framtid utifrån sin egen vilja och förmåga. Det skapar otrygghet och ofrihet. Samtidigt är konsekvenserna för samhället också betydande. Företagen har svårt att hitta personal, trots att fler än någonsin står till arbetsmarknadens förfogande. När gruppen arbetslösa har en allt svagare anknytning till arbetsmarknaden och mer begränsad utbildning och erfarenhet minskar möjligheten att matcha arbetssökande med de arbetsuppgifter som företagen efterfrågar.

De grupper som befinner sig i utanförskap eller riskerar att hamna där måste få ett jobb att gå till. Det kommer att kräva olika former av åtgärder. Hur hög sysselsättning vi uppnår i Sverige beror på samspelet mellan företagets efterfrågan på arbetskraft, hushållens utbud av arbetskraft och hur väl lönesättningen och andra institutioner fungerar på arbetsmarknaden. Prioriteringen bör i första hand vara att skapa jobb på den ordinarie arbetsmarknaden, inte temporära platser i arbetsmarknadsåtgärder.

Trösklarna in på svensk arbetsmarknad är höga, i form av låg flexibilitet på arbetsmarknaden, höga ingångslöner och höga kompetenskrav. När en allt större andel av de arbetslösa står långt från arbetsmarknaden och ofta har låg utbildningsnivå och låg produktivitet krävs nya reformer. Trösklarna måste sänkas dels för dem som klarar att ta steget till vidareutbildning, men också för dem som av olika skäl inte klarar av eller vill studera. Anställningskostnaderna måste sänkas för att öka efterfrågan på arbetskraft med lägre kvalifikationer. Alliansen vill därför införa Inträdesjobb, en förenklad anställning för nyanlända och unga upp till 23 år utan gymnasieexamen.

Anställningsformen kommer göra det möjligt för fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet. Den kommer göra det billigare för företagen att anställa och gör att fler vågar satsa på en tidigare oprövad person. I anställningsformen ska lönen uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till att lära sig arbetet eller utbildning. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen. Därutöver måste LAS ses över i syfte att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden.

RUT-avdraget ska utvecklas så att fler jobb med enklare kvalifikationer blir möjliga. Därför vill Alliansen tredubbla taket i RUT till 75 000 kr per person och år, samt vidga RUT till att också omfatta flyttjänster, tvättjänster och trygghetstjänster. Dessutom bör möjligheten att bredda RUT ytterligare för dem över 70 år ses över.

Möjligheterna till vuxenutbildning måste förbättras. Ambitionen måste vara att alla som vill och kan också har möjlighet att vidareutbilda sig.

Som Alliansen enats om bör Arbetsförmedlingen läggas ned i sin nuvarande form. Det är nödvändigt för att kunna fördela myndighetens resurser på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt. De som står allra längst ifrån arbetsmarknaden får i dag inte det stöd de behöver. Därför måste myndighetens fokus läggas om. Samtidigt bör andra, mer framgångsrika, matchningsaktörer ta vid för att matchningen mellan arbets sökande och arbetsgivare ska bli mer effektiv.

Det är fortsatt viktigt att det lönar sig att arbeta vid låga inkomster i Sverige. Drivkrafterna för att arbeta måste vara starkare än drivkrafterna att vara frånvarande från arbetsmarknaden. Om en arbetstagare är sjuk eller av andra skäl inte kan arbeta ska det finnas ett trygghetssystem som fungerar. Men det ska alltid vara lönsamt att ta ett jobb och bidra till det gemensamma. Alliansen vill se starka drivkrafter att arbeta med låg skatt på arbetsinkomster och strama bidragsnivåer som främjar arbetslinjen och ett mer jämställt arbetsliv.

I takt med att utanförskapet ändrat karaktär befinner sig en allt större andel av de arbetslösa i andra transfereringssystem än arbetslöshetsförsäkringen. Ett viktigt steg för att stärka arbetslinjen är därför att reformera systemet för ekonomiskt bistånd. Det är viktigt med tydliga krav på aktivitet och motprestation för att få bidrag.

Goda förutsättningar för fler och växande företag

Företagsamhet är grunden för Sveriges välstånd. För att skapa långsiktiga förutsättningar för tillväxt, jobbskapande och högre reallöner måste villkoren för att

starta, driva och utveckla företag förbättras. Det är dessutom viktigt för att kunna öka antalet sysselsatta och minska utanförskapet. En stark efterfrågan på arbetskraft, från växande företag, är en förutsättning för att fler människor ska komma i arbete.

Ett gott företagsklimat i allmänhet, och ett mycket gott små- och nyföretagarklimat i synnerhet, är nödvändigt för att vi ska kunna dra nytta av de möjligheter som globaliseringen ger, och möta de utmaningar globaliseringen ställer oss inför. Villkoren för företagen måste vara minst lika goda i Sverige som i andra länder.

Alliansregeringen förbättrade tillväxtförutsättningarna avsevärt. Bolagsskatten och socialavgifterna sänktes och de ekonomiska drivkrafterna för att driva företag förbättrades. Regeringens politik går däremot i motsatt riktning, med höjda kostnader på arbete och ökat regelkrångel. För att stimulera tillväxten krävs i stället att villkoren för att starta, driva och utveckla företag kontinuerligt förbättras.

Sveriges välstånd vilar ytterst på att människor anstränger sig, driver företag och tar risker. Drivkrafterna för utbildning och entreprenörskap måste därför hela tiden värnas. Den statliga inkomstskatten bör omfatta färre än i dag och företagsskatterna bör värna drivkrafterna för entreprenörskap. Högre marginalsatser och högre skatter på fåmansbolag bör motverkas. Att regeringen, efter hård kritik från Alliansen, valde att dra tillbaka förslaget om högre skatt för entreprenörer är därför bra för företagsklimatet, men mycket återstår att göra.

För att företag ska kunna växa måste tillgången till kompetens och kapital vara god. Svenska företag vittnar om problem med rekrytering och tillgång till kapital i tidiga faser. För att förbättra tillgången på kompetens krävs en bättre fungerande bostadsmarknad. Alliansen har enats om att genomföra ett genomgripande regelförenklingsarbete. Byggvänliga bullerregler bör införas och tekniska egenskapskrav och utformningskrav förändras så att trösklarna för byggande sänks. För det andra krävs skarpa reformer för att frigöra mer attraktiv mark att bygga på. Alliansen vill reformera systemen för riksintressen, naturreservat och strandskydd så att bostadsbyggande prioriteras högre. För det tredje krävs att överklagandeprocessen kortas. Till exempel bör länsstyrelsen tas bort som första instans för överklaganden, och sakägarkretsen – vilka som över huvud taget har rätt att överklaga – måste ses över. För det fjärde måste resurserna inom bostadspolitikerna användas effektivt. Därför bör de av regeringen införda byggsubventionerna avskaffas. För det femte måste rörligheten på bostadsmarknaden tydligt öka. Alliansen har gemensamt drivit att taket för uppskov av reavinstskatten ska slopas permanent för att minska dagens inlåsnings effekter. Det

måste också bli enklare att hyra ut sin bostad i andra hand och dagens hyresreglering måste ses över, framförallt i nyproduktion.

För snabbväxande globala bolag krävs också bättre villkor för internationella rekryteringar. Därför vill Alliansen se bättre regler för personaloptioner i tillväxtföretag. Det förslag regeringen presenterar i budgetpropositionen är otillräckligt. Alliansen vill gå längre. Alliansen har dessutom enats om att se över systemet för arbetskraftsinvandring för att förenkla och snabba på internationella rekryteringar.

Tillgången på kapital är också en nyckelfråga för att företag ska kunna växa. För att effektivisera det offentliga riskkapitalet bör fond-i-fond-lösningar användas brett, där statligt riskkapital samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. De statliga fondernas inriktning bör också främst inriktas på tidiga utvecklingsfaser för att undvika undanträngning av privat kapital. Det är också viktigt att riskkapital finns tillgängligt i hela landet. Därtill stänger dagens regelverk för aktiebolag ute många potentiella företagare. Reglerna bör anpassas till det behov av aktiekapital som faktiskt föreligger, och som i exempelvis många tjänsteföretag kan vara relativt begränsat. Därför bör kravet på aktiekapital sänkas från 50 000 till 25 000 kronor.

Att marknader under ordnade former och med tydliga spelregler öppnas upp för innovation, entreprenörskap och konkurrens främjar produktivitetens utvecklingen och tillväxten. Alliansen vill se över och förenkla regelverken för att främja delningsekonomin. Vi vill också vidareutveckla möjligheterna för dagens framgångsrika privata aktörer att arbeta med matchning på arbetsmarknaden.

En hållbar utveckling för framtiden

För Alliansen är det en självklarhet att Sverige måste vara pådrivande i omställningen till en klimatneutral ekonomi och ett giftfritt samhälle. Lika självklart är det för Alliansen att detta inte står i motsats till tillväxt och jobbskapande utan att både miljö och tillväxt kan gå hand i hand. För detta krävs väl utformade och effektiva styrmedel. Förorenaren ska betala för sin miljöpåverkan samtidigt som förnybar och miljövänlig teknik kan växa fram. På så sätt ger våra åtgärder största möjliga resultat för miljön.

Inte minst krävs att den svenska fordonsflottan blir mer hållbar och att utsläppen från transportsektorn minskar. Beroendet av fossila bränslen är både en belastning på miljön och en säkerhetspolitisk risk. Nya styrmedel för att minska användningen av gifter i vår vardag krävs också. Därtill måste vi ta krafttag för att värna havsmiljön. Sverige måste också arbeta oförtröttligt på den internationella arenan för att bidra till att de globala utsläppsreduktioner som behövs uppnås.

Under sin tid vid makten har regeringen inte förmått ta ledningen för minskade utsläpp och en giftfri vardag. Tvärtom har många beslut om styrmedel förskjutits och i stället har nya skatter aviserats på förnybar energi. Regeringens snabba och dåligt förberedda skatteförändringar på exempelvis solceller och biodrivmedel har minskat förutsägbarheten och därmed försämrat förutsättningarna för stabila och långsiktiga villkor för aktuella branscher. Dessutom döms regeringens politik ut som ineffektiv av regeringens egna expertmyndigheter, som Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet. Det finns tecken på att de senaste årens nedgång i klimatutsläpp nu bromsas. Nya initiativ krävs både i Sverige och på EU-nivå för att den ekonomiska politiken och miljömställningen ska understödja varandra.

Det är akut att möta klimatförändringarna. Därför är det ytterst viktigt att våra insatser gör största möjliga skillnad. Sverige behöver kraftfulla och effektiva styrmedel för att minska klimathotet och kunna agera föredöme för världen. Samtidigt som vi i EU och UNFCCC bör verka för att effektiva insatser för klimatet också görs i vår omvärld. Varje satsad klimatkrona ska göra största möjliga nytta. Genom att förorenaren betalar kan skatten i gengäld sänkas på jobb och företagande.

Stärk tryggheten

Tryggheten är en förutsättning för människors frihet och välmående. Men den är också grunden för vår ekonomi och vårt välstånd. Utan säkerhet och trygghet bryts förtroendet människor emellan ned. Utan tillit, en stark äganderätt och starka institutioner hotas själva fundamenten för vår välståndsutveckling.

Vi ser hur otryggheten ökar i delar av Sverige. Stenkastning mot polis och räddningspersonal, bilbränder och våldsbrott och framväxten av parallella samhällen i några av våra mest brottsutsatta förorter är exempel på att utvecklingen går åt fel håll. Världen är samtidigt mer osäker och orolig än på länge och därmed också alltmer oförutsägbar. Rysslands aggression mot Ukraina visar inga tecken på att avta och spänningen i vårt närområde är fortsatt hög, med ett allt mer auktoritärt och aggressivt Ryssland. I Mellanöstern och Nordafrika ökar radikaliseringen och den har kommit att följas av terror, också i Sverige. Säkerhetsläget är i dag mer problematiskt än på mycket länge.

När tryggheten utmanas både på hemmaplan och i omvärlden krävs kraftfulla åtgärder. Alla invånare – oavsett var man bor – ska känna trygghet att rättsväsendet och försvarsmakten står starka.

När otrygghet breder ut sig måste samhällets svar vara tydligt – det kommer inte att accepteras. Alliansen har krävt en snabb ökning av antalet poliser och skärpta straff för grova brott. Samtidigt måste samhällets förebyggande insatser utvecklas. Den ryska militära upprustningen fortsätter med i princip oförminskad styrka och med ett stort fokus på Östersjöregionen. Inte minst våra baltiska grannar känner av detta. Sverige utsätts dessutom dagligen för påverkanskampanjer och cyberhot. Därtill ökar underrättelsehotet mot Sverige för varje år och den samlade hotbilden mot vårt land är mer allvarlig än på mycket länge. Sveriges försvar behöver stärkas.

En trygg och tillgänglig välfärd

Alliansen står för en trygg och tillgänglig välfärd. Välfärdslandet Sverige byggdes på idén om att alla ska ha likvärdiga möjligheter till ett gott liv. En tillgänglig välfärd av bra kvalitet är en viktig grundpelare för den sammanhållning vi har i Sverige. Men med stora grupper som står långt från arbetsmarknaden riskerar Sverige att glida isär. Alla barn och vuxna måste få samma chans att lyckas. Därför måste skola, vård, och omsorg värnas och utvecklas.

Alliansregeringens ekonomiska politik och välfärdspolitik resulterade i att resurserna till skola, sjukvård och omsorg ökade med mer än 100 miljarder kronor i fasta priser. Resurserna ökade per invånare, per elev och per slutenvårdspatient. Också antalet läkare, barnmorskor och sjuksköterskor per invånare ökade. Men välfärden kan stärkas och utvecklas ytterligare. Vi måste bland annat förbättra resultaten i skolan, minska ojämlikheten som fortfarande finns i vården och svara upp mot behoven hos en åldrande befolkning.

Utbildningen i Sverige ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla – för elevernas skull men också för jobben, välfärden och sammanhållningen i samhället. Föräldrarna ska veta att barnen, när de kommer hem från skolan, har lärt sig något nytt i en trygg miljö. Alla elever ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd och den stimulans som krävs för att de ska kunna leva upp till dem. Skolan ska också ge bildning och lära för livet – inte bara arbetslivet – oavsett bakgrund eller var du går i skolan.

Många nyanlända barn som flytt från krig och förtryck har i år haft sin allra första skoldag runtom i Sverige. Deras väg in i det svenska samhället kommer i stor utsträckning att gå genom skolan. Den svenska skolan står inför stora utmaningar när antalet nyanlända elever ökar snabbt samtidigt som skolresultaten fortfarande är för låga. Under åren framöver kommer det att krävas särskilda ansträngningar för att alla

barn i Sverige, oavsett bakgrund, ska få en bra start i livet och en rivstart i vårt skolsystem. Som ett resultat av Alliansens politik vände skolresultat uppåt efter en lång tids nedgång – den positiva utvecklingen måste fortsätta.

Alliansens utgångspunkt är att sjukvården ska präglas av kvalitet och tillgänglighet för alla. Svensk vård och omsorg uppvisar i ett internationellt perspektiv goda resultat. Men i takt med att vi lever längre och kan behandla allt fler sjukdomar förändras kraven på hälso- och sjukvården. Alliansregeringen satsade mer resurser än vad som någonsin tidigare satsats på vården. Köerna kortades, antalet vårdcentraler ökade och öppettiderna blev generösare. Kvaliteten i sjukvården stärktes och patienterna blev mer nöjda med vården.

Tyvärr har utvecklingen nu vänt, med växande köer och försämrad tillgänglighet. Långa väntetider och otillräcklig tillgänglighet är återigen ett växande problem i delar av vården. Fördelningen av resurser mellan de med större och mindre behov fungerar inte optimalt. Brist på kompetens i vissa vårdyrken, till exempel sjuksköterskor, är vanligt. Vården är fortfarande inte jämlik – såväl gällande kvalitet och kontinuitet som väntetider. Alliansen vill återuppta arbetet med att utveckla vården med patientens behov i fokus. Kvalitet, tillgänglighet och valfrihet ska prägla den svenska sjukvården och alla patienter ska känna sig väl omhändertagna på vårdcentraler och sjukhus i hela Sverige.

Att åldras innebär ofta ett ökat behov av hjälp i vardagen. Hur hjälpen utformas påverkar i hög grad livskvaliteten. Alliansens utgångspunkt är att varje människa har egna önskemål och intressen. Rätten till självbestämmande är lika viktig oavsett ålder. Äldreomsorgen ska präglas av stor valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande och finnas tillgänglig för alla som behöver den.

En mångfald av aktörer är en förutsättning för valfrihet. Alliansens välfärdspolitik sätter eleven, patienten och brukaren i centrum. Rätten att själv få välja var och hur man tar del av vård, skola och omsorg är en viktig del i att kunna utforma sitt eget liv och sin egen tillvaro. Välfärden finns till för medborgarna och medborgarna har rätt att påverka dess utformning. Därför måste möjligheten att välja, och välja bort, värnas.

Mångfalden av aktörer inom välfärden bidrar också till att utveckla nya idéer och hitta nya, smartare och effektivare arbetssätt, till gagn för alla som använder välfärden. Den svenska lösningen, med en offentligt finansierad välfärd som alla medborgare har rätt till, och där många olika typer av utförare tillåts bidra, är viktig att värna. Välfärdens verksamheter gynnas av att nya privata och ideella aktörer har möjlighet att etablera sig för att bidra till innovation och värdeskapande.

Vi har dock sett att den svenska välfärden inte alltid fördelas jämnt, och att kvaliteten i vissa fall brister hos både offentliga och fristående verksamheter. För att säkerställa en jämlik välfärd av hög kvalitet finns därför anledning att se över kraven på och regleringen av både offentlig och fristående välfärdsverksamhet. Riksdagen har därför beslutat att en utredning bör se över möjligheten att införa tillståndsplikt med ägar- och ledningsprövning, ett tydligare kravställande och bättre uppföljning avseende kvalitet, och skarpare sanktioner vid misskötsel inom välfärden. Regeringen väljer i stället att, trots massiv kritik från remissinstanserna, inte minst kommunerna, föreslå vad som i praktiken blir ett vinststopp för de företag som erbjuder sina tjänster i välfärdssektorn. Det riskerar, om förslaget genomförs, att skapa stor osäkerhet när skolor tvingas lägga ner och ett stort antal mindre företag i exempelvis hemtjänsten inte längre kan verka. Förlorare blir de hundratusentals människor som i dag har valt att använda sig av dessa företag. Alliansen kommer att agera för att stoppa ett sådant förslag. Utgångspunkten bör i stället vara hur vi på bästa sätt kan säkerställa både kvalitet, trygghet, effektivitet, innovation, valmöjligheter och öppenhet på ett sätt som gagnar elever, föräldrar, patienter, brukare och anhöriga i alla välfärdens verksamheter.

För att åstadkomma detta vill Alliansen införa ett nytt ramverk för kvalitet i välfärden. All kommunal och fristående välfärdsverksamhet ska kräva tillstånd och styras med tydliga kvalitetskrav och sanktionsmöjligheter. Verksamheter som inte klarar kvalitetskraven ska snabbt vändas eller stängas ned.

Alliansens mål för skolan är att Sverige inom tio år bör ligga på topp tio i PISA-mätningarna. För att nå dit har Alliansen enats om att öka antalet timmar i skolbänken, införa fler karriärlärartjänster och tillföra mer resurser till utsatta skolor och svaga elever. Dessutom vill vi reformera lärarutbildningen med ökat fokus på kunskap och inläring.

Alliansen vill stärka sjukvården och korta väntetiderna. Incitament för landstingen att stärka vårdgarantin måste återinföras. Det är också viktigt att mer resurser går till de verksamheter som behöver det mest, till exempel primärvården.

Alliansen vill att äldreomsorgen ska präglas av valfrihet, hög kvalitet och ett värdigt bemötande. Med tydligare kvalitetskrav och skarpare sanktioner vid misskötsel blir äldreomsorgen mer likvärdig över hela landet och kvaliteten i verksamheten säkras. Alla svenskar ska ha rätt till en värdig ålderdom med god livskvalitet.

Migrationen till Sverige kräver nya reformer

Under de senaste åren har Europas närområde präglats av flera svåra väpnade konflikter. I Syrien, Irak, Eritrea, Sydsudan och Afghanistan har krig och förföljelse lett till att människor tvingats fly för att söka skydd inom det egna hemlandet, i närområdet eller på andra kontinenter. FN:s flyktingorgan uppskattar att uppemot 65 miljoner människor var på flykt i världen under 2015, den högsta siffran som någonsin uppmätts. Under samma år sökte 1,2 miljoner människor skydd i eu. Hela 160 000 personer sökte asyl i Sverige. Mellan 2010 och 2020 bedömer Ekonomistyrningsverket att knappt en halv miljon nyanlända kommer etableras i Sverige.

Alliansen anser att Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och främjar en behovsstyrd arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt.

På kort och medellång sikt måste regeringen först och främst säkerställa att mottagandet fungerar. Under hösten 2015 kom Allianspartierna överens med regeringen om en rad åtgärder för att hantera migrationskrisen inom ramen för migrationsöverenskommelsen. Allianspartierna fick igenom avgörande förslag för att skapa ordning och reda i mottagandet, en bättre etablering och dämpa kostnadsökningarna. Bland annat innebär uppgörelsen att tillfälliga uppehållstillstånd blir huvudregel med rätt till familjeåterförening, tydligare försörjningskrav vid anhöriginvandring och ett stärkt återvändande. Vidare föreslås en stärkt kostnadskontroll i mottagandet och etableringen genom bland annat tydligare krav för att erhålla försörjningsstöd. Samtidigt beslutades om viktiga Alliansförslag för att stärka integrationen, som ett breddat rut-avdrag och lärlingsanställningar för nyanlända, samt att utreda lagliga vägar för att söka asyl i eu.

På längre sikt måste den ekonomiska politiken ha beredskap för att på bästa sätt tillvarata de möjligheter som en betydande befolkningsökning innebär, och minimera de utmaningar som det stora mottagandet under de senaste åren kan medföra. Sverige har inte i tillräckligt hög utsträckning fått in utrikes födda och nyanlända på arbetsmarknaden. Först efter nio år har hälften av dem som kommit till Sverige som flyktingar eller anhöriga till flyktingar någon form av jobb. Att allt för många utrikes födda saknar jobb och i stället blir beroende av bidrag är först och främst skadligt för varje enskild människa som riskerar att hamna i långvarigt utanförskap. Men med ett växande och utbrett utanförskap riskerar också kostnaderna för samhället att öka.

Alliansens politik syftar till att bygga ett samhälle som tar tillvara varje människas förmåga, där alla får förutsättningar att växa och stå på egna ben, och där vi gemensamt skapar trygghet och sammanhållning. Att ha ett arbete och en inkomst ger människor makt över sina liv, liksom en känsla av gemenskap och av att vara behövd. Det är grunden i Alliansens politik. Därför krävs också att den ekonomiska politiken utvecklas för att på bästa sätt hjälpa de människor som flytt till Sverige att komma in på arbetsmarknaden, få sitt första jobb och bli en del av Sverige.

Det första och främsta skälet för att se till att människor i utanförskap och bidragsberoende kommer i arbete är att ge människor frihet över sitt eget liv. Men att fler kommer i arbete är också mycket viktigt för svensk ekonomi som helhet. Den ekonomiska politiken ska genom hög sysselsättning, långsiktigt hållbara finanser och stabila makroekonomiska förhållanden skapa välbefinnande för alla som bor i Sverige. Huruvida invandring bidrar positivt eller negativt till dessa mål är i mycket stor grad avhängigt om de människor som kommer till Sverige kommer i arbete, precis på samma sätt som för befolkningen i övrigt. Om tillräckligt många kommer i arbete kan invandringen, som innebär en förnyring av Sveriges befolkning, vara en viktig del i att klara finansieringen och bemanningen av vård och omsorg för allt fler äldre. Dessutom kan utrikes födda bidra till att öka svensk handel. Om för få tar steget in på arbetsmarknaden blir utvecklingen den motsatta – då belastas den offentliga ekonomin av ökade bidragsutbetalningar. För den enskilde blir konsekvenserna ännu större med risk för ett djupt utanförskap och grusade drömmar.

För Sverige är utmaningen betydande – historiskt har etablering och integration inte fungerat tillräckligt bra. Det har resulterat i att Sverige under en längre tid sett en utveckling mot ett nytt och djupt utanförskap hos svenskar som har låg utbildningsbakgrund eller som är utrikes födda. Tre av fyra av de inskrivna på Arbetsförmedlingen tillhör särskilt utsatta grupper, som till exempel utomeuropeiskt födda och personer utan gymnasieutbildning. Arbetslösheten är nästan fem gånger högre för en person född utanför Europa som för en person född i Sverige. Detta mönster måste brytas.

Alliansens främsta uppdrag under åren 2006 till 2014 var att bryta det breda utanförskap som drabbade människor som förtidspensionerades och sjukskrevs bort från arbetsmarknaden. För att bryta den negativa utvecklingen krävdes genomgripande strukturreformer som ökade arbetsutbudet och gjorde det mer lönsamt att arbeta än att gå på bidrag. Som ett resultat av Alliansens reformer minskade utanförskapet med en fjärdedel.

I dag har utmaningen delvis skiftat. Hög arbetslöshet bland utomeuropeiskt födda och stora grupper nyanlända som behöver ett första jobb kommer vara en av Sveriges största strukturella utmaningar under åren framöver. Under de kommande åren är det därför helt avgörande att politiken tar nästa steg och genomför nödvändiga reformer för att hantera det nya läget. En bättre integration och lägre trösklar in till arbetsmarknaden för att nyanlända ska komma i arbete är nödvändigt och kan bara ske genom strukturellt riktiga reformer. De utbudsreformer som Alliansen genomförde under sin regeringstid ledde till att utrikes föddas arbetskraftsdeltagande ökade från 65 till 70 procent. Det är ett steg i rätt riktning, men mer krävs. En av Alliansens främsta uppgifter är att bryta det utanförskap som växt fram bland utrikes födda och unga som saknar gymnasieutbildning. Det kommer kräva genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden.

Sverige ska bedriva en långsiktigt hållbar migrationspolitik som inom ramen för den reglerade invandringen värnar asylrätten, underlättar rörlighet över gränser och inte ställer byråkratiska hinder för arbetskraftsinvandring. För att uppfylla ett sådant åtagande krävs genomgripande reformer som skapar hållbara förutsättningar för migration och integration på både kort och lång sikt. På kort sikt måste först och främst säkerställas att mottagandet fungerar och är kostnadseffektivt. På medellång sikt krävs genomgripande strukturella reformer av arbetsmarknaden, utbildningssystemet och bostadsmarknaden så att alla människor som ska etableras i Sverige har en möjlighet att få ett arbete, egenförsörjning och frihet över sitt eget liv.

En bro till nästa årtionde: Liberalernas finansplan

Det är högkonjunktur och många människor får det allt bättre, men det är inte högkonjunktur för alla i Sverige. Tvärtom växer klyftorna mellan den som har jobb och den som står utanför, mellan den som levt länge i Sverige och den som nyss kom hit, mellan bostadsområden och landsändar. Liberalernas uppdrag handlar om att reparera tryggheten, skapa möjligheter och försvara friheten. Så bygger vi en bro över klyftorna, in i nästa årtionde.

Människors liv har förändrats i grunden på bara ett tiotal år. Valfrihet och individualisering har gett oss mer att säga till om. Vi har fått möjligheter att resa, arbeta, studera och leva var vi vill. Med digitalisering och smart teknik har det blivit allt enklare att jobba, mötas och uppleva saker. Livet har blivit friare och därmed mer

oförutsägbart. Det är som frisk luft för många – men alla har inte fått samma chanser att ta del av möjligheterna.

I dag är friheten och möjligheterna ojämnt fördelade i Sverige. För många går det bra. Arbetslösheten är låg bland dem som vuxit upp här i landet och har en komplett gymnasieutbildning. Men för dem som är födda i ett annat land, eller som inte klarat av gymnasiet, är vägen till arbete och egen försörjning svårare. Ojämligheten och klyftorna påverkar såväl chanserna till jobb som deltagandet i samhällslivet i övrigt. En ny underklass växer fram.

Det är inte konstigt att många tycker att det var bättre förr, eller tvivlar på att det blir bättre i övermorgon för dem själva och deras barn. Många som har flytt hit de senaste åren, har fortfarande inte släppts in på riktigt. Klyftan växer mellan dem som har alla möjligheter, och dem som fastnat i utanförskap och hopplöshet. Det är politikens viktigaste uppgift att bygga broar över den klyftan.

Om Sverige ska klara de utmaningar vi står inför – oavsett om det gäller klimatet eller skolresultaten, Rysslands aggressivitet eller växande vårdköer, utanförskapet eller främlingsfientlig hatpropaganda – så måste vi ta tillvara och ge chanser till alla som bor i vårt land. Den som idag har minst frihet ska kunna känna framtidshopp igen.

Sverige ska vara ett möjligheternas land för alla. Ett land där hårt arbete lönar sig. Där var och en känner att de genom sina egna insatser kan skapa en bättre framtid för sig själva och sina barn. Där möjligheten att förverkliga sina drömmar tillhör de många, inte endast de få.

Det finns en jobbklyfta i Sverige. Arbetslösheten är mer än tre gånger högre bland utrikes födda: just nu nästan 16 procent bland utrikes födda och en bit över 4 procent bland inrikes födda. I Arbetsförmedlingens senaste prognos görs bedömningen att den klyftan kommer att växa. Andelen inskrivna hos Arbetsförmedlingen som är utrikes födda går från 50 till 60 procent bara fram till 2018 och blir ännu större fram till 2020. Antalet inskrivna hos Arbetsförmedlingen som är utrikes födda går från 190 000 förra året till 215 000 i år och till cirka 230 000 personer år 2019–2020.

För tio år sedan var utomeuropeiskt födda den minsta delgruppen bland den kategori arbetslösa som räknas som särskilt utsatta. I år utgör de den överlägset största delgruppen i denna kategori, som de kommande åren växer till runt 290 000 personer. Och vi ser att bidragsberoendet inte bryts. Varannan person som hade ekonomiskt bistånd 2010 var fortfarande bidragsberoende fyra år senare. Bland nyanlända var motsvarande siffra sex av tio.

I dag klarar inte fyra av tio av utrikes födda en oväntad utgift på 10 000 kronor utan att ta ett lån, att jämföra med inrikes födda där motsvarande siffra är cirka 14 procent. Nästan vart tredje barn med utländsk bakgrund växer upp i barnfattigdom – en siffra som är sex gånger högre än hos barn med svensk bakgrund. När vi inte lyckas bryta ett bidragsberoende cementeras fattigdom och utanförskap. Det innebär att alltför många barn växer upp i ett hem där de inte ser sina föräldrar gå till jobbet.

Det behövs en politik som innebär att fler kan ta steget från utanförskap och bidragsberoende till att få en egen försörjning för att fler människor ska få livschanser, möjligheter och trygghet.

Det finns en kunskapsklyfta i Sverige. Skolan är avgörande för att bryta utanförskapet och ge alla unga chansen att nå så långt de kan och vill. Svensk skola har en stor uppgift att ta hand om alla de unga nyanlända som på senare år kommit till Sverige. Två av tio utomeuropiskt födda som kommit sent till Sverige blir behöriga till gymnasiet – jämfört med nio av tio inrikes födda.

En grupp som är särskilt utsatt på arbetsmarknaden är de som är både födda utrikes och lågutbildade. Två av tio utrikes födda hade förra året högst förgymnasial utbildning – jämfört med en av tio inrikes födda. Av dem som i maj månad 2017 var inskrivna i etableringsreformen hade hälften högst förgymnasial utbildning. Fler enkla jobb är en lösning – men vi måste också göra insatser för att sluta utbildningsklyftan.

Det finns en bostadsklyfta i Sverige. Runt om i Sverige finns områden som är starkt präglade av utanförskap och som varit det under lång tid. Det är områden där en hög arbetslöshet har bitit sig fast och där skolresultaten, valdeltagandet och tilltron till samhällets institutioner är lägre än i övriga Sverige. De här områdena är oftast helt dominerade av hyresrätter. Bostadssegregationen är en avgörande faktor för nästan alla strukturella integrationsproblem: olikheterna i skolan, otryggheten och svårigheten att komma in i det svenska samhället.

Dessa så kallade utanförskapsområden är i hög grad orsaken till att skillnaden i boendesituation är så stor mellan människor med svensk och utländsk bakgrund. Trångboddhet är tre gånger vanligare bland utrikes födda. I hela Sverige är en person av tio född utanför Norden och eu, men i socialt utsatta stadsdelar utgör de halva befolkningen. Att äga sitt eget boende ger ofta en större finansiell trygghet – men att inte äga sitt boende är dubbelt så vanligt bland utrikes födda än bland inrikes födda.

Det finns en trygghetsklyfta i Sverige. Det är en grundläggande uppgift för staten att garantera medborgarnas trygghet. Men i dag ser vi hur tryggheten minskat i många utsatta stadsdelar samtidigt som attacker mot blåljuspersonal gör att polisen har svårt att

göra sitt jobb där. 30 procent av de utrikes födda känner sig i dag otrygga i sitt bostadsområde. Bland inrikes födda med minst en inrikes född förälder är andelen 17 procent. I socialt utsatta områden känner sig närmare dubbelt så många kvinnor otrygga jämfört med kvinnor i andra områden.

Det finns en demokratiklyfta i Sverige. Demokratien fungerar bara om alla känner att de är en del av den. Därför är det allvarligt att en dubbelt så hög andel utrikes som inrikes födda valde att inte rösta 2014. Som påpekas i 2014 års demokratiutredning är valdeltagandet särskilt lågt i de valdistrikt där en stor del av befolkningen saknar arbete, har låg utbildning och är utrikes födda.

Till sist finns det en värderingsklyfta i Sverige. Många som kommit till Sverige har levt i samhällen som präglas av icke-liberala värderingar och i samhällen där de inte kunnat eller vågat förlita sig på staten. I stället har klanen eller den utvidgade familjen funnits. Ofta har kvinnan ansetts underordnad och mindre värd än mannen. Att komma till ett land där jämställdheten mellan kvinnor och män är central och tilltron till staten är stark, liksom individualismen, är inte alltid enkelt.

Liberaler sätter alltid individen före kollektivet och vi kan aldrig acceptera framväxten av parallellsamhällen där självutnämnda moralpoliser, kriminella gäng och klanledare sätter gränser för människors frihet. Värderingsklyftan mot övriga delar av Sverige vidgas. 100 000 unga beräknas i Sverige leva i hedersförtryck. Varannan elev i Göteborgs förorter tror inte deras föräldrar skulle acceptera att de inledde ett homosexuellt förhållande.

Sammantaget utgör dessa klyftor betydande hinder för många människor i Sverige att kunna välja och forma sina egna liv. Det kan vi liberaler aldrig acceptera. Vi måste överbygga klyftorna. Vi måste bygga broar till framtiden.

I denna budget presenterar vi liberaler våra ekonomiska reformer för att minska dessa klyftor. Vår lösning är inte att minska klyftor genom att hålla människor tillbaka, utan att ge människor utrymme att växa. Det handlar om sänkta skatter på arbete och företagande så att fler personer av egen kraft ska kunna förbättra sin livssituation. Det handlar om att se till att de bästa lärarna lockas till skolorna med störst behov. Det handlar om en närvarande polis i hela landet, för trygghet för alla. Det handlar om reformerade flyttskatter för att öppna bostadsmarknaden för fler.

Men hand i hand med ekonomiska reformer måste också följa reformer inom merparten av politikens områden: liberalare turordningsregler på arbetsmarknaden, regelförenklingar för företagare, mandat för lärare och rektorer att upprätthålla ordning i skolan, jourdomstolar för unga lagöverträdare, större möjligheter att äga sin egen

bostad, nolltolerans mot bidrag till extremistiska organisationer och hårdare straff för hedersrelaterat våld.

Liberalerna är ett folkparti, inte ett parti för vissa klasser eller särintressen. Vår uppgift är inte att se till vissa samhällsgrupper framför andra, utan att försvara varje individs frihet att själv eller tillsammans med andra forma sitt eget liv. Den friheten gäller alla, både den som haft tur i livets lotteri och den som just nu behöver hjälp. Både den som är sedd och den som tillhör det glömda Sverige. Både nya och framtida svenskar och de som redan bor här. Så ger vi människor hopp om framtiden. Så bygger vi ett möjligheternas land – för alla.

Skapa möjligheter

För det andra måste var och en av oss veta att vi styr över vårt eget liv och kan förbättra vår situation. Skolan ska göra klassresor möjliga, med hjälp av kunskap, förväntningar och studiero. Föräldrarnas bakgrund ska inte få vara avgörande för barnens framtid.

Fler ska få chansen till ett första jobb istället för att fastna i utanförskap. Och den som utbildar sig, jobbar hårt och tar ansvar ska också se resultatet av sina ansträngningar i den egna plånboken.

Bättre utbildning för ökad frihet

Kunskap är skolans huvuduppgift. Skolan ska ge varje barn de kunskaper som krävs för att kunna förverkliga sina livsdrömmar, utöva sitt demokratiska medborgarskap och finna sig till rätta i världen.

Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper med sjunkande resultat som följd. Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola. Vi ser dock nu med oro hur regeringen bryter mot den inslagna kunskapslinjen i svensk skolpolitik.

Vi vill fortsatt göra ytterligare satsningar på skolan, men mer resurser är inte tillräckligt. Också attityden till skolan måste förändras. Lärare ska respekteras för sina kunskaper. Sverige behöver fortsätta arbetet för att lyfta läraryrket, inte bryta ned det kunskapsfokus som nu åter växer fram.

För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för det offentliga skolväsendet. Staten ska vara arbetsgivare för lärarna och ansvara för att eleverna får så mycket kunskaper som möjligt med sig från skolan.

Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Därför försvarar vi det fria skolvalet. En förutsättning för friskolor är att de uppfyller kvalitetskrav och präglas av långsiktigt ägande. I stället för att begränsa valet av skola vill vi införa ett aktivt val av skola där kommunerna får ansvar för att förbättra informationen så att det blir självklart för alla att göra ett aktivt skolval. Kommunala skolor ska också i begränsad omfattning kunna frångå närhetsprincipen för att få till stånd en jämnare fördelning av nyanlända och asylsökande i skolorna på samma sätt som de fristående skolorna i dag kan frångå kösystemet.

Internationella undersökningar visar att Sveriges skolor har stora ordningsproblem. Vi öronmärker pengar för en skolkommission för ökad studiero, samt införandet av skriftliga ordningsomdömen.

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Vi vill ha en försöksverksamhet kring gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, så kallade branschlärningar.

Sverige behöver en stark vuxenutbildning för dem som vill förbättra sina grundkunskaper, specialisera sig inom ett yrke eller förbereda sig för högskolestudier. I regeringsställning skapade vi yrkeshögskolan. Vi anser att alla ska ha rätt till Komvux.

Liberalerna vill införa en yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med ett stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens.

Deltagandet i svenska för invandrare (SFI) är i dag för lågt. Bland dem som enbart har gått grundskolan i hemlandet är det bara var femte som fullföljer SFI. Vi vill se tydligare krav att delta i SFI-undervisningen. Etableringsersättningen ska sänkas vid ogiltig frånvaro. Att delta i SFI ska vara en relevant motprestation för att få försörjningsstöd, och fler måste kunna läsa SFI även under sin föräldraledighet.

Tioårig grundskola och fler lektionstimmar för alla

I ett internationellt perspektiv sker skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och börjar vid sex års ålder. Mot denna bakgrund vill Liberalerna att skolstarten ska ske vid sex års ålder även i Sverige. Därmed förlängs skolplikten till tio år och den tidigare förskoleklassen blir den första av tio årskurser i grundskolan. Fördelen med detta är att grundskolans läroplan och kunskapsmål börjar tillämpas redan för vetgiriga sexåringar.

Liberalerna vill utöka undervisningstiden i idrott och hälsa med 100 timmar, vilket motsvarar en ökning av ämnet med 20 procent. För att kunna ha fler lektioner i idrott och hälsa bör tiden i motsvarande grad minskas för det som kallas elevens val.

Extra mycket tid för nyanlända elever

De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra i skolan. För de nyanlända som kommer till Sverige i mellanstadie- och högstadieåldern är förutsättningarna betydligt sämre. För att ge nyanlända elever samma chans att nå kunskapsmålen är det rimligt att förlänga skolplikten för dessa. Liberalerna vill även ge alla nyanlända elever tre extra lektioner i svenska per vecka under fyra år. Vi vill också halvera sommarlovet för nyanlända elever som behöver mer tid att läsa svenska.

Sammanlagt ger Liberalerna netto nästan 18 miljarder kronor till kommunerna under de kommande tre åren för att öka kvaliteten, öka undervisningen, se till att nyanlända elever kommer ikapp och att varje barn lär sig läsa, skriva och räkna.

Bättre villkor för lärare och satsa på skolor i utsatta områden

Skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Vi vill ha högre lön åt skickliga lärare och en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt. För att minska lärarnas arbetsbörda bör en ny yrkeskategori införas, lärarassistenter.

Liberalerna föreslår att ett års vidareutbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda för alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön. Under perioden 2018–2020 satsar vi 7,4 miljarder kronor på denna reform. Det är den största satsningen i historien på vidareutbildning av lärare.

De elever som behöver skolan mest ska ha de bästa lärarna. Tyvärr visar regeringens egen proposition att skolorna i de mest utsatta områdena har de mest oerfarna lärarna. Det är ohållbart.

Regeringen avser att bygga ut lärarutbildningen i ett försök att minska lärarbristen, trots att flera lärosäten i dag inte kan fylla sina platser och trots att ett stort antal studenter inte fullföljer utbildningen. Liberalerna avvisar regeringens förslag. Vi anser också att ämneslärarutbildningen behöver centraliseras till färre orter. De praktiskt-estetiska högskolorna och de tekniska universiteten ska kunna fortsätta att utbilda ämneslärare i sina ämnen. Den kompletterande pedagogiska utbildningen för den som

har ämneskunskaper ska också i framtiden kunna ges på fler lärosäten. Utbildningen för förskollärare och grundskollärare bibehålls på nuvarande orter.

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges bättre löne- och arbetsvillkor.

Den nuvarande regeringen har valt att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstformen i den takt som alliansregeringen planerade. Liberalerna vill nu höja ambitionsnivån och gå tillbaka till den tidigare utbyggnadstakten, och vi vill därutöver göra en särskild satsning på särskilda karriärtjänster i utanförskapsområdena.

En forskningsnation i världsklass

Genom att Sverige förblir en forskningsnation i världsklass kan nya företag och jobb skapas.

Under Liberalernas ledning presenterade alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga forskningsanslagen höjdes med mer än 30 procent. Liberalerna anser att de historiskt stora satsningarna på forskning och innovation måste fortsätta. Liberalerna föreslår även en kvalitetssatsning på hum per sam-utbildningar vid högskolor och universitet, eftersom dessa utbildningar har låg andel lärarledda timmar.

Enklare att anställa, för att skapa fler riktiga jobb

En egen försörjning är nyckeln till frihet och en bättre framtid. Det första steget in på arbetsmarknaden är det viktigaste. Tyvärr är det steget alltför högt för alltför många. De får inte en ärlig chans att visa vad de går för.

Om ingenting görs riskerar klyftan mellan den som är inne på arbetsmarknaden och den som är utanför att växa. Vi ser ett bidragsberoende som inte bryts, en ny underklass som växer fram, ett utanförskap som riskerar att gå i arv och ett samhälle som dras isär. Trots att vi befinner oss i en högkonjunktur växer barn upp utan att se sina föräldrar gå till jobbet. Där tappar människor hoppet om att någonsin kunna påverka sin framtid.

En ny arbetslöshet växer fram där de arbetslösa i huvudsak är människor som överhuvudtaget inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Som Finanspolitiska rådet visar är sysselsättningen bland dem med låg utbildning mellan 15 och 74 år endast omkring en tredjedel. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer.

Arbetslösheten ökar bland personer födda utanför Europa. I dag är 167 000 personer i Sverige som är födda utanför Europa arbetslösa. Det motsvarar 47 procent av alla inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Dessutom finns alla de tusentals människor som befinner sig i Migrationsverkets mottagningssystem men som ännu inte finns med i jobbstatistiken. Fler måste få realistiska chanser till jobb och egen försörjning. Det är avgörande för alla berörda individer men också för samhället i stort.

Ett stort hinder är de höga ingångslönerna i Sverige, som i praktiken är bland de högsta i EU. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att höga ingångslöner försvårar för människor med låg utbildning och dålig förankring på arbetsmarknaden att få jobb. Då krävs reformer. Det räcker inte att som regeringen lägga ännu mer skattepengar på fler och utökade arbetsmarknadspolitiska program och ersätta den öppna arbetslösheten med en dold.

Liberalernas inriktning är att den svenska arbetsmarknaden behöver mer flexibilitet. Låg grad av löneflexibilitet riskerar att bidra till högre arbetslöshet än nödvändigt under perioder av låg efterfrågan, och relativt höga lägstalöner stänger dörren för breda grupper som under en kortare eller längre period av sitt arbetsliv har en lägre produktivitet.

Den svenska modellen är i grunden bra, men arbetsmarknadens parter har misslyckats med att anpassa den till migrationsutmaningen. Om integrationen ska lyckas måste vi ge nya svenskar en ärlig chans att komma in på arbetsmarknaden.

Inträdesjobb för nyanlända och unga utan utbildning

Liberalerna har länge drivit kravet på fler enkla jobb, så att fler människor kan ta steget från utanförskap och bidragsberoende till att få en egen försörjning. Liberalerna föreslog startjobb – en anställningsform som gör det enkelt och billigt att anställa den som ska ta sitt första steg in på svensk arbetsmarknad. Nu tar vi förslaget ett steg vidare, när vi tillsammans med andra allianspartier föreslår just en sådan anställningsform: inträdesjobb.

Nyanlända och unga utan utbildning behöver få längre tid på sig att komma in i jobbet och kunna konkurrera på arbetsmarknaden. Nyanlända under de fem första åren i Sverige och unga upp till 23 år som saknar fullständig gymnasieutbildning ska därför kunna få ett inträdesjobb. Lönen för ett ingångsjobb uppgår till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. Dessutom betalas ingen arbetsgivaravgift. På så sätt blir det mer intressant för

arbetsgivare att anställa dem som i dag har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Fler kan få jobb, helt enkelt.

Liberalerna var först med att vilja lagstifta om enklare jobb till lägre lön, vilket behövs eftersom arbetsmarknadens parter inte har lyckats lösa frågan. I förslaget om inträdesjobb ingår att en alliansregering är beredda att lagstifta om det behövs.

Inträdesjobb är vad de heter: ett jobb som ger ett inträde till arbetsmarknaden, inte en anställningsform för all framtid. Enligt vårt förslag får en person ha ett inträdesjobb i maximalt tre år.

Inträdesjobben ger fler människor en chans att leva självständigt. Och då blir vi fler som kan vara med och bidra till ett ännu bättre Sverige. Om fler människor får chansen att arbeta i stället för att leva på bidrag och ersättningar ökar också utrymmet att satsa på skolan, sjukvården och polisen.

Ökade drivkrafter att gå från bidrag till jobb

Det ska löna sig att arbeta, och det gäller även för den med försörjningsstöd.

Alliansregeringen införde 2014 en jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet så att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. På så sätt ökar drivkraften att gå från bidrag till arbete. Liberalerna föreslår att jobbstimulansen nu utökas till 40 procent. Det innebär att det lönar sig bättre att arbeta deltid och ta ett extrajobb.

Samhället ska ha höga förväntningar på egen försörjning och vi vill att motprestation för försörjningsstöd ska bli obligatoriskt i kommunerna. Det kan handla om ett aktivitetskrav på arbetsföra människor med försörjningsstöd, att genomföra praktik eller att man som arbetssökande ska söka arbete utanför kommungränsen.

Kraven på att delta i etableringsinsatser måste stärkas. Detta är särskilt viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv. Etableringsersättningen ska i högre grad anpassas till det generella arbetsmarknadspolitiska regelverket. I dag kan du vara frånvarande i upp till 30 dagar för vård av barn utan att ersättningen sänks. Det bidrar till fusk och sämre etablering framförallt för kvinnor. Vi vill att vård av sjukt barn inom etableringsreformen ska ha samma rimliga självrisk som vård av sjukt barn vid en vanlig anställning – att ersättningen sjunker till 80 procent.

Sänkta skatter för fler jobb

Hela Sverige blir bättre när människor utbildar sig, växer och utvecklas. Vi behöver många fler som vill läsa vidare till viktiga yrken som lärare, sjuksköterska eller

socionom. Men i dag är Sverige det land i västvärlden där högskoleutbildning lönar sig sämst. Den som till exempel blir sjuksköterska förlorar nästan en halv miljon på att utbilda sig, jämfört med den som går direkt till arbete efter gymnasiet. Liberalerna vill sänka den statliga skatten så att fler människor får behålla mer av sin lön. Våra skatter ska belöna den som utbildar sig och tar ansvar på jobbet. Det tjänar alla på.

Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är att skatterna på arbete, både på kort och lång sikt, ska sänkas. Det är centralt för att utveckla arbetslinjen, öka antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin och stärka den svenska konkurrenskraften.

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige höga marginalsatser redan vid medelhöga inkomster och de högsta marginalsatserna på de allra högsta inkomsterna. Det bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Det lönar sig för dåligt att utbilda sig. Höga marginalsatser bidrar även tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka. Marginalsatserna måste bli lägre och de högsta marginalsatserna bör närma sig snittet i OECD.

Liberalerna genomför i denna budgetmotion en kraftfull höjning av brytpunkten för den statliga inkomstskatten. Ingen med en månadslön under 43 000 kronor ska behöva betala en extra inkomstskatt ovanpå kommunalskatten. Med Liberalernas skatteförslag slipper barnmorskor, psykologer, apotekare och andra yrkesgrupper i välfärdens kärna att bestraffas för sitt viktiga karriärval.

Vidare föreslår Liberalerna att det andra steget i den statliga inkomstskatten, den så kallade värnskatteavdraget, avskaffas. Detta är en prioriterad reform eftersom värnskatteavdraget straffar den som vill utbilda sig och jobba mycket.

För att fler ska välja att arbeta kvar länge i arbetslivet införde Alliansen ett förhöjt värnskatteavdrag för äldre. Liberalerna föreslår att åldersgränsen för det förhöjda värnskatteavdraget i två steg justeras ned med två år för att även inkludera personer som vid kalenderårets ingång fyllt högst 63 år. Det betyder att även denna grupp får starkare drivkrafter att förlänga arbetslivet.

Liberalerna föreslår vidare att den särskilda löneskatteavdraget för äldre avskaffas. Fortsatta reformer i syfte att öka andelen äldre som arbetar, exempelvis enligt det förslag som ovan läggs fram om sänkt gräns för förhöjt värnskatteavdrag, bör i stället genomföras. Liberalerna vill förlänga rätten att arbeta kvar till 71 års ålder.

Rut-avdraget har blivit en stor framgång vad gäller att öka människors makt över sin egen tid och skapa vägar in på arbetsmarknaden. Därför föreslår vi att rut-avdraget vidgas. Vi vill tredubbla taket i RUT. Vi föreslår att subventionsgraden för RUT höjs från 50 procent till 75 procent för alla som vid årets ingång har fyllt 80 år. Dessutom

vill vi utöka RUT till att omfatta bland annat tvättning av kläder samt hämtning och lämning av exempelvis återvinningsmaterial.

För nystartade företag utgör personaloptioner ett viktigt verktyg för att kunna erbjuda de anställda attraktiva anställningsvillkor. Ett problem har dock varit att personaloptioner har tagits upp till beskattning som inkomst från arbete, i stället för inkomst från kapital, vilket gjort skattesatsen mycket hög.

För att göra optionerna enkla att använda bör det inte finnas någon storleksbegränsning på programmet eller behov av att värdera optionerna när de ställs ut. Liberalerna anser att den absoluta huvudparten av onoterade bolag ska omfattas genom att det inte införs några storleksbegränsningar. Desto längre tid som har gått mellan att optionen ställdes ut och den löses in desto högre del av värdet ska beskattas som kapitalinkomst. Det gör att risken för skatteplanering och en oavsedd överflyttning mellan inkomstlagen blir mindre, samtidigt som värdet och attraktiviteten i optionen på sikt kan bli stort. Bortom fem till sju år bör hela inkomsten beskattas som kapital.

Bredda arbetsmarknaden

Vi vill slå samman anställningsstöden särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd, instegsjobb och nystartsjobb till en ny anställningssubvention som vi kallar Nystartsjobb+. Denna nya anställningsform föreslås ha ett lönetak på 18 000 kronor i månaden vilket är en rimlig ingångslön.

Nu krävs reformer för att fler ska komma i jobb och få en egen försörjning. För Liberalerna är det avgörande att fokusera på hur fler jobb skapas och hur fler också får en lön att leva på. Vi måste öppna upp en arbetsmarknad för fler enkla jobb. rut-reformen ska utvecklas, inte försämrats. Det måste bli billigare – inte dyrare – att anställa. Det behövs ett alternativ till regeringens ineffektiva arbetsmarknadspolitik. Liberalerna har därför föreslagit en ny yrkesskola, en gymnasial yrkesutbildning för vuxna inom det reguljära utbildningssystemet. Vi har också föreslagit att Yrkehögskolan byggs ut betydligt.

Ny arbetsmarknadspolitik – lägg ner Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form måste läggas ner. Fokus ligger i dag på arbetssökande som inte behöver myndighetens hjälp, när alla resurser egentligen behöver läggas på att rusta dem som står längst från arbetsmarknaden för jobb och sysselsättning. Det behövs en ny myndighet som prioriterar de grupper som har det särskilt svårt att komma in på arbetsmarknaden på grund av till exempel låg utbildning

och svag förankring på arbetsmarknaden. Det handlar framförallt om nyanlända, unga och personer med funktionsnedsättning. Dessutom bör myndigheten hantera frågor kring nyanländas etablering.

Fler bostäder låter människor växa

Den svenska bostadsmarknaden behöver fler bostäder. För att det ska bli verklighet behövs enklare regler, mindre krångel och kortare planprocesser. Dagens regelverk hämmar konkurrensen inom byggsektorn vilket leder till högre produktionskostnader och dyrare bostäder för medborgaren. Med nuvarande lagstiftning påverkas dessutom konsumenters efterfrågan bostadsmarknaden i oacceptabelt låg grad.

Regeringen fortsätter på sin inslagna väg med en storskalig satsning på byggsubventioner. Detta är i grunden feltänkt och kommer att störa bostadsmarknaden än mer. Den mest konkreta följden av den nuvarande regeringens politik är mångmiljardsubventioner till byggföretag. Misshushållning av skattebetalarnas pengar kommer inte att lösa bostadsbristen. Vi anser vidare att ansvaret för att vårda och förvalta fastigheter ligger på ägaren och inte på staten. Vi avvisar därför regeringens bygg- och bostadssubventioner.

Det är allvarligt att flyttskatten i Sverige sannolikt är den högsta i hela den utvecklade världen. När en person av skatteskal väljer att inte sälja sin bostad innebär det att någon annan inte kan köpa. På det sättet uteblir flyttkedjor och bostadsbristen förvärras. Inlåsningsdrabbar både enskilda och företag som försöker rekrytera. Bristen på rörlighet och bostäder uppskattas leda till cirka 15 000 fler arbetslösa i Sverige. Vi föreslår att avskaffandet av taket för uppskov av reavinster i samband med fastighetsförsäljning permanentas och att räntan på den uppskjutna reavinstbeskattningen avskaffas. Vi finansierar det genom att under en tioårsperiod sänka ränteavdraget från 30 till 20 procent.

Reparera tryggheten

För det första måste de grundläggande uppgifterna i samhället fungera. Dit hör en rättsstat som människor kan lita på. Trygghet i vardagen, och vetskapen att polisen är på plats när det behövs.

Lika viktigt är det att alla människor kan känna att det går att klara sin egen försörjning – och att det finns ett skyddsnät när vi behöver det. Att vi får rätt vård i rätt

tid, var vi än bor. Och att det inte är den som allra mest behöver stöd som ska svikas när staten behöver spara.

Otrygghet kommer i många former. Det handlar om den äldre som oroar sig för att inte få ett bra boende när han eller hon inte kan bo kvar i sin nuvarande bostad, eller om den frånskilda kvinnan som oroar sig för att pensionen inte ska räcka. Vi förstärker de mest utsatta äldres ekonomi och genomför reformer för att stärka äldres självbestämmande och ge dem en omsorg med egenmakt och värdighet.

Sjukvård i världsklass

En central trygghetsfråga är att veta att när man blir sjuk får man bra och lättillgänglig sjukvård. Den svenska sjukvården håller hög kvalitet. Ändå måste mycket göras för att förbättra bemanningen och öka tillgängligheten.

Liberalerna satsar 5,25 miljarder kronor på tre år på ett primärvårdslyft, med krav på landstingen att bygga ut primärvården för att göra det möjligt att lista sig hos en specifik allmänläkare. Vi satsar de kommande tre åren nästan 2,5 miljarder kronor på barn- och ungdomspsykiatri, och över 3 miljarder kronor på fler vårdbiträden och karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Vi återinför kömiljarden för att öka tillgången till vård. Vi satsar en miljard kronor för att vårdbiträdena ska komma tillbaka i vården. Att återinföra vårdbiträden ger en bättre användning av vårdens resurser, och gör att fler människor får möjlighet att komma in på arbetsmarknaden.

Höjt bostadsbidrag för barnfamiljer

Många hushåll med lägre inkomster kämpar för att få ett fotfäste på bostadsmarknaden. För att ge barnfamiljer med lägre inkomster stärkt ställning på bostadsmarknaden höjer Liberalerna bostadsbidraget för barnfamiljer genom att höja beloppet för hemmavarande barn med 100 kronor per barn. Över en treårsperiod stärker Liberalerna dessa familjers inkomster med netto över en miljard kronor. För oss är detta en betydligt mer meningsfull bostadspolitisk reform än att ge byggbranschen miljarder i oönskade subventioner.

Stärkt självbestämmande för äldre

Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Liberalernas äldrepolitik. För att möjliggöra satsningar på ökad egenmakt satsar Liberalerna 3,5 miljarder kronor på äldreområdet 2018–2020.

En del i att öka självbestämmandet i vardagen är att de äldre som får del av omsorgstjänster själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur maten ska tillagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen. Ett väl fungerande förebyggande arbete mot undernäring minskar också risken för fallskador och andra hälsoproblem, samtidigt som behovet av omvårdnad minskar.

Socialtjänstlagen bör förtydligas, och en laga-mat-garanti för hemtjänsten införs. Den som har fått hjälp med måltider beviljad ska ha rätt att välja mellan att få mat lagad i det egna hemmet och att få mat levererad hem. För den mat som levereras ska det finnas flera olika leverantörer och rätter att välja mellan. Också i särskilt boende ska de äldres inflytande över måltiderna och måltidernas kvalitet öka. Reformen bör kunna träda i kraft den 1 juli 2018.

Liberalerna vill också ändra lagen för att möjliggöra så kallad förenklad biståndsprövning inom äldreomsorgen. Det kan innebära att den som uppnått en viss ålder kan vända sig direkt till en utförare, och först om hjälpbehovet är stort eller om den äldre är missnöjd görs en formell biståndsbedömning. Det ökar äldres självbestämmande samtidigt som det frigör tid och resurser för kommunerna.

Liberalerna vill också bygga ut rut-avdraget för äldre samt sänka åldersgränsen för det förstärkta jobbskatteavdraget för äldre. Båda dessa reformer bidrar till ökad sysselsättning samtidigt som många äldres ekonomiska villkor förbättras.

Liberalerna genomför också reformer för att förbättra ekonomin för ekonomiskt svaga pensionärer. Vi höjer bostadstillägget, som har en avgörande betydelse för att lyfta denna grupp över fattigdomsgränsen. Vi föreslår för det första att ersättningsgraden i bostadstillägget för ålderspensionärer höjs från 95 till 96 procent. För det andra föreslår vi att taket för hur höga boendekostnader som kan ersättas stegvis höjs med 500 kronor per år fram till 2020. Detta skulle innebära ett nytt tak på 7 000 kronor. Vi lägger netto 1,5 miljarder kronor under de kommande tre åren på att förstärka ekonomin för fattiga pensionärer.

Ett höjt bostadstillägg ökar också äldres möjligheter att flytta till en trygg och tillgänglig bostad nära kommunikationer och service, till exempel en seniorlägenhet eller ett trygghetsboende. En mer lämplig bostad innebär framförallt ökad självständighet för den äldre. Men det innebär också troligen mindre behov av hemtjänst och minskad risk för fallolyckor. Det ökar samtidigt rörligheten på bostadsmarknaden.

Polisen måste fungera

Det behövs en nystart för att svensk polis ska fungera bättre – i hela Sverige. När målet om 20 000 poliser formulerades hade Sverige 9 miljoner invånare. I dag är antalet 10 miljoner och befolkningen växer snabbt.

Liberalerna ökar anslaget till Polismyndigheten för att möjliggöra en förstärkning med 5 000 poliser inom sju år. Utbyggnaden behöver därför få genomslag i hela Sverige – både på landsbygden och i storstädernas utsatta miljöer. Utbyggnaden av antalet poliser ska åtföljas av en ökning av antalet civila utredare och andra civilanställda.

Liberalerna anvisar ytterligare medel till Polisen för att anställa mer personal och upphandla tjänster för att renodla och avlasta polisen. Vi vill dessutom föra över uppgifter från polisen till andra myndigheter, exempelvis tillståndshantering, passhantering och transporttjänster. Målsättningen är att öka antalet poliser i yttre tjänst från 9 000 till 11 000 inom ett år.

Därutöver behöver Polisen ges resurser för att flytta administrativa funktioner från polisutbildade till annan personal som nyanställs. Poliser ska inte behöva vara arrestvakter eller bemanna receptioner, och även vid t.ex. upprättande av rapporter och anmälningar kan många arbetstimmar avlastas poliserna. Liberalerna öronmärker resurser från 2018 och framåt för att anställa eller upphandla civil personal som kan överta befintliga arbetsuppgifter från poliser.

Tullverket är rättsstatens frontlinje i kampen mot illegal införsel av vapen, narkotika och andra föremål som utgör en del av den grova, organiserade brottsligheten. För att ytterligare stärka Tullverkets brottsbekämpande förmåga ökar Liberalerna resurserna med 50 miljoner kronor för 2018, en siffra som växer till 100 miljoner 2019 och 150 miljoner 2020.

Liberalerna har drivit på för den nya lagstiftningen mot att ta emot utbildning i terrorverksamhet och mot terrorresor. Vi anser dock att ytterligare steg behöver tas, bland annat vad gäller att se över passlagstiftningen samt utvidga kriminaliseringen av samröre med terrorverksamhet. Det är av största vikt att reformer av lagstiftningen sker med full respekt för grundläggande rättssäkerhetsprinciper och de medborgerliga fri- och rättigheterna enligt Europakonventionen. Liberalerna förstärker arbetet mot terrorism och våldsbejakande extremism med över en halv miljard kronor de kommande tre åren.

Höj polislönerna

Det måste bli mer attraktivt att vara polis. Fler lämnar polisycket i förtid och många utbildningsplatser står tomma. Otillräcklig lön, onödig byråkrati och brister i organisationen spär på missnöjet.

Poliser har i dag en medianlön på 32 000 kronor i månaden. Det tar dock oftast många år att komma upp i den lönenivån. Var tionde polis tjänar 25 000 kronor eller mindre. Genom att lämna yrket och gå till t.ex. bevakningsföretag eller andra uppgifter i privat sektor kan poliser ofta höja sin lön väsentligt.

Polisycket är ett av de viktigaste yrkena i ett fungerande samhälle, och det är av största betydelse att rätt personer söker sig dit. För att kunna bygga ut polisväsendet vill vi också förbättra polisens löner. Liberalerna gör en generell lönesatsning för landets poliser motsvarande en genomsnittlig lönehöjning på 4 000 kronor i månaden.

Subventionera kommunala trygghetsvakter

Det tar tid att utbilda fler poliser. Under en övergångstid ska staten därför öronmärka bidrag till kommuner så att fler ordningsvakter kan anställas i kommunal regi.

Liberalerna vill införa ett statsbidrag som ska medfinansiera motsvarande 2 000 heltidstjänster som trygghetsvakter. Dessa kommunala trygghetsvakter ska samverka med polisen och bidra till trygghet på gator och torg. Brottutsatta kommuner ska prioriteras. Kommunerna får också extra medel för det lokala brottsförebyggande arbetet.

Försvara friheten

För det tredje vill vi se ett samhällsklimat som är mer öppet och nyfiket, och mindre ängsligt och dömande. Där människor får vara som de är, men också bli något annat om de vill. Ett Sverige där vi lever, tror, klär oss och älskar som vi vill. Där friheten gäller alla – vem du än är, var du än kommer ifrån. Då behöver vi mötas i samtal där vi försöker förstå och bemöta motståndarens bästa argument istället för att medvetet missförstå eller vägra lyssna.

Till sist handlar det också om att vara beredd att försvara vår och andras frihet mot yttre hot. Därför är ett starkt försvar en självklar del av demokratin. Vi satsar under den kommande treårsperioden 17 miljarder kronor mer än regeringen på försvaret.

Samma frihet för män och kvinnor

Liberalerna är ett feministiskt parti. Feminism är för oss en avgörande frihetsfråga. Jämställdhet är en självklar del i liberalismens kärna. Det handlar om att alla ska ha samma frihet att välja sitt eget liv. Människor är i första hand individer, inte ett kön, och de ska bli bedömda efter sin kompetens och inget annat. Könet ska aldrig tillåtas diktera livsvillkor, utan endast kompetens och strävsamhet ska kunna avgöra livsutfall.

Liberalerna har en stolt jämställdhetshistoria som börjar i rösträttskampen för kvinnor och män. Trots stora framsteg så kvarstår många utmaningar. Löneklyftan mellan kvinnor och män minskar gradvis men inte tillräckligt snabbt. Liberalerna värnar om rut-avdrag och en valfrihetsbaserad välfärd. Det öppnar upp för entreprenörskap i kvinnodominerande sektorer. Kvinnor som arbetar i offentlig sektor har ofta en gedigen utbildning, men får inte valuta för investerad tid i utbildning på lönekontot. Den person som utbildar sig till viktiga yrken som ämneslärare, barnmorska eller förskolechef får i dag mindre pengar under sitt yrkesliv än den som väljer att inte plugga vidare. Detta är exempel på kvinnodominerade yrkesgrupper med långa akademiska utbildningar.

Så ska det inte vara. Liberalerna vill satsa på karriärtjänster för kvinnodominerade yrkesgrupper som lärare och specialistsjuksköterskor och sänka den statliga skatten så att fler människor får behålla mer av sin lön. Våra skatter ska belöna den som utbildar sig och tar ansvar på jobbet. Det tjänar alla på.

Ingen ska behöva vara rädd för att bli utsatt för våld i hemmet eller av en närstående. Vi vill ha mer resurser till arbetet mot våld mot barn, och att fler som förföljer sin expartner ska få elektronisk fotboja. Vi vill ha en samtyckesregel i sexualbrottslagen. Vi vill ge landets kvinnojourer långsiktiga och rimliga ekonomiska villkor. Det handlar om varje kvinnas rätt att känna sig trygg och att ha friheten att kunna bestämma i sitt eget hem och över sin egen kropp.

Frihet för personer med funktionsnedsättning

LSS-reformen var ett stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Det mest uppmärksammade inslaget i reformen var införandet av rätt till personlig assistans. Tanken var att människor som dagligen är beroende av olika stödinsatser skulle få ett reellt inflytande över sina liv, till exempel över vem som skulle ge hjälp och stöd.

Företrädare för funktionshinderorganisationer beskriver assistansen som akut hotad. Såväl Försäkringskassan som kommunerna blir hårdare i sina bedömningar. Regeringens utredning om LSS har med ensidigt fokus på kostnadskontroll spätt på

oron i stället för att skingra den. Det behövs en utredning, men fokus måste vara att utveckla LSS-reformen, inte att avveckla den.

Personlig assistans är en avgörande frihetsfråga. Personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva. För oss liberaler är det alltid prioriterat att öka friheten för dem som är i störst behov av andras hjälp.

Liberalerna förstärker den personliga assistansen med en miljard kronor per år över perioden 2018–2020. På så sätt gör vi det möjligt för fler människor att få grundläggande frihet i vardagen.

Frihet från hedersförtryck

Alltför många ungdomar i landet får inte välja vem de vill träffa, vem de vill älska, eller hur de får röra sig. Det hedersrelaterade förtrycket är en av de största frihetsinskränkningarna i Sverige i dag. Den politiska viljan att ta krafttag mot hedersvåldet har saknats alltför länge. Det måste ändras.

Många av åtgärderna mot hedersvåld handlar om rättspolitiska reformer såsom lex Fadime, en straffskärpning för brott med hedersmotiv, men det krävs också mer personal och mer kunskap. Varje ung person i Sverige måste känna till sina friheter och rättigheter. De som har anlät nyligen måste veta att de har kommit till ett land där det är de, och bara de, som bestämmer över sina liv. Personal som möter unga, såsom lärare och socialsekreterare, måste ha kunskapen att se tecken på hedersförtryck och veta hur man ska agera.

Därför vill Liberalerna att ambitionerna höjs rejält i arbetet mot hedersförtryck. Under de kommande fyra åren satsar vi en halv miljard kronor.

Värna valfriheten

Det är du som ska välja vilken vårdcentral du ska gå till, vilken skola som ska utbilda dina barn eller vem som ska ta hand om dig när du blir gammal och behöver andras hjälp. Valfrihet i välfärden ger människor makten över sina egna liv.

Regeringen flaggar för förslag om överskotts begränsningar i välfärden vars faktiska konsekvenser är att driva bort välfungerande och populära skolor, äldreboenden och hemtjänstföretag. Den konstruktion för begränsningar av överskott som regeringens välfärdsutredning föreslagit är så snäv och felkonstruerad att den gör det omöjligt att bedriva välfärdsverksamhet på ett seriöst sätt. Om Välfärdsutredningens förslag blir verklighet drabbar de inte bara vinstutdelande företag utan även icke-vinstdrivande, idéburna verksamheter i stiftelse- eller föreningsform. Med kort varsel skulle

kommunerna behöva ta över driften av många verksamheter som man inte har beredskap för, vilket i sig leder till onödiga omställningskostnader.

Liberalerna avvisar regeringens kommande förslag. Valfrihetsinskränkningen är en orättvisa som öppnar upp en frihetsklyfta mellan rik och fattig. De som har mycket gott om pengar kan alltid välja helt privata lösningar men för merparten av medborgarna som är beroende av offentligt finansierade välfärdslösningar är valfrihetssystem avgörande för att få möjlighet att påverka innehållet i välfärden. Inte minst för personer med funktionsnedsättning, som behöver omfattande hjälp i sina vardagsliv, innebär regeringens förslag en kraftig frihetsinskränkning.

Bakom regeringens förslag ligger en syn på företagande, såväl inom välfärden som i andra sektorer, som endast en snäv profitjakt. Vi avvisar en sådan utgångspunkt. De allra flesta personer som verkar inom välfärden, såväl i privat som offentlig regi, drivs av en vilja att göra gott. Tyvärr finns det ett fåtal oseriösa aktörer som ger de andra ett dåligt rykte. Dessa aktörer har ingen plats i välfärden. Alla val ska vara bra val. Det ska ställas tuffa kvalitetskrav på den som verkar i välfärden. Så värnar vi liberaler förtroendet för valfriheten och ytterst för välfärden.

Ett stärkt försvar

Vi lever i en säkerhetspolitiskt orolig tid. Den ryska militära aktiviteten i Östersjön ökar och det ryska tonläget mot Sverige och våra grannländer blir allt högre. Rysslands agerande strider mot internationell rätt och kommer att få följder för Europas säkerhetspolitik under lång tid framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien och Ukraina skulle lika väl kunna åberopas mot de baltiska länderna. Säpo har angivit Ryssland som det största underrättelsehotet mot Sverige.

Säkerheten i vårt närområde, i synnerhet i Östersjön, har kraftigt försämrats. Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift. Samtidigt måste regeringen omedelbart ansöka om Natomedlemskap.

För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan på flera sätt måste öka för att möta en ny och mer bister verklighet. Vi står fast vid att Sveriges försvar behöver väsentligt ökade tillskott, och därför lägger vi fram budgetförslag för en permanent höjning av försvarsanslagen på en betydligt högre nivå än vad som är fallet i den så kallade försvarsöverenskommelsen 2015.

Det stod redan från början klart att de medel som regeringen 2015 anslog för att stärka svensk försvarsförmåga var långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva

upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. Denna bild har nu bekräftats när fyra av de partier som ingick överenskommelsen har tillskjutit extra medel för att om möjligt rädda finansieringen av ett sig otillräckligt inriktningsbeslut.

De ytterligare medel som nu anslås i budgetpropositionen räcker inte. Liberalerna anslår mer än 25 miljarder kronor mer för åren 2018–2020, vilket är drygt 17 miljarder kronor mer än regeringen. Ambitionen är att försvarsutgifterna till år 2026 ska nå de 2 procent av BNP som är den rekommenderade nivån för Natos medlemsländer.

Priset på anskaffningen av ”nästa generations ubåt” (ngu) har, utan riksdagens godkännande, gjorts beroende av att export sker – något som i nuläget framstår som osäkert. I värsta fall innebär detta stora kostnadsökningar för Sverige, eftersom vi då inte kan dela utvecklingskostnaderna med något annat land.

Behovet av indirekt eld inom markstridskrafterna är skriande. I dag har Sverige 97 stridsflygplan, men planerar för endast tjugofyra artilleripjäser. Denna obalans måste avhjälpas, och Liberalerna vill därför att de nya tjugofyra Archer-pjäser som regeringen föreslår att Sverige ska överta inte säljs vidare utan organiseras i ytterligare två artilleribataljoner.

Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotlands strategiska särställning och geopolitisk betydelse har ökat. Vi välkomnar att Gotland nu åter har en permanent militär närvaro. Men Gotlands försvar behöver ytterligare förstärkas.

Med det allt mer osäkra omvärldsläget i vårt närområde ökar behovet av att ha ett trovärdigt nationellt försvar med stark tröskelförmåga. Vid ett väpnat angrepp ligger vår bästa chans i att möta en fiende tidigt och innan den stigit i land. Detta har under långa tider fått Sverige att prioritera flygstridskrafterna.

Men i försvarsöverenskommelsen beslutades att flygvapnet, som i dag består av knappt 100 stridsflygplan, skulle minskas under åtta år. 60 nya JAS E ska ersätta de 100 JAS C/D, de sista levererade för mindre än ett år sedan. Att i det här läget skrota hundra nästan nya, fullt betalda och välfungerande stridsflygplan är både ett säkerhetspolitiskt risktagande och ett enormt slöseri med skattebetalarnas pengar.

Antalet plan bör vara minst hundra också i framtiden. Helst bör alla JAS C/D behållas, samtidigt som de 60 nya planen tillförs. Det skulle innebära en kraftig förstärkning av vårt flygvapen.

Ett stramt finanspolitiskt ramverk och stärkta finanspolitiska institutioner

För att långsiktigt kunna finansiera satsningar på välfärd och trygghet, sänkta skatter på arbete och företagande, och en skola med kunskap för alla, är det avgörande att Sverige också i fortsättningen har ett välordnat finanspolitiskt ramverk som för politiken i en stram och ansvarsfull riktning. Det finanspolitiska ramverket säkerställer finansiell stabilitet och en beredskap att klara framtida kriser, och det har tjänat Sverige väl. Förtroendet för Sveriges offentliga finanser är högt, och statskulden är relativt låg.

Liberalerna har tillsammans med övriga Allianspartier, regeringen och Vänsterpartiet kommit överens om en justering av överskottsmålet till 0,33 procent av BNP över en konjunkturcykel. Detta mål är välavvägt och långsiktigt hållbart. Det utgör en bättre lösning än det balansmål som regeringen förespråkade, som på sikt skulle ha riskerat att öka statens skuldsättning.

Finanspolitiska rådet har konstaterat att regeringen misslyckas med att nå målet för det finansiella sparandet även i ett läge när konjunkturen bedöms vara i balans. Rådet konstaterar att regeringen inte planerar för aktiva budgetförstärkningar för att nå överskottsmålet och inte har gjort något åtagande om att finansiera oförutsedda utgiftsökningar eller reformer. Detta utgör ett brott mot det finanspolitiska ramverket.

Finanspolitiska rådets kritik är allvarlig och uppseendeväckande. Även om det nu finns en blocköverskridande uppgörelse om ett fortsatt överskottsmål så menar Liberalerna att det krävs att regeringen uppvisar behärskning och inte låter kostnaderna skena i väg för att målet ska kunna uppnås. Konsekvensen av att målet underskrids blir att framtida generationer skuldsätts.

Liberalerna har tidigare efterlyst ett särskilt tak för den offentliga skuldkvoten, det vill säga att statskulden inte får överstiga en viss nivå. Vi välkomnar därför att det i den blocköverskridande överenskommelsen ingår ett krav på att ett skuldankare på 35 procent av BNP ska införas från och med 2019. Denna nivå ligger på behörigt avstånd från det krav på att statskulden inte får överstiga 60 procent som kommer med EU:s tillväxt- och stabilitetspakt. Förtroendet för Sverige som ett land med offentliga finanser i god ordning kommer härmed att bevaras under överskådlig tid. Skuldankaret utgör också en kontrollmekanism som motverkar en uppbyggnad av långsiktiga underskott i statens finanser.

Överenskommelsen om ett justerat överskottsmål innehöll delar som syftade till ett stärkt oberoende och en stärkt ställning för Finanspolitiska rådet, något som Liberalerna krävt sedan tidigare. Bland annat får rådet en uttrycklig uppgift i sin instruktion att

årligen bedöma om det föreligger en avvikelse från överskottsålet. Rådets oberoende ökas genom att valet av rådets ledamöter bereds av en valberedning där ledamöter av riksdagens finansutskott ingår.

Liberalerna anser att dessa reformer är steg i rätt riktning, men vill vidta ytterligare åtgärder för att vidga Finanspolitiska rådets uppdrag. Rådet bör få i uppdrag att även utvärdera oppositionspartiernas ekonomiska politik och jämföra oppositionens förslag med budgetpropositionen med avseende på effekterna för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken. Det skulle ge möjlighet till en större samsyn i den ekonomisk-politiska debatten vad gäller bedömningen av reformers effekter för de offentliga finanserna, sysselsättningen och fördelningspolitiken, och minska risken för ofinansierade förslag och överbudspolitik. En närliggande modell används sedan länge i Nederländerna.

För att möjliggöra detta föreslår Liberalerna ett fördubblat anslag till rådet. Ökade anslag behövs för att rådet, med sin oberoende ställning, fortsatt ska kunna bedriva verksamheten med uthållighet och hög kvalitet. Vi ökar därför anslaget till Finanspolitiska rådet med 10 miljoner kronor.

Liberalernas ingång i de diskussioner som har förts kring ett ändrat överskottsål har varit att säkerställa att Sverige ska ha finanspolitisk stabilitet och förmåga att klara av kommande kriser. Det är också centralt att det finansiella sparandet är väl avvägt för att möta en växande demografisk utmaning och för att möjliggöra framtida strukturreformer. Ytterligare en utgångspunkt för Liberalerna är att målet för det finansiella sparandet inte i sig ska kunna medföra utgiftsreformer som medför ökat tryck på transfereringssystemen.

En ny skattereform behövs

Sverige är ett land med stora välfärdsambitioner. Därför behöver vi ha ännu större sysselsättnings- och tillväxtambitioner. Skattesystemets huvudsyfte är att finansiera de offentliga åtagandena, men i sin utformning bör det gynna strävsamhet, flit, ambition och risktagande. I dag motverkas i stället det som bygger välstånd.

Det skattesystem vi har tar inte heller i tillräcklig grad hänsyn till det internationella konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Samtidigt ser vi tecken på att en arbetsmarknad med högre kunskapsintensitet, i kombination med en arbetskraft där alla inte har hög produktivitet, riskerar att driva på tudelningen mellan dem som har ett jobb och dem som inte har det. Skattesystemet måste beakta detta.

Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet på bostadsmarknaden samtidigt som skattepolitiken bör bidra till att dämpa och stabilisera en exceptionell prisutveckling. Klimatkrisen ökar behovet av beskattning av det som bidrar till ett allt varmare jordklot och en allt mer ogästvänlig miljö för djur, växter och människor.

Därför behöver Sverige nu en ny genomgripande skattereform. Inriktningen på en sådan skattereform ska vara att de skatter som håller jobben och sysselsättningen tillbaka sammantaget tydligt sänks. På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt. Samtidigt ser vi de kommande åren inte att det är möjligt att sänka skattetrycket. Därför behöver skattesänkningarna i en reform vara fullt ut finansierade.

Sänkt skatt på arbete för att utbildning ska löna sig

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige både höga marginalskatter redan vid medelhöga inkomster, och de högsta marginalskatterna på de allra högsta inkomsterna. Detta bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Höga marginalskatter bidrar även tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka. En del av finansieringen av denna skattereform behöver fasa in över tid. Därför är det rimligt att också delar av sänkningen av den statliga inkomstskatten sker successivt. Marginalskatten vid medelhöga och höga inkomster ska bli lägre. Därför ska värnskatten avskaffas, brytpunkten tydligt höjas och nivån på det första steget i den statliga skatten sänkas. De högsta marginalskatterna bör närma sig snittet i OECD.

Sänkt skatt för en breddad arbetsmarknad

Sänkt skatt på arbete är ett led i att bryta den svenska arbetslöshetens struktur, med betydande sysselsättningsproblem för ungdomar med låg utbildning, utlandsfödda och personer med funktionsnedsättning. Höga arbetskraftskostnader begränsar särskilt den del av tjänstesektorn som skulle kunna fungera som en språngbräda in på arbetsmarknaden för dessa grupper. Vi bör bygga ut sådana avdrag och riktade skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden med fler lågtröskeljobb. Inkomstskatten och den totala beskattningen av de lägsta inkomsterna ska sjunka för att möjliggöra högre sysselsättning. Ytterligare skattesänkningar som breddar arbetsmarknaden ska genomföras.

Bolagsbeskattningen behöver sänkas jämfört med i dag

Bolagsskatten är en central skatt för svensk konkurrenskraft och för tillväxten hos företag i vårt land. Bolagsskatten är också en av de faktorer som avgör var globala företag väljer att etablera verksamhet. Sverige har stegvis sänkt den formella bolagsskattesatsen, men så har också våra konkurrentländer gjort. Medan vi i mitten av 1990-talet hade en bolagsskattesats som var tydligt lägre än snittet i eu och OECD är vår bolagsskattesats nu på en genomsnittsnivå jämfört med vår omvärld. Det ökar risken för att företag väljer att investera i andra länder än Sverige. En lägre bolagsskatt bör bidra till bland annat högre sysselsättning, högre kapitalstock, högre utländska direktinvesteringar och högre BNP. Detta prioriterar vi högre än sänkt kapitalinkomstskatt. Kapitalinkomstskatten bör däremot ta steg mot ökad enhetlighet. Bolagsskatten ska, i syfte att säkra den svenska konkurrenskraften, fortsätta att sänkas. Enhetligheten i kapitalinkomstbeskattningen ska öka.

Sänkta flyttskatter för ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Den svenska fastighetsbeskattningen präglas av mycket höga skatter vid försäljning och inköp av bostäder. Sverige har sannolikt den högsta sammanlagda beskattningen på reavinsterna från bostadsförsäljningar i hela OECD. Det bidrar bland annat till lägre rörlighet på bostadsmarknaden och en större bostadsbrist än vad som annars vore fallet. Flyttskatterna, särskilt i form av uppskovsbegränsning och räntebeläggning på uppskovsbelopp, ska sänkas.

Sänkta skatter behöver finansieras

Prioriterade skattesänkningar behöver finansieras fullt ut. En relativt hög konsumtionsbeskattning var en central del i den senaste skattereformen. Därefter har flera sänkningar genomförts vilket har urholkat beskattningen av skattebasen. Generella konsumtionsskatter har lägre negativa effekter på BNP-nivå och sysselsättning än andra större typer av skatter. Därför kan det totala uttaget av konsumtionsskatter bli högre när flera andra skattebaser nu framöver bör beskattas lägre. Sverige har vidare i dag inte högre miljöskatter än vår omvärld och deras storlek i relation till BNP har sjunkit något över tid. Även om man måste väga enskilda skattehöjningar mot deras inverkan på företagens konkurrenskraft och deras effekter i vardagen, finns det möjlighet att både höja flertalet miljöskatter och bredda miljöskatteunderlaget. Att sänka skatten på jobb och företagande kräver finansiering genom motsvarande skattehöjningar. Mervärdesskatten kan därför öka. Det kan åstadkommas genom att de olika

momsnivåerna justeras något uppåt eller genom att ökad enhetlighet. Den kommunala fastighetsavgiften kan höjas. Det totala uttaget av miljö- och klimatskatter kan också öka jämfört med i dag. Bland de skattebaser som kan beskattas hårdare finns exempelvis fordon och kemikalier.

Åtgärder mot ökad skuldsättning

Hushållens skuldsättning kopplat till ökade bostadspriser har fått allt större uppmärksamhet bland oberoende experter. Det önskvärda läget är att bostadspriserna planar ut, ty annars riskerar framtida kraftiga prisfall få stora realekonomiska konsekvenser i form av minskad konsumtion och minskad rörlighet på bostads- och arbetsmarknaden. Såväl Riksbanken och Konjunkturinstitutet, liksom IMF och OECD, rekommenderar Sverige att sänka eller helt fasa ut ränteavdragen. Liberalerna föreslår långsiktigt nedtrappade ränteavdrag från 30 till 20 procent och sänkt tak från 100 000 kronor till 75 000 kronor. För att säkerställa att en sådan nedtrappning inte får effekt på inhemsk konsumtion genom ökat skattetryck kopplas den till skattesänkningar på andra områden.

Alla behöver bidra och alla behöver se fördelarna

Sverige behöver en skattereform för att skapa grund för högre sysselsättning och mer företagande. Det är dock avgörande för legitimiteten i en samlad reform att alla både bidrar till finansieringen och får del av fördelarna. Därför är det bland annat centralt att skillnaden i beskattning mellan löntagare och pensionärer inte ökar. Skatteavdrag för barnfamiljer samt ytterligare höjda bostadsbidrag och höjda bostadstillägg kan vidare övervägas för att stärka vissa grupper i ljuset av bland annat höjda konsumtionskatter.

Ett sysselsättningsmål för Sverige

Regeringens arbetslöshetsmål misslyckas

Regeringen misslyckas med jobben och når inte sitt eget arbetslöshetsmål om lägst arbetslöshet i eu 2020. År 2020 kommer i stället 15 EU-länder att ha lägre arbetslöshet än Sverige enligt IMF:s senaste prognos. EU-kommissionens scenario, som slutar 2018, pekar på liknande sätt mot att 14 länder kommer att ha lägre arbetslöshet. Inte ens med regeringens egen rosaskimrande prognos över arbetslösheten 2020 är vi nära att nå målet: Nio andra EU-länder beräknas, enligt IMF, ha lägre arbetslöshet än regeringens

egen prognos om 5,9 procent 2020. Att regeringen så tydligt misslyckats med att mota utanförskapet riskerar att skapa en permanent underklass i Sverige.

Skälet till regeringens misslyckande är enkelt: dess politik leder till färre jobb och en sämre fungerande arbetsmarknad. Både Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket och Finanspolitiska rådet har upprepat hävdade att regeringens reformer har en negativ eller obetydlig effekt på sysselsättningen. Jämviktsarbetslösheten – ett mått på den långsiktiga arbetslösheten och arbetsmarknadens funktionssätt – ökar från 6,7 till 7,0 procent mellan i år och 2020. Sveriges arbetsmarknad blir allt sämre på att skapa jobb och möjligheter för dem som behöver dem mest.

Regeringen har inte reformviljan att få Sveriges arbetsmarknad att fungera. Det speglas inte minst i det mål man satt upp. Det styr fel: bort från fler jobb och mot siffertrixande. En ekonomisk politik som ensidigt formuleras med sikte på arbetslöshetsstatistiken leder till att det räknas som en framgång om människor förtidspensioneras, sjukskrivs eller slutar leta efter arbete. Då sjunker nämligen arbetslösheten. Vi såg ett sådant scenario i mitten av 2000-talet när tiotusentals människor hamnade i transfereringssystemen som sjukskrivna och förtidspensionerade, samtidigt som arbetslösheten sjönk. Bland annat därför har regeringens mål vid upprepade tillfällen kritiserats av Finanspolitiska rådet:

År 2017 skrev rådet: ”Regeringen borde, som rådet tidigare föreslagit, omformulera sitt arbetslöshetsmål till separata sysselsättningsmål för olika grupper, exempelvis asylinvandrare, unga lågutbildade och långtidsarbetslösa.”

År 2016 skrev rådet: ”Vi menar att det vore bättre om regeringen omformulerar sitt arbetslöshetsmål till separata mål för olika grupper. Exempel på sådana är mål för att förbättra arbetsmarknadsintegrationen av asylinvandrare, mål för snabbare inträde på arbetsmarknaden för unga och mål för successivt höjd pensionsålder.”

I regeringens senaste prognos för arbetslösheten ser vi tydligt hur denna skiljer sig från alla andra expertorgan. Det tyder på två saker, dels att man överskattar effekten av sin egen politik och dels att man – i sin iver att få ner arbetslöshetstalen – är beredd att göra som Göran Persson gjorde under mitten av 2000-talet. Utfallet av regeringens politik är skralt. Av 20 000 utlovade extratjänster blev det 4 600. Av 32 000 utlovade traineetjänster blev det 400.

Liberalerna föreslog redan 2015 ett sysselsättningsmål för Sverige. Sedan dess har arbetsmarknadens funktionssätt försämrats, kritiken mot regeringens mål förstärks och behovet av ny riktning för politik vuxit. Utan ett mål som leder rätt riskerar utanförskapet att bita sig fast.

Ett sysselsättningsmål för Sverige

Liberalerna föreslår därför, grundat i Finanspolitiska rådets reformförslag, att Sverige inför ett nytt sysselsättningsmål med en tydlig uppföljning. Förslaget innebär ett att huvudmål, tre delmål och två särskilt prioriterade deluppgifter till 2025 läggs fast.

Huvudmålet är tydligt: Sverige ska ha 70 procents sysselsättning i åldrarna 15–74 år 2025. Det innebär att sysselsättningsgraden behöver öka med 3 procentenheter jämfört med 2016.

Det kräver att runt 400 000 fler människor är sysselsatta år 2025 jämfört med i dag, år 2017. Cirka 200 000 av de jobben kommer med en växande befolkning, men 200 000 nya jobb behöver skapas genom reformer som trycker tillbaka utanförskapet.

För att skapa 200 000 fler jobb krävs att politiken riktar in sig på de grupper där sysselsättningsgraden främst kan öka. Ställs enbart breda mål upp försämras deras styrförmåga, utan målen måste också fånga de stora och riktiga utmaningarna. Därför bryts huvudmålet ner i tre delmål: Sysselsättningen för utrikes födda ska öka till 65 procent, sysselsättningen för unga ska öka till 50 procent och sysselsättningen för äldre ska öka till 25 procent.

Samtidig finns behov av att ytterligare peka ut två kategorier där utanförskapet i dag särskilt riskerar att permanentas: utrikes födda med högst förgymnasial utbildning och unga, här räknat som 20–24 år, med högst förgymnasial utbildning. Att öka sysselsättningen där till 45 respektive 50 procentenheter görs därför till två prioriterade uppgifter.

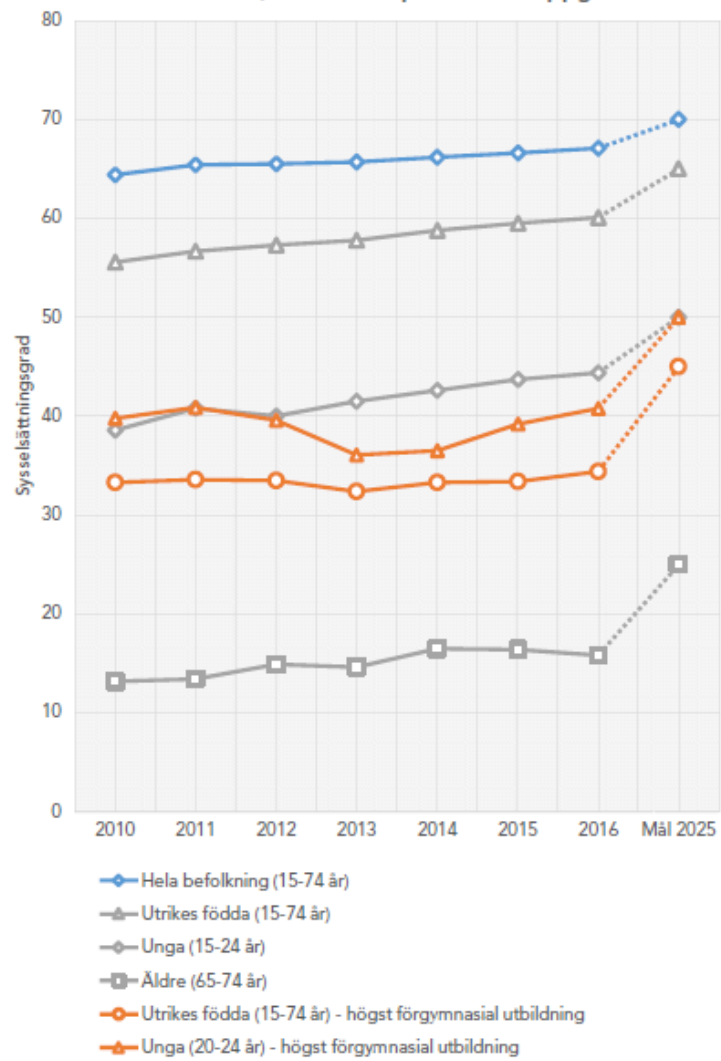
Det innebär att sysselsättningen i dessa grupper ska öka med cirka 10 procentenheter jämfört med i dag. Dessa prioriterade uppgifter ansluter sig därmed till de krav som Flood och Ruin (2015) räknat fram för att invandring från länder utanför Europa inte ska ha en negativ effekt på offentliga finanser. Där visas att om sysselsättningen i gruppen nyanlända från utomeuropeiska länder ökar med 10 procentenheter ger gruppen en neutral effekt på de offentliga finanserna. Gruppen nyanlända från utomeuropeiska länder överlappar självfallet i hög grad gruppen utrikes födda med högst förgymnasial utbildning.

Men det handlar självklart inte enbart om effekter på offentliga finanser. Ska klyftorna i Sverige minska måste sysselsättningen i dessa grupper öka. Ska vi hantera efterdyningarna av 2015 års flyktingkris på ett sätt så att bidragsberoendet bryts och inte går i arv måste fokus riktas på att skapa fler möjligheter på den svenska arbetsmarknaden för de med lägre utbildningsnivå. Vi kan inte acceptera att det Arbetsförmedlingen kallar gruppen arbetslösa med utsatt ställning, och där grupperna som är utomeuropeiskt födda eller har låg utbildningsnivå dominerar, fortsätter att växa till nästan 300 000 personer.

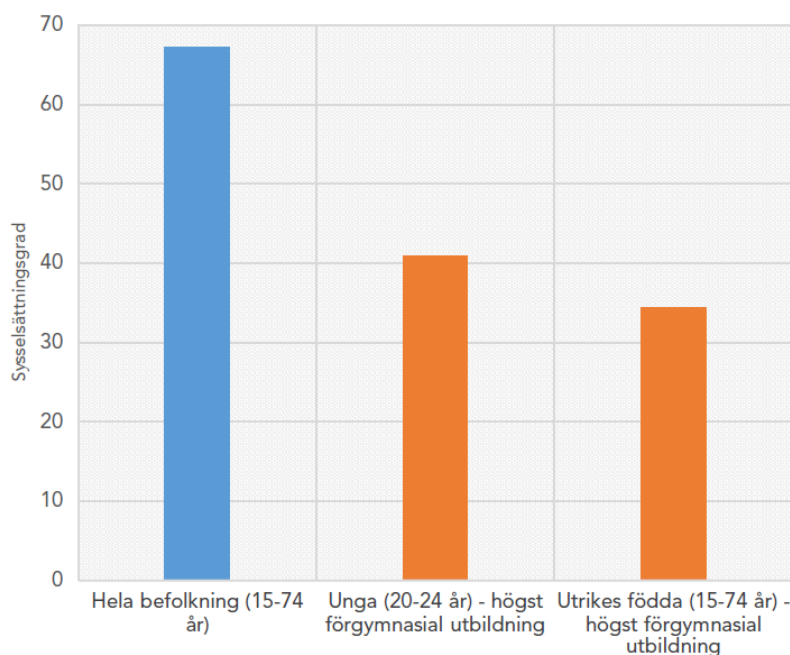
Liberalerna har redan föreslagit en lång rad reformer för att öka sysselsättningen bland grupper med högst förgymnasial utbildning: vi vill se inträdesjobb med lägre ingångslön och avskaffade arbetsgivaravgifter, vi vill öka jobbstimulansen i försörjningsstödet så det alltid lönar sig att arbeta och samtidigt införa ett obligatoriskt krav på motprestation, vi vill se en snabbare nedtrappning av ersättningsnivån i arbetslöshetsförsäkringen och vi vill se moderna turordningsregler baserade på kompetens, i stället för dagens turordningsregler som ökar arbetslösheten hos grupper med svag förankring på arbetsmarknaden. Fler reformer kommer att behövas fram till år 2025.

Regeringens misslyckande med sitt arbetslöshetsmål visar att mål inte kan sättas utan en tydlig uppföljning. Som en del i det nya sysselsättningsmålet föreslår Liberalerna därför att Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet tillsammans får i uppgift att årligen bedöma om huvudmålet, delmålen och de två prioriterade uppgifterna kommer att nås. Om myndigheterna bedömer att målen och uppgifterna inte kommer att nås ska de föreslå åtgärder som kan bidra till måluppfyllelsen.

Sysselsättningsmålet Huvumål, delmål och prioriterade uppgifter

Sysselsättningsgrader Prioriterade uppgifter

Investeringar för klimatet

För att övervinna miljöproblemen och hejda klimatförändringarna samt för att klara jobben och tillväxten behövs en liberal klimatpolitik som bygger på globalt samarbete, kunskap, innovation, ny teknik och tydliga styrmedel för en långsiktigt hållbar ekonomi. Liberalernas politik utgår från försiktighetsprincipen och principen att förorenaren ska betala. Ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, ska vara generella och teknikneutrala. Liberalerna föreslår en grön skatteväxling. Vi vill se lägre skatt på jobb medan olika former av miljö- och klimatpåverkande skatter och avgifter höjs. Med beaktande av jobben och konkurrenskraften ska ekonomiska styrmedel därför användas för att möta klimatkrisen och föra Sverige närmare klimatmålen. Vi vill ta viktiga steg mot ett fossilfritt Sverige.

Miljöpåverkan från transportsektorn måste minska och åtgärder krävs för att nå målet om en fossilfri fordonsflotta. Det krävs ökad ekonomisk styrning men det måste ske på ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt. Fordonsskatt ska betalas för personbilar, lätta bussar och lätta lastbilar bl.a. utifrån fordonets koldioxidutsläpp per kilometer. Vi föreslår en omvänd miljöbonus där bilar som inte skulle vara berättigade för en

miljöbilspremie, enligt gällande regelverk, under de första fem åren får en förhöjd fordonsskatt med 2 000 kronor per år.

Reseavdraget behöver göras mer generöst där kollektivtrafiken är mindre väl utbyggd och stramas åt där möjligheten att använda kollektivtrafiken är större. Vi satsar på laddinfrastruktur. Successivt bör olika former av subventioner för användandet av fossila bränslen fasas ut.

Skattefrågor

Liberalerna står upp för det strävsamma Sverige

Sverige är ett land där alla människor ska ha utrymme att välja sin egen väg i livet. För att ge alla samma möjligheter krävs stora välfärdsambitioner. Dessa kräver i sin tur ännu större ambitioner när det gäller sysselsättning och tillväxt.

Skattesystemets huvudsyfte är att finansiera de offentliga åtagandena, men genom sin utformning bör det gynna strävsamhet, flit, ambition och risktagande. I dag motverkas i stället det som bygger välstånd. Därför behöver Sverige en ny skattereform.

Det skattesystem vi har tar inte i tillräcklig grad hänsyn till det internationella konkurrens- och omvandlingstryck som globaliseringen för med sig. Samtidigt växer klyftorna på arbetsmarknaden. Skillnaderna mellan dem som har jobb och dem som står långt från arbetsmarknaden ökar. Många av dem som står utanför arbetsmarknaden är utrikes födda med låg utbildning. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer.

Skattesystemet måste motverka framväxten av en ny underklass. Det måste bli billigare och enklare att anställa och vi måste öppna upp arbetsmarknaden även för dem med låg utbildning. Fastighetsbeskattningen behöver reformeras i riktning mot ökad rörlighet på bostadsmarknaden samtidigt som skattepolitiken måste bidra till att dämpa och stabilisera en exceptionell prisutveckling. Klimatkrisen ökar behovet av att öka kostnaderna för utsläpp och miljöskadlig verksamhet, enligt principen förorenaren betalar.

Liberalerna ser behovet av en skattereform där inriktningen ska vara att skatter på jobb och sysselsättning sammantaget tydligt sänks. På sikt vill vi som liberalt parti ha ett så lågt skattetryck som möjligt. Samtidigt anser vi inte att det är möjligt de närmast

kommande åren att påtagligt sänka skattetrycket. Därför behöver skattesänkningarna i en reform vara fullt ut finansierade.

Det ska löna sig att jobba och utbilda sig

Liberalernas viktigaste skattepolitiska prioritering är att skatterna på arbete, både på kort och lång sikt, ska sänkas. Det är centralt för att utveckla arbetslinjen, öka antalet arbetade timmar i den svenska ekonomin och stärka den svenska konkurrenskraften.

Fler måste få jobb och egen försörjning och vi måste agera utifrån den verklighet som råder. En ny arbetslöshet växer fram där de arbetslösa i huvudsak är människor som överhuvudtaget inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Det är uppenbart att arbetsmarknaden i dag inte är anpassad för den som har låg utbildning och låga kvalifikationer. Många av dem som står utanför arbetsmarknaden är utrikes födda med låg utbildning. Och denna grupp kommer med stor sannolikhet att öka de kommande åren allteftersom fler som nu finns inom Migrationsverkets system får uppehållstillstånd och därmed tas in i jobbstatistiken.

Snabba och kraftfulla åtgärder krävs för att göra arbetsmarknaden tillgänglig för nyanlända med både låg och hög utbildningsbakgrund. Dessvärre blundar regeringen för integrationsutmaningen. I stället för strukturreformer för fler jobb är det breda skattehöjningar och återställare som regeringen är inriktad på. Regeringens utbyggnad av olika program bidrar främst till att den öppna arbetslösheten ersätts av en dold.

Regeringen talar om fler jobb men gör det samtidigt mindre lönsamt att arbeta och bidrar därmed till att utanförskapet slår rot. Det är fel väg att gå. I stället måste ambitionerna för sysselsättning och tillväxt höjas. När fler jobbar kan vi finansiera de satsningar på välfärden som behövs för att alla i vårt land ska ha samma livschanser. Liberalerna tar ansvar för ett öppet Sverige som breddar sin konkurrenskraft i den globaliserade världen. När regeringen lånar i högkonjunktur presenterar vi en budget som skapar arbete, betonar välfärdens kärna och tar ansvar för statsfinanserna.

Jämfört med nästan alla andra länder har Sverige höga marginalskatter redan vid medelhöga inkomster och de högsta marginalskatterna på de allra högsta inkomsterna. Det bidrar mycket starkt till att utbildningspremien i Sverige är låg. Det lönar sig för dåligt att utbilda sig. Höga marginalskatter bidrar även tydligt till ett mindre effektivt skattesystem där de arbetade timmarna hålls tillbaka. Marginalskatten vid medelhöga och höga inkomster måste bli lägre. Därför ska brytpunkten för statlig inkomstskatt tydligt höjas och nivån på det första steget i den statliga skatten sänkas. Värnskaften ska avskaffas och de högsta marginalskatterna bör närma sig snittet i OECD.

Höjd brytpunkt för statlig skatt

Sverige utmärker sig genom att andelen av BNP som tas ut i skatt på arbetsinkomster är högre än snittet i OECD, samtidigt som den högsta marginalskatten på arbetsinkomster är högre än i nästan alla jämförbara länder. Sverige skiljer dessutom ut sig genom att de höga marginalskatterna träder in tidigt i inkomstskalan. Exempelvis Finland och Norge har sina högsta marginalskattesatser på skattenivåer som är i närheten av de svenska, men de högsta marginalskatterna träder i dessa länder in vid ungefär den dubbla inkomsten jämfört med i Sverige. Att statlig skatt börjar tas ut tidigt i inkomstskalan höjer marginalskatten kraftigt för många kvinnodominerade akademikergrupper och gör att det lönar sig sämre att utbilda sig.

Liberalerna föreslår därför en kraftig höjning av brytpunkten från dagens cirka 36 000 kronor per månad till 43 000 kronor per månad. Därmed återställs principen från 1990 års skattereform att max 15 procent av löntagarna ska betala statlig skatt.

Liberalernas förslag innebär att en genomsnittlig lokförare, apotekare, specialistsjuksköterska, barnmorska, veterinär, psykolog eller präst helt slipper betala statlig inkomstskatt. *Förändringen beräknas 2018 sänka inkomsterna på titel 1111 med 12 600 miljoner kronor.*

Avskaffad värnsskatt

Liberalerna föreslår att det andra steget i den statliga inkomstskatten, den så kallade värnsskatten, avskaffas. Det är en prioriterad reform för att öka utbytet av att utbilda sig och ta ansvar. Det är också en central reform för att möjliggöra ökad internationell konkurrenskraft i det svenska näringslivet. Liberalerna finansierar i denna motion hela den direkta kostnaden av att avskaffa värnsskatten, krona för krona. Det finns dock skäl att anta att de långsiktiga kostnaderna av att avskaffa värnsskatten är betydligt mindre än de kortsiktiga och direkta. Genom beräkningar i FASit utförda av Riksdagens utredningstjänst kan de långsiktiga effekterna kvantifieras. Beräkningarna avser innevarande budgetår.

FASit skattar ett ökat arbetsutbud till följd av att värnsskatten avskaffas. Om detta förändrade utbud får fullt genomslag på antalet arbetade timmar innebär det att dessa, i ekonomin som helhet, ökar med 0,09 procent. Den ökningen innebär i sin tur ökade löneinkomster, vilket får effekten att inbetalningar av kommunal och statlig inkomstskatt, arbetsgivaravgifter och moms stiger. Det senare är den långsiktiga effekt som uppstår i samband med att beteendet anpassas på det sätt modellen skattat. När beteendeanpassningen har fått fullt genomslag väntas skatteintäkterna ha ökat så att

självfinansieringsgraden uppgår till cirka 67 procent. Förändringen i antalet arbetade timmar består i stort sett av ett förändrat arbetsutbud för dem som redan arbetar, alltså förändringar längs den intensiva marginalen. Resultatet är ett punkttestimat och bör tolkas med försiktighet. För att värna de offentliga finanserna räknar vi därför inte in dessa dynamiska effekter i denna budgetmotion. Liberalerna finansierar hela den direkta kostnaden av att avskaffa värnskatten, krona för krona. *Det beräknas för 2018 minska inkomsterna under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt med cirka 6 100 miljoner kronor.*

Återställ jobbskatteavdraget

Liberalerna återställer den avtrappning av jobbskatteavdraget för månadsinkomster över 50 000 kronor som trädde i kraft 2016. Avtrappningen är ännu ett led i den socialdemokratiska politiken att göra det dyrare att arbeta och leder, tillsammans med den statliga inkomstskatten och värnskatten, till mycket höga faktiska marginaleffekter. *Ett återställande av avtrappningen av jobbskatteavdraget innebär att statens finanser försvagas med 3 400 miljoner kronor för år 2018 under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner.*

Lägre skatt på personaloptioner

Liberalerna vill ha skatteregler som underlättar för nystartade och snabbväxande företag – i dag och i framtiden. Sverige står inför en mycket hård internationell konkurrens där vi inte har råd att sätta hinder i vägen för människor som bär på nya idéer.

Dagens skatteregler kring personaloptioner är inte tillräckligt moderna och attraktiva. För innovationsföretaget med litet kassaflöde är det svårt att betala nyckelpersoner en lön motsvarande vad de personerna kan få i andra delar av näringslivet. I många andra länder beskattas personaloptioner i stället som kapitalinkomst och inte som arbetsinkomst. Även Sverige bör införa en sådan modell.

Regeringen tillkännager nu att personaloptioner för företag i vissa branscher och med viss ålder, omsättning och personalstyrka ska befrias från beskattning för inkomst från arbete. En mängd remissinstanser har invänt att förslaget är för begränsat i omfattning och för svårtillämpbart.

Liberalerna menar att förslaget bör överges och en annan modell bör väljas. För att göra optionerna enkla att använda bör det inte finnas någon storleksbegränsning på programmet eller behov av att värdera optionerna när de ställs ut. Liberalerna anser att den absoluta huvudparten av onoterade bolag ska omfattas genom att det inte införs

några storleksbegränsningar. Desto längre tid som har gått mellan att optionen ställdes ut och den löses in desto högre del av värdet ska beskattas som kapitalinkomst. Det gör att risken för skatteplanering och en oavsedd överflyttning mellan inkomstslagen blir mindre, samtidigt som värdet och attraktiviteten i optionen på sikt kan bli stort. Bortom fem till sju år bör hela inkomsten beskattas som kapital.

Det ska löna sig att spara

Regeringen höjer skatten på investeringssparkonton från 0,75 till 1 procentenhet över statslåneräntan. Regeringen hävdar att investeringssparkonton fortfarande kommer att vara skattemässigt gynnade jämfört med konventionell kapitalbeskattning. Skillnaden mot konventionella former av sparande i kapital är ju dock att medel insatta på investeringssparkonton beskattas oavsett om värdepappren på kontot sjunker eller stiger i värde. Därför bör beskattningen av investeringssparkonton vara måttfull.

Framför allt skickar en höjning av skatten på investeringssparkonton en mycket önskad signal om att det inte ska löna sig att spara. Detta mitt i en högkonjunktur då vi redan nu bör förbereda oss på risken för en negativ utveckling. Såväl den enskildes trygghet och handlingsfrihet som samhällsekonominns stabilitet gynnas av att hushållen har besparingar i enkelt likviderbara medel. I Liberalernas Sverige ska det alltid löna sig att spara.

Liberalerna avvisar därför regeringens skattehöjning på investeringssparkonton. *Liberalernas förslag innebär att statens finanser försvagas med 790 miljoner kronor för år 2018 under inkomsttitel 1310 Skatt på kapital, hushåll, jämfört med regeringens förslag.*

Förläng arbetslivet

I syfte att fler ska välja att arbeta kvar länge i arbetslivet införde Alliansen ett förhöjt jobbskatteavdrag för äldre. Det förhöjda jobbskatteavdraget gäller för personer som under året fyller 66 år eller är äldre.

Det förhöjda jobbskatteavdraget har, tillsammans med ett förhöjt grundavdrag, utvärderats av IFAU som funnit tydliga sysselsättningseffekter. De riktade skattelättnaderna ökade sysselsättningen under året närmast efter 65-årsdagen med 1,5 procentenheter bland dem som hade en beskattningsbar arbetsinkomst åtminstone något av åren tre till fem år tidigare. Därmed förstärks också deras pensioner. Pensionsmyndigheten föreslog 2015 att åldersgränsen för det förhöjda

jobbskatteavdraget ska sänkas för att uppmuntra människor att arbeta längre. För människor med låga pensioner lönar det sig i dag inte i tillräcklig omfattning.

Liberalerna föreslår därför att åldersgränsen justeras ned med två år för att även inkludera personer som vid årets ingång är 63 år. Det betyder att denna grupp får starkare drivkrafter att förlänga arbetslivet genom att de gynnas skattemässigt.

Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 600 miljoner kronor för år 2018 under inkomstitel 1140 Skattereduktioner.

I budgetpropositionen för 2016 höjde regeringen löneskatten för äldre. Konsekvensen blir att incitamenten för äldre att arbeta minskar. I en tid då vi måste uppmuntra människor att arbeta längre skickar det helt fel signaler.

Därför föreslår Liberalerna att löneskatten för äldre slopas. Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 2 500 miljoner kronor under inkomstitel 1270 Särskild löneskatt jämfört med regeringens proposition. Förändringen leder till att statens finanser stärks med 200 miljoner kronor under inkomstitel 1210 Arbetsgivaravgifter, med 100 miljoner kronor under inkomstitel 1310 Skatt på kapital, hushåll, samt med 100 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster under 2017. Den sammantagna effekten blir alltså att statens finanser försvagas med 2 100 miljoner kronor. Kommunernas finanser stärks med 200 miljoner kronor.

Sänkt pensionsskatt och utökat RUT-avdrag för äldre

Liberalerna välkomnar att regeringen sänker skatten för pensionärerna. Det krävs dock ytterligare skattelättnader för att underlätta vardagen för Sveriges pensionärer. Därför föreslår Liberalerna ett utökat RUT-avdrag för äldre.

RUT-avdraget har bidragit till att inte minst utrikesfödda kvinnor har fått jobb och egen försörjning och har gjort det möjligt för många att få hjälp i vardagen. RUT-avdraget har underlättat för många äldre, som i stället för en ofta omständlig och byråkratisk biståndsbedömning för att få hjälp via hemtjänsten, enkelt och smidigt själva kan skaffa sig den hjälp de behöver. Äldre över 80 år använder RUT-tjänster dubbelt så mycket som en genomsnittlig person.

Liberalerna vill därför utöka denna möjlighet för fler äldre och föreslår att subventionsgraden för RUT höjs från 50 procent till 60 procent för alla som vid årets ingång fyllt 80 år. Ikraftträdande för reformen är den 1 januari 2017. Reformen har en positiv men låg effekt på sysselsättningen och kan på marginalen också minska behovet av kommunal hemtjänst. Priset efter reformen för en timmes hemstädning eller

motsvarande tjänst blir, med normalpris i branschen, cirka 100 kronor per timme.

Kostnaden för förslaget beräknas till cirka 100 miljoner kronor 2018 och påverkar titel 1140 Skattereduktioner.

Utvidgat RUT-avdrag

RUT-avdraget har underlättat för hundratusentals svenskar att få vardagen att gå ihop och att få egen försörjning. Liberalerna föreslår att rut-avdraget vidgas till att omfatta tvättjänster, samt hämt- och trygghetstjänster. Därmed ökar enhetligheten i rut-avdraget när inte bara flyttstädning utan också själva flytten omfattas av avdraget. Att flyttjänster omfattas av RUT innebär också att kostnaderna för flytt minskar, vilket bidrar till att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Förslagen innebär att statens finanser försvagas med sammanlagt 600 miljoner kronor för 2018 på inkomstitel 1140 Skattereduktioner.

Liberalerna föreslår också att taket i rut-avdraget höjs till det tredubbla.

Förbättringen kommer dem till del som behöver mycket hjälp i vardagen och därför är beroende av att kunna utnyttja en stor del av avdraget. En höjning av taket i RUT-avdraget försvagar statens finanser med 130 miljoner kronor under inkomstitel 1140 Skattereduktioner.

Från sjukfrånvaro till arbete

De senaste åren har sjukfrånvaron stigit. Ökande sjukfrånvaro innebär att fler personer som skulle kunna bidra på arbetsmarknaden och försörja sig själva hamnar i isolering och ensamhet. Ju längre sjukfrånvaron pågår, desto svårare blir det att återgå i arbete.

För att bryta trenden mot ökad sjukfrånvaro krävs en rad åtgärder. Liberalerna föreslår att den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen återinförs. Vi föreslår vidare att en femtonde karensdag införs och att sjukpenningen betalas ut på fortsättningsnivå tidigare än i dag. Dessa åtgärder stärker incitamenten för människor som är på väg tillbaka in i arbete att ta steget fullt ut. Återinförandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen är vidare en signal till såväl den enskilde men framför allt till Försäkringskassan att betrakta sjukskrivning som i normalfallet en tillfällig åtgärd och inte ett varaktigt tillstånd, och att vidta alla åtgärder för att göra det möjligt för den enskilde att återgå till arbete.

Dessa förändringar påverkar i huvudsak statens finanser på utgiftssidan genom minskade utgifter för Försäkringskassan, men leder till att kommunerna får minskade skatteintäkter. Att fler återgår i arbete leder till att arbetsgivaravgifterna förväntas öka.

Sammantaget förstärks statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Samtidigt försvagas kommunernas finanser på skattesidan med sammantaget 300 miljoner kronor för 2018.

Liberalerna avvisar sänkningen av skatten för personer med sjuk- och aktivitetsersättning. En sådan skattesänkning, i kombination med regeringens skattehöjningar på arbete, bidrar till att göra det mindre lönsamt att återgå till arbete. Liberalerna prioriterar i stället reformer för att snabba på återgången till arbete för personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. *Liberalernas förslag innebär att statens finanser stärks med 480 miljoner kronor på inkomsttitel 1140 Skattereduktioner.*

Ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Den svenska fastighetsbeskattningen präglas av mycket höga skatter vid försäljning och inköp av bostäder. Sverige har sannolikt den högsta sammanlagda beskattningen på reavinster från bostadsförsäljningar i hela OECD. Det bidrar bland annat till lägre rörlighet på bostadsmarknaden och en större bostadsbrist än vad som annars vore fallet. Flyttskatterna, särskilt i form av uppskovsbegränsning och räntebeläggning på uppskovsbelopp, måste sänkas. Reavinstbeskattningen vid fastighetsförsäljningar ska sänkas för att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Avskaffandet av taket för uppskov av reavinster i samband med fastighetsförsäljning måste permanentas.

Samtidigt bör räntan på den uppskjutna reavinstbeskattningen avskaffas. År 2008 infördes en ränta på uppskjuten reavinst och reavinstskatt. För en person eller ett par med fullt uppskov innebär räntan på motsvarande 3,25 procent en årlig utgift på cirka 7 250 kronor. En så betydande extra skatt gör uppskov och bostadsbyten mindre gynnsamt och påverkar rörligheten på bostadsmarknaden. Boverket har beskrivit räntebeläggningen, tillsammans med uppskovstaket, som ”en betydande skatteskärpning”. *Liberalerna föreslår att uppskovsbeloppet inte beläggs med ränta. Förändringen beräknas försvaga statens finanser med 1 300 miljoner kronor för år 2018 under inkomsttitel 1310 Skatt på kapital, hushåll.*

Sänkt flyttskatt bör kompenseras med en gradvis nedtrappning av ränteavdraget. Under en tioårsperiod bör ränteavdraget sänkas från 30 till 20 procent av räntebeloppet. Detta bidrar till att kyla ner bostadsmarknaden och förhindra överhettning. *Förslaget förstärker statens finanser med 800 miljoner kronor för 2018, 1 200 miljoner kronor 2019 och 2 000 miljoner kronor 2020 på inkomsttitel 1310 Skatt på kapital, hushåll.*

Höjd skatt på obebyggd tomtmark

Samtidigt föreslår Liberalerna, i linje med resonemangen i bland annat SOU 2015:48, att den statliga fastighetsskatten på obebyggd tomtmark förhöjs för sådan mark som är avsatt för byggnation av hyresfastigheter. Detta ökar drivkrafterna för markägare att snabbare bebygga detaljplanelagd mark avsedd för flerfamiljsfastigheter. Som en följd av detta beräknas skatteintäkten på titel 1350 öka med 200 miljoner kronor år 2018.

I dagens läge med ett omfattande behov av nya bostäder måste skattesystemet skapa incitament för markägare och byggherrar att bygga bostäder i stället för att använda marken för andra ändamål. Liberalerna föreslår därför en höjning av fastighetsskatten för kommersiella lokaler med 0,5 procent. Förslaget förväntas förstärka statens intäkter med 4 200 miljoner kronor för år 2018 under inkomstitel 1350, samt försvaga intäkterna med 900 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster.

Ökad miljö- och klimatstyrning

Utsläppen från transportsektorn måste minska och åtgärder krävs för att nå det långsiktiga målet om en fossilfri fordonsflotta. Vi utgår från principen att förorenaren ska betala och vi vill ha en ekonomisk styrning som sker på ett kostnadseffektivt och långsiktigt sätt.

Höjt förmånsvärde för icke-miljöbilar

Regeringen vill förlänga nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar. Liberalerna vill göra mer. Vi föreslår att förmånsvärdet av bilar som inte är miljöbilar höjs med 20 procent eller maximalt 16 000 kronor per år.

På värdet av förmånen betalas socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och individen betalar inkomstskatt. En höjning av förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar innebär att individens beskattningsbara inkomst ökar. De offentliga finanserna påverkas därmed positivt av ökad intäkt från både inkomstskatt och arbetsgivaravgifter. Samtidigt blir företagets bolagsskatt lägre. Enligt Skatteverkets redovisning av statistik över antalet förmånsbilar uppgick antalet år 2014 till 245 990. Av dessa utgjorde miljöbilarna 11 procent. Det samlade beskattningsbara värdet av förmånsbilarna var samma år drygt 9,8 miljarder kronor. *Förändringen beräknas stärka statens finanser med 400 miljoner kronor under inkomstitel 1111 Statlig inkomstskatt och med 600 miljoner kronor under inkomstitel 1210 Arbetsgivaravgifter och försvaga*

statens finanser med 400 miljoner kronor under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster. Förslaget förstärker kommunernas finanser med 600 miljoner kronor.

Liberalerna avvisar också förslaget om att sätta ned förmånsvärdet för miljöanpassade bilar. *Förändringen stärker statens finanser med 100 miljoner kronor för år 2018 under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Även kommunernas finanser förstärks med 100 miljoner kronor.*

Omvänd miljöbilsbonus

Liberalerna föreslår vidare en reformering av miljöbilsbonusen. Enligt principen om att förorenaren ska betala föreslår vi en omvänd miljöbilsbonus. Miljöbilsbonusen bör utformas såsom en förhöjd skatt på bilar med negativ klimatpåverkan, i stället för en särskild premie på bilar med låg klimatpåverkan. Liberalerna föreslår därför en omvänd miljöbilsbonus där bilar som inte skulle vara berättigade för en miljöbilspremie enligt gällande regelverk skulle få en förhöjd fordonsskatt med 2 000 kronor per år under de första fem åren. *Detta stärker statens finanser med 270 miljoner kronor under inkomsttitel 1470 Skatt på vägtrafik. Det försvagar statens finanser med 10 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt, med 20 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter och med 10 miljoner kronor under inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster. Förändringen leder också till att kommunernas finanser försvagas med 20 miljoner kronor, för vilket de kompenseras. Sammantaget bedöms dessa förslag stärka statens finanser med cirka 210 miljoner kronor år 2018.*

Dubbdäcksavgift

Liberalerna föreslår dessutom att en dubbdäcksavgift enligt norsk modell införs för att minska det utsläpp av partiklar som användningen av dubbdäck medför. Detta skulle förbättra luftkvaliteten i storstäderna. *Förslaget kommer att stärka statens finanser med 130 miljoner kronor på inkomsttitel 1470 Skatt på vägtrafik.*

Regionalt anpassat reseavdrag – ökat fokus

Sverige är ett glest befolkat land och förutsättningarna för resande mellan hem och arbete skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Ett avdrag för reskostnader mellan hem och arbete är motiverat för att öka rörligheten på arbetsmarknaden och göra det enklare för människor att kunna ta arbete på annan ort än hemmet. Reseavdraget bör dock reformeras för att huvudsakligen inriktas mot de glesare befolkade delarna av landet. Liberalerna föreslår därför en regional anpassning av reseavdraget. Förslaget innebär att

reseavdraget görs mer generöst i kommuner där kollektivtrafiken kan antas vara mindre väl utbyggd, medan avdraget stramas åt i kommuner där möjligheten att använda kollektivtrafiklösningar bör betraktas som större.

Regeringen aviserar i budgetpropositionen att man avser se över det nuvarande systemet för reseavdrag, vilket Liberalerna välkomnar. Liberalerna vill dock gå fram med ett skarpt förslag om ett nytt reseavdrag redan i höst.

Förslaget beräknas stärka statens finanser med 300 miljoner kronor under inkomsttitel 1111 Statlig inkomstskatt jämfört med regeringens proposition. Det stärker dessutom kommunernas finanser med 1 200 miljoner kronor, vilket motiverar en motsvarande sänkning av statsbidraget till kommunerna. Det försvagar statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner. Sammantaget stärker förslaget statens finanser med 1 400 miljoner kronor för 2018.

Beskattning av dieselbränsle

Klimatavtalet från Paris underströk vikten av att avskaffa olika former av subventioner och stöd till fossila bränslen. Därför föreslår Liberalerna ett slopande av nedsättningen av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet.

Dieselsubventionerna inom jordbruket bör också successivt avskaffas och en europeisk flygskatt måste införas.

Slopandet av nedsättningen av energi- och koldioxidskatten på diesel i gruvindustriell verksamhet innebär att statens skatteintäkter ökar med 280 miljoner kronor under inkomsttitel 1430 Energiskatt och med 160 miljoner kronor under inkomsttiteln 1440 Koldioxidskatt. Det innebär samtidigt att kommunernas inkomster försvagas med 50 miljoner kronor och att statens intäkter försvagas med 40 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter och 20 miljoner kronor under inkomsttitel 1310 Skatt på företagsvinster.

Slopandet av nedsättningen av koldioxidskatten i jordbruket innebär att statens skatteintäkter ökar med 800 miljoner kronor under inkomsttitel 1440 Koldioxidskatt och att statens finanser försvagas med 100 miljoner kronor under inkomsttitel 1210 Arbetsgivaravgifter. Sammantaget innebär Liberalernas förslag inom området dieselbeskattning att statens finanser stärks med 1 080 miljoner kronor för 2018.

Biodrivmedel bör användas där det görs mest nytta, till exempel inom flyg och tyngre transporter. Vi är positiva till ett reduktionspliktssystem med krav på drivmedelsleverantörer att leverera en viss andel biodrivmedel och viss klimatprestanda per år men vi anser att det bör ha en tydlig styrning mot just tung trafik.

Skattefrihet för småskalig el

I budgetpropositionen för 2016 avskaffade regeringen skattefriheten för vissa småskaliga elproducenter. Detta innebär att det blir svårare och dyrare för privatpersoner och företag att producera egen, hållbar el från exempelvis solenergi. Detta är en svårbegriplig reform från en regering som säger sig värna klimatet och vilja satsa på förnyelsebar energi. Liberalerna föreslår att skattefriheten för småskalig elproduktion återställs. Detta försvagar statens finanser med 190 miljoner kronor för 2018 under inkomsttitel 1430 Energiskatt.

Läckageskatt

Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Det är därför angeläget att användningen av sådan gödsel minskar och att jordbrukets allmänna miljöpåverkan sjunker. För att uppnå detta syfte bör en ny läckageskatt för jordbruket införas. *Skatten beräknas stärka statens finanser med 300 miljoner kronor under utgiftstitel 1450 Övriga skatter på energi och miljö jämfört med regeringens proposition.*

Nej till flygskatt

Regeringen föreslår införandet av en flygskatt. Även om skattenivåerna har sänkts jämfört med vad som ursprungligen aviserats menar Liberalerna fortfarande att flygskatten bör avvisas.

Sverige ska driva på för en europeisk flygskatt och att flyget internationellt ska betala för sina klimatkostnader. På nationell nivå vill vi pröva ett system med differentierade landningsavgifter utifrån hur mycket biobränsle som används vid flygningar tillsammans med ett reduktionspliktsystem och klimatdeklarationer. En framtida europeisk flygskatt bör vara utformad på ett sätt så att den inte träffar all flygtrafik lika utan att den i stället främjar flyg med lägre klimat- och miljöpåverkan till exempel genom att vara differentierad med avseende på bränsle, flygplansvikt och bullernivåer. *Att avvisa införandet av en flygskatt leder till att statens finanser försvagas med 1 020 miljoner kronor 2018 under inkomsttitel 1450 Övriga skatter på energi och miljö.*

Skatt på plastpåsar

Plast som sprids i naturen måste bekämpas. För att styra konsumtionen mot mer återvinning och förnyelsebara råvaror vill vi införa en plastpåseavgift. Genom att göra det dyrare att köpa bärkassar av fossilplast hoppas vi minska användningen av plastbärkassar vid vardagsinköp, vilket skulle vara till nytta för miljön. Vi välkomnar att många företag inom handeln redan tagit initiativ som visar på att användningen av plastpåsar minskar. *Liberalerna föreslår att en skatt på plastpåsar införs, vilket leder till att statens finanser förstärks med 300 miljoner kronor för år 2018 under inkomsttitel 1411 Mervärdesskatt, hushåll, och med 1 200 miljoner kronor under inkomsttitel 1450 Övriga skatter på energi och miljö.*

Övriga reformer i budgetpropositionen

Liberalerna avvisar sänkningen av mervärdesskatten på förevisning av naturområden (naturguidning). Som Ekonomistyrningsverket har anfört i sitt remissvar bidrar denna momssänkning till att ytterligare öka komplexiteten i mervärdesskattesystemet. Skatteverket bland andra remissinstanser har också anfört att förslaget kan komma att strida mot EU-rätten. Liberalerna prioriterar skattesänkningar som varaktigt skapar fler jobb, minskar utanförskapet och bidrar till ett hållbarare samhälle före symbolsatsningar. *En avvisning av sänkt skatt på naturguidning förstärker statens finanser med 320 miljoner kronor 2018 på inkomsttitel 1410 Mervärdesskatt, hushåll.*

Nej till avdragsrätt för fackföreningsavgift

Liberalerna avvisar regeringens förslag om att återinföra avdragsrätt för fackföreningsavgiften. Fackföreningarna spelar en viktig roll på den svenska arbetsmarknaden och en fortsatt hög grad av fackföreningsmedlemskap är ägnad att upprätthålla förtroendet för modellen med starka parter på arbetsmarknaden. En hög anslutningsgrad upprätthålls dock bäst genom att fackföreningarna bedriver för medlemmarna relevant verksamhet och ger dem stöd i arbetet. En stor del av fackföreningsavgiften består också av avgift till arbetslöshetskassan, som redan har en hög grad av offentlig subventionering. Vidare innebär regeringens förslag en förhållandevis kraftig försvagning av de offentliga finanserna, i storleksordningen 2,67 miljarder från och med 2019. Det är inte en ansvarsfull hushållning med statens finanser.

Liberalerna avvisar därför regeringens förslag om återinförd avdragsrätt för fackföreningsavgift. *En avvisning av förslaget om återinförd avdragsrätt för fackföreningsavgift förstärker statens finanser med 1 340 miljoner kronor för 2018 under inkomsttitel 1142 Fackföreningsavgift.*

Skattefrihet för förmån av privat hälso- och sjukvård

Liberalerna säger nej till den slopade skattefriheten för förmån av privat hälso- och sjukvård. Vi anser det inte motiverat att höja skatten på hälsa eller att straffbeskatta arbetsgivare som tar ansvar för sina medarbetares välbefinnande. Det ligger också i linje med regeringens politik att försvåra för privata sjukförsäkringar vilket bidrar till att minska tillgången till vård och de samlade resurserna i den svenska sjukvården. *Förslaget försvagar statens finanser med 590 miljoner kronor för 2018 under inkomsttitel 1140 Skattereduktioner.*

Övriga liberala skattereformer

Den offentliga sektorn har problem med personalförsörjningen inom ett antal viktiga yrkesgrupper. En viktig anledning är svårigheten att göra karriär, såväl vad gäller kompetensutveckling som löneutveckling. Staten, landstingen och kommunerna är för dåliga på att ta hand om sina mest kompetenta medarbetare.

Liberalerna föreslår bland annat riktade statsbidrag för karriärtjänster för specialistsjuksköterskor och lärare, inklusive en särskild satsning på karriärtjänster i utanförskapsområden. *Reformen leder till ökade intäkter för staten från arbetsgivaravgifter om sammanlagt 274 miljoner kronor. Det ger också ökade skatteintäkter för kommunerna.*

Liberalerna föreslår vidare att den regionala nedsättningen av arbetsgivaravgifterna slopas. År 2002 infördes en regional nedsättning med 10 procentenheter av arbetsgivaravgifterna för företag verksamma i främst Norrlands inland. Underlaget får vara högst 71 000 kronor per månad och stödet därmed högst 7 100 kronor per månad.

När Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (ifau) genomförde en utvärdering av denna reform har institutet inte kunnat finna några statistiskt säkerställda sysselsättningseffekter i jämförelse med företag i närliggande områden som inte fick ta del av nedsättningen. Även Riksrevisionen har sammanställt en rapport som behandlar samma nedsättning. Riksrevisionens samlade bedömning var att varken den regionala

nedsättningen eller den generella nedsättningen för småföretag 1997–2007 har gett några sysselsättningseffekter.

Liberalerna föreslår att denna nedsättning slopas. *Detta ökar sammantaget skatteintäkterna år 2017 med 500 miljoner kronor genom påverkan på inkomstitlarna 1210 Arbetsgivaravgifter och 1240 Egenavgifter. Det försvagar statens finanser med 100 miljoner kronor under inkomstitel 1320 Skatt på företagsvinster.*

Liberalerna föreslår ett sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. *Förslaget förstärker statens finanser på inkomstsidan med 200 miljoner kronor under inkomstitel 1140 Skattereduktioner men försvagar statens finanser med 400 miljoner kronor under inkomstitel 2000 Inkomster av statens verksamhet.*

Möjligheten till gruppregistrering för mervärdesskatt har gjort det möjligt för företag i den finansiella sektorn att undkomma kostnaden för ingående mervärdesskatt, vilket ytterligare har ökat deras skattefordel i jämförelse med andra sektorer. Den sammantagna skattefordelen innebär därmed att den finansiella sektorn ökar på bekostnad av andra sektorer och vinsterna i den finansiella sektorn kan antas bli högre. Ett sätt att göra beskattningen mer neutral mellan den finansiella sektorn och övriga sektorer är att ta bort rätten till gruppregistrering till mervärdesskatt. Det har av Finansdepartementet bedömts att de legala kraven på den finansiella sektorn inte utgör tillräckliga skäl för att den finansiella sektorn ur skattehänseende ska gynnas. Inte heller i övrigt finns tillräckliga skäl för att behålla möjligheten till gruppregistrering till mervärdesskatt.

Mot denna bakgrund bör reglerna om gruppregistrering till mervärdesskatt för företag inom den finansiella sektorn slopas. Även möjligheten till gruppregistrering till mervärdesskatt för företag i inkomstskatterättsliga kommissionärsförhållanden bör slopas. *Förändringen beräknas 2018 öka mervärdesskatteinbetalningarna på inkomstitel 1410 med 400 miljoner kronor.*

Liberalerna föreslår att regeringens skattehöjning på e-cigaretter avvisas. Utifrån målet att minska tobaksanvändningen i samhället är det inte visat att höjd skatt på tobaksfria alternativ är den mest ändamålsenliga reformen. *Förslaget försvagar statens finanser med 30 miljoner kronor för 2018 på inkomstitel 1480 Övriga skatter.*

Utöver ovannämnda förslag finns det ett antal reformer som inte påverkar statens inkomster men dock kommunsektorns skatteintäkter på inkomstitel 1115. *Det rör sig om en avvisad höjning av den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta, vilket försvagar kommunernas finanser med 370 miljoner kronor; delvis genomförande av förslagen i SOU 2013:52 om moderniserad studiehjälp, en försvagning med 110*

miljoner kronor; en reformering av beräkningsgrunderna för garantipension, en försvagning med 100 miljoner kronor, samt från 2019 en avvisning av ökad beskattning på tillfälligt arbete i Sverige, en försvagning med 420 miljoner kronor.

Liberalerna föreslår förändringar av systemet med periodiseringsfonder från och med 1 januari 2019. Förslaget innebär införandet av en gemensam maxgräns för periodiseringar på 30 procent för alla företag. För ett företags fem första verksamhetsår höjs avdraget för periodiseringsfonder till 50 procent. *Den sammantagna effekten av förslaget blir att statens intäkter ökar med 38 miljoner kronor på inkomsttitel 1320 Skatt på företagsvinster år 2020.*

Offentliga sektorns skatteintäkter och statsbudgetens inkomster		Avvikelse från regeringen (mkr)			
Titel	Rubrik	2017	2018	2019	Kommentar
1100	Direkta skatter på arbete	-19332	-19732	-19982	
1111	Statlig inkomstskatt	-18010	-18730	-19150	RUT Dnr 2017:1102, RUT Dnr 2017:1422, RUT Dnr 2017:1374, RUT Dnr 2016:1259, RUT Dnr 2016:1225, egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	1878	1838	2208	Prop. 2017/18:1, PM Utbildningsdepartementet, RUT Dnr 2016:1246, RUT Dnr 2016:1248, RUT Dnr 2017:1075, RUT Dnr 2016:1260, RUT Dnr 2017:1079, RUT Dnr 2017:242, RUT Dnr 2017:1080, RUT Dnr 2017:182, RUT Dnr 2017:180, RUT Dnr 2016:1255, RUT Dnr 2017:1374, RUT Dnr 2016:1254, RUT Dnr 2016:1259, RUT Dnr 2016:1251, RUT Dnr 2017:244, RUT Dnr 2016:1424, egna beräkningar
1120	Allmän pensionsavgift	0	-10	-20	RUT Dnr 2017:1374
1130	Artistskatt				
1140	Skattereduktioner	-3200	-2830	-3020	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1250, RUT Dnr 2016:1249, RUT Dnr 2016:1225, RUT Dnr 2016:1246, RUT Dnr 2017:249, RUT Dnr

					2017:1374, egna beräkningar
1200	Indirekta skatter på arbete	-133	7	107	
1210	Arbetsgivaravgifter	2267	2497	2697	Skolverket, RUT Dnr 2016:1260, RUT Dnr 2016:1255, RUT Dnr 2017:1374, RUT Dnr 2016:1259, RUT Dnr 2016:1227, RUT Dnr 2016:1251, RUT Dnr 2017:244, RUT Dnr 2017:182, egna beräkningar
1240	Egenavgifter	100	100	100	RUT Dnr 2016:1227
1260	Avgifter till premiepensionssystemet	0	10	10	RUT Dnr 2017:1374
1270	Särskild löneskatt	-2500	-2600	-2700	RUT Dnr 2016:1251
1280	Nedsättningar				
1290	Tjänstegruppliv				
1300	Skatt på kapital	1680	1898	2740	
1310	Skatt på kapital, hushåll	-1390	-990	-190	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1253, RUT Dnr 2017:249, RUT Dnr 2016:1727, RUT Dnr 2016:1251
1320	Skatt på företagsvinster	-1330	-1512	-1470	RUT Dnr 2017:1064, RUT Dnr 2017:1064, RUT Dnr 2016:1268, RUT Dnr 2016:1259, RUT Dnr 2016:1227, RUT Dnr 2016:1255, RUT Dnr 2016:1251, RUT Dnr 2017:1374
1330	Kupongskatt				
1340	Avkastningsskatt				
1350	Fastighetskatt	4400	4400	4400	RUT Dnr 2016:1268, RUT Dnr 2016:1257
	därav kommunal fastighetsavgift (1353+1354)				
1360	Stämpelskatt				
1400	Skatt på konsumtion och insatsvaror	2920	2369	2228	
1410	Mervärdesskatt, hushåll	1020	900	920	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1258, RUT Dnr 2017:1459
1420	Skatt på alkohol och tobak				

1430	Energiskatt	90	99	98	PM Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen för 2016, RUT Dnr 2016:1255
1440	Koldioxidskatt	960	960	960	RUT Dnr 2016:1260, RUT Dnr 2016:1255
1450	Övriga skatter på energi och miljö	480	230	230	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1459, RUT Dnr 2016:1254
1470	Skatt på vägtrafik	400	230	70	RUT Dnr 2017:1374, RUT Dnr 2016:1628
1480	Övriga skatter	-30	-50	-50	Prop. 2017/18:1
1500	Skatt på import				
1600	Restförda och övriga skatter				
1700	Avgående poster, skatter till EU				
	Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-14865	-15458	-14907	
1800	Avgående poster, skatter till andra sektorer	-1878	-1828	-2188	
	Statens skatteintäkter (periodiserat)	-16743	-17286	-17095	
1900	Periodiseringar				
1000	Statens skatteinkomster	-16743	-17286	-17095	
	Övriga inkomster (kassamässigt)	-400	-400	-400	
2000	Inkomster av statens verksamhet	-400	-400	-400	RUT Dnr 2016:1246
3000	Inkomster av försåld egendom				
4000	Återbetalning av lån				
5000	Kalkylmässiga inkomster				
6000	Bidrag m.m. från EU				
7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet				
8000	Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto				
	Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-17143	-17686	-17495	
	Specificering av Liberalernas inkomstförändringar				
1111	Statlig inkomstskatt	-12600	-13000	-13300	Höjd brytpunkt till 43 000 kronor per månad.

					RUT Dnr 2017:1102
1111	Statlig inkomstskatt	-6100	-6400	-6500	Avskaffad värnskatt. RUT Dnr 2017:1422
1111	Statlig inkomstskatt	-10	-30	-50	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374
1111	Statlig inkomstskatt	400	400	400	Förhöjd förmånsbeskattning av icke miljöbilar. RUT Dnr 2016:1259
1111	Statlig inkomstskatt	300	300	300	Regionalt anpassat reseavdrag. RUT Dnr 2016:1225
1115	Kommunal inkomstskatt	-700	-700	-800	Konsekvensändring Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen . RUT Dnr 2016:1246
1115	Kommunal inkomstskatt	-370	-370	-370	Avvisning av höjning av den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta (SINK) från 20% till 25%. Prop. 2017/18:1
1115	Kommunal inkomstskatt	-110	-110	-110	Konsekvensändring. Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2017:1075
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-200	Konsekvensändring slopande av nedläggning av koldioxidskatt i jordbruket. RUT Dnr 2016:1260
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring. Ytterligare en karensdag dag 15. RUT Dnr 2017:1079
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring Reformering av beräkningsgrunder för garantipension. RUT Dnr 2017:242
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring Tidigareläggning av sjukpenning på fortsättningsnivå. RUT Dnr 2017:1080
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring, återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. RUT Dnr 2017:182
1115	Kommunal inkomstskatt	-100	-100	-100	Konsekvensändring återställd grundnivå i föräldraförsäkringen. RUT Dnr 2017:180

1115	Kommunal inkomstskatt	-50	-80	-100	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2016:1255
1115	Kommunal inkomstskatt	-20	-110	-170	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374
1115	Kommunal inkomstskatt	0	-420	-420	Avvisning av ökad beskattning på tillfälligt arbete i Sverige. Prop. 2017/18:1
1115	Kommunal inkomstskatt	0	-100	-100	Läckageskatt. RUT Dnr 2016:1254
1115	Kommunal inkomstskatt	1200	1300	1300	Regionalt anpassat reseavdrag. RUT Dnr 2016:1225
1115	Kommunal inkomstskatt	600	600	600	Förhöjd förmånsbeskattning av icke miljöbilar. RUT Dnr 2016:1259
1115	Kommunal inkomstskatt	300	400	500	Konsekvensändring av generell utbyggnad av antalet civilanställda. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	300	300	400	Konsekvensändring av lönesatsning för i snitt 4 000 kr högre månadslön för poliser. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	300	300	300	Konsekvensändring bemanningsförstärkning i vården. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	200	400	500	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2016:1251
1115	Kommunal inkomstskatt	100	100	150	Avvisning av nedsatt förmånsvärde för vissa bilar. RUT Dnr 2017:244
1115	Kommunal inkomstskatt	100	100	200	Konsekvensändring av riktad satsning för 25 000 poliser inom sju år. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	100	100	100	Konsekvensändring av satsning på kommunala trygghetsvakter. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	100	100	100	Konsekvensändring Avskaffad kvalificeringsregel för flyktingar. RUT Dnr 2016:1424
1115	Kommunal inkomstskatt	200	200	300	Konsekvensändring satsning på lärare och

					rektorer. Egna beräkningar
1115	Kommunal inkomstskatt	28	28	28	Karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1120	Allmän pensionsavgift	0	-10	-20	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374
1140	Skattereduktioner	-3400	-3900	-4200	Nej till avtrappat jobbskatteavdrag. RUT Dnr 2016:1250
1140	Skattereduktioner	-600	-500	-400	Sänkt gräns för jobbskatteavdraget för äldre till 63 år. RUT Dnr 2016:1248
1140	Skattereduktioner	-590	-1170	-1170	Avvisning av slopad skattefrihet för förmån av privat hälso- och sjukvård. Prop. 2017/18::1
1140	Skattereduktioner	-400	-400	-400	Införandet av RUT-avdrag för tvättjänster. Egna beräkningar
1140	Skattereduktioner	-200	-200	-200	Införandet av RUT-avdrag för flytt-, hämt-, och trygghetsstjänster. Egna beräkningar
1140	Skattereduktioner	-130	-130	-130	Höjning av taket i RUT-avdraget. Egna beräkningar
1140	Skattereduktioner	-100	-100	-100	Förhöjd subventionsgrad i RUT för personer över 80 år. RUT Dnr 2016:1249
1140	Skattereduktioner	-100	-100	-100	Regionalt anpassat reseavdrag. RUT Dnr 2016:1225
1140	Skattereduktioner	480	480	480	Avvisad sänkt skatt för personer med sjuk- och aktivitetsersättning. Prop. 2017/18:1
1140	Skattereduktioner	200	200	200	Konsekvensändring Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen . RUT Dnr 2016:1246
1140	Skattereduktioner	100	100	100	Konsekvensändring skattefritt sparande på ISK-konton upp till 100 000 kr. RUT Dnr 2017:249
1140	Skattereduktioner	100	100	100	Konsekvensändring bemanningsförstärkning i vården. Egna beräkningar
1140	Skattereduktioner	100	100	100	Konsekvensändring satsning på lärare och rektorer. Egna

					beräkningar
1140	Skattereduktioner	0	20	30	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374
1142	Fackföreningsavgift	1340	2670	2670	Avvisning av avdragsrätt för fackföreningsavgift. Prop. 2017/18:1
1210	Arbetsgivaravgifter	-100	-100	-100	Konsekvensändring slopande av nedläggning av koldioxidskatt i jordbruket. RUT Dnr 2016:1260
1210	Arbetsgivaravgifter	-40	-50	-60	Konsekvensändring slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2016:1255
1210	Arbetsgivaravgifter	-20	-80	-120	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374
1210	Arbetsgivaravgifter	600	600	600	Konsekvensändring förhöjd förmånsbeskattning av icke miljöbilar. RUT Dnr 2016:1259
1210	Arbetsgivaravgifter	300	300	300	Konsekvensändring av lönesatsning för i snitt 4 000 kr högre månadslön för poliser. Egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	400	500	500	Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT Dnr 2016:1227
1210	Arbetsgivaravgifter	200	300	300	Konsekvensändring av generell utbyggnad av antalet civilanställda. Egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	200	200	200	Konsekvensändring bemanningsförstärkning i vården. Egna beräkningar.
1210	Arbetsgivaravgifter	200	200	300	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2016:1251
1210	Arbetsgivaravgifter	100	200	200	Konsekvensändring satsning på lärare och rektorer. Egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	100	100	150	Avvisning av nedsatt förmånsvärde för vissa bilar. RUT Dnr 2017:244

1210	Arbetsgivaravgifter	100	100	200	Konsekvensändring av riktad satsning för 25 000 poliser inom sju år. Egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	100	100	100	Konsekvensändring, återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. RUT Dnr 2017:182
1210	Arbetsgivaravgifter	100	100	100	Konsekvensändring av satsning på kommunala trygghetsvakter. Egna beräkningar
1210	Arbetsgivaravgifter	27	27	27	Konsekvensändring karriärtjänster för specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1240	Egenavgifter	100	100	100	Slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT Dnr 2016:1227
1260	Avgifter till premiepensionssystemet	0	10	10	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374
1270	Särskild löneskatt	-2500	-2600	-2700	Slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2016:1251
1310	Skatt på kapital, hushåll	-1300	-1300	-1300	Avskaffad uppskovsränta. RUT Dnr 2016:1253
1310	Skatt på kapital, hushåll	-790	-790	-790	Avvisad höjning av räntan på ISK-konton. Prop. 2017/18:1
1310	Skatt på kapital, hushåll	-200	-200	-200	Skattefritt sparande på ISK-konton upp till 100 000 kr. RUT Dnr 2017:249
1310	Skatt på kapital, hushåll	800	1200	2000	Nedtrappat ränteavdrag. RUT Dnr 2016:1727
1310	Skatt på kapital, hushåll	100	100	100	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2016:1251
1320	Skatt på företagsvinster	0	35	99	Likställande av periodiseringsfonder mellan bolagsformer. RUT Dnr 2017:1064
1320	Skatt på företagsvinster	0	3	11	Höjning av avdraget för periodiseringsfonder till 50 procent ett företags första fem verksamhetsår. RUT Dnr 2017:1064
1320	Skatt på företagsvinster	-900	-900	-900	Konsekvensändring Höjd fastighetsskatt på kommersiella lokaler med 0,5 procent. RUT

					Dnr 2016:1268
1320	Skatt på företagsvinster	-400	-500	-500	Förhöjd förmånsbeskattning av icke miljöbilar. RUT Dnr 2016:1259
1320	Skatt på företagsvinster	-100	-100	-100	Konsekvensändring slopad regional nedsättning av arbetsgivaravgifterna. RUT Dnr 2016:1227
1320	Skatt på företagsvinster	-20	-10	-10	Konsekvensändring slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2016:1255
1320	Skatt på företagsvinster	-10	-40	-70	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374
1320	Skatt på företagsvinster	100	0	0	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2016:1251
1350	Fastighetskatt	4200	4200	4200	Höjd fastighetsskatt på kommersiella lokaler med 0,5 procent. RUT Dnr 2016:1268
1350	Fastighetskatt	200	200	200	Förhöjd fastighetsskatt på obebyggd tomtmark avsatt för hyreshus. RUT Dnr 2016:1257
1410	Mervärdesskatt, hushåll	400	320	340	Slopad gruppregistrering av moms. RUT Dnr 2016:1258
1410	Mervärdesskatt, hushåll	320	280	280	Säkning av moms på guider i naturområden från 25 till 6 procent. Prop. 2017/18:1
1411	Mervärdesskatt, hushåll	300	300	300	Införande av skatt på plastbärkassar. RUT Dnr 2017:1459
1430	Energiskatt	-190	-191	-192	Återställande av skattefrihet för småskalig elproduktion. PM Vissa punktskattefrågor inför budgetpropositionen för 2016
1430	Energiskatt	280	290	290	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2016:1255
1440	Koldioxidskatt	800	800	800	Slopande av nedssättning av koldioxidskatt i

					jordbruket. RUT Dnr 2016:1260
1440	Koldioxidskatt	160	160	160	Slopande av nedsättning av energi- och koldioxidskatt på diesel i gruvindustriell verksamhet. RUT Dnr 2016:1255
1450	Övriga skatter på energi och miljö	-1020	-1370	-1370	Avvisning av flygskatt. Prop. 2017/18:1
1450	Övriga skatter på energi och miljö	1200	1300	1300	Införande av skatt på plastbärkassar. RUT Dnr 2017:1459
1450	Övriga skatter på energi och miljö	300	300	300	Läckageskatt. RUT Dnr 2016:1254
1470	Skatt på vägtrafik	270	100	-70	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374
1470	Skatt på vägtrafik	130	130	140	Dubbdäcksavgift. RUT Dnr 2016:1628
1480	Övriga skatter	-30	-50	-50	Avvisande av höjd skatt e-cigarett. Prop. 2017/18:1
2000	Inkomster av statens verksamhet	-400	-400	-400	Konsekvensändring Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen . RUT Dnr 2016:1246

Utgiftsområden

Utgiftsområde 1: Rikets styrelse

Terrorrådet i Stockholm den 7 april 2017 får aldrig leda till ett mindre öppet samhälle. Arbetet mot terrorism behöver gå hand i hand med det långsiktiga och förebyggande arbetet mot radikaliserings och våldsbejakande extremism, som främst förekommer inom den islamistiska våldsbejakande miljön, den vänsterautonoma miljön samt den högerextrema vit makt-miljön. Det finns fortfarande mycket kvar att göra innan Sverige har en välfungerande struktur för att förebygga våldsbejakande extremism, och de anslag regeringen föreslår kommer inte att räcka.

Liberalerna anser att resurserna för att förebygga våldsbejakande extremism gör större nytta på det lokala planet än på Göteborgs universitet. Liberalerna sänker därför det belopp under anslag 6:1 som reserveras för uppdraget till Göteborgs universitet med 5 miljoner kronor år 2018. Samtidigt utökas anslaget för statsbidrag till förebyggande verksamheter i civilsamhällesorganisationer och kommuner mot våldsbejakande extremism under samma anslag med 10 miljoner kronor år 2018 och 5 miljoner kronor åren 2019–2020. *Sammantaget innebär detta en årlig höjning 2018–2020 av anslag 6:1 Allmänna val och demokrati med 5 miljoner kronor.*

Regeringen har hittills varit alltför passiv med att säkerställa att arbetet mot våldsbejakande extremism verkligen fungerar och att beslutade åtgärder verkligen genomförs. När nu ansvaret för arbetet mot våldsbejakande extremism flyttas till justitiedepartementet är det olyckligt att detta läggs under Brottsförebyggande rådet, en expertmyndighet med ansvar för forskning och statistik men utan koppling till det dagliga operativa arbetet. Vi anser att den nationella stödfunktionen mot våldsbejakande extremism bör läggas under Polismyndigheten, vilket redovisas under utgiftsområde 4.

Arbetet mot våldsbejakande extremism kräver även mer av samarbete mellan demokratiska länder. Utöver de frågor som ligger inom ramen för detta utgiftsområde anser Liberalerna även att det krävs skärpt lagstiftning och ökat internationellt samarbete mot våldsbejakande extremism. Vår syn på rättsväsendets arbete redovisas även under utgiftsområde 4.

Med förvåning konstaterar Liberalerna att regeringen inte redovisar några avsikter att efterkomma riksdagens tillkännagivande om att det inför kommande val behövs särskilda insatser för att höja valdeltagandet bland utlandssvenskar. Detta är särskilt allvarligt med tanke på att valdeltagandet i denna grupp är mycket lågt. *För att finansiera en riktad satsning på att höja valdeltagandet bland utlandssvenskar under de två valåren anvisar Liberalerna ytterligare 5 miljoner kronor år 2018 och 2019 under anslag 6:1 Allmänna val och demokrati.*

Ärendebelastningen hos JO är mycket hög, vilket har lett till betydande utmaningar för myndigheten. Många ärenden har fått läggas åt sidan trots att de hade kunnat vara angelägna ur rättssäkerhetssynpunkt. Liberalerna har länge föreslagit att Justitieombudsmannen därför bör öka resurser för att kunna fullgöra sitt viktiga uppdrag, och vi står bakom det förslag som jo nu har överlämnat på riksdagens bord.

Liberalernas minoritetspolitik handlar om att stärka individens rätt att använda sitt språk, vara delaktig i sin kultur och förbättra individens tillgång till undervisning, kultur och välfärdstjänster på sitt minoritetsspråk. Sametingets roll som förvaltningsmyndighet

ska tydligt skiljas från rollen som folkvalt organ för samer. Samernas rätt att utöva renskötsel och utnyttja marker i enlighet med urminnes hävd ska värnas och samernas ställning som urfolk ska upprätthållas.

I budgetförslaget för 2018 föreslår regeringen ökade anslag till Sametinget, vilket Liberalerna välkomnar. Däremot konstaterar Liberalerna att den anslagshöjning som också föreslås till åtgärder för nationella minoriteter inte kommer att vara tillräcklig.

Under Alliansregeringen ökade antalet kommuner som ingick i förvaltningsområdena kraftigt och rätten till undervisning i minoritetsspråk förbättrades. Liberalerna anser att det är angeläget att förvaltningsområdena ska kunna fortsätta utökas utan att anslutningen av nya kommuner sker på bekostnad av sänkta ambitioner och försämrade förutsättningar för de kommuner som tidigare ingått. Eftersom antalet kommuner som ansöker om att ingå i något eller några av förvaltningsområdena fortsätter att öka behöver anslagen höjas ytterligare. *Liberalerna anvisar därför ytterligare 5 miljoner kronor år 2018, 10 miljoner kronor år 2019 och 15 miljoner kronor år 2020 under anslag 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter.*

Den romska minoriteten har under historiens gång utsatts för omfattande övergrepp och kränkningar, och många romer befinner sig fortfarande i utanförskap. Ett genomförande av den nationella strategin för romsk inkludering kräver långsiktiga och uthålliga åtaganden, vilket Liberalerna prioriterar. *Liberalerna tillför därför ytterligare 5 miljoner kronor år 2018 och 2019 samt 18 miljoner kronor år 2020 under anslag 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer.*

Länsstyrelserna har en viktig roll som regional aktör i den statliga förvaltningen och som samordnare mellan insatser där stat och kommun eller offentlig och privat sektor samverkar. För att stärka länsstyrelsernas arbete med miljöfrågor höjer vi anslagen till miljötillsyn samt åtgärder för att skydda dricksvattnet, men för att finansiera andra prioriterade satsningar gör vi en något mer begränsad höjning än vad regeringen föreslår. *Detta innebär en budgetförstärkning på 20 miljoner respektive 10 miljoner kronor årligen under anslag 5.1 Länsstyrelserna m.m.* Vad gäller det generella arbetet med miljöfrågor återställer vi av samma skäl anslaget till den nivå som rådde före 2016. Vi anser också att det generella anslaget till länsstyrelsernas arbete med djurfrågor bör behållas på den nivå som gällt år 2017. *Detta innebär budgetförstärkningar på 25 miljoner respektive 15 miljoner kronor årligen under anslag 5.1 Länsstyrelserna m.m.*

Liberalerna anser att statens stöd till lokalt brottsförebyggande samarbete ska ha tyngdpunkten på den lokala nivån. Resurserna bör därför styras från länsstyrelserna till kommunerna. Vårt yrkande i denna del framgår under utgiftsområde 4.

Trots att medieutredningens förslag till ny modell för mediestöd ännu inte har resulterat i en proposition aviserar regeringen anslagsökningar för åren 2019 och 2020 för att finansiera ett sådant mediestöd. Detta är fel ordning. Liberalerna kan inte på förhand ställa sig bakom anslagsökningar kopplade till en mediepolitisk proposition som ännu inte presenterats. *Liberalerna avvisar därför de föreslagna höjningarna, vilket innebär budgetförstärkningar under anslag 8:1 Presstöd på 55 miljoner kronor år 2019 och 110 miljoner kronor år 2020 samt under anslag 8:2 Myndigheten för press, radio och tv på 3 miljoner kronor årligen år 2019 och 2020.*

Liberalerna föreslår slutligen att PLO-uppräknningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procentenheter. *På detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:1, 2:1, 2:2, 2:4, 4:1, 5:1 och 6:3.*

	Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Kungliga hov- och slottsstaten	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-2	-5	-8	RUT Dnr 2017:1439
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	-2	-5	-8	RUT Dnr 2017:1439
2:3	Riksdagens fastighetsanslag	0	0	0	
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
3:1	Sametinget	0	0	0	
4:1	Regeringskansliet m.m.	-41	-66	-92	RUT Dnr 2017:1439
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-80	-89	-99	Prop. 2017/18:1, Prop 2015/16:1, RUT Dnr 2017:1439
6:1	Allmänna val och demokrati	10	10	5	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
6:2	Justitiekanslern	0	0	0	
6:3	Datainspektionen	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
6:4	Valmyndigheten	0	0	0	
6:5	Stöd till politiska partier	0	0	0	
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	5	10	15	Egna beräkningar
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	5	5	18	Egna beräkningar
8:1	Presstöd	0	-55	-110	Prop. 2017/18:1
8:2	Myndigheten för press, radio och tv	0	-3	-3	Prop. 2017/18:1
9:1	Svenska institutet för	0	0	0	

	europapolitiska studier samt EU-information				
	Summa	-105	-200	-285	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Kungliga hov- och slottsstaten	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:1	Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-2	-5	-8	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:2	Riksdagens förvaltningsanslag	-2	-5	-8	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:4	Riksdagens ombudsmän (JO)	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
4:1	Regeringskansliet m.m.	-41	-66	-92	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-10	-10	-10	Ökade anslag för att skydda dricksvattnet, justerad nivå. Prop. 2017/18:1
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-25	-25	-25	Återställning till tidigare nivå av anslag för miljöarbete. Prop. 2015/16:1
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-20	-20	-20	Justerad nivå av ökade anslag till förstärkt miljötillsyn. Prop. 2017/18:1
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-15	-15	-15	Återställning till tidigare nivå av anslag för djurfrågor. Prop. 2017/18:1
5:1	Länsstyrelserna m.m.	-10	-19	-29	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
6:1	Allmänna val och demokrati	10	5	5	Ökat anslag till statsbidrag mot våldsbejakande extremism. Egna beräkningar
6:1	Allmänna val och demokrati	5	5	0	Ökat anslag till valdeltagandeinsatser. Egna beräkningar.
6:1	Allmänna val och demokrati	-5	0	0	Minskat anslag till Göteborgs universitet. Prop. 2016/17:1
6:3	Datainspektionen	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
7:1	Åtgärder för nationella minoriteter	5	10	15	Ökat anslag till nationella minoriteter och nya förvaltningskommuner. Egna beräkningar.
7:2	Åtgärder för den nationella minoriteten romer	5	5	18	Ökat anslag för den nationella minoriteten romer. Egna beräkningar.
8:1	Presstödd	0	-55	-110	Avvisning av ökade anslag till nytt mediestöd. Prop. 2017/18:1
8:2	Myndigheten för press, radio och tv	0	-3	-3	Avvisning av ökade anslag till nytt mediestöd. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 2: Samhällsekonomi och finansförvaltning

Inom finansmarknadspolitiken är det fortsatt centralt att minska risken för att det finansiella systemet drabbas av allvarliga problem. Liberalerna vill se ett stabilt finansiellt system som präglas av högt förtroende med väl fungerande marknader som tillgodoser hushållens och företagens behov av finansiella tjänster samtidigt som det finns ett högt skydd för konsumenter. Det finns i dessa perspektiv särskilda skäl att överväga vidare åtgärder för att dämpa hushållens skuldsättning. I denna motion föreslår Liberalerna därför en avtrappning av ränteavdragen.

Liberalerna välkomnar ett allt närmare europeiskt samarbete på detta område. De senaste åren har vi sett en snabb utveckling där det i eu etablerats en gemensam tillsynsmekanism för banker, en gemensam resolutionsmekanism för banker och en gemensam resolutionsfond. Sverige bör inte ställa sig utanför, utan söka medlemskap i denna så kallade bankunion.

Liberalerna har tidigare föreslagit att myndigheten Finanspolitiska rådet ska få en stärkt finansiering. Detta står vi fast vid. Myndigheten har sedan 2007 i uppgift att oberoende granska regeringens politik, dess budgetpropositioner och regeringens ekonomiska bedömningar. Vår erfarenhet är att rådet ger nödvändig stadga åt den finanspolitiska debatten. Finanspolitiska rådet har dock gett uttryck för att myndighetens tilldelade anslag inte ger möjlighet till en uthållig och oberoende verksamhet av tillräckligt hög kvalitet. *Av det skälet föreslår Liberalerna att anslag 1:6 Finanspolitiska rådet stärks med 10 miljoner kronor från 2018 och framåt.*

Regeringen inför ett anslag för solceller på så kallade bidragsfastigheter, det vill säga historiska fastigheter tillhöriga Statens fastighetsverk. Syftet är att energieffektivisera dessa fastigheter. Liberalerna menar att arbete med energieffektivisering måste kunna bedrivas inom ordinarie anslag och att det är oklart i hur stor omfattning solceller kan installeras med hänsyn till de kulturhistoriska värdena hos fastigheterna. *Liberalerna föreslår att anslag 1:10 Bidragsfastigheter minskas med 25 miljoner kronor 2018 och 50 miljoner kronor 2019 och 2020.*

Sedan 2008 har Finansinspektionen som mål att stärka konsumenternas ställning på finansmarknaden genom finansiell folkbildning. Det är i grunden bra. Komplexa finansiella produkter och asymmetrisk tillgång till information för säljare respektive köpare gör att konsumenter utsätts för risker på finansmarknadsområdet, särskilt då förmedlare och rådgivare får provision från de som säljer produkterna. Det är därför viktigt att stärka konsumentmakten genom insatser för att höja den generella kunskapsnivån om finansiella produkter och vilka rättigheter och skyldigheter som

följer med deltagande på finansmarknaderna. Vi anser dock att denna uppgift ryms inom myndighetens ordinarie anslag, och återställer därför den anslagshöjning som regeringen genomförde i budgetpropositionen för 2017. *Av det skälet föreslår Liberalerna att anslag 1:11 minskas med 7 miljoner kronor för 2018.*

Regeringen föreslår att Upphandlingsmyndigheten får ett anslag om 5 miljoner kronor för att vägleda kommuner och landsting i statsstödsfrågor. Liberalerna anser att det är viktigt att kommuner och landsting har kännedom om regelverket kring upphandlingar men att Upphandlingsmyndigheten ska kunna ge denna vägledning inom ordinarie anslag. Kommunerna och landstingen har också möjlighet att söka vägledning på annat håll, exempelvis från Sveriges Kommuner och Landsting.

För att effektivisera de offentliga upphandlingarna föreslår Liberalerna att Upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att utveckla en nationell portal för utannonsering av samtliga offentliga upphandlingar. Sverige är i stort sett det enda EU-land där en sådan funktion saknas. Reformen beräknas kosta 20 miljoner kronor från och med 2018.

Liberalerna föreslår därför att anslag 1:17 sammantaget ökar med 15 miljoner kronor från 2018 jämfört med regeringens förslag. En avvisning av regeringens förslag om vägledning till kommuner och landsting i statsstödsfrågor innebär som konsekvensändring en förstärkning av utgiftsområde 18 med 5 miljoner kronor.

Regeringen föreslår ett antal anslagshöjningar för Digitaliseringsmyndigheten. Syftet med dessa är att stärka uppbyggnaden av en nationell digital infrastruktur, möjliggöra en ökad användning av öppna data samt ge ett allmänt tillskott till Digitaliseringsmyndigheten. Liberalerna anser att digitalisering är en viktig uppgift för den offentliga sektorn och att svensk förvaltning ska ligga i framkant när det kommer till att utnyttja digitaliseringens möjligheter. Dock är digitalisering ett arbete som måste pågå i varje myndighet och kommun, inte huvudsakligen via en enda specifik myndighet. Vi avvisar därför tanken på en ny myndighet och överför de medel som reserverats till det redan existerande eSam, vilket framgår under utgiftsområde 11.

Liberalerna föreslår därför att anslaget 1:18 avvecklas, vilket innebär en budgetförstärkning med 177 miljoner kronor 2018, 118 miljoner kronor 2019 och 111 miljoner kronor 2020.

Den statliga förvaltningspolitiken ska bedrivas så att den svenska offentliga sektorn fortsätter att vara en av världens mest effektiva. Anslagen för myndigheternas verksamheter höjs varje år i takt med att pris- och lönenivåerna i samhället ökar. För att ge ett ökat effektiviseringsstryck och ta tillvara besparingsmöjligheter hos

myndigheterna föreslår Liberalerna fortsatta reduceringar av pris- och löneomräkningen (PLO) med 20 procent årligen. Detta påverkar ett flertal anslag i denna budgetmotion, vilket redovisas närmare under respektive utgiftsområde. *Inom detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2, 1:7, 1:8, 1:9, 1:11, 1:12, 1:15, 1:17 samt 1:18.*

Inom detta utgiftsområde redovisas av beräkningstekniska skäl också effekter av reformer som Liberalerna föreslår och som påverkar flertalet utgiftsområden. Två sådana beräkningstekniska anslag är uppförda i denna budgetmotion. För det första är ett anslag 1:19 Statens hyreskostnader uppsatt. *Därpå redovisas en besparing om 32 miljoner kronor år 2018.* För det andra är ett anslag 1:20 Statens lönekostnader uppsatt. *Därpå redovisas en besparing om 100 miljoner kronor år 2018.* Besparingen är hänförlig till den slojade löneskatt för äldre som Liberalerna föreslår. *Under detta anslag redovisas också en besparing om 10 miljoner kronor 2018, 30 miljoner kronor 2019 och 40 miljoner kronor 2020 som följer av det alternativa förslag på miljöbilsbonus som Liberalerna lägger fram.*

Liberalerna ser flera möjligheter till fortsatt effektivisering av myndigheternas lokalförsörjning. Den allmänna inriktningen är att Ekonomistyrningsverket (ESV) bör få en starkare roll än i dag i att styra mot kostnadseffektiva lokallösningar. ESV har bland annat föreslagit en metod för att begränsa anslagsmedlen för de myndigheter som disponerar lokaler i centrala Stockholm. Metoden innebär att rikthyran för Stockholm innanför tullarna ska reduceras till 80 procent av den fastställda rikthyran från och med ett visst beräkningsår. Metoden bör tillämpas vid första möjliga tillfälle att teckna om avtalet. Utgångspunkten ska vara att nya myndigheter i första hand bör lokaliseras utanför Stockholms län och att befintliga myndigheter i centrala Stockholm i fler fall än i dag bör överväga alternativa placeringar i exempelvis närförorter.

Det finns dock myndigheter som av olika skäl inte har möjlighet eller är lämpliga att vara lokaliserade i andra lokaler eller andra områden. Det gäller museer såsom Nationalmuseum och Waldemarsudde och myndigheter som till exempel Regeringskansliet och Kungliga biblioteket. Myndigheter med sådana förutsättningar föreslås utgöra undantag från beräkningsmetoden.

	Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Statskontoret	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439

1:2	Kammarkollegiet	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:3	Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	0	0	0	
1:4	Arbetsgivarpolitiska frågor	0	0	0	
1:5	Statliga tjänstepensioner m.m.	0	0	0	
1:6	Finanspolitiska rådet	10	10	10	Egna beräkningar
1:7	Konjunkturinstitutet	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:8	Ekonomistyrningsverket	-1	-1	-2	RUT Dnr 2017:1439
1:9	Statistiska centralbyrån	-2	-2	-2	RUT Dnr 2017:1439
1:10	Bidragsfastigheter	-25	-50	-50	Prop 2017/18:1
1:11	Finansinspektionen	-9	-11	-13	Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439
1:12	Riksgäldskontoret	-2	-3	-5	RUT Dnr 2017:1439
1:13	Bokföringsnämnden	0	0	0	
1:14	Vissa garanti- och medlemsavgifter	0	0	0	
1:15	Riksrevisionen	-1	-2	-3	RUT Dnr 2017:1439
1:16	Finansmarknadsforskning	0	0	0	
1:17	Upphandlingsmyndigheten	15	14	14	RUT Dnr 2017:1046, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:18	Digitaliseringsmyndigheten	-177	-118	-111	Prop 2017/18:1
	Nya anslag				
1:19	Statens hyreskostnader	-32	-32	-32	RUT Dnr 2017:1471
1:20	Statens lönekostnader	-110	-30	-40	RUT Dnr 2016:1251, RUT 2017:1374
	Summa	-334	-226	-237	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Statskontoret	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:2	Kammarkollegiet	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:6	Finanspolitiska rådet	10	10	10	Ökade resurser för utvidgad granskning. Egna beräkningar
1:7	Konjunkturinstitutet	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:8	Ekonomistyrningsverket	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:9	Statistiska centralbyrån	-2	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:10	Bidragsfastigheter	-25	-50	-50	Avvisning av solcellssatsning. Prop 2017/18:1
1:11	Finansinspektionen	-7	-7	-7	Avvisning av anslagsökning rörande finansiell folkbildning. Prop. 2016/17:1
1:11	Finansinspektionen	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:12	Riksgäldskontoret	-2	-3	-5	Justerad pris- och löneomräkning.

					RUT Dnr 2017:1439
1:15	Riksrevisionen	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:17	Upphandlingsmyndigheten	20	20	20	Inrättande av digital portal för offentliga upphandlingar. RUT Dnr 2017:1046, egna beräkningar.
1:17	Upphandlingsmyndigheten	-5	-5	-5	Avvisning av vägledningsfunktion för statsstödsfrågor. Prop. 2017/18:1
1:17	Upphandlingsmyndigheten	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:18	Digitaliseringsmyndigheten	-177	-118	-111	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1
1:19	Statens hyreskostnader	-32	-32	-32	Beräkningstekniskt anslag. Reducerade rikthyror för vissa myndigheter. RUT Dnr 2017:1471, egna beräkningar
1:20	Statens lönekostnader	-100	0	0	Konsekvensändring Slopad löneskatt för äldre. RUT Dnr 2016:1251
1:20	Statens lönekostnader	-10	-30	-40	Malus-system för privata fordon. RUT Dnr 2017:1374

Utgiftsområde 3: Skatt, tull och exekution

Det ska vara lätt för medborgare och företag att göra rätt för sig. Den som kommer i kontakt med myndigheterna ska få en enhetlig behandling och känna förtroende för rättssäkerheten i regelsystemen. Detta ska gälla oavsett exempelvis geografisk hemvist, kön, funktionsnedsättning, religion eller etnisk bakgrund.

De regelverk och rutiner som myndigheterna själva ansvarar för ska vara så enkla som möjligt. För att medborgare och företag ska känna stort förtroende för verksamheten är det väsentligt att myndighetsutövningen är enhetlig och rättssäker. Det gäller till exempel handläggningstider och rättstillämpning. Myndigheterna inom området ska därför fortsätta att prioritera insatser för att ytterligare förbättra dessa delar av verksamheten.

En väl fungerande skatteadministration och skatteuppbörd är central i ett välfungerande samhälle. Medborgarnas förtroende för skattesystemet är avgörande för möjligheten att upprätthålla finansieringen av den offentliga sektorn. Regeringens förändringar på skatteområdet riskerar här i flera fall att försämra skattesystemets legitimitet och den långsiktiga skattemoralen.

Medborgarens kontakt med myndigheter inom området bör även förbättras genom ett fortsatt arbete för att tillgodogöra sig myndighetsservice på elektronisk väg. Hit hör

exempelvis tjänsten Mina meddelanden. Antalet användare av denna tjänst har nyligen passerat 1 800 000, vilket är glädjande. Liberalernas grundsyn är att huvudregeln för all offentlig posthantering ska vara att den sker digitalt, antingen via Mina meddelanden eller annan e-tjänst, såvida inte användaren begär att kommunikationen sker på annat sätt.

En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen bedömer att så kallad onödig efterfrågan (det vill säga ärenden som kommer in till myndigheten efter att medborgarens tidigare kontakter eller informationssökning inte har lett till önskat resultat) uppgår till hela 41 procent vid kontakter med Skatteverkets skatteupplysning gällande samtal om beskattning och folkbokföring. Detta visar tydligt att det finns mer att göra för att förbättra utformningen av blanketter och webblösningar, särskilt med avseende på språket.

Den kartläggning som Skatteverket genomfört inom ramen för regeringsuppdraget om jämställdhetsintegrering ligger helt linje med Liberalernas prioriteringar om ett likartat bemötande i myndighetskontakter oavsett kön. Kartläggningen visade att förbättringar kunde ses i riktning mot ett mer jämställt bemötande jämfört med den kartläggning som genomfördes 2007. Viss skillnad mellan kvinnor och män finns dock fortfarande i kontakten mellan medborgare och myndighet, i samtal med Skatteupplysningen eller vid besök på servicekontoren. Det är centralt att Skatteverket fortsätter arbetet i denna del.

De senaste årens snabba tekniska utveckling och låga utvecklingskostnader för lättillgänglig, konsumentvänlig teknik har öppnat scenen för en rad kreativa entreprenörer och företag i delningsekonomin, såsom Uber, Airbnb och Taskrunner. Men i Sverige har politiken och lagstiftningen ännu inte hunnit anpassa sig till denna utveckling. Jämfört med reguljära anställningsförhållanden eller tjänsteköp gör delningsekonomin det svårare för både säljare och köpare att göra rätt skattebetalningar och för Skatteverket att kontrollera om så skett. I Estland har skattemyndigheten slutit avtal mellan företag i delningsekonomin som åtar sig att automatiskt förse myndigheten med alla nödvändiga uppgifter för att kunna fatta rätt skattebeslut. Ett motsvarande avtal håller för närvarande på att tas fram också i Norge. Liberalerna föreslår att regeringen ger Skatteverket i uppgift att ta fram en auktoriserad app eller annan teknisk lösning där Skatteverket erbjuder en enkel möjlighet för aktörer i delningsekonomin att genom sin egen app direktrapportera in nödvändiga kontrolluppgifter. En sådan auktorisation ändrar i sig inte skatteplikten, men skapar en trygghet för både köpare och säljare om lagligheten i transaktionen, och således en

grund för den bredare delningsekonomin att utvecklas samtidigt som intäkter till vår gemensamma välfärd säkerställs.

De öppna gränserna och en alltmer globaliserad ekonomi innebär att hoten mot befintliga skattebaser ökar. Sverige har att förhålla sig till behovet av internationellt konkurrenskraftiga skatter, såväl i utformning som nivåer. Den senaste tidens uppmärksammade exempel på skatteflykt och misstänkta skattebrott accentuerar också behovet av tillräckliga regelverk och resurser för att mota sådana yttringar. Liberalerna har här föreslagit bland annat en vidare definition av begreppet högriskkund i svensk penningtvättslagstiftning, vilket skulle tvinga banker och finansinstitut att vidta ytterligare åtgärder och kontroller. Det är också fortsatt viktigt att myndigheterna inom utgiftsområdet samverkar med andra myndigheter, såväl svenska som utländska.

För Liberalerna är internationalisering, utbyten och handel positiva och för samhällets utveckling helt avgörande företeelser. Detta ställer särskilda krav på en väl fungerande och rättssäker myndighetsutövning av tullkaraktär. Tullen är en del av vår första försvarslinje gällande såväl otillbörlig varukonkurrens som internationell brottslighet och terrorism.

För Tullverket ska målet för utgiftsområdet uppnås genom en avvägning mellan två skilda mål. Verket ska dels eftersträva säkerhet i leveranskedjan och förebygga och bekämpa brottslighet inom tullområdet samt verkställa uppbörderna av beslutade tullsats, skatter och avgifter, och dels eftersträva att medborgare och företag känner förtroende för Tullverkets verksamhet, i synnerhet att tullförfarandet ska vara enkelt och obyråkratiskt. Detta är en svår balansgång, särskilt i en tid då in- och utflödet av varor och människor är stort och tullen därför pressad.

Tullverket är rättsstatens frontlinje i kampen mot illegal införsel av vapen, narkotika och andra föremål som utgör en del av den grova, organiserade brottsligheten. För att försvara medborgarnas frihet och trygghet i alla delar av landet krävs en genomgripande upprustning av rättsstatens förmåga att förhindra och bekämpa brott. Regeringens tillskott till Tullverket i budgetpropositionen är välkommet, men Liberalerna menar att mer måste göras. *För att ytterligare stärka Tullverkets brottsbekämpande förmåga anslår Liberalerna för år 2018 resursökningar om 50 miljoner kronor under anslag 1:2, en siffra som växer till 100 miljoner 2019 och 150 miljoner 2020.*

Inom tullområdet vill Liberalerna markera vikten av att Sverige fullt ut deltar i och aktivt verkar för fler EU-gemensamma lösningar. Den unionstullkodex som började tillämpas den 1 maj 2016 är i detta perspektiv mycket välkommen.

Nyligen trädde frihandelsavtalet Ceta mellan Kanada och eu i kraft. Även om de politiska förutsättningarna för att nå ett motsvarande transatlantiskt frihandelsavtal mellan USA och eu under överskådlig tid är dåliga, så ska Sverige och eu fortsätta alla ansträngningar för att få processen att ta ny fart. Förhandlingarna avstannade efter att Donald Trump tillträdde som president i USA, men på senare tid har försiktiga signaler getts om att samtalen i någon form kan återupptas. Med tanke på detta finns det anledning att se över Tullverkets förändrade förutsättningar. Detta gäller i synnerhet de förändringar i handelsflöden som kan tänkas uppstå vid ett förändrat regelverk och de förändrade behov som följer för kontroll av klareringar och bedömning av uppbörd.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknings för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2 samt 1:3.*

	Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Skatteverket	-26	-50	-77	RUT Dnr 2017:1439
1:2	Tullverket	42	87	131	RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:3	Kronofogdemyndigheten	-7	-13	-19	RUT Dnr 2017:1439
	Summa	9	24	35	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Skatteverket	-26	-50	-77	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:2	Tullverket	50	100	150	Förstärkning av tullens brottsbekämpande verksamhet. Egna beräkningar
1:2	Tullverket	-8	-13	-19	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:3	Kronofogdemyndigheten	-7	-13	-19	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 4: Rättsväsendet

Liberalerna presenterar här en bred satsning för att kraftigt förstärka rättsstatens förmåga att bekämpa brott och bidra till trygghet i samhället. I ett samhälle utan fungerande rättsväsende är det bara de resursstarka som kan freda sina intressen. Rättsstaten är en liberal uppfinning som ger den rätten till varje människa.

Det finns få saker som drabbar den enskilda människans frihet lika allvarligt som att inte få hjälp när det inträffat ett allvarligt brott. Att veta att polisen kommer när det

verkligen behövs, att känna sig trygg i sitt bostadsområde, att inte känna sig tvungen att avstå från en kvällspromenad – allt detta handlar om frihet i vardagen.

Jämfört med många andra länder är Sverige ett jämförelsevis tryggt land. Men det gäller inte alla som bor här. Den senaste nationella trygghetsmätningen visar att människors känsla av trygghet har minskat och att det finns fortsatt stora skillnader mellan olika grupper i befolkningen. Detta är bland annat en jämställdhetsfråga: kvinnor är väsentligt mindre trygga än män. Skillnaderna i trygghet visar sig också i att många människor känner att de bor i trygga och säkra bostadsområden medan andra har välgrundad orsak att oroa sig för brottsligheten där de bor.

Polismyndigheten har identifierat 61 områden i Sverige där det finns påtagliga problem med kriminella nätverk, och det finns 23 särskilt utsatta områden där kriminella grupper upprättat parallella maktstrukturer som påtagligt påverkar dem som bor och verkar i områdena. Att antalet utsatta och särskilt utsatta områden fortsätter att växa är en mycket oroande utveckling. Klyftan ökar mellan dem som känner sig trygga i sitt bostadsområde och dem som inte får chansen att göra det.

Terrordådet i Stockholm den 7 april blev ännu en påminnelse om att våldsbejakande extremism och terrorism är ett reellt hot. Detta är dock inte den enda utmaningen för rättssamhället. Det dödliga våldet med anknytning till kriminella nätverk har ökat kraftigt på senare år. Brottslighetens internationalisering, behovet av att möta migrationsströmmar på ett rättssäkert och värdigt sätt och en snabbt växande befolkning är några av de faktorer som sätter rättsväsendets myndigheter och särskilt polisen under hårt tryck.

Till detta kommer behovet av att klara rättsstatens närvaro både i glesbefolkade områden och i städernas utsatta bostadsområden med hög risk för social oro. Bland poliser finns också en växande frustration över att man inte ges rimliga förutsättningar att sköta sitt jobb.

Utvecklingen vad gäller brottsuppleringen är mycket oroande. Siffrorna som redovisas i budgetpropositionen för 2018 talar sitt tydliga språk. Oavsett om man studerar antalet skäligen misstänkta personer, antalet ärenden redovisade till åklagare, antalet brottsmisstankar inkomna till Åklagarmyndigheten eller antalet personupplärade brott är det generella mönstret detsamma – tydliga ökningarna efter 2006 följt av markanta minskningar under de senaste åren. Med undantag för antalet misstänkta personer låg nivåerna påtagligt lägre 2016 än tio år tidigare. Särskilt tydligt har antalet ärenden som Polismyndigheten redovisat till åklagare minskat: de var drygt 26 procent färre 2016 än 2006.

Det behövs en nystart för att svensk polis ska fungera bättre – i hela Sverige. I denna budgetmotion lägger Liberalerna fram ett antal förslag för effektivare polis och rättsväsende samt bättre förutsättningar för lokalt brottsförebyggande arbete.

25 000 poliser inom sju år och fler civilanställda

Sverige är ett av de länder i Europa som har lägst polistäthet. År 2010 hade Sverige 216 poliser per 100 000 invånare, en siffra som sedan dess sjunkit till 200. Genomsnittet i Europa ligger på drygt 300 poliser per 100 000 invånare.

De senaste åren har antalet poliser stagnerat runt 20 000. Samtidigt växer Sveriges befolkning kraftigt och nya säkerhetshot växer fram. Polisens tidigare aviserade utbyggnad till 21 500 poliser kommer inte att höja polistätheten, utan motsvarar enbart folkökningen. Polisen är idag underbemannad och avhoppet är ett växande problem. Vi kan vända detta om politiken vill.

I budgetpropositionen för 2018 aviserar regeringen en tydlig förstärkning av anslagen till Polismyndigheten, i syfte att möjliggöra fler poliser och civilanställda. Det är naturligtvis ett steg i rätt riktning, men det kommer inte att räcka.

Regeringens påslag på 2 miljarder kronor för år 2018 ska jämföras med att Polismyndigheten i sitt budgetunderlag pekat på att det behövs tillskott på omkring 1,5 miljarder kronor enbart för att täcka tidigare underskott och finansiera redan beslutade personalförstärkningar. Om dessa pengar inte hade kommit hade Polismyndigheten redan i år behövt säga upp omkring 1 000 personer. Tillskottet i 2018 års budgetproposition är välkommet, men i huvudsak räcker alltså dessa pengar bara till att fylla igen hålen i Polismyndighetens ekonomi.

Liberalerna har högre ambitioner än så. Vi sätter upp målet att Sverige ska ha minst 25 000 poliser inom en sjuårsperiod, och vi är beredda att tillskjuta de resurser som behövs.

Den lokala polisenärvaron brister i hela landet och många poliser upplever med rätta att de egna resurserna inte räcker till. Utbyggnaden behöver därför få genomslag i hela Sverige – både på landsbygden och i storstädernas utsatta miljöer. Utbyggnaden av antalet poliser ska åtföljas av en ökning av antalet civila utredare och andra civilanställda.

Fullt utbyggd kommer denna satsning att kräva en finansiering allt annat lika på cirka 5 miljarder kronor per år. Det kommer att gå snabbare att anställa civil personal medan den kraftiga ökningen av antalet poliser blir fullt märkbar först efter ett tag, när de nya poliserna är färdigutbildade. *För att finansiera den riktade satsningen på 25 000*

poliser inom sju år tillskjuter Liberalerna inledningsvis 415 miljoner kronor år 2018, 600 miljoner kronor år 2019 och 1 150 miljoner kronor år 2020 på anslag 1:1 Polismyndigheten. För att finansiera den generella utbyggnaden av antalet civilanställda i takt med ökningen av antalet poliser ges anslag 1:1 därtill ett ytterligare tillskott på 1 075 miljoner kronor år 2018, 1 250 miljoner kronor år 2019 och 1 625 miljoner kronor år 2020.

Kommunala trygghetsvakter för ökad trygghet

Vi inser att det tar tid att utbilda de 25 000 poliser som Sverige behöver. Under en övergångstid ska staten därför öronmärka bidrag till kommuner så att fler ordningsvakter kan anställas i kommunal regi. Dessa kommunala trygghetsvakter ska samverka med polisen och bidra till trygghet på gator och torg. Brottutsatta kommuner ska prioriteras.

I Liberalernas budgetalternativ inför vi ett statsbidrag för detta ändamål, vilket ska medfinansiera hälften av totalkostnaden. Räknat på helårstjänster möjliggör detta totalt 2 000 trygghetsvakter. Om kommunerna väljer att prioritera deltidsanställningar, t.ex. för att lägga tyngdpunkt på trygghetsskapande åtgärder under helgkvällar, kan det totala antalet nya tjänster som trygghetsvakter ligga väsentligt högre än så, kanske närmare 5 000–6 000 personer (med lönekostnad motsvarande 2 000 helårstjänster). *För att bidra med halva lönekostnaden för kommunala trygghetsvakter anvisar Liberalerna ytterligare 500 miljoner kronor per år under anslag 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete.*

Höj polislönerna och förbättra villkoren

För att polisorganisationen ska kunna byggas ut måste det vara tillräckligt attraktivt att vara polis. Så är det inte i dag. Tvärtom är det fler som lämnar polisyrket i förtid och många utbildningsplatser står tomma. Otillräcklig lön, onödig byråkrati och brister i organisationen spär på missnöjet. Antalet avhopp i förtid från polisyrket har på senare år ökat kraftigt, från 135 poliser år 2010 till 467 poliser år 2016. Det finns inga tecken på att avhoppet minskar.

Samtidigt står många platser på landets polisutbildningar tomma. Vårterminen 2017 kunde var femte plats på de nya utbildningsomgångarna vid landets polisutbildningar inte tillsättas. Målet var att 800 nya polisstuderande skulle påbörja sin utbildning, men slutsiffran blev bara 640. Polismyndigheten har varnat för att problemen med att fylla

platserna på polisutbildningarna gör att redan den måttliga utbyggnad som tidigare aviserats till 2020 riskerar att bli svår att uppnå.

Om i denna situation antalet poliser ska öka ställs vi alltså inför ett vägval. Den ena vägen är att sänka ambitionerna, till exempel genom lägre kompetenskrav på polisstuderande. Då skulle utbildningsplatserna fyllas genom att personer som i dag anses okvalificerade kan tas in. Den andra vägen är att göra polisyrket mer attraktivt så att fler söker sig dit.

För Liberalerna är vägvalet enkelt. Polisyrket är ett av de viktigaste yrkena i ett fungerande samhälle, och det är av största betydelse att rätt personer söker sig dit. I vår satsning på ett utbyggt polisväsende är därför en central del att göra polisyrket mer attraktivt.

Till att börja med öronmärker vi resurser från 2018 och framåt för en generell lönesatsning för landets poliser. Poliser har i dag en medianlön på 32 000 kronor i månaden. Det tar dock oftast många år att komma upp i den lönenivån. En fjärdedel av poliserna tjänar under 27 500 kronor i månaden och var tionde polis tjänar 25 000 kronor eller mindre. Genom att lämna yrket och gå till t.ex. bevakningsföretag eller andra uppgifter i privat sektor kan poliser ofta höja sin lön väsentligt.

Lönesättningen i Sverige är i allt väsentligt en fråga för arbetsmarknadens parter. I detta fall behövs politiska initiativ eftersom staten är monopolarbetsgivare. Lönesättningen ska även i fortsättningen vara individuell, men Liberalernas satsning motsvarar i genomsnitt 4 000 kronor i höjd månadslön för en polis. *För att finansiera en riktad lönesatsning för poliser motsvarande en genomsnittlig höjning av månadslönen på 4 000 kronor anvisar Liberalerna ytterligare 1 335 miljoner kronor år 2018, 1 375 miljoner kronor år 2019 och 1 400 miljoner kronor år 2020 under anslag 1:1 Polismyndigheten.*

Vi vill också förbättra polisernas möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning. Tillgången till sådan vidare utbildning är sämre för poliser än för flertalet andra statliga yrken, vilket är något som Polisförbundet lyft fram som ett problem. God utvecklingspotential inom yrket är för oss en naturlig del av goda arbetsvillkor. För att möta dagens och morgondagens kriminalitet ska poliser ges bättre möjligheter till kompetensutveckling och kvalificerad vidareutbildning för att stanna och utveckla sig i yrket. *För detta reserverar vi ytterligare 100 miljoner kronor årligen från 2018 under anslag 1:1 Polismyndigheten.*

Fler poliser i yttre tjänst och avlasta polisen arbetsuppgifter

Det behövs snabbt fler poliser i yttre tjänst, och det kan inte vänta tills nya poliser är färdigutbildade. Men den snabba byråkratisering som skett på senare år måste lika snabbt kunna vändas till sin motsats. Därför måste kravet på Polismyndigheten vara att antalet poliser i yttre tjänst inom ett år ökar från 9 000 till 11 000 inom ett år (en ökning från 45 till 55 procent).

Detta mål är mycket ambitiöst, och för att Polisen ska kunna uppnå det måste politiken hjälpa till med all kraft. Därför behöver fler uppgifter överföras från polisen till andra myndigheter (tillståndshantering, passhantering, transporttjänster åt andra myndigheter med mera). Det finns också uppgifter som helt enkelt kan avvecklas, vilket beskrivs närmare i våra rättspolitiska motioner.

Därutöver behöver Polisen ges resurser för att flytta administrativa funktioner från polisutbildade till annan personal som nyanställs. Poliser ska inte behöva vara arrestvakter eller bemanna receptioner, och även vid t.ex. upprättande av rapporter och anmälningar kan många arbetstimmar avlastas poliserna. Liberalerna öronmärker resurser från 2018 och framåt för att anställa eller upphandla civil personal som kan överta befintliga arbetsuppgifter från poliser. Denna satsning går således utöver den generella utbyggnad av polisväsendet som beskrivs ovan. *För att finansiera en riktad nyanställning av civilanställda för att avlasta poliser befintliga arbetsuppgifter tillskjuter Liberalerna ytterligare 400 miljoner kronor per år under anslag 1:1 Polismyndigheten.*

Arbetet med att få ut fler synliga poliser i yttre tjänst kräver poliser som är besjälade av att arbeta ute bland medborgarna. Inom svensk polis finns många sådana skickliga, engagerade poliser. Tyvärr möter dessa medarbetare alltför ofta en internkultur där det ses som mer prestigefyllt att arbeta i inre tjänst. Arbetsgivaren har också varit alltför dålig på att ge de poliser som gör en viktig insats i yttre tjänst, och som vill stanna kvar där. Därför är det en viktig arbetsgivarfråga att synliggöra och ge erkännande åt det viktiga arbetet i yttre tjänst. Den lönesatsning som Liberalerna föreslår innebär också att det möjliggörs en kraftig löneförbättring för poliser som står längst fram i ledet i det polisiära arbetet i yttre tjänst. Men det behövs därtill en generell anslagshöjning riktad till Polisens verksamhet i yttre tjänst. *För detta ändamål tillskjuter Liberalerna 250 miljoner kronor för år 2018 under anslag 1:1 Polismyndigheten, en satsning som därefter ökar successivt.*

Byråkratiseringen måste brytas och delar av polisreformen behöver rivas upp. Avsikten med reformen var att drygt 20 länspolismyndigheter skulle avskaffas och

ersättas med sju polisregioner. Men i verkligheten har de sju regionerna inrättats, samtidigt som länspolismyndigheterna har blivit kvar under namnet polisområden (PO). Antalet poliser som arbetar i kontorsbefattningar har ökat kraftigt och poliserna i yttre tjänst har blivit färre. Alltför många specialenheter har slagits sönder och beslutsbefogenheterna är oklara. Att all polisverksamhet i Sverige är inordnad i en gemensam myndighet är dock en önskvärd effekt av polisreformen och det ska därför bestå.

Stärk utredningsarbetet och lokalt arbete

Polisens utredningsverksamhet står inför stora utmaningar. Brottligheten förändras och vissa svårutredda brottstyper, som nätrelaterad brottslighet, har blivit vanligare. *För att göra en generell förstärkning av utredningsverksamheten tillskjuter Liberalerna 225 miljoner kronor för år 2018 under anslag 1:1 Polismyndigheten, ett anslag som därefter höjs successivt.*

Avgörande för en effektiv utredningsverksamhet är också att stödfunktionerna fungerar, bland annat snabb tillgång till forensiska analyser eller andra analyser inom rättsgenetik, rättskemi och rättsmedicin. Dessa verksamheter har i dag en mycket hög arbetsbelastning. *Liberalerna anvisar 20 miljoner kronor för år 2018 under anslag 1:1 Polismyndigheten för att förstärka verksamheten vid Nationellt forensiskt centrum, en satsning som därefter höjs successivt, samt 10 miljoner kronor per år från 2018 under anslag 1:8 Rättsmedicinalverket.*

Den lokala polisiära närvaron sviktar. På landsbygden och i många mindre och medelstora orter upplever invånarna att det har blivit längre till polisen. I ett uppmärksammat fall hösten 2017 menade polisens huvudskyddsombud i polisregion Nord att det av rena arbetsskyddsskäl var otillräckligt med en enda polispatrull för hela södra Lappland, men kammarrätten slog fast att detta var i sin ordning. Även i städernas särskilt utsatta områden, som polisen ska prioritera, är det svårt att hålla tillräcklig bemanning.

I detta läge redovisar Polismyndigheten att den ser sig nödgad att göra fortsatta besparingar inom den befintliga verksamheten, även efter givna resurstillskott. Detta riskerar att slå ännu hårdare mot den lokala närvaron i landet som helhet. Rättsstaten är inte starkare än sin svagaste länk och delar av landet kan inte lämnas utan tillfredsställande bemanning. Liberalerna vill vända den negativa utvecklingen och förbättra den lokala polisiära närvaron i landet som helhet. *För detta öronmärker vi 250*

miljoner kronor år 2018, 350 miljoner kronor år 2019 och 750 miljoner kronor år 2020 under anslag 1:1 Polismyndigheten.

Liberalerna vill höja ambitionerna vad gäller polisens löpande samverkan med kommunerna, både vad gäller lägesanalyser vad gäller brottslighet och otrygghet och vad gäller det lokala brottsförebyggande arbetet. Det behövs ökad kunskapsspridning, förstärkt samverkan mellan polis, kommuner och övriga aktörer och ökat stöd till olika brottsförebyggande projekt runt om i landet. *För att förstärka polisens arbete i den lokala samverkan med kommuner m.m. tillskjuter vi 50 miljoner kronor årligen från 2018 under anslag 1:1 Polismyndigheten.*

Vi vill i lag förtydliga kommunernas roll för lokalt brottsförebyggande arbete inom sina ansvarsområden. Vi anser också att de medel som i dag anvisas till regional samordning för brottsförebyggande arbete gör bättre nytta på den lokala nivån. Det är tillräckligt med den nationella samordning som Brottsförebyggande rådet svarar för, men de konkreta insatserna bör genomföras på lokalplanet. *Liberalerna ökar därför anslagen för bidrag till brottsförebyggande arbete i kommunerna med 30 miljoner kronor år 2018 under anslag 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete. Ökningen trappas stegvis upp för att år 2020 nå 150 miljoner kronor extra jämfört med regeringens förslag. För att delfinansiera detta minskar vi medlen för regional samordning av brottsförebyggande arbete under samma anslag med 25 miljoner kronor årligen från 2018.*

Återupprätta beredskapspolisen

Liberalerna vill återupprätta beredskapspolisen. Beredskapspolisen, som fanns fram till 2012, ska kunna fungera som en reservpolis som kallas in vid kriser eller andra situationer när den ordinarie samhällsorganisationen är som mest ansträngd. Skogsbranden i Västmanland 2014, flyktningkrisen hösten 2015 och de tillfälliga gränskontrollerna är tre aktuella exempel på situationer när det hade varit av stort värde att kunna utnyttja beredskapspolisen som en extra resurs.

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis på 5 000 personer, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska byggas på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolisen ska vara tillgänglig i hela landet och ska stå under befäl av polis när den kallas in i tjänst. Vårt konkreta budgetyrkande återfinns under utgiftsområde 6.

Möt hotet från terrorism och våldsbejakande extremism

Terrorismen är ett hot mot enskilda människors liv och frihet och mot den demokratiska samhällsmodellen. Terrorister kan drivas av olika motiv och hämta sin inspiration från våldsbejakande ideologier på yttersta höger- eller yttersta vänsterkanten liksom från extrema tolkningar av olika religiösa läror.

Liberalerna har medverkat till och i flera fall varit pådrivande för att lagstiftningen mot terroristbrott har skärpts i flera steg på senare år, men vi anser att ytterligare steg behöver tas. Det är av största vikt att reformer av lagstiftningen sker med full respekt för grundläggande rättssäkerhetsprinciper och de medborgerliga fri- och rättigheterna enligt Europakonventionen. Bland annat vill vi kriminalisera all aktiv medverkan i terrororganisationers verksamhet, inte bara direkt stridsrelaterad verksamhet.

Vi välkomnar den nya sexpartiuppgörelse mot terrorism som träffades våren 2017 som en uppföljning på 2015 års uppgörelse, men vill gå längre. Liberalerna vill bland annat kriminalisera förberedelse för resa i terrorsyfte, skärpa straffen för grova fall av finansiering av terrorresor, underlätta möjligheten tillfälligt dra in passet för personer som misstänks förbereda resa utomlands för att ansluta sig till terrorrörelser, utöka katalogen över de brott som omfattas av terroristbrottslagen och öka insatserna mot våldsbejakande extremism på nätet och via sociala medier. Polisen har tilldelats ytterligare medel för sina insatser mot terrorism, men vi anser att denna förstärkning är otillräcklig.

Vi tillskjuter därför ytterligare 200 miljoner kronor år 2018 samt 150 miljoner kronor per år 2019 och 2020 under anslag 1:1 Polismyndigheten. Säkerhetspolisen ges en motsvarande förstärkning i arbetet mot terrorism och våldsbejakande extremism med 10 miljoner kronor år 2018 och 20 miljoner kronor år 2019 och 2020 under anslag 1:2. Därutöver ökar vi anslagen för lokala åtgärder mot radikalisering och värvning till terrorism med 35 miljoner kronor årligen under anslag 1:15 Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete.

Vid årsskiftet upphör uppdraget till den nuvarande nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, och i stället inrättas ett nationellt centrum mot våldsbejakande extremism. Liberalerna har länge velat ha en större långsiktighet i arbetet, varför vi i sak välkomnar att verksamheten nu permanentas. Dock är det olyckligt att detta läggs under Brottsförebyggande rådet, en expertmyndighet med ansvar för forskning och statistik men utan koppling till det dagliga operativa arbetet. Vi anser att den nationella stödfunktionen mot våldsbejakande extremism bör läggas under Polismyndigheten. *Vi minskar därför anslag 1:7 Brottsförebyggande rådet med 35*

miljoner kronor årligen från 2018, och gör motsvarande höjning av anslag 1:1 Polismyndigheten.

För att delfinansiera ovanstående satsningar på polisväsendet avvisar vi regeringens ospecificerade påslag på 2, 2,3 respektive 2,8 miljarder kronor under anslag 1:1 Polismyndigheten åren 2018–2020.

Åklagarväsende och domstolar

Åklagarmyndigheten behöver ökade resurser för att förstärka kapaciteten vid riksenheten vid säkerhetsmål. Det kan också förutses att det svenska rättsväsendet därtill kommer att behöva hantera fler ärenden gällande krigsförbrytelser m.m., brottsformer som är extra resurskrävande att utreda och lagföra. Därför behövs också förstärkningar av internationella åklagarkammaren, som ansvarar för exempelvis brott som kan inrymmas i Romstadgans definition av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser. *För detta ändamål tillskjuter vi totalt ytterligare 5 miljoner kronor årligen till anslag 1:3 Åklagarmyndigheten.*

Liberalerna anser att rekryteringen till uppdraget som nämndeman i första instans behöver breddas, så att fler nämndemän har annan bakgrund än partipolitisk. I högre instans ska målen enbart avgöras av lagfarna domare. Den kostnadsbesparing som det innebär att successivt avveckla nämndemännen i hovrätt och kammarrätt ska användas till att förbättra den ekonomiska ersättningen till nämndemän i första instans.

För att stärka rättssäkerheten för barn och unga vid tvångsomhändertaganden enligt LVU föreslår vi höjda anslag till domstolsväsendet och rättsliga biträden m.m. i enlighet med vad som föreslås i utredningsbetänkandet SOU 2015:71. *För detta ändamål tillskjuter vi 1 miljon kronor årligen från 2018 på anslag 1:5 Sveriges Domstolar och 4 miljoner kronor årligen från 2019 på anslag 1:12 Rättsliga biträden m.m.*

Liberalerna föreslår slutligen att PLO-uppräknningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procentenheter. För att värna polisverksamheten undantas dock Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten. På detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:3, 1:5, 1:6, 1:7 och 1:8.

Sammantaget innebär Liberalernas budgetförslag att anslagen under utgiftsområde 4 ökar med netto 2 962 miljoner kronor år 2018 utöver regeringen. För 2019 och 2020 är motsvarande siffror 3 170 miljoner kronor och 3 705 miljoner kronor.

	Utgiftsområde 4	Liberalernas	
--	-----------------	--------------	--

	Rättsväsendet	anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Polismyndigheten	2355	2545	3885	Prop. 2017/18:1, Polismyndigheten PM A383.968/2015, Polismyndigheten dnr A384.582/2016, Rikspolisstyrelsen rapport POA-134-6927/09, egna beräkningar
1:2	Säkerhetspolisen	10	20	20	Egna beräkningar
1:3	Åklagarmyndigheten	-1	-6	-11	RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:4	Ekobrottsmyndigheten	0	0	0	
1:5	Sveriges Domstolar	-24	-42	-62	RUT Dnr 2017:1439
1:6	Kriminalvården	-30	-57	-86	RUT Dnr 2017:1439
1:7	Brottsförebyggande rådet	-35	-36	-36	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
1:8	Rättsmedicinalverket	9	7	6	RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:9	Gentekniknämnden	0	0	0	
1:10	Brottsoffermyndigheten	0	0	0	
1:11	Ersättning för skador på grund av brott	0	0	0	
1:12	Rättsliga biträden m.m.	0	0	0	
1:13	Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	0	0	0	
1:14	Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	0	0	0	
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	540	550	660	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:16	Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	0	0	0	
1:17	Domarnämnden	0	0	0	
1:18	Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet	0	0	0	
	Summa	2824	2981	4376	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Polismyndigheten	1335	1375	1400	Lönesatsning för i snitt 4 000 kr högre månadslön för poliser. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	1075	1250	1625	Generell utbyggnad av antalet civilanställda i takt med ökningen av antalet poliser. Polismyndigheten PM A383.968/2015, Polismyndigheten dnr A384.582/2016. Egna beräkningar

1:1	Polismyndigheten	415	600	1150	Riktad satsning för 25 000 poliser inom sju år. Rikspolisstyrelsen rapport POA-134-6927/09, Polismyndigheten PM A383.968/2015, Polismyndigheten dnr A384.582/2016, egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	400	400	400	Riktad nyanställning av civilanställda för att avlasta polisens befintliga arbetsuppgifter. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	250	350	750	Avvisning av pågående besparingar till förmån för förbättrad lokal närvaro i hela landet. Polismyndigheten dnr A384.582/2016. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	250	270	475	Riktad satsning för utvecklad verksamhet i yttre tjänst. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	225	235	475	Riktad satsning för utredningsverksamhet. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	200	150	150	Förstärkta insatser mot terrorism. Polismyndigheten dnr A384.582/2016. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	100	100	100	Förstärkt kompetensutveckling och vidareutbildning för poliser. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	50	50	50	Riktad satsning för förstärkt samverkan mellan polis och kommuner. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	35	35	35	Överflyttning av nationellt centrum mot våldsbejakande extremism till Polismyndigheten. Prop. 2017/18:1
1:1	Polismyndigheten	20	30	75	Ökade medel till forensisk analys vid NFC. Egna beräkningar
1:1	Polismyndigheten	-2000	-2300	-2800	Avvisning av ospecificerad förstärkning Polismyndigheten till förmån för egna satsningar enligt ovan. Prop. 2017/18:1
1:2	Säkerhetspolisen	10	20	20	Förstärkta insatser mot terrorism och våldsbejakande extremism. Egna beräkningar
1:3	Åklagarmyndigheten	5	5	5	Fler åklagare i terrormål och mål rörande krigsbrott. Egna beräkningar
1:3	Åklagarmyndigheten	-6	-11	-16	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:5	Sveriges Domstolar	-24	-42	-62	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:6	Kriminalvården	-30	-57	-86	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:7	Brottsförebyggande rådet	-35	-35	-35	Överflyttning av nationellt centrum mot våldsbejakande extremism till Polismyndigheten.

					Prop. 2017/18:1
1:7	Brottsförebyggande rådet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:8	Rättsmedicinalverket	10	10	10	Förstärkt kapacitet vid Rättsmedicinalverket. Egna beräkningar
1:8	Rättsmedicinalverket	-1	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	500	500	500	Kommunala trygghetsvakter. Egna beräkningar
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	35	35	35	Åtgärder mot radikaliserings och våldsbejakande extremism. Egna beräkningar
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	30	40	150	Ökat brottsförebyggande arbete i kommunerna. Egna beräkningar
1:15	Bidrag till lokalt brottsförebyggande arbete	-25	-25	-25	Omprioritering av regional brottsförebyggande samordning till förmån för lokalt arbete. Prop. 2016/17:1

Utgiftsområde 5: Internationell samverkan

För elfte året i rad backar demokratin globalt. I en värld där människor inte får välja sin ledare, sina livsplaner eller sin partner har Sverige en särskilt viktig uppgift. Det är framför allt demokratisering som driver på en ekonomisk, miljövänlig och feministisk utveckling. Liberalerna vill att Sverige i EU, FN och andra internationella organisationer ska vara en stark röst för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Europeiska unionen utgörs av ett stort antal demokratier. Bland dem återfinns också många av världens mest jämställda stater. EU måste därför fortsatt vara den viktigaste utrikespolitiska arenan för Sverige. Vi måste fortsätta att driva på för ett öppet, frihandelsinriktat och effektivt Europa och för en effektiv gemensam utrikespolitik. Det är viktigt att EU fortsatt arbetar för att närområdet går i demokratisk riktning.

Liberal utrikespolitik kan aldrig vara undantagslöst pacifistisk. Det gäller även ur ett feministiskt perspektiv, inte minst eftersom kvinnor oftast drabbas hårdast i konflikter. Friheten måste ibland försvaras med vapenmakt. Vi menar att regeringens satsning på nedrustningsforskning bör rymmas inom befintliga medel. *Detta leder till en budgetförstärkning för 2018 på 9 miljoner kronor under anslag 1:6 och 3 miljoner kronor under anslag 1:7.*

Det finns ett fortsatt behov av internationell kris- och konflikthanteringsförmåga. I arbetet för global fred och säkerhet har FN en särställning. Dessvärre är organisationen ineffektiv och drabbad av motsättningar mellan demokratier och diktaturer. Vi vill reformera FN för att göra organisationen mer handlingskraftig och trovärdig – inte minst när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Vi vill att Sverige från platsen i FN:s säkerhetsråd verkar för fler militära interventioner i FN:s regi. Omvärlden måste ingripa när civilbefolkningar far illa i väpnade konflikter.

Liberala demokratier ska alltid stå på rättvisans och frihetens sida i både ideologiska och geopolitiska konflikter. Men trots att vi har ett väl utvecklat samarbete med försvarsalliansen Nato, och trots att Ryssland sedan länge har utgått från att det är med Nato Sverige vill samarbeta med i krig eller kriser, fortsätter regeringen att påstå att den militära alliansfriheten tjänar vårt land väl. I själva verket har det i Sveriges fall alltid handlat om en allianslöshet. Vårt säkerhetspolitiska läge är därmed mycket farligt. Vi kommer definitivt att dras in ifall en konflikt utvecklar sig i Östersjöområdet. Ryssland ser oss som en potentiell fiende. Säpo uppger att Ryssland bedriver psykologisk krigföring mot Sverige. Ryssland övar på väpnade angrepp mot Sverige. Vi har upplevt en bedömd ubåtskränkning. Samtidigt saknar vi de säkerhetsgarantier från Nato som följer med ett medlemskap. Inte minst mot bakgrund av utvecklingen i det alltmer aggressiva och traditionalistiska Ryssland måste Sverige därför omedelbart ansöka om medlemskap i Nato. Det krävs för att den svenska regeringen ska kunna garantera sina medborgares säkerhet.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:2 och 1:9.*

	Utgiftsområde 5 Internationell samverkan	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Avgifter till internationella organisationer	0	0	0	
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:3	Nordiskt samarbete	0	0	0	
1:4	Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	0	0	0	
1:5	Inspektionen för strategiska produkter	0	0	0	

1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	-9	-9	-9	Prop. 2017/18:1
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	-3	-3	-3	Prop. 2017/18:1
1:8	Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	0	0	0	
1:9	Svenska institutet	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:10	Information om Sverige i utlandet	0	0	0	
1:11	Samarbete inom Östersjöregionen	0	0	0	
	Summa	-12	-14	-14	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:2	Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:6	Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, nedrustning och icke-spridning	-9	-9	-9	Avvisning av ökade medel till forskning inom nedrustning och icke-spridning. Prop. 2017/18:1
1:7	Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	-3	-3	-3	Avvisning av ökade medel till förstärkning kärnverksamheten. Prop. 2017/18:1
1:9	Svenska institutet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 6: Försvar och samhällets krisberedskap

Vi lever i en säkerhetspolitiskt orolig tid. Den ryska militära aktiviteten i Östersjön ökar och det ryska tonläget mot Sverige och våra grannländer blir allt högre. Under ett årtionde har Ryssland satsat stort på att rusta upp sin krigsmakt. Den ökande ryska militära förmågan och brutaliseringen av det ryska ledarskapet är – i kombination med nedmonteringen av demokratiska strukturer inklusive de drastiskt försämrade möjligheterna för medier att verka fritt och repressionen mot det civila samhället och kränkningarna av hbtq-personers rättigheter – en klar riskfaktor.

Den ryska aggressiviteten nådde en ny gräns då Ryssland i mars 2014 gick in med militär i Ukraina och annekterade Krimhalvön. Sedan dess har Ryssland aktivt bistått separatiststyrkor i östra Ukraina. Det ryska agerandet förklarades med behovet att försvara den ryska minoritetens rättigheter. I själva verket handlade det om att säkra strategiska land- och kustområden och att förhindra Ukrainas integration med väst.

Det ryska agerandet strider mot såväl internationell rätt som avtal ingångna av Ryssland. Det kommer att få följder för Europas säkerhetspolitik under lång tid framöver. De skäl som Putin angav för inmarschen i Georgien och Ukraina skulle lika väl kunna åberopas mot de baltiska länderna.

Ryska stridskrafter uppvisar ett alltmer aggressivt militärt övningsmönster över Östersjön och ökar ständigt sin militära närvaro. Sverige, liksom våra nordiska grannländer, har utsatts för upprepade kränkningar i luften och till sjöss. Bortom allt rimligt tvivel har vi upplevt en bedömd ubåtskränkning. Ryssland genomförde i mars 2013 simulerade kärnvapenanfall mot vårt territorium. Säpo har angivit Ryssland som det största underrättelsehotet mot Sverige.

Säkerheten i vårt närområde, i synnerhet i Östersjön, har därmed kraftigt försämrats. Svensk försvarspolitik måste ställas om. Den nationella dimensionen ska prioriteras. Försvaret av Sverige måste vara Försvarsmaktens huvuduppgift. Samtidigt måste regeringen omedelbart ansöka om Natomedlemskap. För Liberalerna är det givet att försvarsförmågan på flera sätt måste öka för att möta en ny och mer bister verklighet.

Vi gör bedömningen att regeringens avsedda medel är otillräckliga och att mycket högre anslag behöver tillföras. Syftet är att försvarsanslagen år 2026 ska uppgå till 2 procent av BNP. Liberalerna har en tydlig färdplan för hur vi ska nå målet. Under budgetperioden 2018–2020 tillför vi 25,1 miljarder kronor ytterligare till försvaret. Det innebär ett kraftigt, men välbehövligt, tillskott för den svenska försvarsförmågan. Under denna budgetperiod innebär det att Liberalerna satsar nära 17,15 miljarder kronor mer än regeringen.

Det stod redan från början klart att de medel som regeringen 2015 anslog för att stärka svensk försvarsförmåga var långt ifrån tillräckliga för att Sverige ska kunna leva upp till de krav som fred och säkerhet i vår tid ställer. Denna bild har efter hand förstärkts. Redan kort efter att den första så kallade försvarsöverenskommelsen träffades, var haveriet i inriktningsbeslutets försvarsekonomi ett faktum. Vi välkomnar att regeringen tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet under 2017 har beslutat att tillföra ytterligare medel, men det är fortfarande inte nog för att täcka de stora luckor i finansieringen som fanns redan när den första överenskommelsen träffades. Därför har vi valt att avvisa delar av försvarsuppgörelsen till förmån för egna satsningar. På *utgiftsområde 6 stärker avvisningen av försvarsöverenskommelsen de offentliga finanserna på anslag 1:1 med 1 789 miljoner kronor, 1:3 med 342 miljoner kronor, 1:4 med 50 miljoner kronor och 1:6 med 10 miljoner kronor.*

För att generellt förstärka förbandsverksamheten och beredskapen anslår vi därför i stället 2 128 miljoner kronor ytterligare under anslag 1:1. Denna anslagshöjning ökar drastiskt med åren. För 2019 och 2020 satsar vi årligen 4 065 respektive 6 484 miljoner kronor under samma anslag.

Därutöver gör vi riktade satsningar på en rad områden där vi anser att regeringens insatser är otillfredsställande och otillräckliga, och vi avslår därför vissa av regeringens föreslagna förstärkningar till förmån för andra och mer genomgripande satsningar. *De föreslagna medlen under anslag 1:1 och 1:6 för anslagsfinansiering av mönstring utgår följaktligen för Liberalernas egen satsning, vilket stärker de offentliga finanserna med 268 miljoner år 2018.*

Numerären i de svenska insatsförbanden är för liten. Mer än hälften av landets yta består av skogsområden. Infanteri är i betäckt terräng det mest användbara truppslaget. Med stor spridning, lättrorlighet och preciserad eldkraft är infanteriet avgörande för förmågan att försvara hela landet. Truppslaget är grunden för all stridsteknik, taktik och strategi. Därför behöver vi en tionde bataljon, bestående av pliktutbildad personal, vars uppdrag är att kunna agera lättmanövrerat i den svenska terrängen för att sinka fiendens framfart. *För införskaffande av ett motoriserat infanteriförband avsätter Liberalerna 300 miljoner från år 2019 till anslag 1:1.*

Hur mycket pengar Försvarmakten än tillförs kan Sverige inte mäta sig med en militär stormakt. Därför är det viktigt att det internationella samarbetet stärks och utvecklas. Under 2017 samlades tusentals soldater från hela världen för att tillsammans öva på hur Sverige kan freda sig vid ett eventuellt angrepp. Det är helt nödvändigt både att öva på simulerade anfall men också att bygga vänskapsbroar med nationer som vi ser som våra vapenallierade. Det är mot den bakgrunden som vi avser att genomföra ytterligare en storskalig internationell försvarsövning år 2020. *För detta ändamål stärker vi anslag 1:1 med 300 miljoner kronor år 2019 och 300 miljoner kronor 2020.*

Om Sverige, inom ramen för det så kallade värdlandsavtalet, behöver stöd från t.ex. USA blir det mest sannolikt våra hemvärnsförband som skyddar införselhamnar och anordnar mottagande. Utbytet mellan National Guard i USA:s olika delstater och andra länder innebär goda möjligheter till samträning och ökad interoperabilitet. De flesta partnerländer och medlemmar av Nato deltar sedan länge i detta utbytesprogram. USA välkomnar även ett svenskt deltagande, men kräver att regeringen ansöker därom. *Därför avsätter vi 30 miljoner årligen från 2019 under anslag 1:1 för att ansöka om medlemskap i US National Guard Partnership Program.*

Parallellt med en kraftigt förstärkt militär kapacitet och ökad internationell samverkan är det samtidigt nödvändigt att civilförsvaret stärks. Den nationella säkerheten ändrar karaktär med åren och det är viktigt att både freda sig mot informationsintrång och stärka närvaron till berörda kommuner vid räddningstjänst. Därför väljer vi att acceptera regeringens höjning av anslagen till myndigheten för samhällsskydd. *Vidare anser vi att myndigheten behöver stärkas än mer och väljer att under 2019 öka anslag 2:6 med 200 miljoner kronor och under 2020 öka anslaget med 300 miljoner kronor.*

De svarta hålen inom försvarens budget beror bland annat på att beställningen av nya jas Gripen 39 E inte valutasäkrats, och att valutarisken enligt avtalet ska tas av Försvarmakten. Sedan beslutet om anskaffning togs har priset för en amerikansk dollar ökat från drygt sex till drygt åtta kronor. Detta innebär en stor kostnadsökning eftersom bland annat motorn består av amerikanska komponenter. Utan riksdagens godkännande gjordes priset på anskaffningen av nästa generations ubåt (ngu) beroende av att export sker, vilket verkar osäkert. I värsta fall innebär detta stora kostnadsökningar för Sverige. När Norge hävde sitt köp av de svenska artilleripjäserna Archer innebar det ytterligare ett nederlag. Regeringen har inte levererat någon trovärdig lösning.

Det finns ett stort behov av indirekt eld inom markstridskrafterna. I dag har Sverige 97 stridsflygplan, men planerar för endast tjugofyra artilleripjäser. Denna obalans måste avhjälpas och Liberalerna vill därför att de nya tjugofyra pjäserna organiseras i ytterligare två artilleribataljoner. *För detta ändamål anslår vi 450 miljoner kronor på anslag 1:1 årligen för driftskostnader från och med 2019.*

Liberalerna har länge betonat Gotlands betydelse för ett effektivt försvar av Sverige. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget menar vi att Gotlands strategiska särställning och geopolitiska betydelse har ökat. Vi välkomnar överbefälhavarens beslut att i förtid permanenta den militära närvaron samt regeringens ambition att inrätta ett regemente på ön. Återmilitariseringen av ön är nu ett faktum som omvärlden får förhålla sig till. Men Gotlands försvar behöver ytterligare förstärkas. En kraftigt militärt ökad närvaro på Gotland förväntas rymmas under de satsningar vi gör på anslag 1:1.

Med det allt mer osäkra läget i vårt närområde ökar behovet av att ha ett trovärdigt nationellt försvar med stark tröskelförmåga. Vid ett väpnat angrepp ligger vår bästa chans i att möta en fiende tidigt och innan angriparen stigit i land. Detta har under långa tider fått Sverige att prioritera flygstridskrafterna. Men i försvarsöverenskommelsen 2015 beslutades att flygvapnet, som i dag består av knappt 100 stridsflygplan, skulle minskas under åtta år. 60 stycken nya jas E ska ersätta 100 stycken jas C/D, de sista

levererade för mindre än två år sedan. Det är beklagligt, särskilt med tanke på det aggressiva beteende det ryska stridsflyget uppvisar. Att i det här läget skrota hundra nästan nya, fullt betalda och välfungerande stridsflygplan är både ett säkerhetspolitiskt risktagande och ett enormt slöseri med skattebetalarnas pengar.

Antalet plan bör vara minst hundra också i framtiden. Helst bör alla jas c/d behållas, samtidigt som de 60 nya planen tillförs. Det skulle innebära en kraftig – men nödvändig – förstärkning av vårt flygvapen. Försvarsmakten måste då tillföras ytterligare resurser. Detta kan ställa krav på ytterligare en flygflottilj i exempelvis Linköping, Uppsala eller Karlsborg vilket vi beräknar bör rymmas under anslag 1:3. Sammantaget för åren 2018–2020 anslås 6 miljarder kronor för att förstärka det svenska luftrummet. *På detta utgiftsområde och för 2018 anslås därmed 1 miljard kronor på anslag 1:3. Ytterligare 320 miljoner kronor tilldelas anslag 1:3 år 2018 för att upprätthålla svensk militärutrustning.*

Enligt regeringen har Sverige återtagit förmågan till tung kustrobot från fordonslavett. Vapnet är, strategiskt placerad, en väsentlig möjlighet att effektivt ingripa mot en potentiell angripare långt innan denne landstiger. Uthålligheten hos markbaserade kustrobotförband är långt större än hos marin- och flygstridskrafterna. Fler kustrobotbatterier är ett kostnadseffektivt sätt att snabbt och förhållandevis billigt skapa att skapa avsevärd avskräckning. *Därför avsätter Liberalerna under anslag 1:3 100 miljoner kronor årligen från år 2019 för att införskaffa kustrobotar.*

Hemvärnet med de nationella skyddsstyrkorna har de senaste åren tillförts såväl 12 cm granatkastare som viss pionjärförmåga. När ett stort antal rbs 70 nu ska ersättas med nya vapen bör systemet överföras till Hemvärnet. I Hemvärnet ska rbs 70 användas för bekämpning av sjömål, vilket minskar risken för vådabeskjutning av eget flyg. Luftvärnsroboten kommer för en blygsam summa att avsevärt öka eldkraft och räckvidd i våra hemvärnsbataljoner. *Därför avsätter Liberalerna under anslag 1:3 100 miljoner kronor årligen från år 2019 för att överföra utdaterat luftvärnssystem till hemvärnet.*

Försvarsuppgörelsen resulterade i ännu en bred utredning av personalförsörjningen, som nu föreslagit att värnplikten återinförs 2019, med militär grundutbildning för både kvinnor och män inom ramen för lagen om totalförsvarspflicht. Vi välkomnar detta, och anser att en pilotverksamhet bör sättas i gång så fort som möjligt. *Vi anslår 185 miljoner kronor till Totalförsvarets rekryteringsmyndighet 1:6 för att möjliggöra att ungefär 700 personer mönstrar på försök under 2018. Inom ramen för våra satsningar på anslag 1:1 finansieras den försöksverksamhet med start 2018 som föreslås. Vidare genomför Liberalerna en omfattande satsning på utgiftsområde 4 för att rekrytera*

ytterligare 5 000 poliser. *För att förstärka Rekryteringsmyndighetens kapacitet att göra urvalstester för Polismyndighetens räkning tillför vi ytterligare 5 miljoner kronor 2018.*

Liberalerna vill skapa en modern beredskapspolis på 5 000 personer, som ska kunna kallas in i fler situationer än förut. Tjänstgöringen ska bygga på frivillighet och tidsbegränsade kontrakt för personer som har detta som ett åtagande vid sidan av sitt ordinarie arbete. Beredskapspolisen ska vara tillgänglig i hela landet och ska stå under befäl av polis när den kallas in i tjänst. *För att återuppbygga en modern beredskapspolis tillskjuter Liberalerna 50 miljoner kronor år 2018 under anslag 1:1 Försvarsmakten.*

Slutligen ser vi att det finns en tydlig rationaliseringspotential i Högkvarteret. *Vi föreslår att kostnaderna under anslag 1:1 minskas med 25 miljoner kronor år 2018, 50 miljoner kronor år 2019 och 75 miljoner kronor år 2020.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta område påverkas för år 2018 anslag 1:8, 2:1, 2:6 och 3:1. Däremot är Försvarsmaktens förbandsverksamhet och beredskap samt internationella insatser undantagna från vårt förslag, vilket gör att anslag 1:1 och 1:2 inte påverkas.*

	Specificering av anslagsförändringar			Kommentar	
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	1860	3797	6216	Utökad förbandsverksamhet och beredskap. Egna beräkningar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	134	134	134	Avvisning av anslagsfinansiering av mönstring. Prop. 2017/18:1
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	50	150	250	Återinförande av beredskapspolisen. Rikspolisstyrelsen rapport POA-134-6927/09, egna beräkningar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	0	30	30	US National Guard Partnership Program (US NGPP). Egna beräkningar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	0	450	450	Införskaffning av Archerpjäser. Egna beräkningar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	0	300	300	Motoriserad infanteribataljon. Egna beräkningar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	0	300	300	Försvarsmaktsövning 2020-2021. Egna beräkningar
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	-1789	-1335	-1339	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelse. Prop. 2017/18:1
1:1	Förbandsverksamhet och beredskap	-25	-50	-75	Rationaliseringskrav på den högsta ledningen i Högkvarteret. Egna beräkningar.
1:3	Anskaffning av materiel	1000	2000	3000	Vidmakthållande av

	och anläggningar				luftförsvarsförmåga. Egna beräkningar
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	320	640	960	Förstärkning materiel och anläggningar. Egna beräkningar
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar		100	100	Införskaffning av Rbs 70 i Hemvärnet. Egna beräkningar
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar		100	100	Införskaffning av tung kustrobot. Egna beräkningar
1:3	Anskaffning av materiel och anläggningar	-342	-750	-725	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelse. Prop. 2017/18:1
1:4	Forskning och teknikutveckling	-50	-50	-50	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelse. Prop. 2017/18:1
1:4	Forskning och teknikutveckling	-1	0	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	185	185	185	Mönstringskostnader. RUT Dnr 2016:1582
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	5	5	5	Satsning för att locka tillbaka poliser. Egna beräkningar
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	-134	-134	-134	Avvisning av anslagsfinansiering av mönstring. Prop. 2017/18:1
1:6	Totalförsvarets rekryteringsmyndighet	-10	-15	-15	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelse. Prop. 2017/18:1
1:7	Officersutbildning m.m.	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:8	Försvarets radioanstalt	-3	-6	-10	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:9	Totalförsvarets forskningsinstitut	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:11	Internationella materielsamarbeten, industrifrågor m.m.	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:1	Kustbevakningen	-4	-7	-11	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:4	Krisberedskap	0	-5	-10	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	0	200	300	Resursförstärkning krisberedskap. Egna beräkningar
2:6	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	-6	-9	-13	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
3:1	Strålsäkerhetsmyndigheten	-1	-2	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
4:1	Elsäkerhetsverket	0	0	-1	Justerad pris- och

					löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
--	--	--	--	--	-------------------------------------

Utgiftsområde 7: Bistånd

I en globaliserad värld innebär utveckling för en region vinster för hela världen. På samma sätt är ett lands fattigdom, stigmatisering och radikaliserings en fara för oss alla. Internationalismen är en självklar del av den liberala ideologin. För Liberalerna tar det sig uttryck i en generös biståndspolitik. Vårt parti är en garant för ett värderingsstyrt, solidariskt och effektivt bistånd.

Liberalerna tillför 221 miljoner kronor till ett demokratilyft under anslag 1:1. För oss är demokratistödet särskilt viktigt när demokratin nu backar globalt för elfte året i rad. I ett läge där auktoritära krafter vill ta ifrån människor makten över deras liv, är det viktigt att Sverige med sitt långa arv av demokrati och yttrandefrihet står upp för dessa värden. Det är ingen slump att de minst fria länderna också är de fattigaste. Där människor inte får välja sina ledare och uttrycka sig fritt hindras de ofta också från att äga, handla, ärva, belåna eller teckna kontrakt.

Stöd till demokratiutveckling kan utformas på flera sätt. Biståndet bör riktas om så att en större del går till främjande av yttrandefrihet och pressfrihet. En viktig uppgift är att stärka oberoende medier. Riktat bistånd bör i högre grad än i dag ges till fria journalisters utbildning och kontakter i Sverige. Goda exempel är Radio Free Europe och Radio Martí. Detta är relevant exempelvis på Kuba där många demokratiaktivister har sin bas i nättidningar eller radiokanaler som sänder från Miami.

Det finns en tydlig koppling mellan demokrati och fred. Att etablera demokratiska institutioner är det bästa sättet att långsiktigt lösa konflikter. Men vi ser också ett stort behov av individperspektiv i kampen för en bättre värld. Utan demokrater skapas inga demokratier. Omvärldens stöd kan betyda mycket för den som kämpar mot en auktoritär regim – därför vill vi att medel avsätts specifikt för enskilda demokratiaktivister.

Vi ser också ett behov av att stödja den globala kampen mot extremism. När dack-reglerna nu ändrats vill vi som pilotprojekt, inom ramen för Sidas befintliga anslag, öronmärka 30 miljoner kronor till det av islamistisk extremism hårt drabbade Tunisien, där en bräcklig demokratisering pågår. Vi tror på more for more-principen. Länder som genomför goda reformer ska belönas för det. Länder som tvärtom går längre ifrån en demokratisering måste få mindre bistånd. Ett tydligt exempel på kravlöst bistånd är stödet till Afghanistan och den palestinska myndigheten. Biståndet till Afghanistan

mellan 2014 och 2019 uppgår till svindlande 690 miljoner kronor. Samtidigt diskrimineras minoriteter i Afghanistan, landet lider av ett korrupt rättssystem och samkönade relationer är olagliga. Det har inte hållits val på över ett decennium i Palestina, korruptionen är omfattande, homosexuella förtrycks, kritiska röster tystas och antisemitisk våldspropaganda flödar utan att ansvariga reagerar. Kvinnors situation blir allt svårare. Därför kommer vi vid en alliansseger 2018 att medverka till att det bilaterala biståndet till länder villkoras för en demokratisk utveckling.

Det är tydligt att demokratin och feminismen förutsätter varandra. Utan en fri diskussion går det inte att krossa konservativa och patriarkala normer. Om kvinnor inte ges rätten att välja sina företrädare blir det inga satsningar på mödravård. Flickor som förvägras utbildning förblir beroende av män. Därför vill vi att Sida inom befintlig ram öronmärker 50 miljoner kronor för utbildningssatsningar. Det är också viktigt att Sverige driver på i frågor som är politiskt känsliga i mottagarländerna. Det gäller framför allt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – kvinnors rätt till sin kropp och sexualitet, inklusive rätten till fri abort – samt hbtq-personers rättigheter.

Vi är stolta över att ha varit med och infört enprocentsmålet. Att det upprätthölls var en självklarhet för oss när vi satt i regering, och det är en självklarhet nu. Därför välkomnar vi att regeringen äntligen har hittat tillbaka till enprocentsmålet.

Mot bakgrund av den mycket svåra situationen i Syrien och Irak behöver det finansiella stödet till UNHCR öka. Det är särskilt viktigt att barns skolgång i flyktinglägren främjas. Men World Food Program, Unocha och Unicef är också kraftigt underfinansierade. Över de kommande fyra åren anslår vi därför medel till insatser för att stärka FN:s humanitära hjälporgan. *På detta utgiftsområde och för 2018 utökas anslag 1:1 med 350 miljoner kronor 2018 för att ytterligare stärka FN:s humanitära hjälporgan.*

I detta svåra läge vill Liberalerna, inom ramen för Sidas befintliga anslag, minska stödet till informations- och opinionsbildande verksamhet i Sverige med 30 miljoner kronor. Vi tycker att regeringens ökning av anslaget för informationskampanjer riktade mot svenska medborgare inte ska prioriteras i ett läge när det finns andra betydligt viktigare insatser att bekosta. Liberalerna vill att bistånd i så hög utsträckning som möjligt ska gå till avsett ändamål. *På detta utgiftsområde och för 2018 minskas därmed Sidas förvaltningsanslag 1:2 med 79 miljoner år 2018.*

Vi avvisar regeringens generella höjning till förmån för våra egna mer prioriterade satsningar på biståndet. *Detta innebär en budgetförstärkning för år 2018 med 489 miljoner kronor under anslag 1:1.*

Liberalerna föreslår slutligen att pris- och löneomräkningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:2 och 1:4.

	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Bistandsverksamhet	82	492	216	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-82	-491	-215	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
1:3	Nordiska Afrikainstitutet	0	0	0	
1:4	Folke Bernadotteakademin	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:5	Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	0	0	0	
1:6	Utvärdering av internationellt bistånd	0	0	0	
	Summa	0	0	0	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Bistandsverksamhet	350	600	400	Ökade resurser till FN:s humanitära hjälporgan. Egna beräkningar
1:1	Bistandsverksamhet	221	400	345	Demokratilyft i biståndet. Egna beräkningar
1:1	Bistandsverksamhet	-489	-508	-529	Avvisning av höjd bistandsram till 1 procent till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-75	-480	-200	Avvisning av förstärkning förvaltning Sida. Prop. 2017/18:1
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-4	-4	-4	Avvisning av kostnadsutveckling för Sidas lokaler utomlands. Prop. 2017/18:1
1:2	Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	-3	-7	-11	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:4	Folke Bernadotteakademin	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 8: Migration

Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. Krig och konflikter, som den i Syrien, måste få ett slut. Det internationella samfundet måste agera för att hjälpa människor i nöd. Alla EU-länder måste vara med och ta ansvar för att hjälpa asylsökande.

Liberalerna står för en human och realistisk asylpolitik. Vi värnar asylrätten och varje människas rätt att söka asyl. Vårt asylsystem bygger på individuell prövning och rätten att få sin sak prövad av myndighet och domstol. Alla får dock inte asyl och måste då lämna landet. Vårt fokus ska vara att hjälpa personer som har skyddsskäl. Att ge alla människor som fått en fristad i Sverige möjligheter att skapa en ny framtid här är en av de största uppgifterna vårt land står inför. Misslyckas det kommer nya generationer att hamna i utanförskap.

En liberal migrationspolitisk handlar också om väl fungerande arbetskraftsinvandring. Arbetskraftsinvandring tillför betydande värden till den svenska ekonomin och är viktigt för svensk kompetensförsörjning. Sverige ska vara ett attraktivt land som människor med viktig kompetens vill flytta till.

Sverige och Europa ska stå upp för en human och solidarisk asylpolitik. Det behövs mer av samarbete och harmonisering av EU:s asylregler. EU:s gemensamma asylpolitik måste stärkas och alla länder måste ta ansvar och ta emot asylsökande. I dag är flyktingmottagandet inom EU alltför ojämnt fördelat. Behovet av en mer varaktig lösning för att dela ansvaret avseende flyktingmottagandet mellan EU:s länder är stort. Fler lagliga vägar in i EU är nödvändigt. Människor ska inte behöva riskera livet på väg till säkerhet och bli beroende av människosmugglare som tjänar pengar på deras utsatthet. Det behövs också ett gemensamt system för gränsskydd och kustbevakning. Sverige ska spela en aktiv roll i förhandlingar som nu pågår inom EU.

Tack vare Liberalerna och våra påtryckningar i samband med den blocköverskridande migrationsöverenskommelsen kommer Sverige framöver ta emot 5 000 kvotflyktingar per år. Att öka antalet kvotflyktingar innebär att fler får möjlighet till lagliga vägar till EU och därmed färre farliga resor över Medelhavet vilket minskar flyktingsmugglares lukrativa affärer.

Liberalerna står i stort bakom de anslagsförändringar regeringen föreslår i sin budgetproposition men har ett antal andra prioriteringar som framkommer nedan. För en fullständigare beskrivning av liberala förslag för en human och realistisk asylpolitik hänvisas till Liberalernas särskilda motion i frågan.

Krig och konflikter splittrar familjer. En human asylpolitik värnar möjligheten för familjer att återförenas. Dessvärre har regeringen istället försvårat för familjeåterförening. Vi anser liksom regeringen att svensk migrationslagstiftning behöver ligga mer i linje med andra europeiska länder men Liberalerna kan däremot inte acceptera alltför restriktiva och inhumana regler vilket vi framförde i samband med riksdagsbehandlingen av den tillfälliga lagen om uppehållstillstånd. Liberalerna värnar familjeåterföreningen och det uppskattas leda till omkring 6 000 fler beviljade och mottagna anhöriginvandrare 2018. En mer generös och human familjeåterförening i förhållande till regeringens regler leder till ökade kostnader på sammanlagt 1 100 miljoner kronor. *På detta utgiftsområde och för år 2018 innebär det att anslag 1:1 Migrationsverket tillförs 33 miljoner kronor. Förslaget får även konsekvenser under utgiftsområde 13.*

Vi är också kritiska till att regeringen tagit bort bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter, vilka var en viktig ventil för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbt-personer. Vi vill återinföra bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter vilket får konsekvenser för statens utgifter. *På detta utgiftsområde och för år 2018 tillförs 175 miljoner kronor på anslag 1:2 för att möjliggöra uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande omständigheter. För att möjliggöra uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter tillförs på anslag 1:2 också 20 miljoner kronor år 2018. Förslaget får även konsekvenser under utgiftsområde 13.*

Dessutom ifrågasätter vi fortsatt regeringens korta tillfälliga uppehållstillstånd på 13 månader för gruppen alternativt skyddsbehövande, som framförallt omfattar syrier. De korta uppehållstillstånden leder till en rad problem, framför allt för individen men också för samhället. När dessa korta uppehållstillstånd löper ut och måste förlängas leder det till mer arbete för Migrationsverket. Antalet förlängningsärenden under 2018 förväntas bli 17 400 vilket ökar Migrationsverkets ärendehantering och därmed handläggningstiderna. Därtill innebär den tillfälliga asyllagstiftningen att de som får status som flyktingar har rätt till familjeåterförening vilket gruppen alternativt skyddsbehövande saknar. Det leder i sin tur till fler överklaganden avseende statusbedömningen.

Vidare är regeringens lagstiftning om uppehållstillstånd för gymnasiestudier både rörig och komplicerad. Dessutom lägger den ett allt för stort ansvar på lärare och rektorer som i praktiken blir en del av asylbedömningen. Migrationsverket har

konstaterat att regeringens lagändringar medfört komplexitet till ärendehanteringens vilket bidrar till lägre produktivitet. I klartext betyder det att regeringen inte bidrar till att korta handläggningstiderna utan i stället gjort dem längre, vilket drabbar enskilda människor och kostar samhället pengar. Genom andra lagar och regler hade Migrationsverkets handläggningstider kunnat kortas och kostnader minskas. Vår bedömning är att färre årsarbetskrafter hade behövts om till exempel förlängningsärenden avseende de korta tillfälliga uppehållstillstånden inte hade varit aktuellt. *Mot bakgrund av ovanstående resonemang gör vi bedömningen att på detta utgiftsområde och för 2018 anslaget 1:1 kan minskas med 100 miljoner kronor.*

Liberalerna vill korta handläggningstiderna än mer och minska människors destruktiva väntan. Utöver vår kritik ovan vad gäller nya komplicerade regler som leder till längre handläggningstider vill vi att klara bifallsärenden och tydliga avslagsärenden ska avgöras inom tre månader och vi vill se ett snabbspår för syrier som i väldigt stor utsträckning får stanna i Sverige. Migrationsverket har arbetat för att prioritera dessa ärenden, vilket är positivt. Vi ser gärna att ärendehanteringens avseende Syrienflyktingarna prioriteras och förenklas än mer, vilket också påverkar statens kostnader. *På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att anslaget 1:1 minskas med 263 miljoner kronor.*

Vidare vill vi pröva möjligheten att införa prövningstillstånd för överklagande och en förenklad överklagandeprocess i asylärenden. Det borde vara rimligt att vissa mål hanteras skriftligen av enmansdomare i stället för en fullsuttet domstol. Prövningstillstånd ska ges om domstolen bedömer att det finns skäl att betvivla riktigheten i det beslut som Migrationsverket fattat, t.ex. om domstolen gör bedömningen att den kommer att ändra Migrationsverkets beslut eller om det förekommit fel i handläggningen hos Migrationsverket. Detta innebär inte att rätten att begära ny prövning inskränks. Effekten av denna förändring är att klara avslagsfall inte får prövningstillstånd och därmed inte prövas i sak en andra gång. Verkställighet av ett avslagsbeslut ska först kunna ske efter att ett lagakraftvunnet beslut om att neka prövningstillstånd föreligger.

Prövningstillstånd bedöms preliminärt och på sikt minska måltillströmningen till Migrationsdomstolarna och beräknas ge kostnadsbesparingar. *På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att anslaget 1:4 minskas med 200 miljoner kronor.*

Asylprocessen ska vara rättssäker och effektiv. Det är av stor vikt att Migrationsverket har både kompetens och resurser som gör att varje enskild individ får

en rättssäker prövning. Höga krav måste ställas på de ombud som företräder den asylsökande men dessvärre förekommer oroande uppgifter om att kvalitén varierar.

Tryggheten på olika boenden för asylsökanden måste förbättras avsevärt. Det gäller bland annat för flickor, kvinnor, hbt-personer och religiösa minoriteter. Människor som flytt krig och förföljelse ska inte förföljas och trakasseras på svenska asylboenden. Det är tydligt att upphandlingskraven för boenden måste skärpas. När det gäller hbt-personer och deras asylprocess hänvisas till särskilt till Liberalernas motion som hanterar hbt-personers rättigheter.

Kunskaper i svenska och om det svenska samhället liksom demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Svenskundervisning och obligatorisk samhällsinformation ska ges redan under asyltiden. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska betonas liksom frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, hbt-personers rättigheter och frågor om yttrandefrihet, tryckfrihet och andra centrala frågor för vårt demokratiska och sekulära samhälle. Vi ser positivt på att regeringen bland annat avsätter medel för svenska från dag ett. Vi anser att det därutöver behövs bättre tillgång till digitala verktyg för enklare språkinläring och samhällsinformation under asyltiden och avsätter därför medel till detta ändamål. *På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att anslaget 1:1 ökas med 5 miljoner kronor.*

Det måste bli enklare att arbeta och praktisera under asyltiden. Varje asylsökande vars identitet är styrkt bör per automatik få ett så kallat samordningsnummer för att det ska vara möjligt att praktisera och jobba.

Många ensamkommande barn och unga har de senaste åren kommit till Sverige. De är ofta i en svår situation då de befinner sig i ett främmande land med en oviss framtid och långt från sina familjer. Det är särskilt viktigt att asylprocessen är så kort som möjligt för dessa barn och unga. Dessvärre gäller ofta det motsatta. Barn ska behandlas som barn och de ska få det stöd och hjälp de behöver. Vårt asylsystem ska vara rättssäkert och effektivt inklusive ett väl fungerande system för åldersbedömningar av unga. Det är viktigt att arbetet med medicinska åldersbedömningar följs noga och utvärderas. I vår särskilda motion om en human och realistisk asylpolitik finns fler förslag som rör ensamkommande barn och unga inklusive den psykosociala situationen för dessa unga och frågan om att se över systemet med gode män.

De särskilda regler för ersättning på garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande, behöver tas bort vilket leder till att olika grupper behandlas på samma sätt, när det gäller rätten till ersättning på garantinivå. Det innebär minskade utgifter under utgiftsområde

10. Vidare föreslår Liberalerna också att de särskilda regler inom garantipensionssystemet som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande tas bort, vilket beskrivs närmare under utgiftsområde 11.

Det är viktigt för legitimiteten i pensionssystemet att vissa grupper inte särbehandlas. Reformen innebär också ökade drivkrafter att komma i arbete. Förslaget innebär minskade utgifter vilket framkommer under utgiftsområdet 11.

Efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet. Syftet med efterlevandestöd är att ett barn som förlorat en eller båda föräldrarna ska få ekonomiskt stöd för att klara omkostnader för boende m.m. Ett barn som i stället får ett omfattande stöd från det offentliga i form av till exempel boende i hvb-hem eller stödboende ska därför inte samtidigt få efterlevandestöd. Beräknade kostnadsminskningar för reformerat efterlevandestöd återfinns under utgiftsområde 12.

Boendekedjan för asylsökande och nyanlända behöver förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är olyckligt både för individ och för samhället. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad. Snabbare planprocesser och förkortad instansordning för överklaganden är några av de åtgärder som behövs. Regeringens statliga byggsubventioner löser inte problemen på svensk bostadsmarknad och de löser inte situationen för alla människor som fått uppehållstillstånd och som väntar på att få börja sitt liv i Sverige.

Ett högt asylmottagande kräver också snabba och kreativa lösningar, till exempel inventering av alla bostadsmöjligheter och modulboenden. Det behövs en effektivare statlig organisation och fler långsiktiga anläggningsboenden till rimligt pris. Migrationsverket bör ges förutsättningar att driva anläggningsboenden. Lägenheter ska prioriteras för dem som har erhållit uppehållstillstånd, särskilt barnfamiljer.

Vårt fokus ska vara på dem som har asylskäl. Antalet som återvänder till sitt hemland efter att ha fått avslag på sin asylansökan behöver öka. Migrationsverket ska göra sitt yttersta för att övertyga den enskilde om frivilligt återvändande. Återvändandessamordnare på plats i ett antal länder, t.ex. Afghanistan, Marocko och Irak, kan spela en viktig roll för att underlätta återvändandet. Sverige ska tillsammans med EU ställa krav på återvändandeländer att ta emot dem som fått avslag på sina ansökningar. Till skillnad från regeringen anser Liberalerna att det svenska bilaterala biståndet, till exempel till den afghanska staten, bör ses över för att kunna användas för att underlätta återvändande till landet. Samarbetet med internationella aktörer som

International Organization for Migration (iom) behöver utvecklas för att underlätta för dem som nekats asyl att åka hem.

Sverige ska vara ett attraktivt land som människor med viktig kompetens vill flytta till. Att ansöka om arbetstillstånd ska gå snabbt och enkelt och handläggningstiderna måste kortas. Företagens möjligheter att rekrytera och behålla viktig kompetens försvåras nu på grund av långa handläggningstider och krångliga regelverk. Det är centralt att Migrationsverket ges tillräckliga resurser och ett tydligt uppdrag att korta handläggningstiderna för arbetstillstånd. Liberalerna vill avsätta medel för att snabba på handläggningen av arbetskraftstillstånd. *På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att anslaget 1:1 ökas med 15 miljoner kronor.*

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknings för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 och 1:4.*

	Utgiftsområde 8 Migration	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Migrationsverket	-334	-297	-393	Migrationsverket P4-17, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	195	58	0	Egna beräkningar
1:3	Migrationspolitiska åtgärder	0	0	0	
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-205	-108	-112	RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:5	Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	0	0	0	
1:6	Offentligt biträde i utlänningsärenden	0	0	0	
1:7	Utresor för avvisade och utvisade	0	0	0	
1:8	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	0	0	0	
1:9	Tillfälligt stöd till kommuner för ensamkommande unga asylsökande m fl.	0	0	0	
	Summa	-344	-347	-505	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Migrationsverket	33	11	0	Konsekvensändring familjeåterförening. Egna beräkningar.

1:1	Migrationsverket	15	15	15	Satsning på snabbare handläggning av arbetstillstånd. Egna beräkningar
1:1	Migrationsverket	5	5	5	Digitala verktyg för asylsökandes språkinläring. Egna beräkningar
1:1	Migrationsverket	-263	-175	-219	Snabbspår för syrier. RUT Dnr 2017:243. Egna beräkningar
1:1	Migrationsverket	-100	-110	-130	Minskad personalkostnad bland annat i förlängningsärenden. Migrationsverket P4-17, egna beräkningar
1:1	Migrationsverket	-24	-43	-64	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	20	8	0	Återinförande av synnerligen ömmande skäl. Egna beräkningar
1:2	Ersättningar och bostadskostnader	175	50	0	Återinförande av särskilt ömmande skäl. Egna beräkningar
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-200	-100	-100	Prövningstillstånd för migrationsmål. Egna beräkningar
1:4	Domstolsprövning i utlänningsmål	-5	-8	-12	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Liberalers utgångspunkt är att människor har olika önskningar och behov. En av de viktigaste uppgifterna för liberaler är därför att värna och utveckla valfriheten. Makten över välfärden har de senaste decennierna förflyttas från politiker och byråkrater till de människor som behöver välfärdstjänsterna som mest.

Denna valfrihet hotas nu på punkt efter punkt. Sammantaget skulle de olika förslag som aviserats om vinstbegränsningar, stopplagar och allt krångligare regelverk i praktiken omöjliggöra företagande i välfärden. Redan innan förslagen blivit verklighet innebär de att nyföretagande stoppas och investeringar i välfärden går förlorade. Drivkraften att förbättra verksamheterna försvinner.

Oseriösa aktörer ska inte ha vinstbegränsningar, de ska inte finnas i välfärden alls. Kraven ska vara höga och tillsynen skarp. Det viktiga är kvaliteten, inte driftsformen. Välfärden mår bra av att det finns flera olika aktörer och olika lösningar för hur man kan organisera och driva den.

Människor ska kunna lita på att de får vård i tid och att vården är den bästa möjliga. Svenska patienter har rätt att förvänta sig mer av hälso- och sjukvården. Svensk vårdkvalitet och patientsäkerhet är bland de högsta i världen. Men samtidigt som vården ger goda resultat måste vi bli bättre på tillgänglighet och bemötande. Vi ligger i botten i Europa när det gäller antalet besök per läkare, samtidigt som patienter, läkare och

sjuksköterskor upplever tidsbrist och trängsel. Det finns helt enkelt för lite tid i vården till just vård och patienter.

Det finns i teorin en bred politisk enighet om att den första linjens sjukvård behöver byggas ut. Arbetet pågår, men det går långsamt. Även om alla är överens om att det i längden blir mer resurseffektivt att en större andel av vårdens resurser ska gå till primärvården är själva omställningen svår. När människor väl litar på att de får snabb och bra hjälp på vårdcentralen kommer färre människor som egentligen inte behöver akutsjukvård att söka sig till akuten. Men det kommer inte att ske förrän vårdcentralerna hunnit bygga upp såväl kapacitet som förtroende.

Det är regioner och landsting som har huvudansvaret för att utforma och finansiera hälso- och sjukvården. Men för att underlätta omställningen föreslår vi en stor satsning på nära och tillgänglig vård.

Den första delen handlar om ett primärvårdslyft, ett prestationsbaserat omställningsstöd till de landsting som bygger ut primärvården. *För detta anvisar vi 1 250 miljoner kronor år 2018 på anslag 1:6 och 2 miljarder kr per år 2019 och 2020.*

Den andra delen är en satsning för fler allmänläkare. Vården ska flyttas närmare människorna. Alla patienter ska få möjlighet att lista sig hos namngiven läkare på vårdcentral. Varje läkare ska ansvara för sina patienter och samordna den övriga vård som de kan behöva. Det förbättrar kontinuiteten för patienterna och gör vården mer effektiv. Förebilden är inte minst de norska och danska fastläkarmodellerna, där varje läkare har omkring 1 200 patienter – ungefär hälften jämfört med en svensk läkare. Hälso- och sjukvårdslagen bör förtydligas så att detta gäller även i Sverige. I ett första skede prioriteras äldre med stora vårdbehov för egen fast läkarkontakt.

För att detta ska vara möjligt krävs fler specialistläkare inom allmänmedicin. Även om alliansregeringen 2006–2014 byggde ut antalet utbildningsplatser på läkarlinjen kraftigt och nuvarande regering har fortsatt denna utbyggnad, kommer det att dröja länge innan läkarbristen i primärvården kan lösas med nyutbildade läkare. Liberalerna föreslår därför en statlig engångssatsning för att få fler allmänläkare där 100 yrkesverksamma läkare per år i fem år genom en tvåårig påbyggnadsutbildning också blir specialister i allmänmedicin. *För detta avsätt vi 300 miljoner kronor på anslag 1:6.*

Den tredje delen är en reformerad kömiljard för att korta väntetiderna. Den nationella vårdgarantin och den prestationsbaserade kömiljarden som infördes av alliansregeringen innebar kraftigt kortade väntetider i vården. Sedan den rödgröna regeringen avskaffat kömiljarden har väntetiderna åter börjat växa. På sikt är strukturreformer, som de primärvårdssatsningar vi gör i denna budgetmotion är en del i

det arbetet, viktigare än kömiljarden för att lösa hälso- och sjukvårdens problem med tillgänglighet och samordning. Men den som har en utsliten höftled i dag kan inte vänta på reformer som ger goda resultat om några år. Väntetiderna måste hållas korta också med de medel som står till buds i dagens system. *Därför avsätter vi 1 000 miljoner kronor på ett nytt anslag 1:11 till en reformerad kömiljard*, där fokus är dels på kortade väntetider i hela vårdkedjan inklusive diagnostik och återbesök, dels på samordning och kontinuitet. Ett särskilt fokus ska sättas på tillgängligheten i primärvården.

Patienter ska få vård i tid, och de ska också få tid i vården. Den administrativa bördan måste lättas, inte minst genom att byta ut otidsenliga och krångliga IT-system. Pappersbaserade rutiner och omoderna faxar behöver ersättas med mobila digitala verktyg som ger enkel och säker tillgång till exempelvis journal och läkemedelslista. Ny teknik och nya idéer måste användas bättre. Innovationer, både de som handlar om avancerad medicinteknik och de som handlar om kloka rutiner, måste snabbare tas tillvara och spridas.

En modern IT-struktur i vården måste finnas i hela landet. Därför krävs en nationell samling och ett statligt åtagande. Vi föreslår en investeringsfond för vårdens digitala infrastruktur. Vi avsätter sammanlagt över en fyraårsperiod en miljard kronor för att hjälpa landsting och regioner med investeringarna, under förutsättning att de själva bidrar med egenfinansiering. *För detta avsätter vi 250 miljoner kronor per år på anslag 1:6 från 2018.*

Vården och omsorgen behöver locka fler och de som arbetar där behöver få arbeta på toppen av sin förmåga. Utbildning, ansvar och erfarenhet ska löna sig. Även sjuksköterskor ska ha större möjligheter att göra karriär och få högre lön. Liberalerna vill därför, på samma sätt som vi gjorde för lärare under alliansregeringen, genomföra en karriärreform för specialistsjuksköterskor.

En specialistsjuksköterska har minst en fyraårig högskoleutbildning. Enligt Socialstyrelsen är det få landsting som i dag premierar vid lönesättningen att sjuksköterskor vidareutbildar sig till specialistsjuksköterskor. Det gör att det i genomsnitt tar 20 år för en specialistsjuksköterska att tjäna ihop bara till kostnaden för sin utbildning. Så borde det inte vara. I ett första steg bör cirka 1 000 tjänster som första specialistsjuksköterskor kunna skapas genom ett nationellt statsbidrag, så att cirka fem procent av specialistsjuksköterskorna kan göra karriär. *Reformen beräknas försvaga de offentliga finanserna med cirka 85 miljoner kronor per år från 2018 på anslag 1:6.*

Samtidigt behöver vårdbiträdena komma tillbaka i vården. Att renodla yrkesrollerna inom vård och omsorg och att använda rätt kompetens på rätt plats är ett sätt att höja

sjuksköterskornas och undersköterskornas yrkesstatus. Karriärstegen ska vara tydliga. Att återinföra vårdbiträden ger en bättre användning av vårdens resurser, men det innebär också att fler människor får en bättre möjlighet att komma in på svensk arbetsmarknad. *Vi inrättar därför ett stimulansbidrag om 1 000 miljoner kronor på anslag 1:6 till de landsting och regioner som låter vårdbiträdena komma tillbaka, arbetar med att renodla yrkesroller och använda rätt kompetens på rätt plats.*

De många nyanlända i Sverige innebär nya utmaningar för hälso- och sjukvården. Många asylsökande och nyanlända bär med sig svåra trauman, lider av psykisk ohälsa, skador och kronisk smärta orsakad av bland annat krig och tortyr. Bättre information till nyanlända om vanliga reaktioner och symptom på trauma ökar individens kontroll över den egna hälsan. Kunskapen om flyktingars hälsa måste stärkas och Liberalerna vill därför se en särskild kunskapsatsning kring migranters hälsa för att i förlängningen förbättra samhällets insatser. *Vi avsätter därför 100 miljoner kronor på anslag 1:6 för detta.*

Kunskaperna i hälso- och sjukvården samt inom tandvården kring hur man upptäcker våld och övergrepp mot barn behöver öka. De har liksom skolan och barnomsorgen anmälningsplikt men kunskaperna kring hur man upptäcker tecken på övergrepp är låg.

Genom en riktad kunskapsatsning och med tydligare direktiv till tandvården och primärvården om hur man upptäcker barn som utsatts för våld eller sexuella övergrepp och genom en ökad samverkan med socialtjänsten kan fler barn som far illa upptäckas och därmed få hjälp. *Vi avsätter därför 50 miljoner kronor på anslag 1:6 för en riktad kunskapsatsning.*

Många av regeringens så kallade satsningar på hälso- och sjukvård är otydliga. Medel fördelas utifrån befolkningsstorlek och ramarna är vida för vad medlen kan användas till. Det är relativt stora pengar i statsbudgeten, men jämfört med de totala kostnaderna för hälso- och sjukvården som huvudsakligen finansieras av landsting och regioner blir de bara ett marginellt tillskott. Rätt utformade kan de dock ge stor effekt. Vi avvisar därför utökningen av den så kallade professionsmiljarden samt den så kallade patientmiljarden, till förmån för de satsningar vi beskriver ovan. *Detta påverkar anslag 1:6 med sammanlagt 3 000 miljoner kronor år 2018.*

Vi delar regeringens uppfattning att det behövs förstärkningar för förlossningsvården, men det tillskottet behöver utformas som ett prestationsbaserat stimulansbidrag till de landsting och regioner som har hög tillgänglighet och kvalitet i förlossningsvården.

Den psykiska ohälsan särskilt bland unga har ökat under flera decennier. Tjugo år efter psykiatrireformen har landsting och kommuner fortfarande svårt att samarbeta. Tröskeln för att få vård är hög och väntetiderna är långa. Arbetet med suicidprevention behöver särskilt uppmärksammas. Psykisk hälsa bland unga bör fortsatt vara ett prioriterat område inom ramen för statens satsningar inom psykiatri och psykisk hälsa, och inriktas mot tidigare insatser och förebyggande arbete såväl vid ungdomsmottagningar som inom primärvård och elevhälsa. Regeringens förslag till resurstillskott är dock splittrade på tre olika poster som delvis överlappar varandra, vilket försvårar en effektiv resursanvändning. Vi tillför därför 600 miljoner kronor i ett samlat tillskott till anslag 1:8 för detta ändamål. *Vi avvisar samtidigt regeringens tre föreslagna tillskott till samma anslag om sammanlagt 650 miljoner kronor.*

Många av regeringens så kallade satsningar finns på områden som rimligen ligger inom landsting och regioners beslutsansvar. Det behövs en diskussion om ansvarsfördelningen mellan stat och landsting, men att förstatliga just de områden politiker på den nationella nivån inte lyckats övertyga sina egna partikamrater på regional och lokal nivå om att prioritera är inte rätt sätt att föra den diskussionen. I många regioner och landsting är Liberalerna pådrivande för till exempel avgiftsfria screeningprogram, för kvinnors ställning i primärvården och bättre glasögonbidrag, och det är där beslutsansvaret bör ligga. *Anslag 1:5 minskar därför med 27 miljoner kronor och anslag 1:6 med 130 miljoner kronor. Övriga förslag härvidlag regleras under utgiftsområde 25. Som en konsekvens av våra prioriteringar på andra politikområden minskar anslag 1:6 med ytterligare 40 miljoner kronor. För att finansiera andra prioriterade satsningar i denna budget avvisas därtill förslag till utgiftsökningar under anslag 1:6 med 141 miljoner respektive 5 miljoner kr år 2018.*

Regeringen beslutade 1985 att inrätta Statens medicinsk-etiska råd (Smer) med uppgift att ge regering och riksdag vägledning i medicinsk-etiska frågor ur ett övergripande samhällsperspektiv. Rådets uppgifter har under åren ökat kraftigt genom utvecklingen av nya behandlingsmetoder och ny teknik inom hälso- och sjukvården vilka kräver medicinsk-etiska ställningstaganden. Rådet har sedan starten finansierats som en del av kommittéväsendet och har således ingen långsiktig finansiering. Vi anser att Smer efter 32 års verksamhet av stor betydelse för samhället och av hög kvalitet bör få en permanent finansiering. *Vi föreslår därför ett eget nytt anslag 1:12 till Smer om 5 miljoner kronor per år från 2018 för att bättre motsvara de behov som föreligger.*

Läkemedel till barn bör vara subventionerade men inte helt kostnadsfria. Egenavgifterna för läkemedel till barn bör återinföras i enlighet med vad som gällde

före 1 januari 2016. Högkostnadsskyddet innebär att ingen familj behöver betala mer än totalt 2 200 kronor under en tolv månaders period. Familjer i ekonomisk utsatthet gynnas bättre av mer riktade stöd som höjt bostadsbidrag, än av stöd som även ges till föräldrar med god betalningsförmåga. Kostnadsfria läkemedel innebär också en betydande risk för fel- och överutnyttjande, framförallt genom att vuxna använder läkemedel som skrivits ut till barn. I sammanhanget noterar vi att en av de allra största utgiftsökningarna i regeringens förslag till vårandringsbudget för 2017 var ökade kostnader för läkemedelsförmånerna, och regeringen i denna budgetproposition konstaterar att reformen ”har som väntat medfört vissa kostnadsökningar”. *Därmed avsätter vi 407 miljoner kronor mindre på anslag 1:5.*

Regeringens budget för 2017 innebar att anslaget för insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar minskade med 70 miljoner kronor, vilket i princip innebar en halvering. Liberalerna menar att detta har varit mycket olyckligt, och att det skadat smittskyddsarbetet. Regeringen hänvisade i sin budget till att detta är ett ansvar för kommuner och landsting – men dessa fick ingen förvarning och hade därför små möjligheter att genom egna prioriteringar kompensera det minskade statsbidraget. Regeringen bortsåg också från att det finns en tydlig storstadsdimension på arbetet mot hiv och stöd till personer med hiv. Över två tredjedelar av de 7 000 personer i landet som lever med hiv eller aids lever i något av storstadslänen, och mer än hälften i Stockholms län. Därtill är det många som bor på mindre orter som väljer att testa sig och ha sin läkarkontakt i någon storstad. *Vi föreslår därför att detta statsbidrag återställs till den nivå det hade 2016, och lägger därför ytterligare 70 miljoner kronor på anslag 2:4.* Finansiering sker genom en motsvarande minskning på utgiftsområde 25.

Liberalerna anser att det är mer angeläget att minska utgifterna för tandvård för dem med de allra högsta kostnaderna, än att ytterligare utöka det allmänna tandvårdsbidraget. Vi föreslår därför att gränsen för att få 50 procents subvention på referenspriset sänks från 3 000 kr till 2 500 kr och gränsen för att få 85 procents subvention sänks från 15 000 kr till 14 500 kr. Samtidigt bör regelverken ändras så att även abonnemangstandvård omfattas av högkostnadsskyddet. *Det innebär ökade utgifter på anslag 1:4 på 420 miljoner kronor.* Vi avvisar samtidigt regeringens utgiftsökning om 531 miljoner kronor på samma anslag för att höja det allmänna tandvårdsbidraget. Av samma skäl anser vi att tandvårdsbidraget för 65–74-åringar bör återställas till 2016 års nivå. Regeringens tidigare höjning av stödet med 150 kronor per år har knappast någon avgörande påverkan varken på äldres ekonomi eller deras tandhälsa. Ett förstärkt högkostnadsskydd tillsammans med generella förstärkningar av

äldres ekonomi är mer träffsäkert. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:4 med 100 miljoner kronor.*

Åldersgränsen för fri tandvård bör inte höjas. Barn bör ha fri tandvård medan vuxna bör behandlas lika om det inte finns mycket tungt vägande skäl för något annat. *Detta ställningstagande innebär minskade utgifter på utgiftsområde 25, men ökade utgifter på anslag 1:4 med 76 miljoner kronor.*

Att öka äldres självbestämmande och makt över sin vardag är en central uppgift för Liberalernas äldrepolitik. En del i att förverkliga detta mål i vardagen är att de äldre som får del av omsorgstjänster själva ska få mer att säga till om vad gäller vad de ska äta och hur maten ska tillagas. God och näringsrik mat samt trivsamma måltider är en viktig kvalitetsfråga i äldreomsorgen. Ett väl fungerande förebyggande arbete mot undernäring minskar också risken för fallskador och andra hälsoproblem, samtidigt som behovet av omvårdnad minskar.

Socialtjänstlagen bör förtydligas, och en laga-mat-garanti för hemtjänsten införs. Den som har fått hjälp med måltider beviljad ska ha rätt att välja mellan att få mat lagad i det egna hemmet och att få mat levererad hem. För den mat som levereras ska det finnas flera olika leverantörer och rätter att välja mellan. Också i särskilt boende ska de äldres inflytande över måltiderna och måltidernas kvalitet öka. Reformen bör kunna träda i kraft den 1 juli 2018.

För att genomföra förslaget avsätter vi 500 miljoner kronor 2018 och därefter 1 000 miljoner kronor per år på anslag 4:5. Medlen ska användas dels för kommunernas ökade kostnader, dels för utbildningssatsningar och utvecklingsmedel för bättre måltider.

Socialtjänstlagen behöver förtydligas så att så kallad förenklad biståndsprövning inom äldreomsorgen blir möjligt. Det kan innebära att den som uppnått en viss ålder kan vända sig direkt till en utförare, och först om hjälpbehovet är stort eller om den äldre är missnöjd görs en formell biståndsbedömning. Det ökar äldres självbestämmande samtidigt som det frigör tid och resurser för kommunerna.

Från många håll i landet hörs vittnesmål om en mycket långtgående detaljstyrning av äldreomsorgens innehåll och om omsorgspersonal och biståndsbedömare som inte vågar ändra innehållet i de planerade insatserna det minsta, utan att först förankra det högre upp. Arbetsledare, chefer och ansvariga politiker måste vara tydliga med att medarbetarna både får och ska vara tillmötesgående. Omsorgspersonal som är utbildade för sitt arbete, är trygga i sin roll och känner att de har mandat från sin arbetsledning,

har lättare att själva vara flexibla. Det finns också tydlig evidens för att välutbildad personal och gott ledarskap har stor betydelse för kvaliteten i äldreomsorgen.

Det är därför beklagligt att regeringen, i direkt strid med riksdagens beslut, avbröt det så kallade Omvårdnadslyftet under 2015 för att ersätta det med en rad ettåriga satsningar med olika inriktning. Erfarenheten visar att många kommuner inte hinner tillgodogöra sig ettåriga satsningar. Liberalerna fortsätter i vår budget att avsätta medel för en satsning för ett utbildningslyft för första linjens chefer i äldreomsorgen.

För en kompetenssatsning som bygger vidare på erfarenheterna från Omvårdnadslyftet, samt som stimulansmedel till kommuner som inför förenklad biståndsprövning avsätter vi sammanlagt 200 miljoner kronor på anslag 4:5 2018 och därefter 400 miljoner kronor per år 2019 och 2020.

RUT-avdraget – skattereduktionen för hushållsnära tjänster – är ytterligare ett sätt att öka äldres självbestämmande. Det underlättar också vardagspusslet för många kvinnor mitt i livet som stöttar sina åldrande föräldrar. Med RUT kan den som inte vill eller orkar, men inte har så stora behov att de motiverar hemtjänst, få hjälp i vardagen. Med rut-tjänster kan man också få hjälp med det som inte ingår i hemtjänsten, men som kan vara nog så viktigt för den enskilde. Liberalerna föreslår därför att skattereduktionen för RUT höjs från 50 procent till 60 procent för personer över 80 år. Detta beskrivs närmare i skatteavsnittet i denna motion.

Liberalerna har varit pådrivande vid flera viktiga reformer för personer med funktionsnedsättning, inte minst LSS-reformen (lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) som var ett stort framsteg i arbetet för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättningar. Det mest uppmärksammade inslaget i reformen var införandet av rätt till personlig assistans. Tanken var att människor som dagligen är beroende av olika stödinsatser skulle få ett reellt inflytande över sina liv, till exempel över vem som skulle ge hjälp och stöd.

Personlig assistans är en stor post i statens budget. Den ger också mycket tillbaka. Det viktigaste är naturligtvis sådant som inte går att mäta i pengar, som ett värdigt liv för de allra mest utsatta. Att leva, inte bara överleva. Men den innebär också att anhöriga till personer med assistans kan delta fullt ut på arbetsmarknaden och ibland att de assistansberättigade själva kan arbeta och betala skatt. Därutöver är yrket som personlig assistent ett vanligt första jobb och en bra väg in på arbetsmarknaden.

LSS har dock under lång tid urholkats genom allt snålare rättspraxis, genom låga och uteblivna uppräknings av schablonersättningar och genom ett ensidigt fokus på kostnadskontroll. På grund av snålare rättspraxis och regeringens krav på

Försäkringskassan att hålla tillbaka utvecklingen av antalet personer med assistans, har omkring 1 000 personer de senaste två åren förlorat rätten till statlig assistansersättning, och det fortsätter i oförminskat tempo. Andelen som beviljas assistansersättning vid en ny ansökan är lägre än någonsin. Vi noterar att regeringen, till skillnad från vad som stod i till exempel vårpropositionen, inte längre skriver att lss-reformens intentioner ska värnas.

Regeringens utredning om lss har med ensidigt fokus på kostnadskontroll spätt på oron i stället för att skingra den. Det behövs en utredning. lss-reformen är över två decennier gammal. Den är lappad och lagad, samtidigt som samhället och situationen för personer med funktionsnedsättningar förändrats. Men fokus i utredningen måste vara att utveckla lss-reformen, inte att avveckla den. Det räcker dock inte med förändrade direktiv till utredningen. Oron behöver skingras nu. Det behövs tydliga besked att personer med omfattande funktionsnedsättningar ska få möjlighet att leva, inte bara överleva.

Liberalerna välkomnar att schablonersättningen för assistans räknas upp något mer än de senaste åren. Arbetet med att reformera ersättningssystemet så att det blir rättvist, rättssäkert, förutsägbart och långsiktigt hållbart behöver dock återupptas, och ersättningsnivåerna behöver nog följars. De är även med den nu föreslagna uppräkningsnivån så låga att många seriösa assistansanordnare har svårt att bedriva verksamhet med rimlig kvalitet. *Vi avsätter 1 000 miljoner mer per år än regeringen från och med 2018 på anslag 4:4 för en mer generös statlig assistansersättning.*

Vi välkomnar att regeringen aviserar en översyn av habiliteringsersättningen, som vissa kommuner ger till personer som deltar i daglig verksamhet enligt LSS. Det är orimligt att det varierar så mycket över landet hur mycket deltagarna får, och om de får något alls. Likvärdigheten bör öka, och Liberalerna är pådrivande i många kommuner för att införa eller höja habiliteringsersättningen. Samtidigt menar vi att det är principiellt fel av regeringen att innan ett nytt regelverk finns på plats införa ett statsbidrag som i praktiken förefaller vara utformat som en belöning till de kommuner som hittills inte prioriterat detta. *Vi avvisar därför de föreslagna 350 miljoner kronorna på anslag 4:2.*

Kön för att få tillgång till ledarhund är lång, och riskerar att växa eftersom alltför få utbildats de senaste åren, samtidigt som många hundar gått i pension. Vi välkomnar att regeringen höjer anslaget till denna verksamhet och aviserar en översyn av hur den ska organiseras, men bedömer att anslaget behöver utökas något mer. *Vi tillför därför 10 miljoner kronor till anslag 4:2.*

Alla barn förtjänar en bra start i livet med kärlek, trygghet och omsorg. För en del barn och ungdomar är livet dock inte så enkelt. När föräldrarna av olika skäl inte förmår ta föräldraansvar och sviktar i sin omsorg har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret att se till att barn som far illa får skydd och stöd. Vi vill därför förbättra socialtjänstens förutsättningar.

Att omhänderta ett barn är ett av de största ingreppen vi kan göra i en familj. Undersökningar gjorda av Socialstyrelsen visar att placerade barn många gånger far illa både psykiskt och fysiskt. Syftet med placeringarna har varit att skydda barnen, men det är alltför vanligt att detta inte uppnås. När barn behöver omhändertas för att garantera en trygg och säker uppväxtmiljö ska detta göras, men ofta kan det förebyggas med tidiga intensiva insatser på hemmaplan, som familjebehandling i hemmet, ”hemmahosare” eller hemterapeuter.

Orsakerna till att en familj behöver extra stöd under en tid kan vara många. Ibland sviktar föräldrar i omsorg på grund av missbruk eller andra problem, och behöver ett närvarande stöd i sitt föräldraskap. Ibland är det avlastning med vardagslivet som behövs, till exempel om någon i familjen är svårt sjuk, och då kan det helt enkelt vara serviceinsatser från hemtjänsten som behövs.

Vi vill därutöver stärka samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som väl placerats utanför hemmet. Många placerade barn har eftersatta hälsoproblem, och har på grund av omsorgsbrist inte fått gå på rutinmässiga hälsokontroller. Forskning visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga överrisker för framtida problem som missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa. Forskningen visar också att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Skolmisslyckanden hos placerade barn beror också ofta mer på luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar än på låg kognitiv förmåga. I några kommuner har man utvecklat modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång (till exempel SkolFam), och detta har visat på mycket goda resultat.

Uppföljningen av barn som placerats i samhällets vård är bristfällig. En del kommuner har egna system för uppföljning, men de ser olika ut och håller olika kvalitet. Kunskapen är därför mycket låg om till exempel hur olika insatser har fungerat. *För kommuner som vill utveckla sitt arbete med insatser på hemmaplan, för strukturerat samarbete mellan skola, skolhälsovård och socialtjänst samt för nationell uppföljning av barn som varit placerade avsätter vi sammanlagt 500 miljoner kronor på anslag 4:7.*

Samtidigt avvisar vi regeringens satsning om sammanlagt 500 miljoner kronor på samma anslag för ökad bemanning i den sociala barn- och ungdomsvården.

De allra flesta barn och unga som behöver placeras i samhällets vård utvecklas bäst i ett familjehem. Men en del som har problem med missbruk, kriminalitet eller psykisk ohälsa kan behöva ett mer kvalificerat stöd, och ett boende som har befogenheter att använda visst tvång, till exempel låsta dörrar. Det är Statens Institutionsstyrelses uppgift att tillhandahålla den vården. De har under flera år haft brist framförallt på akutplatser. Samtidigt har behovet av vård i SiS regi ökat, bland annat på grund av det ökande antalet unga, ofta med bakgrund i Nordafrika, som lever på gatan och ofta både begår brott och utsätts för dem. Det är därför välkommet att regeringen i denna budget utökar anslaget till SiS. Vi bedömer dock att anslaget behöver utökas ytterligare, dels för fler platser, dels för att höja kvaliteten och utveckla boenden och arbetsformer som är lämpliga också för yngre ungdomar och barn. *Till det avsätter vi 100 miljoner kronor på anslag 4:6.*

Simskola och aktiviteter för barn och ungdomar under skolloven är ett kommunalt ansvar. Liberaler är inte sällan pådrivande lokalt för att sådana aktiviteter ska finnas tillgängliga till låg eller ingen kostnad, och utformas så att familjer i ekonomisk eller annan utsatthet lätt kan delta. *Det är i kommunerna sådana prioriteringar bör göras, och vi avvisar därför regeringens satsningar på avgiftsfri simskola och lovaktiviteter, på sammanlagt 550 miljoner kronor på anslag 4:7.*

Under senare år har vi sett en ökning av fattiga EU-medborgare som kommer till Sverige för att tigga på gatorna. Majoriteten kommer från länder som Rumänien och Bulgarien. Orsaken till att fler fattiga EU-medborgare kommer till Sverige är utbredd fattigdom, utanförskap och antiziganism i hemländerna. Den långsiktiga lösningen på tiggeriproblematiken finns i grunden i länder som Rumänien och Bulgarien. Organisationer såsom Hjärta till Hjärta, Röda Korset och Rädda Barnen bedriver konkret arbete lokalt i t.ex. Rumänien och Bulgarien. Liberalerna anser att Sverige bör rikta direktstöd till frivilligorganisationer inom området. *Vi föreslår därför att ett nytt anslag 2:5 Vissa internationella insatser skapas. Anslaget tillförs 40 miljoner kronor per år från 2018. Medlen syftar till att stödja organisationer som arbetar på plats för att förbättra situationen för fattiga EU-medborgare.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:2, 1:3, 1:9, 1:10, 2:1, 3:1, 4:6, 7:2, 8:1 samt 8:2.*

	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	0	0	0	
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:4	Tandvårdsförmåner	-135	113	663	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-434	-434	-434	Prop. 2015/16:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-281	660	840	Prop. 2017/18:1, Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:7	Sjukvård i internationella förhållanden	0	0	0	
1:8	Bidrag till psykiatri	-50	-300	-150	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:9	Läkemedelsverket	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:10	E-hälsomyndigheten	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
2:1	Folkhälsomyndigheten	-2	-3	-4	RUT Dnr 2017:1439
2:2	Insatser för vaccinberedskap	0	0	0	
2:3	Bidrag till WHO	0	0	0	
2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	70	70	70	Prop. 2016/17:1
3:1	Myndigheten för delaktighet	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
3:2	Bidrag till funktionshindersorganisationer	0	0	0	
4:1	Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	0	0	0	
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	-340	-340	-340	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
4:3	Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	0	0	0	
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	1000	1000	1000	Egna beräkningar
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	700	1400	1400	Egna beräkningar
4:6	Statens institutionsstyrelse	97	94	90	RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-550	-550	-550	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
5:1	Barnombudsmannen	0	0	0	
5:2	Barnets rättigheter	0	0	0	
6:1	Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak	0	0	0	

	samt spel				
7:1	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	0	0	0	
7:2	Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	0	0	0	
8:1	Socialstyrelsen	-2	-4	-6	RUT Dnr 2017:1439
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	-3	-6	-8	RUT Dnr 2017:1439
	Nya anslag				
1:1 1	Bidrag för samordning och tillgänglighet	1000	1000	1000	Egna beräkningar
1:1 2	Statens medicinsk-etiska råd	5	5	5	Egna beräkningar
2:5	Vissa internationella insatser	40	40	40	Egna beräkningar
	Summa	1115	2741	3611	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:2	Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:3	Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:4	Tandvårdsförmåner	420	850	1400	Utökning av högkostnadsskyddet. RUT Dnr 2017:1510, egna beräkningar.
1:4	Tandvårdsförmåner	76	113	113	Avvisning av justerad åldersgräns för tandvård. Prop. 2016/17:1
1:4	Tandvårdsförmåner	-531	-750	-750	Avvisning av höjt allmänt tandvårdsbidrag. Prop. 2017/18:1
1:4	Tandvårdsförmåner	-100	-100	-100	Avvisning av ökat tandvårdsbidrag 65-74-åringar. Prop. 2016/17:1
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-407	-407	-407	Avvisning av avgiftsfria läkemedel. Prop. 2015/16:1
1:5	Bidrag för läkemedelsförmånerna	-27	-27	-27	Avvisning av avgiftsfria preventivmedel. Prop. 2015/16:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	1250	2000	2000	Primärvårdslyft. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	300	300	300	Stimulansbidrag allmänläkare. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	1000	1000	1000	Stimulansbidrag vårdbiträden. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	250	250	250	Digitaliseringsmiljard till sjukvården. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	100	100	100	Kunskapsatsning kring migration och hälsa. Egna beräkningar

1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	85	85	85	Karriärtjänster specialistsjuksköterskor. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	50	100	150	Kunskapssatsning om våld mot barn. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-2000	-2000	-2000	Avvisning av professionsmiljarder till förmån för egen satsning. Prop. 2015/16:1 samt Prop. 2017/18:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-1000	-1000	-1000	Avvisning av patientmiljard. Prop. 2017/18:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-141	0	0	Avvisning av medel till cellprovtagning. Prop. 2017/18:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-130	-130	0	Avvisning av särskilda medel till insatser inom primärvården. Prop. 2015/16:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-40	-40	-40	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelse. Prop. 2017/18:1
1:6	Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-5	-5	-5	Avvisning av medel till "Rent hav: Läkemedel och miljön". Prop. 2017/18:1
1:8	Bidrag till psykiatri	600	850	1000	Satsning på barn- och ungdomspsykiatri egna beräkningar
1:8	Bidrag till psykiatri	-500	-1000	-1000	Avvisning av medel mot psykisk hälsa och psykiatri till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
1:8	Bidrag till psykiatri	-100	-100	-100	Avvisning av medel till barn och ungas psykiska hälsa, till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
1:8	Bidrag till psykiatri	-50	-50	-50	Avvisning av medel till vård för att motverka psykisk ohälsa hos barn och unga till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
1:9	Läkemedelsverket	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:10	E-hälsomyndigheten	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:11	Bidrag för samordning och tillgänglighet	1000	1000	1000	Prestationsbaserad vårdgaranti (kömiljard). Egna beräkningar
1:12	Statens medicinsk-etiska råd	5	5	5	Permanent finansiering av Statens medicinsk-etiska råd. Egna beräkningar
2:1	Folkhälsomyndigheten	-2	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

2:4	Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	70	70	70	Återställt stöd. Prop. 2016/17:1
2:5	Vissa internationella insatser	40	40	40	Socialpolitiskt motiverade insatser i bland annat Rumänien. Egna beräkningar
3:1	Myndigheten för delaktighet	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	10	10	10	Satsning för att säkerställa utbildningen av ledarhundar. Egna beräkningar
4:2	Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	-350	-350	-350	Avvisning av ökad habiliteringsersättning. Prop. 2017/18:1
4:4	Kostnader för statlig assistansersättning	1000	1000	1000	Ytterligare satsning på värnad LSS. Egna beräkningar
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	500	1000	1000	Laga-mat-garanti. Egna beräkningar
4:5	Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	200	400	400	Utvidgad och förlängd kompetenssatsning samt satsning på delaktighet och självständighet för äldre. Egna beräkningar
4:6	Statens institutionsstyrelse	100	100	100	Fler platser och bättre kvalitet statens institutionsstyrelse, egna beräkningar.
4:6	Statens institutionsstyrelse	-3	-6	-10	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	500	500	500	Anslagsatsning på socialtjänsten för utsatta barn och unga. Egna beräkningar
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-300	-300	-300	Avvisning av avgiftsfri simskola. Prop. 2017/18:1
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-250	-250	-250	Avvisning av lovstöd. Prop. 2017/18:1
4:7	Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	-500	-500	-500	Avvisning av bemanningssatsning. Prop. 2015/16:1 samt Prop. 2017/18:1
8:1	Socialstyrelsen	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
8:2	Inspektionen för vård och omsorg	-3	-6	-8	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 10: Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Sjukförsäkringssystemet är avgörande för människors trygghet och möjlighet till försörjning vid kort eller långvarig sjukdom. För att värna sjukförsäkringen, tilltron till dess finansiering och de offentliga finanserna krävs att sjukförsäkringen präglas av en hög grad av kostnadskontroll.

Sjukfrånvaron har planat ut, men på en hög nivå, samtidigt som andelen och antalet långa sjukfall ökar. Regeringen konstaterar själva i budgetpropositionen att en orsak till denna ökning är att den bortre tidsgränsen avskaffats, och att det finns ”skäl att analysera betydelsen av en avstämningstidpunkt och kontrollstation för bedömning av individens arbetsförmåga”. Liberalerna håller med.

Erfarenheter och utvärderingar av alliansregeringens reformer av sjukförsäkringen visar att tydliga avstämningpunkter bidrar till att fler kommer tillbaka i arbete. Att regeringen avskaffat den bortre tidsgränsen utan att införa någon annan form av avstämning för att hjälpa den försäkrade, har gjort det svårare för människor att komma tillbaka till arbete. Vi föreslår att den bortre tidsgränsen återinförs. *Detta beräknas innebära minskade kostnader på anslag 1:1 om 2 400 miljoner kronor för år 2018.*

Liberalerna värnar inkomstbortfallsprincipen i socialförsäkringarna. Det ska finnas ett tydligt samband mellan inbetalda avgifter och förmåner. I ett läge där högkonjunkturen är så stark att det finns risk för överhettning menar vi dock att det är fel tillfälle att höja ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen, och vi prioriterar inom rådande budgetutrymme välfärdstjänster framför höjda nivåer i transfereringssystemen. *Vi avvisar därför regeringens förslag om att höja taket i sjukförsäkringen till åtta prisbasbelopp, vilket innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 511 miljoner kronor för år 2018.*

Arbetsgivare är i dag skyldiga att betala sjuklön till anställda som inte kan arbeta på grund av sjukdom. Enligt sjuklönelagen har den anställda en karensdag. Det innebär att ingen sjuklön betalas ut för den första sjukdagen. För dag 2–14 i sjukperioden är sjuklönen 80 procent av lön och andra anställningsförmåner som den anställda gått miste om på grund av sjukdomen.

Liberalerna föreslår att en andra karensdag införs dag 15 i sjukskrivningsperioden från och med 2018. Ett sådant moment innebär i praktiken en ny kontrollpunkt tidigt i sjukperioden, att drivkrafterna tillbaka till arbete ökar och att de offentliga finanserna något stärks. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 300 miljoner kronor per år från och med 2018. För att få ytterligare en kontrollpunkt bör sjukpenning på*

fortsättningsnivå utbetalas från och med dag 300, vilket innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 200 miljoner kronor för år 2018. Som en konsekvens av att vi föreslår en återställd ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen minskar utgifterna på anslag 1:1 med 400 miljoner kronor för år 2018.

Liberalerna anser att det behövs fler konkreta verktyg för att förstärka hälso- och sjukvårdens incitament och möjligheter att verka för att patienter ska kunna behålla eller återfå sin arbetsförmåga. Stimulansmedel som sjukskrivningsmiljarden och kömiljarden har fyllt viktiga funktioner för att korta väntetider för behandling och rehabilitering och för att se till att rätt insatser sätts in i rätt tid. Sedan kömiljarden avskaffades har vårdköerna åter börjat växa. Vi avsätter därför medel på utgiftsområde 9 för att återinföra kömiljarden.

Än mer effektiva än stimulansmedel är åtgärder via hälso- och sjukvårdens egna budgetar. Därför behöver arbetet med att utveckla Finsam fortsätta och intensifieras.

Unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet, inte aktivitetsersättning, i enlighet med förslagen i betänkande SOU 2013:52 Moderniserad studiehjälp. En rad utredningar och rapporter visar att mycket få som fått aktivitetsersättning för förlängd skolgång sedan lämnar aktivitetsersättningen. De som tidigt i livet blir beroende av socialförsäkringssystemet för sin försörjning får lägre ekonomisk standard och har mycket större risk för ekonomisk utsatthet än sina jämnåriga. Bara de som inte har något annat alternativ bör få aktivitetsersättning. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 610 miljoner kronor för år 2018.* I samband med detta kan reglerna för vårdbidrag komma att behöva ses över.

Av samma skäl avvisade vi förra hösten regeringens förslag om att 19–29-åringar ska kunna få hel sjukersättning i stället för aktivitetsersättning. Regeringen bör följa effekterna av denna reform noga, så att det inte leder till att ungdomar som skulle kunna utveckla arbetsförmåga inte får det stöd det behöver för det. Även den med omfattande funktionsnedsättning har rätt till individuellt anpassade aktiviteter för att utvecklas, och en omprövning av arbetsförmågan bör kunna individanpassas så den inte skapar oro för den som det är uppenbart kommer att behöva fortsatt stöd. Aktivitet och gemenskap ska alltid prioriteras framför passivitet och utanförskap, också för den som är långt från den ordinarie arbetsmarknaden.

Sjuk- och aktivitetsersättningen bör återställas till den nivå den hade före den 1 oktober 2015. Inom rådande reformutrymme prioriterar vi i första hand välfärdstjänster framför höjda nivåer i transfereringssystemen. *Den återställda ersättningsnivån innebär*

minskade utgifter på anslag 1:2 om 240 miljoner kronor för år 2018, återställd garantinivå och bostadstillägg påverkar anslaget med 506 miljoner kronor och vi avvisar därtill regeringens nu föreslagna höjningar, vilket innebär minskade utgifter om 614 miljoner kronor på samma anslag.

Liberalerna föreslår att de särskilda regler för ersättning på garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättningen som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och för övrigt skyddsbehövande tas bort. Vi ser inget skäl till att det ska råda olika regler i trygghetssystemen för personer som invandrat till Sverige, utifrån vilka grunder de fått uppehållstillstånd. Med förändringen kommer flyktingar behandlas på samma sätt som anhöriginvandrare och andra kategorier av invandrare, när det gäller rätten till ersättning på garantinivå. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 400 miljoner kronor för år 2018.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1 och 2:2.

	Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-3811	- 4022	-4122	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:286, RUT Dnr 2016:1246, RUT Dnr 2017:1079, RUT Dnr 2017:1080
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-2370	- 2712	-2732	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2014/15:99, RUT Dnr 2017:1075, RUT Dnr 2016:1424
1:3	Handikappersättning	0	0	0	
1:4	Arbetskadeersättning ar m.m.	0	0	0	
1:5	Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	0	0	0	
1:6	Bidrag för sjukskrivningsprocess en	0	0	0	
1:7	Ersättning för höga sjuklönekostnader	0	0	0	
2:1	Försäkringskassan	-33	-61	-90	RUT Dnr 2017:1439
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
	Summa	-6214	- 6795	-6945	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Sjukpenning och	-2400	-	-2100	Återinförd bortre tidsgräns i

	rehabilitering m.m.		2100		sjukförsäkringen. RUT Dnr 2016:286
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-511	-1022	-1022	Avvisning av höjt tak till 8 PBB. Prop. 2017/18:1
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-400	-400	-400	Konsekvensändring Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT Dnr 2016:1246
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-300	-300	-400	Ytterligare en karensdag dag 15. RUT Dnr 2017:1079
1:1	Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-200	-200	-200	Tidigareläggning av sjukpenning på fortsättningsnivå. RUT Dnr 2017:1080
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-610	-590	-610	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2017:1075
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-506	-506	-506	Avvisning av höjd garantinivå och höjt bostadstillägg. Prop. 2016/17:1
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-400	-500	-500	Avskaffad kvalificeringsregel för flyktingar. RUT Dnr 2016:1424
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-355	-355	-355	Avvisning av höjt bostadstillägg Prop. 2017/18:1
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-259	-521	-521	Avvisning av höjd garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättning. Prop. 2017/18:1
1:2	Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	-240	-240	-240	Återställande av tidigare ersättningsnivå. Prop. 2014/15:99
2:1	Försäkringskassan	-33	-61	-90	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:2	Inspektionen för socialförsäkringen	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 11: Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Liberalerna står tillsammans med de andra allianspartierna och Socialdemokraterna bakom den blocköverskridande pensionsöverenskommelsen som gett oss ett av världens mest stabila pensionssystem. Eftersom pensionen baseras på livsinkomsten uppmuntras arbete och egen försörjning. Den breda överenskommelsen skyddar systemet mot politiska nycker och detta breda samförstånd bör värnas också framgent. Förändringar i pensionssystemet ska också i fortsättningen göras i samförstånd mellan de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen.

Det som på lång sikt avgör hur pensionerna utvecklas är hur många som arbetar och betalar in till systemet. Arbetslinjen är därför central både för dagens och morgondagens pensioner.

Kronologisk ålder är ett dåligt mått på människors förmågor, både på arbetsmarknaden och i samhället. Äldre människors kunskap, kompetens och erfarenhet måste tas bättre till vara i arbetslivet. Åldersgränsen för hur länge individen har rätt att

vara kvar på arbetet bör därför höjas från 67 år till 71 år. För att uppmuntra fler att jobba längre föreslår vi i skatteavsnittet av denna motion att åldersgränsen för det förhöjda jobbskatteavdraget för äldre sänks från 65 till 63 års ålder, samt att den särskilda löneskatten för äldre avskaffas.

Alliansregeringen sänkte skatten för pensionärer totalt fem gånger mellan 2006 och 2014, vilket sammanlagt gav en garantipensionär 1 900 kronor mer i disponibel inkomst per månad. Vi anser att skatten för pensionärer bör fortsätta att sänkas, och välkomnar därför den skattesänkning regeringen nu föreslår.

Kvinnor har genom hela arbetslivet lägre inkomster än män. I kvinnligt dominerade yrken är lönerna lägre, kvinnor arbetar fler timmar hemma och färre avlönade timmar än män. Över ett arbetsliv summerar dessa ojämställdhetsfaktorer till 3,6 miljoner kronor i lägre inkomst för en genomsnittlig kvinna jämfört med en genomsnittlig man. Följden av ett ojämställt arbetsliv är därför att pensionsutbetalningarna också fördelas ojämställt. Vi ser också att många kvinnor som levt i äktenskap där löneskillnaderna inte upplevts som så allvarliga så länge som makarna hållit ihop, drabbas av dubbel orättvisa den dag då makarna går skilda vägar. Det är bra att det finns en bred enighet i pensionsgruppen om en handlingsplan för jämställda pensioner.

Bostadstillägget har en avgörande betydelse för att lyfta ekonomiskt svaga pensionärer över fattigdomsgränsen. Det är riktat specifikt till pensionärer med låga inkomster, som har små marginaler när hyran är betald. Eftersom kvinnor i genomsnitt har lägre pensioner än män är det också betydligt fler kvinnor än män som uppbär bostadstillägg. Liberalerna vill stärka ekonomin för denna grupp.

Ett höjt bostadstillägg ökar också äldres möjligheter att flytta till en trygg och tillgänglig bostad nära kommunikationer och service, till exempel en seniorlägenhet eller ett trygghetsboende. En mer lämplig bostad innebär framförallt ökad självständighet för den äldre. Men det innebär också troligen mindre behov av hemtjänst och minskad risk för fallolyckor. Det ökar samtidigt rörligheten på bostadsmarknaden.

Seniorlägenheter, trygghetsboenden och andra bostäder med gemensamhetslokaler och hög tillgänglighet, nära service och kommunikationer har dock ofta tämligen höga hyror. Hyran för nyproducerade tvåor är i genomsnitt nästan 8 000 kronor i månaden – medan taket för bostadstillägget i dag är 5 000 kronor.

Liberalerna föreslår därför för det första att ersättningsgraden i bostadstillägget för ålderspensionärer höjs från 95 till 96 procent. För det andra föreslår vi att taket för hur höga boendekostnader som kan ersättas stegvis höjs med 500 kronor per år fram till 2021. Detta skulle innebära ett nytt tak på 7 000 kronor. Det innebär en för

ålderspensionärer mer förmånlig höjning än den som regeringen föreslagit. *Vi avvisar regeringens föreslagna ökning på anslag 1:3 om 655 miljoner kronor till förmån för vår egen reform som innebär ökade utgifter om 700 miljoner kronor 2018.*

Liberalerna föreslår att de särskilda regler inom garantipensionssystemet som finns för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övrigt skyddsbehövande tas bort. Garantipension är den pension som utbetalas till de som under en längre tid bott i Sverige men haft låg eller ingen tidigare förvärvsinkomst. Med förändringen kommer bland annat flyktingar behandlas på samma sätt som anhöriginvandrare och andra kategorier av invandrare, när det gäller rätten till pension. Det är viktigt för legitimiteten i pensionssystemet att vissa grupper inte särbehandlas. Reformen innebär också ökade drivkrafter för flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övrigt skyddsbehövande att komma i arbete. Den som har inkomst av arbete kvalificerar sig för inkomstpension. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 600 miljoner kronor samt ökade utgifter på anslag 1:4 om 200 miljoner kronor för år 2018.*

Som framgår under utgiftsområde 2 avvisar Liberalerna förslaget om en ny digitaliseringsmyndighet, och överför budgetmedlen till det redan existerande samarbetet eSam som ges en ny och utökad roll i arbetet för digitalisering i offentlig sektor. *Under detta utgiftsområde inrättas därför ett nytt anslag eSam 2:2, och Liberalerna anvisar 177 miljoner kronor år 2018, 118 miljoner kronor år 2019 och 111 miljoner kronor år 2020.*

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
Anslag		2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Garantipension till ålderspension	-600	-600	-600	RUT Dnr 2017:242
1:2	Efterlevandepensioner till vuxna	0	0	0	
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	45	445	945	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1077
1:4	Äldreförsörjningsstöd	200	100	100	RUT Dnr 2017:242, RUT Dnr 2017:1077

2:1	Pensionsmyndigheten	-2	-4	-6	RUT Dnr 2017:1439
	Nya anslag				
2:2	eSamverkansprogrammet	177	118	111	Egna beräkningar
	Summa	-180	59	550	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Garantipension till ålderspension	-600	-600	-600	Reformering av beräkningsgrunder för garantipension. RUT Dnr 2017:242
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	700	1100	1600	Höjt bostadstillägg. RUT Dnr 2017:1077
1:3	Bostadstillägg till pensionärer	-655	-655	-655	Avvisning av höjt bostadstillägg till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
1:4	Äldreförsörjningsstöd	200	200	200	Konsekvensändring Reformering av beräkningsgrunder för garantipension. RUT Dnr 2017:242
1:4	Äldreförsörjningsstöd	0	-100	-100	Konsekvensändring Höjt bostadstillägg. RUT Dnr 2017:1077
2:1	Pensionsmyndigheten	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:2	eSamverkansprogrammet	177	118	111	Nytt uppdrag för eSam: Samordning och styrning av offentlig digitalisering, nationell digital infrastruktur och tillgängliggörande av öppna data. Egna beräkningar

Utgiftsområde 12: Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Barnfamiljer kan se ut på många olika sätt, och alla föräldrar ska ha möjlighet att kombinera förvärvsarbete och företagande med föräldraskap. Liberalerna vill ha en modern, valfrihetsinriktad familjepolitik som ökar jämställdheten och uppmuntrar till arbete. Studenters och unga forskares trygghet vid föräldraskap måste stärkas.

Barnbidraget ska fortsätta att vara skattefritt och lika för alla.

Föräldraförsäkringens utformning spelar en avgörande roll för barnens rätt till sina föräldrar men också för utvecklingen av jämställdheten på svensk arbetsmarknad. I grund och botten är framväxten av föräldraförsäkringen en viktig del av den svenska välfärden och ett fundament för kvinnors frigörelse. Samtidigt är dagens försäkring förknippad med utmaningar.

Den ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor är utbredd. Till detta bidrar attityder, invanda könsroller och en könssegregerad arbetsmarknad. Men det är också tydligt att kvinnors relativt längre perioder av föräldraledighet verkar hämmande på löneutveckling och karriär. Liberalerna ser detta och har varit pådrivande för och initiativtagare till flera reformer för att ändra på denna ordning, t.ex. de öronmärkta månaderna i föräldraförsäkringen och jämställdhetsbonusen. Inom Liberalerna pågår ett fortsatt arbete för att ta fram nya förslag till reformering av föräldraförsäkringen för att göra den mer flexibel och jämställd.

Liberalerna föreslår att jämställdhetsbonusen återinförs, och fördubblas för de vårdnadshavare som delar helt lika eller nästan helt lika på uttaget av föräldrapenningdagarna. Mellan föräldrapenningdag 120 och dag 195 fördubblas med Liberalernas förslag bonusen till 100 kronor per förälder och dag. *Förändringarna bör tillämpas på barn födda från och med 1 januari 2018 och beräknas öka kostnaderna på anslag 1:2 med sammanlagt 518 miljoner kronor.*

Den tillfälliga föräldrapenningen (så kallad vab) är viktig för att möjliggöra för vårdnadshavare att avstå från förvärsarbete för att vårda sjuka barn, eller följa med dem på läkarbesök. Det finns dock ett antal andra situationer där det också vore angeläget att föräldrar kan få ersättning för att vårda eller stödja ett barn.

Föräldrarna till ett barn med varaktig sjukdom eller funktionsnedsättning behöver ofta ha omfattande kontakter med skola eller förskola för att barnet ska få det stöd det behöver, och för att instruera skolpersonal hur de ska hjälpa barnet med egenvård under skoltid. Försäkringskassan har dock slutat bevilja tillfällig föräldrapenning för detta. För barn som har beviljats stöd enligt LSS finns så kallade kontaktdagar för detta ändamål. Behovet finns dock även för barn utanför LSS personkretsar. Liberalerna menar att detta är situationer då man bör kunna få tillfällig föräldrapenning. Samtidigt bör samordningsbestämmelsen mellan tillfällig föräldrapenning och vårdbidrag ändras, så att den som har möjlighet till tillfällig föräldrapenning inte kan beviljas vårdbidrag för samma ändamål, i stället för som i dag tvärtom.

Det bör också vara möjligt att få tillfällig föräldrapenning för att hålla kontakt med skolan med anledning av ett barn med sociala problem som påverkar skolarbetet eller tryggheten i skolan, samt för kontakter med socialtjänsten med anledning av ett barn.

Detta innebär ökade kostnader på anslag 1:2 med 99 miljoner kronor från 2018. Vi bedömer att kostnaderna för vårdbidrag samtidigt kan minska något.

För att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion föreslår vi att grundnivån i föräldraförsäkringen återställs till den nivå före 1 januari 2016. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:2 om 300 miljoner kronor.*

Eftersom vi prioriterar träffsäkra stöd återställer vi flerbarnstillägget i barnbidraget till 2016 års nivå. *Det innebär minskade utgifter på anslag 1:1 om 300 miljoner kronor. Vårt förslag om att unga med förlängd skolgång bör få stöd från studiemedelssystemet i stället för aktivitetsersättning innebär minskade kostnader på anslag 1:1 med 60 miljoner kronor.*

Efterlevandestödet behöver reformeras och göras mer likt underhållsstödet. Vi välkomnar att regeringen aviserat att möjligheten att få efterlevandestöd retroaktivt ska minska, men det behövs fler förändringar, i linje med dem som föreslagits av Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i ”Underhållsstöd och efterlevandestöd för nyanlända barn” (2016). Syftet med efterlevandestöd är att ett barn som förlorat en eller båda föräldrarna ska få ekonomiskt stöd för att klara omkostnader för boende m.m. Ett barn som i stället får ett omfattande stöd från det offentliga i form av t.ex. boende i hem för vård eller boende (HVB) eller stödboende bör därför inte samtidigt få efterlevandestöd. *Beräknade kostnadsminskningar för reformerat efterlevandestöd är 54 miljoner kronor på anslag 1:5 för år 2018.*

Bostadsbidraget är ett träffsäkert sätt att stärka ekonomin för de ekonomiskt mest utsatta barnfamiljerna. Vi föreslår därför i denna budgetmotion att barntillägget i bostadsbidraget ska höjas med 100 kronor per barn och månad. Samtidigt bör inkomstgränsen i bostadsbidraget återställas till 2016 års nivå, då en höjning av barntillägget ger mer till dem som har de allra största behoven. *Sammantaget med konsekvensändringar av andra förslag innebär det ökade utgifter på anslag 1:8 om 270 miljoner kronor för år 2018.*

	Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1: 1	Barnbidrag	-60	-60	-60	RUT Dnr 2017:1075
1: 2	Föräldraförsäkring	317	461	478	Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1264, RUT Dnr 2017:181, RUT Dnr 2017:180, egna beräkningar
1: 3	Underhållsstöd	0	0	0	

1: 4	Adoptionsbidrag	0	0	0	
1: 5	Barnpension och efterlevandestöd	-54	-59	-58	RUT Dnr 2017:1078, egna beräkningar
1: 6	Vårdbidrag för funktionshindrade barn	0	0	0	
1: 7	Pensionsrätt för barnår	0	0	0	
1: 8	Bostadsbidrag	270	270	270	Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1076, RUT Dnr 2017:1075
	Summa	473	612	630	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1: 1	Barnbidrag	-60	-60	-60	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2017:1075
1: 2	Föräldraförsäkring	318	363	380	Återställd jämställdhetsbonus. Prop. 2016/17:1
1: 2	Föräldraförsäkring	200	200	200	Fördubblad jämställdhetsbonus. RUT Dnr 2016:1264
1: 2	Föräldraförsäkring	99	198	198	Utökad rätt till tillfällig föräldrapenning. RUT Dnr 2017:181, egna beräkningar
1: 2	Föräldraförsäkring	-300	-300	-300	Återställd grundnivå i föräldraförsäkringen. RUT Dnr 2017:180
1: 5	Barnpension och efterlevandestöd	-54	-59	-58	Inget efterlevandestöd för ungdomar som bor i HVB, stödboende eller familjehem. RUT Dnr 2017:1078, egna beräkningar.
1: 8	Bostadsbidrag	400	400	400	Höjt särskilt bidrag för hemmavarande barn inom bostadsbidraget. RUT Dnr 2017:1076
1: 8	Bostadsbidrag	20	20	20	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2017:1075
1: 8	Bostadsbidrag	-150	-150	-150	Avvisning av höjd inkomstgräns i bostadsbidraget. Prop. 2016/17:1

Utgiftsområde 13: Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Liberaler vill ge var och en de verktyg som behövs för att växa, försörja sig själv och fullt ut delta i det svenska samhället. Vi utgår ifrån varje människas potential och egna ansvar och att alla vill anstränga sig för att bli del av vårt land. En liberal integrationspolitik har därför fokus på en arbetsmarknad som öppnas för fler, en skola som ger alla barn förutsättningar att klara kunskapsmålen och en välfungerande bostadsmarknad.

Men det räcker inte. Liberal integrationspolitik handlar också om att befästa de liberala och demokratiska värderingar som präglar vårt land. Vi värnar alltid individen före kollektivet. Ingen människa ska av sin omgivning hindras att utöva de självklara rättigheter och möjligheter som gäller lika för alla i hela landet. Vi kan aldrig acceptera

framväxten av parallellsamhällen. Staten måste i större utsträckning träda fram och försvara individens frihet. Det är därför vi intensifierar arbetet mot parallellsamhällen som bland annat tar sig uttryck i hedersrelaterat våld och förtryck och det är därför vi vill stärka rättssamhället.

De människor som under årens lopp kommit hit från andra länder, oavsett om de flytt eller sökt sig hit av andra skäl, har gjort Sverige rikare. I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn och här talas världens alla större språk. Det ger oss stora möjligheter på en global marknad. Sverige, liksom många andra länder, står inför det faktum att fler och fler blir äldre. Att fler kommer till Sverige och jobbar är viktigt för vårt framtida välbefinnande. Samtidigt måste vi ge alla dem som flytt hit möjligheter att också skapa sig en ny framtid här. Det är en av de största uppgifterna vårt land står inför det kommande årtiondet. Misslyckas det kommer nya generationer att hamna i utanförskap.

Alltför ofta har politiker fokuserat på att välkomna människor initialt, men duckat för att detta kräver reformer av till exempel arbets- och bostadsmarknaden. I vår särskilda motion om liberal integrationspolitik utvecklas våra idéer och politik för en bättre integration.

Det största problemet med regeringens politik på integrationsområdet handlar inte om själva anslagsnivåerna under utgiftsområde 13. Vi gör ett antal ytterligare prioriteringar på området som anvisas nedan. Vår stora kritik mot regeringen handlar om hur fler nyanlända ska komma i jobb, hur skolan ska se till att fler nyanlända elever klarar kunskapsmålen, hur fler bostäder kommer till och hur vi bekämpar framväxten av parallellsamhällen.

Sverige och Europa ska stå upp för en human och solidarisk asylpolitik. Det behövs mer av samarbete och harmonisering av EU:s asylregler, vilket gör att svensk migrationslagstiftning behöver ligga mer i linje med andra europeiska länder, men Liberalerna kan inte acceptera alltför restriktiva och inhumana regler. Liberalerna står fast vid rätten för barnfamiljer att återförenas även vid tillfälliga uppehållstillstånd och oavsett skyddsskäl. Liberalerna värnar familjeåterföreningen och det uppskattas leda till omkring 6 000 fler beviljade och mottagna anhöriginvandrare 2018. En mer generös och human familjeåterförening i förhållande till regeringens regler leder till ökade kostnader på sammanlagt 1 100 miljoner kronor. *På detta utgiftsområde och för år 2018 innebär det att vi anvisar 825 miljoner kronor på anslag 1:2 och 242 miljoner kronor på anslag 1:3. Förslaget får även konsekvenser under utgiftsområde 8.*

Vi är också kritiska till att regeringen tagit bort bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter, vilka var en viktig ventil för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbt-personer. Vi vill återinföra bestämmelserna om uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilt ömmande omständigheter vilket får konsekvenser för statens utgifter. *På detta utgiftsområde och för år 2018 tillförs 175 miljoner kronor på anslag 1:2 för att möjliggöra uppehållstillstånd på grund av särskilt ömmande omständigheter. För att möjliggöra uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter tillförs på anslag 1:2 15 miljoner kronor och på anslag 1:3 tillförs 15 miljoner kronor år 2018.* Förslaget får även konsekvenser under utgiftsområde 8.

Vi står bakom förslagen om ett nytt regelverk för effektivare etablering och tydligare krav på individen liksom utbildningsplikten. Dessa förslag är också en följd av den blocköverskridande migrationsöverenskommelsen. När det gäller arbetsmarknadspolitiken har vi dock en rad andra förslag som presenteras under utgiftsområde 14 i denna motion.

Att ha ett jobb och egen försörjning ökar människors frihet. Varje människa har ett ansvar att försörja sig själv och det ska alltid löna sig att arbeta. Arbetsmarknaden i Sverige blir dock alltmer tudelad. En ny arbetslöshet växer fram där många inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden överhuvudtaget. De flesta har låg utbildning, många är utrikes födda. Nästan cirka 76 000 nyanlända finns just nu i etableringsuppdraget och i princip hälften av deltagarna saknar gymnasieutbildning. En tredjedel har mindre än 9 års grundskola. Tiotusentals människor syns inte ens i statistiken då de ännu inte fått uppehållstillstånd.

Arbetsmarknaden måste öppnas upp för fler annars riskerar generationer hamna i utanförskap. Människor med låg utbildning och svag förankring i det svenska samhället måste få realistiska chanser att få jobb. De behöver lära sig svenska och få möjlighet till utbildning men många kommer inte kunna sitta i skolbänken och ta igen en utbildning de aldrig fick som barn. Vi liberaler vägrar att hänvisa dem till bidrag och utanförskap. Vi vill i stället ge dem chansen att få ett jobb och en lön att leva på. Liberalerna är djupt oroad över att regeringen inte vidtar de nödvändiga reformer som krävs för att fler utrikes födda ska komma i jobb och få en egen försörjning. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen, OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen.

Liberalerna har därför med övriga allianspartier presenterat förslag om inträdesjobb som gör det både billigare och enklare att anställa. Inträdesjobb riktar sig mot

nyanlända, under de fem första åren i Sverige, samt ungdomar upp till 23 år utan fullständig gymnasieutbildning. Närmare beskrivning av inträdesjobben och effekterna för statens budget presenteras närmare under utgiftsområde 14. Där finns också mer utvecklade förslag kring en liberal arbetsmarknadspolitik. När fler snabbare får ett inträdesjobb görs bedömningen att kostnaderna för etableringsinsatser kan minska. *På detta utgiftsområde och för 2108 innebär det att anslag 1:3 minskas med 178 miljoner kronor.*

Vi vill också utveckla rut-reformen som bidragit till att framförallt utrikes födda kvinnor fått jobb med egen lön. Tillsammans med övriga allianspartier vill vi bredda rut-avdraget till fler tjänster och tredubbla taket i rut-avdraget. Samtidigt vill vi se över införandet av ett bredare hem-avdrag för personer över 70 år, där fler eller alla enklare tjänster i hemmet berättigar till skattereduktion. De statsfinansiella effekterna presenteras närmare under denna motions skatteavsnitt.

Vi utgår ifrån varje människas potential och egna ansvar och att alla vill anstränga sig för att bli en del av vårt land. Samhällets förväntningar ska vara tydliga och varje människa ska ges de verktyg som behövs för att kunna försörja sig själv. Alliansregeringen införde 2014 en jobbstimulans som innebar att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. Vi vill att jobbstimulansen utökas till 40 procent.

Även den som lever på försörjningsstöd och därmed får pengar från samhället måste aktivera sig för att närma sig arbetsmarknaden och delta i samhället. Vi vill att motprestation för försörjningsstöd ska bli obligatoriskt i kommunerna. Det kan handla om att delta i SFI eller samhällsorientering eller att genomföra praktik eller att söka arbete utanför kommungränsen.

Fler nyanlända kvinnor måste få jobb och egen försörjning. En egen lön ökar kvinnors självständighet både gentemot samhället och gentemot sin partner. Kvinnor och män måste mötas av samma förväntningar och krav på att jobba och svenska myndigheter ska inte bidra till att traditionella könsroller upprätthålls. Arbetsförmedlingen måste ha ett tydligt uppdrag att tidigarelägga nyanlända kvinnors inträde på arbetsmarknaden. Vårdnadsbidraget ska inte återinföras och det är rimligt att begränsa föräldraförsäkringen för nyanlända för att öka incitamenten att komma in på arbetsmarknaden.

Även föräldralediga måste kunna läsa svenska och kommuner måste därför erbjudas språkundervisning för föräldralediga. Vi är därmed positiva till regeringens satsning på

området men anser att det finns behov av större satsningar. *Under detta utgiftsområde och för 2018 anslår Liberalerna 20 miljoner kronor på anslag 1:1.*

Förväntningarna och kraven på att delta i etableringsinsatser måste öka. Enligt Riksrevisionen deltar endast cirka 37 procent i samhällsorienteringen. Även deltagandet i SFI-studier är för lågt. Kopplingen mellan deltagande i etableringsinsatser och rätten att få ersättning måste tydliggöras. Regler hur länge en person kan vara frånvarande utan att ersättningen sätts ner är ofta för generösa. Till exempel har en person rätt att behålla full ersättning vid frånvaro om den beror på sjukdom eller vård av barn upp till 30 dagar. Vi anser att etableringsersättningen ska sänkas vid frånvaro på grund av t.ex. vård av barn till 80 procent på samma sätt som det sker vid frånvaro från till exempel arbete eller aktivitetsstöd. Det är också ett led i att anpassa etableringsbidraget till det generella arbetsmarknadspolitiska regelverket. Rutinerna kring rapportering av skolk och frånvaro måste skärpas och etableringsersättningen måste sänkas när det är befogat. *En reducerad etableringsersättning vid frånvaro vid vård av sjukt barn innebär att anslag 1:3 minskas med 30 miljoner kronor år 2018.*

Även frågan om att nå resultat när det gäller etableringsinsatser måste lyftas och bör på samma sätt som närvaro kunna kopplas ihop med ersättningen. Att till exempel endast närvara vid SFI-studier bör inte räcka utan krav på studieresultat bör kunna krävas utifrån individuella förutsättningar. Det är till exempel inte rimligt att en individ tackar nej till erbjudet arbete med hänvisning till studier om personen ifråga efter ett antal månader inte påvisar studieresultat. Arbetsförmedlingen måste få ställa tydligare krav på individen när det gäller både närvaro och resultat och det bör vara rimligt att arbete eller praktik ska kunna ses som språktåtgärd om progression i det svenska språket inte visas efter 6–8 månaders studier.

Språket är en viktig väg in i det svenska samhället. SFI-undervisningen måste individanpassas mer och göras mer flexibel, till exempel genom kurser på kvällstid och på sommaren. Deltagande i Sif är allt för lågt och det behövs bland annat tydligare krav på att delta i SFI-undervisningen inklusive sänkt etableringsersättning vid ogiltig frånvaro. Att delta i SFI ska vara en relevant motprestation för att få försörjningsstöd. Under utgiftsområde 16 finns fler förslag kring en förbättrad SFI, liksom i Liberalernas särskilda motion om en liberal integrationspolitik.

Vuxenutbildning och lärlingsanställningar måste stärkas. Yrkesutbildningar spelar en viktig roll för att nyanlända ska komma i arbete. Som ett alternativ till regionalt Komvux vill vi införa en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande, yrkesskola, med yrkeshögskolan som modell.

Regeringen aviserade i förra årets budget att de avser att ge en särskild utredare i uppdrag att undersöka hur yrkesutbildningen för vuxna, med särskilt fokus på nyanländas etablering, kan reformeras, till exempel genom införandet av yrkesskolor. Detta är också en del migrationsöverenskommelsen men dessvärre kan vi konstatera att ingen utredning ännu tillsatts. Under utgiftsområde 16 utvecklas våra förslag för vuxenutbildningar.

Den svenska skolan står inför stora utmaningar bland annat på grund av det stora antalet asylsökande och nyanlända elever. Nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. De nyanlända ungdomar som kommer sent till Sverige måste ges tid att uppnå kunskapsmålen i svensk grundskola. Därför har vi förslag som handlar om förlängd skolplikt, prioriterad timplan och kortare sommarlov för att nå behörighet till gymnasiet. Vi vill också se ökade satsningar på skolor med låga resultat där andelen nyanlända elever ofta är högt. Liberalernas satsningar på skola och utbildning presenteras närmare under utgiftsområde 16.

Det tär på hälsan att fly och att komma till ett nytt land. Allt för många asylsökande och nyanlända bär med sig svåra trauman, lider av psykisk ohälsa, skador och kronisk smärta orsakad av krig och tortyr. Bättre information till nyanlända om vanliga reaktioner och symptom på trauma ökar individens kontroll över den egna hälsan. Kunskapen om flyktingars hälsa måste stärkas och Liberalerna vill därför se en särskild kunskapsatsning kring migranternas hälsa för att i förlängningen förbättra samhällets insatser. Under utgiftsområde 9 avsätts 100 miljoner kronor för detta ändamål.

Boendekedjan för nyanlända måste förbättras. Väntetider i bosättningsprocessen försenar etableringen vilket är olyckligt både för individ och för samhället. Det generella bostadsbyggandet måste öka och Sverige behöver en bostadsmarknad med fler bostäder och mer marknad. Under utgiftsområde 18 finns Liberalernas svar för en bättre fungerande bostadsmarknad. I Liberalernas särskilda motion om en liberal integrationspolitik finns fler förslag för att motverka segregation, minska trångboddhet och öka antalet boenden för nyanlända.

Många som kommit till Sverige har levt i samhällen som präglas av andra värderingar, i samhällen där de inte kunnat eller vågat förlita sig på staten. I stället har klanen eller den utvidgade familjen funnits. Ofta anses kvinnan underordnad mannen. Att komma till ett land där jämställdhet mellan kvinnor och män är centralt och tilltron till staten liksom individualismen är stark är då inte alltid enkelt. Ingen människa ska av sin omgivning hindras att utöva de självklara rättigheter och möjligheter som gäller lika

för alla i hela landet. Likheten inför lagen gäller alla vilket betyder att samhället måste reagera och agera på samma sätt oavsett en flickas bakgrund, kultur eller religion. Kultur eller religion får aldrig användas som ursäkt för att upprätthålla förtryckande sedvänjor. Individerna måste få stöd mot kollektiva förtryckande strukturer oavsett vem som utsätts och var än det sker. Framväxten av parallellsamhällen måste motverkas.

Vi vill införa ett stopp för nya religiösa friskolor. Religiösa friskolor riskerar att leda till att fler barn, däribland nyanlända barn och barn boende i utsatta områden, isoleras från det svenska samhället och får möta färre elever med svenska som modersmål. Skolan som ska vara en brygga in i samhället riskerar i stället att bli en enklav som isolerar barnen från resten av samhället. Dessa skolor bidrar till att parallella samhällen växer fram.

Kunskaper om det svenska samhället och demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Det behövs en stärkt och förbättrad samhällsorientering som är obligatorisk. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska betonas liksom frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, hbt-personers rättigheter, yttrandefrihet, tryckfrihet liksom andra centrala frågor för vårt demokratiska samhälle. Liberalerna vill stärka och förbättra samhällsorienteringen vilket kräver mer resurser. *Under detta utgiftsområde och på anslag 1:1 anvisas därför 100 miljoner kronor år 2018.*

Att frivilligt välja att bli medborgare i Sverige är det yttersta beviset på att man vill bli en del av vårt lands framtid. Medborgarskapet är slutet på integrationsprocessen och inte ett steg på vägen. Genom att uppvärdera medborgarskapets betydelse främjas integrationen. Liberalerna vill införa ett språk- och samhällsprov i samband med ansökan om medborgarskap. Ett språk- och samhällsprov syftar till att tydliggöra vilka principer som är centrala för vårt demokratiska, sekulära och jämställda samhälle liksom vilka rättigheter och skyldigheter varje individ har i vårt land. Syftet är att stärka medborgarskapets status, främja ett inkluderande samhälle där individen stärks och ökar sina möjligheter att bli en aktiv samhällsmedborgare. *För att påbörja arbetet med att inrätta ett system för språk- och samhällstest avsätter Liberalerna på detta utgiftsområde och på det nya anslaget 1:6 25 miljoner kronor år 2018.*

Ett antal bostadsområden i Sverige präglas av socialt och ekonomiskt utanförskap. Många nyanlända familjer förpassas till storstädernas förorter, där barn växer upp i trångboddhet, utan att se vuxna gå till jobbet, där bidragsberoendet är stort, där skolresultaten är dåliga. Segregationen är tydligt sammankopplad med ett ekonomiskt och socialt utanförskap. I de mest utsatta områdena utmanas samhällets institutioner av

parallella strukturer med egen normbildning, ekonomi och rättsskipning. Liberala värderingar trängs undan och enklaver präglade av religiös fundamentalism fördjupas. Polisen konstaterar att våldsbejakande religiös extremism förekommer i vissa av områdena. Allt fler vittnar om kvinnoförtryck, hederskultur och starkt fördömande attityder mot bland annat hbt-personer. Organiserad kriminalitet blir en lokal maktfaktor som skaffar sig inflytande genom att anspela på sitt våldskapital. Rättssamhället har förlorat sin legitimitet och kontroll. Parallellsamhället växer sig starkare.

Det behövs långvariga insatser, inte kortsiktiga projekt, för att ge invånarna i områdena bättre möjligheter att förbättra sin situation liksom för att lyfta områdena i sig. Polis, skola, socialtjänst, bostadsbolag och det civila samhället måste i samverkan arbeta metodiskt och långsiktigt för att förbättra och normalisera situationen i områdena. Samhällets institutioner får inte abdikera. Liberalerna vill se fler kommunala förvaltningar och bolag samt statliga myndigheter i olika utsatta områden runt om i landet. Liberalerna drev under alliansregeringens tid ett aktivt arbete mot utanförskap i utsatta områden. I stället för att fortsätta och utveckla alliansregeringens arbete har regeringen dessvärre lagt ner satsningar men försöker nu återuppta arbetet. Det är olyckligt att viktigt arbete och dyrbar tid på detta sätt har förlorats.

I stället för regeringens begränsade satsning och inrättandet av en delegation mot segregation vill Liberalerna återinföra och permanenta ett prestationsbaserat stimulansbidrag på 100 miljoner kronor årligen till kommuner och stadsdelar som aktivt jobbar med att förbättra situationen i områdena. Vi vill också inrätta ett nationellt råd för ett långsiktig nationellt samverkansarbete som har ett övergripande ansvar för att samla olika aktörer, sprida goda exempel och följa upp insatser som görs i utsatta områden. *Därmed avvisas regeringens satsning om 56 miljoner kronor på anslag 4:1 samt 19 miljoner kronor på anslag 4:2 år 2018. På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det i stället att sammanlagt 105 miljoner kronor tillförs anslag 4:1.*

Tryggheten måste säkras och människors frihet måste försvaras även i dessa områden. Då krävs fler poliser som i samverkan med andra samhällsaktörer i området, till exempel skola och socialtjänst kan öka människors trygghet och frihet. Vi vill se fler synliga och närvarande poliser, inte bara vid utryckningar. Liberalerna satsar därför ordentligt på fler poliser men vi inser att det tar tid att utbilda poliser. Vi vill därför ge statsbidrag till kommunerna för att delfinansiera kommunala ordningsvakter – trygghetsvakter – som tillsammans med polisen kan bidra till ökat lugn och ökad trygghet. Liberalernas kraftiga satsningar för ökad rättstrygghet och frihet för fler presenteras närmare under utgiftsområde 4.

Skolan i många utsatta områden har stora utmaningar. Skolresultaten och utbildningsnivån är generellt på låga nivåer. Liberalerna anser att de elever som har sämst förutsättningar ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utsatta områden vill Liberalerna göra en satsning på särskilda karriärtjänster i utsatta områden. Denna satsning liksom andra skolsatsningar presenteras närmare under utgiftsområde 16.

Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera.

År 2009 infördes Sveriges första sammanhållna diskrimineringslag. Lagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Lagen har därefter förtydligats, bestämmelserna om aktiva åtgärder har blivit mer enhetliga och skyddet mot åldersdiskriminering har utökats. Likaså finns nu möjlighet att pröva bristande tillgänglighet som en form av diskriminering på grund av funktionsnedsättning. Verksamheten hos Diskrimineringsombudsmannen (do) är central i arbetet för ett samhälle som är fritt från diskriminering. I det fortsatta arbetet är det därför viktigt att säkerställa att DO:s verksamhet bedrivs rättssäkert och effektivt och att fler individer som utsätts för diskriminering får möjlighet till upprättelse. Det är av vikt att myndigheten utifrån de ärenden som inkommer till myndigheten gör analyser om åtgärder och regelförändringar som generellt behövs för att komma till rätta med olika former av diskriminering.

Den nuvarande diskrimineringslagen har snart funnits i tio år. Det finns därför skäl att göra en utvärdering för att undersöka om lagen är ändamålsenligt utformad eller om det finns skäl att göra förändringar för att stärka den enskildes möjligheter att hävda sin rätt. En sådan översyn kan också inkludera den nuvarande modellen med en statlig diskrimineringsombudsman i kombination med statsstödda fristående antidiskrimineringsbyråer. Liberalerna anser därmed att en översyn behöver göras innan mer medel tillförs de så kallade antidiskrimineringsbyråerna. *På detta utgiftsområde 2018 avvisas 15 miljoner kronor på anslag 2:2 per år 2018–2020.* I stället vill Liberalerna prioritera arbetet för de nationella minoriteterna samt för romsk inkludering, vilket presenteras närmare under utgiftsområde 1. För åren 2018–2020 görs till det ändamålet en budgetsatsning på 58 miljoner kronor.

Liberalerna och alliansregeringen presenterade i början av 2014 Sveriges första hbt-strategi. Syftet med strategin var att säkerställa lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Statskontorets utvärdering av strategin visar att de övergripande insatserna och strukturen i strategin har bidragit till att uppfylla strategins övergripande mål. Samtidigt pekar Statskontoret på den potential som finns i ytterligare styrning, samordning, uppföljning och prioritering av insatser. Regeringen redovisar inte i budgetpropositionen några överväganden med anledning av Statskontorets utvärdering. Vi är stolta över att den av Liberalerna initierade hbt-strategin har effekt, men vi vet också att den inför kommande år behöver förändras i takt med omvärldshändelser, gjorda framsteg och ny kunskap. Därför bör en bredare översyn göras för att säkerställa att hbt-strategin också framöver fyller en effektiv styrningsfunktion. I Liberalernas särskilda hbt-motion finns fler insatser och mer politik för hbt-personers rättigheter.

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten om denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

I dagens Sverige skiljer det cirka 3 miljoner kronor i livsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna. Kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Liberalerna utgår från sådana fakta, ser hur individer drabbas, erkänner strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism. Vi står bakom att en jämställdhetsmyndighet nu inrättas för att bidra till ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken.

Ekonomisk ojämställdhet bidrar till fortsatt ojämställdhet på andra arenor, och ojämställdhet på andra arenor bidrar till fortsatt ekonomisk ojämställdhet. Liberalernas jämställdhetspolitisk syftar till att bryta detta mönster. Vår utgångspunkt är att jämställdhet inte kommer av sig självt utan kräver att aktörer agerar. Jämställdhet uppnås där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut.

Genom Alliansregeringens ekonomiska politik fick kvinnor bättre ekonomiska förutsättningar. Liberalerna vill fortsätta arbeta för att sluta inkomstgapet mellan

kvinnor och män. Bland de tjugo mest vävlönade yrkena är sjutton dominerade av män. Det behövs en politik som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. En del i detta arbete är Liberalernas satsning på karriärlöner för skickliga lärare, som höjer lönenivån i Sveriges största kvinnliga akademikeryrke. Liberalerna vill fortsätta verka för högre löner inom kvalificerade kvinnodominerade yrken i offentlig sektor. Därför har Liberalerna presenterat finansierade förslag på att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor.

Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag. Att öka kvinnors företagande är ytterligare en prioritet. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga och det är olyckligt att regeringen tillsammans med Vänsterpartiet vill kraftigt försämra möjligheterna att bedriva företag inom välfärdssektorn.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i ojämställdheten. Sverige ska vara en rättsstat för alla, oavsett kön, etnicitet och sexuell läggning. Därför är det viktigt att angripa de attityder och idéer som finns i samhället och stärka de förebyggande insatserna. För att ytterligare stärka det jämställdhetspolitiska arbetet behövs mer resurser bland annat till det viktiga arbete som kvinno- och tjejjourerna utför. *På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att 50 miljoner kronor tillförs anslag 3:1.*

Att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är centralt och är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna i dag. Det handlar också om att motverka framväxten av parallellsamhällen. I vår särskilda motion om Liberal politik mot hedersrelaterat våld och förtryck finns en rad insatser för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Det handlar bland annat om att kartlägga och synliggöra förtrycket, att skärpa lagstiftningen och straffen samt att öka kunskapen inom myndigheter och på lokal och regional nivå. Det civila samhället och organisationer som arbetar med hedersfrågor måste få ökat stöd. Vi vill se mer stöd till den feministrörelse som vuxit fram i utsatta områden. För att stärka och permanenta arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck vill vi göra en särskild satsning om en halv miljard kronor under fyra år. Dessa medel innebär en bred ambitionshöjning som ska få genomslag i hela samhället. *Detta innebär att 125 miljoner kronor årligen tillförs ett nytt anslag 3:4. För att delfinansiera detta minskas anslag 3:1 under detta utgiftsområde med 100 miljoner kronor för år 2018 och 57 miljoner kronor per år 2019–2020.*

Sveriges föräldraförsäkring har rankats som en av världens främsta. Den är generös i både längd och ersättningsgrad och den skapar reella möjligheter att kombinera föräldraskap med arbete. Samtidigt bidrar det fortsatta ojämslilla uttaget till att konservera en könssegregerad arbetsmarknad. När föräldraförsäkringen, som infördes för att underlätta kombinationen arbetsliv och barn, skapar strukturella problem i andra änden, måste staten också ta ansvar för att motverka dessa negativa effekter.

Den långa frånvaro från arbetsmarknaden som föräldraförsäkringen ger upphov till för många kvinnor påverkar den ekonomiska jämställdheten på flera sätt. Förvärvsavbrottet påverkar inkomsten negativt under perioden som frånvarande, men kan också påverka individens lön och karriärmöjligheter därefter. Dessutom ger de lägre inkomsterna på sikt en lägre pension. Det finns också studier som utifrån svenska data visar att högutbildade kvinnor får försämrade karriärchanser efter föräldraledighet och att gravida kvinnor har dubbelt så hög risk att inträda i arbetslöshet som kvinnor som inte väntar barn, sannolikt på grund av diskriminering från arbetsgivarna. Sverige behöver en politik som vänder på detta. Liberalerna tog 2013 ställning för en tredje öronmärkt månad åt vardera vårdnadshavaren i föräldraförsäkringen, en reform som nu är genomförd. Inom Liberalerna pågår nu ett arbete för att utveckla politiken för en jämställd och flexibel föräldraförsäkring.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräkningsen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 2:1.*

	Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrarens etablering	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Etableringsåtgärder	120	120	120	Egna beräkningar
1:2	Kommunersättning vid flyktingmottagande	1015	334	0	Egna beräkningar
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	49	-254	-686	RUT Dnr 2017:241, egna beräkningar
1:4	Hemutrustningslån	0	0	0	
2:1	Diskrimineringsombudsman nen	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	-15	-15	-15	Prop. 2017/18:1
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	-50	-7	-7	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
3:2	Jämställdhetsmyndigheten	0	0	0	
3:3	Bidrag för kvinnors organisering	0	0	0	

4:1	Åtgärder mot segregation	49	27	27	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
4:2	Delegationen mot segregation	-19	-22	-23	Prop. 2017/18:1
	Nya anslag				
1:5	System för språk- och samhällstest medborgarskap	25	50	50	Egna beräkningar
3:4	Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	125	125	125	Egna beräkningar
	Summa	1299	357	-410	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Etableringsåtgärder	100	100	100	Mer och förbättrad samhällsorientering. Egna beräkningar
1:1	Etableringsåtgärder	20	20	20	Språkkurser för föräldralediga. Egna beräkningar
1:2	Kommunersättningar vid flyktigmottagande	825	278	0	Familjeåterförening. Egna beräkningar
1:2	Kommunersättningar vid flyktigmottagande	15	6	0	Återinförande synnerligen ömmande skäl. Egna beräkningar
1:2	Kommunersättningar vid flyktigmottagande	175	50	0	Återinförande särskilt ömmande skäl. Egna beräkningar
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	242	81	0	Konsekvensändring Familjeåterförening. Egna beräkningar
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	15	6	0	Konsekvensändring återinförande av synnerligen ömmande skäl. Egna beräkningar
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-178	-311	-666	Anslagsminskning etableringsersättning pga inträdesjobb. Egna beräkningar
1:3	Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	-30	-30	-20	Reducerad etableringsersättning vid VAB. RUT Dnr 2017:241
1:5	System för språk- och samhällstest medborgarskap	25	50	50	Språktest och samhällsprov för medborgarskap. Egna beräkningar
2:1	Diskrimineringsombudsmannen	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:2	Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	-15	-15	-15	Antidiskrimineringsbyråer. Prop. 2017/18:1
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	50	50	50	Ökade resurser till jämställdhetsåtgärder. Egna beräkningar
3:1	Särskilda jämställdhetsåtgärder	-100	-57	-57	Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck. Prop. 2017/18:1
3:4	Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck	125	125	125	Ökade resurser till bekämpning av hedersproblematik. Egna beräkningar
4:1	Åtgärder mot segregation	105	105	105	Nationellt råd och medel till utsatta områden. Egna beräkningar

4:1	Åtgärder mot segregation	-56	-78	-78	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1
4:2	Delegationen mot segregation	-19	-22,3	-23	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och arbetsliv

Sverige drar nytta av en internationell högkonjunktur. Samtidigt blir arbetsmarknaden i Sverige alltmer tudelad. En ny arbetslöshet växer fram där många inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Nästkommande år förväntas nästan 300 000 människor befinna sig i vad Arbetsförmedlingen kallar för en utsatt ställning. Det är personer som lämnas utanför med regeringens politik. Därtill finns ytterligare tiotusentals människor som inte ens syns i statistiken, då de ännu inte fått uppehållstillstånd.

Samtidigt har många arbetsgivare svårt att hitta rätt personal. Det är uppenbart att inte tillräckligt görs för att skapa möjligheter och dynamik för svenska företag att anställa fler människor. Vår arbetsmarknad måste öppnas upp för fler annars riskerar generationer hamna i utanförskap. Människor med låg utbildning och svag förankring i det svenska samhället måste få realistiska chanser att få jobb. De som är nya i Sverige behöver lära sig svenska och få möjlighet till utbildning men många kommer inte kunna sitta i skolbänken och ta igen en utbildning de aldrig fick som barn. Lyckas vi inte att hjälpa utsatta grupper in på arbetsmarknaden ens i högkonjunktur är risken överhängande att alltför många människor cementeras fast i ett livslångt bidragsberoende.

Att ha ett jobb och egen försörjning ökar människors frihet. Kvinnors självständighet både gentemot samhället och gentemot sin partner ökar med en egen lön. Varje människa har ett ansvar att försörja sig själv. Vi vägrar tappa tron på individens egen förmåga och drivkraft därför att vi är övertygande om att varje människa vill bidra efter förmåga till sin egen och vår gemensamma välfärd. Men för att fler ska få möjlighet att ta det första steget in på arbetsmarknaden krävs skarpa och riktade reformer. Dörrar som tidigare har varit stängda måste låsas upp.

Utrikes födda är en grupp som behöver särskilt fokus. Det tar alldeles för lång tid för nyanlända, framförallt nyanlända kvinnor, att etablera sig på arbetsmarknaden. Utrikes födda som har vistats i Sverige i över sju år med en låg utbildningsnivå har i genomsnitt en sysselsättningsgrad på under femtio procent. Liberalerna är djupt oroade över att regeringen inte vidtar de nödvändiga reformer som krävs för att fler utrikes födda ska komma i jobb och få en egen försörjning. Konjunkturinstitutet, EU-kommissionen,

OECD, IMF och Finanspolitiska rådet har alla pekat på att de höga ingångslönerna i Sverige försvårar integrationen. Det stänger ute arbetskraft med låg konkurrenskraft. Regeringen förordar i stället ett omfattande bidragssystem som stryper jobbmöjligheter och tillväxt. Under utgiftsområde 13 i denna motion finns en utförligare beskrivning av den liberala integrationspolitiken.

Det måste bli enklare och billigare att anställa, och det behövs fler enkla jobb och lägre trösklar in på arbetsmarknaden. Vi vill se en rad förslag för en mer dynamisk arbetsmarknad med incitament för arbetsgivare att anställa och drivkrafter för arbetssökande att få jobb.

Liberalerna vill införa inträdesjobb, en ny anställningsform riktad åt personer som i dag har svårt att få ett första jobb. Unga utan gymnasieexamen och nyanlända är grupper som har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden på grund av bristande utbildning och språkkunskaper. Inträdesjobben, som Liberalerna presenterat tillsammans med övriga allianspartier, gör det både billigare och enklare att anställa. Inträdesjobb riktar sig mot nyanlända, under de fem första åren i Sverige, samt ungdomar upp till 23 år utan fullständig gymnasieutbildning. Lönen uppgår till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till utbildning eller att lära sig arbetet. Arbetstagaren omfattas av LAS och under de två första åren har den anställde ett arbetsrättsligt skydd motsvarande en provanställning, som därefter övergår till en tillsvidareanställning. För att sänka kostnaderna att anställa slopas arbetsgivaravgiften i tre år. Inträdesjobb är en ny anställningsform och inget arbetsmarknadsprogram. Problemet med flertalet arbetsmarknadsprogram är dess komplexitet. Arbetsgivaren måste känna till regelverket, gå via Arbetsförmedlingen och få godkännande av de lokala parterna. Med en ny anställningsform minimerar vi den administrativa bördan för arbetsgivaren, vilket leder till att fler vill anställa och att fler människor därmed får ett första jobb att gå till. *För att finansiera denna reform ökar vi på detta utgiftsområde och för 2018 anslag 1:14 med 554 miljoner kronor år 2018.*

Vi liberaler vill ge alla människor möjligheter att få ett jobb och egen försörjning i stället för att strö pengar på ineffektiva arbetsmarknadsprogram. Vad som behövs är riktiga jobb som generar skatteintäkter och som gör det möjligt för människor att få en egen lön att leva på. Vi vill kraftigt minska omfattningen på verkningslösa arbetsmarknadsprogram till förmån för riktiga enkla jobb.

Under valrörelsen 2014 lovade Socialdemokraterna att investera i välfärden genom bland annat 32 000 traineejobb. Det var kronjuvelen i valkampanjen, det var så Sverige

skulle få EU:s lägsta arbetslöshet. Facit efter tre år i regering är 749 tillsatta traineejobb varav endast 52 personer har fått jobb efter insatsen. Kostnaden för varje jobb är uppgår till 11 miljoner kronor. Regeringen avsätter miljarder som Arbetsförmedlingen inte ens hinner göra av med. De slutliga utgifterna för utgiftsområde 14 år 2016 blev 6,2 miljarder kronor lägre än regeringens aviserade budget. Det hänger mycket ihop med att regeringens utlovade arbetsmarknadsprogram inte fungerar i praktiken. Det finns därmed betydande besparingar att göra på detta område. Därför avvisar vi inte endast regeringens tilltänkta introduktionsjobb utan även extratjänster, 90-dagarsgarantin och regeringens variant av nystartsjobben. Parallellt med införandet av inträdesjobb anser vi därför att det bör finnas förutsättningar att, under den innevarande konjunkturtoppen, använda det föreslagna anslaget för 2013 som referenspunkt. *Detta motsvarar en budgetförstärkning med 6 508 miljoner kronor år 2018.* Dock är det svårt att närmare avgöra hur arbetsmarknaden kommer att se ut 2019 och 2020, bland annat mot bakgrund av risken för konjunkturavmattning. Därför reserverar vi 2 miljarder kronor år 2019 och 2020 utöver denna referensram under anslag 1:3.

Regeringen spenderar på ett oansvarigt sätt skattebetalarnas pengar genom olika arbetsmarknadsåtgärder. Arbetsförmedlingen har redan i dag en omsättning på över 80 miljarder kronor, vilket motsvarar ungefär 8 procent av de samlade utgifterna i statsbudgeten. Organisationskonsulter anlitas för dyra arvoden oftast utan att väga kostnaden mot nyttan (rir 2016:21). Riksrevisionen har vid ett flertal tillfällen poängterat att Arbetsförmedlingen behöver effektiviseras samt att myndigheten inte gör en kritisk avvägning ifall insatsen är värd kostnaden. Arbetsförmedlingen har nästan 15 000 anställda. Av dessa är 8 400 arbetsförmedlare. Undersökningar från Arbetsförmedlingen visar att det endast är fyra procent av de personer som har lämnat arbetsförmedlingen för en osubventionerad anställning som menar att en arbetsförmedlare bidragit till den processen (rut dnr 2017:1322).

Det är inte rimligt att fortsätta öka anslagen till en myndighet vars kostnader är så pass höga och vars resultat är svåra att mäta. Liberalerna anser att Arbetsförmedlingen måste läggas ner i sin nuvarande form. Fokus för en statlig arbetsmarknadsaktör måste skifta. Människor som står långt ifrån arbetsmarknaden som personer med funktionsnedsättning, unga utan gymnasiebetyg och nyanlända måste prioriteras och ska få stöd för att få in en fot på svensk arbetsmarknad. Särskilt utrikesfödda kvinnor måste tidigt få stöd för att komma i jobb. Därför behövs en ny myndighet vars syfte måste vara att bli smalare men mycket skarpare i sitt stöd för dem som behöver det allra mest. *I kombination med avvecklandet av ineffektiva arbetsmarknadsprogram återställer vi*

förvaltningsanslagen för Arbetsförmedlingen till tidigare anslagsnivåer, vilket innebär att de offentliga finanserna stärks med 3 743 miljoner kronor år 2018 på anslag 1:1. Vidare avvisar vi begränsningar i föräldrapenningen vilket stärker anslag 1:1 med 25 miljoner kronor.

Lönestöd är emellertid nödvändiga och effektiva åtgärder för vissa personer. Det handlar till exempel om personer som har varit arbetslösa under en lång tid som blir attraktivare för arbetsgivaren att anställa tack vare lönestöd. Samtidigt finns behov av att förenkla lönestöden genom att ta bort krav på kollektivavtal samt göra om dem i grunden för att bli mer ändamålsenliga. Vi vill slå samman anställningsstöden särskilt anställningsstöd, förstärkt särskilt anställningsstöd, instegsjobb och nystartsjobb till en ny anställningssubvention, Nystartsjobb+. Denna nya anställningssubvention föreslås ha ett lönetak på 18 000 kronor i månaden, vilket är en rimlig ingångslön. Vidare föreslår vi att subventionsgraden höjs i takt med hur länge en person varit arbetslös. Detta förslag berör dock inte stöden till personer med funktionsnedsättning. *För att införa Nystartsjobb+ höjs på detta utgiftsområde anslaget 1:12 med sammantaget 257 miljoner kronor 2018.*

Vi vill också utveckla rut-reformen, som bidragit till att framförallt utrikes födda kvinnor fått jobb med egen lön. Tillsammans med övriga allianspartier vill vi bredda rut-avdraget till fler tjänster och tredubbla taket i rut-avdraget. Samtidigt vill vi se över införandet av ett bredare hem-avdrag för personer över 70 år, där fler eller alla enklare tjänster i hemmet berättigar till skattereduktion. Detta beskrivs utförligare i skatteavsnittet i denna motion.

Olika former av vuxenutbildningar krävs också för att rusta människor att komma ut i jobb. Dessa förslag presenteras närmare under utgiftsområde 16 i denna motion.

Den nya arbetslösheten innebär också att fokus i politiken måste flyttas från arbetslöshetskassan till försörjningsstödet. Varannan person som i dag har försörjningsstöd har det på grund av arbetslöshet. Individer som aldrig fått fotfäste på arbetsmarknaden saknar rätt till a-kassa. Cirka 30 000 unga personer har ekonomiskt bistånd på grund av arbetslöshet. Bidragsberoendet håller dessvärre i sig över tid. Enligt Riksdagens utredningstjänst är varannan person som hade ekonomiskt bistånd 2010 kvar i bidragsberoende fyra år senare. Bland nyanlända är motsvarande andel sex av tio. Det lönar sig alltför dåligt att gå från försörjningsstöd till jobb. För personer som har försörjningsstöd och samtidigt en inkomst från arbete upp till 11 500 kronor före skatt (ofta deltidsarbete) är marginaleffekten 100 procent, det vill säga hela inkomstökningen försvinner när försörjningsstödet trappas ned lika mycket. Det lönar sig inte att arbeta

deltid eller ta ett extrajobb för den med försörjningsstöd. Eftersom vägen in på arbetsmarknaden ofta går via deltidsjobb är det uppenbart att dagens bidragssystem ger helt felaktiga drivkrafter.

Det ska löna sig att arbeta och det gäller även för den med försörjningsstöd. Alliansregeringen införde 2014 en jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet så att en person med försörjningsstöd under två år får behålla 25 procent av en inkomstökning. På så sätt ökar drivkraften att gå från bidrag till arbete. Liberalerna föreslår att jobbstimulansen nu utökas till 40 procent. Det innebär att marginaleffekten sjunker påtagligt till 60 procent och att det därmed lönar sig att ta arbeta deltid och ta ett extrajobb. Detta innebär ökade kostnader på 200 miljoner kronor för försörjningsstöd, vilket behandlas under utgiftsområde 25.

Samhället ska ha höga förväntningar på egenförsörjning och vi vill att motprestation för försörjningsstöd ska bli obligatoriskt i kommunerna. Det kan handla om ett aktivitetskrav på arbetsföra människor med försörjningsstöd, att genomföra praktik, läsa SFI eller att man som arbetssökande ska söka arbete utanför kommungränsen. Det finns redan i dag en möjlighet för kommuner att ställa sådana krav på motprestation för att erhålla försörjningsstöd, men alltför få tillämpar den möjligheten.

Liberalerna vill öka tryggheten i omställning genom en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Som enskilda åtgärder innebär sannolikt en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring och ett högre tak i försäkringen en något dämpad sysselsättning. Därför bör en reformering av arbetslöshetsförsäkringen kombineras med reformer som ökar sysselsättningen. I skarp kontrast till detta föreslår regeringen reformer som trycker tillbaka sysselsättningen. Liberalerna har därför inte kunnat acceptera regeringens höjning av taket i a-kassan. För att stärka arbetslinjen i arbetslöshetsförsäkringen och värna dess roll som omställningsförsäkring föreslår Liberalerna i denna motion att taket i arbetslöshetsförsäkringen under de 100 första dagarna av arbetslösheten uppgår till 760 kronor per dag. Därefter bör taket uppgå till 680 kronor per dag. *Detta beräknas sammantaget, genom effekt på bland annat anslag 1:2 inom detta utgiftsområde, stärka det finansiella sparandet med 1 900 miljoner kronor 2018. Som en konsekvensändring av återinförandet av den bortre tidsgränsen i sjukförsäkringen tillförs anslag 1:2 med 1 800 miljoner kronor. Därtill avvisas fortfarande på samma anslag en förlängd arbetslöshetsförsäkring för deltidsarbetande på 99 miljoner kronor.*

Alltför många personer med funktionsnedsättning saknar jobb att gå till och det finns behov av olika insatser för att stötta individer att hitta sin plats på arbetsmarknaden. De olika anställningsstöden för personer med funktionsnedsättningen

spelar en viktig roll för att individen ska kunna komma i jobb och få vara delaktig i den gemenskap som jobbet kan ge. Vi är positiva till ett höjt tak för lönebidragen men avvisar fler anställningar med lönebidrag, utbyggt Samhall och fler utvecklingsanställningar. *På detta utgiftsområde och för 2018 minskas därmed anslag 1:4 med sammanlagt 1 698 miljoner kronor.*

Liberalerna anser inte att det är rimlig åtgärd att CSN-lån ska gå till körkort. Det är en privat marknad staten inte ska blanda sig i. Liberalerna avsätter hellre ökat studiemedel åt akademiska utbildningar som långsiktigt resulterar i ökade skatteintäkter. *Därför avvisar vi regeringens satsning om 151 miljoner till anslag 1:13 år 2018.*

Vidare avvisar vi ett utökat transfereringssystem som hämmar arbetslinjen. *Följaktligen avvisar vi borttagande av karensdag under anslag 1:2 om 30 miljoner kronor, utökade program under anslag 1:3 om 114 miljoner kronor och utökade uppdrag för arbetsmiljöverket under anslag 2:1 om 18 miljoner kronor år 2018.*

För att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion avvisar vi även regeringens förstärkning av Europeiska socialfonden på 46 miljoner kronor under anslag 1:6. Vidare läggs anslagen till Arbetsmiljöverket, anslag 2:1, på nivån för utfallet 2013. Vi avvisar helt anslaget Arbetslivspolitik 2:5, vilket innebär en budgetförstärkning på 25 miljoner kronor för år 2018.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknigen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:5 och 2:1.*

	Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	- 3803	- 3467	- 3431	Prop. 2007/08:1, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-266	-556	-697	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2013/14:1, RUT Dnr 2017:182, egna beräkningar
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	- 6622	- 6464	- 7747	Prop. 2017/18:1, Prop 2012/13:1, egna beräkningar
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	- 1698	- 2043	- 2263	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17, Prop. 2015/16:1
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014– 2020	-46	0	0	Prop. 2014/15:99
1:7	Institutet för arbetsmarknads- och	0	0	0	

	utbildningspolitisk utvärdering				
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:1 0	Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	0	0	0	
1:1 1	Bidrag till lönegarantiersättning	0	0	0	
1:1 2	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	257	321	196	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1388, egna beräkningar
1:1 3	Lån till körkort	-151	-521	-597	Prop. 2017/18:1
2:1	Arbetsmiljöverket	-177	-191	-205	Prop. 2017/18:1, Prop. 2012/13:1, RUT Dnr 2017:1439
2:2	Arbetsdomstolen	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
2:3	Internationella arbetsorganisationen (ILO)	0	0	0	
2:4	Medlingsinstitutet	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
2:5	Arbetslivspolitik	-25	-5	-5	Prop. 2017/18:1
2:6	Centrum för kunskap om och utvärdering av arbetsmiljö	0	0	0	
	Nya anslag				
1:1 4	Inträdesjobb	554	1108	1663	Egna beräkningar
	Summa	- 1197 7	- 1181 9	- 1309 1	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	- 3743	- 3380	- 3314	Minskat anslag och effektivisering av arbetsmarknadspolitiska åtgärder maa inträdesjobbets införande. Prop. 2007/08:1, egna beräkningar
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-35	-62	-92	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:1	Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	-25	-25	-25	Avvisning av begränsningar i föräldrapenningen. Prop. 2017/18:1
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	1800	1600	1600	Konsekvensändring. Återinförd bortre tidsgräns i sjukförsäkringen. RUT Dnr 2017:182
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	- 1900	- 1900	- 2000	Sänkt tak i arbetslöshetsförsäkringen. RUT Dnr 2016:1246.
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och	-99	-121	-125	Avvisning av förlängd a-kassa för deltidsarbetande. Prop.

	aktivitetsstöd				2016/17:1
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-37	-75	-112	Utvecklingsersättningsminskning pga inträdesjobb. Egna beräkningar
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	-30	-60	-60	Avvisning av borttagande av karensdag i a-kassan. Prop. 2017/18:1
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-6508	-6389	-7703	Effektivisering av arbetsmarknadsprogram. Utfall 2011 prop. 2012/13:1, egna beräkningar
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-54	-39	-36	Avvisning av förstärkt arbetsträning som insats i etableringsprogrammet. Prop. 2017/18:1
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-40	0	0	Avvisning av främjandemedel till Dua. Prop. 2017/18:1
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-20	-35	0	Avvisning av främjandemedel för bla snabbspår. Prop. 2017/18:1
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	-0,4	-1	-8	Avvisning av tak introduktionsjobb och extratjänster 20000kr per månad. Prop. 2017/18:1
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-770	-1110	-1330	Avvisning av anslagshöjning till Samhall AB. Prop. 2017/18:1
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-410	-415	-415	Avvisning av fler anställningar med lönebidrag. Prop. 2015/16:1
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-400	-400	-400	Avvisning av utbyggt Samhall. Prop. 2015/16:1
1:4	Lönebidrag och Samhall m.m.	-118	-118	-118	Avvisning av fler utvecklingsanställningar. Prop. 2016/17
1:5	Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	-46		0	Avvisning av utbyggnad. Prop. 2014/15:99
1:8	Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:9	Bidrag till administration av grundbeloppet	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:1 2	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	346	509	563	Avvisning av sänkt tak nystartsjobb m.m till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
1:1 2	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	222	333	582	Kostnader för ökade volymer i Nystartsjobb. Egna beräkningar

1:1 2	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar		100	100	Införande av Nystartsjobb+. RUT Dnr 2016:1388
1:1 2	Nystartsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar	-311	-621	-1049	Minskade kostnader för befintliga Nystartsjobb. Egna beräkningar
1:1 3	Lån till körkort	-151	-521	-597	Avvisning av CSN lån för körkort. Prop. 2017/18:1
1:1 4	Inträdesjobb	554	1108	1663	Införande av ny anställningsform. Egna beräkningar
2:1	Arbetsmiljöverket	-157	-168	-180	Avvisning av tidigare utbyggnad. Prop. 2012/13:1
2:1	Arbetsmiljöverket	-18	-18	-18	Avvisning av främjandemedel osund konkurrens. Prop. 2017/18:1
2:1	Arbetsmiljöverket	-2	-5	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:2	Arbetsdomstolen	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:4	Medlingsinstitutet	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:5	Arbetslivspolitik	-25	-5	-5	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 15: Studiestöd

Utbildning och högre studier ger möjligheten att lära sig mer om omvärlden och få nya perspektiv. Det ger unga människor en möjlighet att tillsammans lära sig analysera omvärlden och ifrågasätta det som ofta tagits för givet. Högre utbildning för Sverige framåt. Det handlar inte bara om att rusta unga personer för arbetsmarknaden, det handlar även om att öka kunskapen och bildningen i Sverige.

Studiestödssystemet i Sverige är ett av världens mest generösa och ger alla människor goda möjligheter att studera vidare eller återuppta tidigare studier. Studiemedelssystemet har under de senaste åren förstärkts påtagligt, främst genom att Alliansregeringen genomförde höjningar av studiemedelsbeloppet, barntillägget och fribeloppet. Studiestödssystemet är viktigt för att alla ska kunna gå vidare till högre studier och förverkliga sina drömmar.

Som nämns under utgiftsområde 10 anser Liberalerna att unga som på grund av funktionsnedsättning behöver förlängd skolgång bör få ersättning från studiemedelssystemet, inte aktivitetsersättning.

Liberalerna anslår därför 260 miljoner kronor ytterligare för 2018 på anslag 1:1.

De minskade utgifterna för aktivitetsersättningen redovisas under utgiftsområde 10.

Regeringen föreslår en snabb utökning av utbildningsplatserna inom regionalt yrkesvux, yrkeshögskolan, förarutbildningen, folkhögskolan och högskolan. Liberalerna avvisar delvis förslaget, då vi tror att en alltför stor och snabb utbyggnad innebär stora risker för sänkt kvalitet i utbildningsväsendet. En så omfattande allmän utbyggnad där bl.a. utökningen av lärarutbildningen ingår måste föregås av en omfattande kvalitetshöjning på de nuvarande utbildningarna. När det gäller utbyggnaden av yrkeshögskolan noterar vi att regeringen gör en utökning av antalet platser, men vi menar att denna framgångsrika utbildningsform kan utvidgas än mer och föreslår därför en ytterligare utbyggnad. Som ett alternativ till regionalt Komvux vill vi införa en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande, yrkesskola, med yrkeshögskolan som modell. *Liberalerna avvisar regeringens anslagshöjningar för 2018 på anslag 1:2 samtidigt som vi anslår 34 miljoner kronor för 2018 till studiemedel på yrkeshögskolan på anslag 1:2 och 140 miljoner kronor för 2019 till studiemedel för en utbyggd yrkesskola på anslag 1:2. Även anslag 1:3 avsättning för kreditförluster och 1:4 studiemedelsräntor påverkas.*

Regeringen föreslår att studiemedlens totalbelopp ska höjas med cirka 300 kronor per studiemånad genom en höjning av bidragsdelen. Den senaste höjningen av totalbeloppet skedde 2015 med cirka 1 000 kr, då genom en höjning av lånedelen. Liberalerna delar regeringens uppfattning att totalbeloppet bör höjas, men att höjningen från 2018 även den bör ske genom en motsvarande höjning av lånedelen. *Förslaget om en höjning av studiemedlens bidragsdel avvisas till förmån för en motsvarande av höjning av studiemedlens lånedel med cirka 300 kronor. Det innebär en minskning med 546 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:2 och en höjning med 100 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:3.*

Regeringen föreslår en utbyggnad av sommarkurserna. En satsning på fler sommarkurser vid högskolor och universitet skulle få en rad positiva effekter. Antalet sommarkurser är i dag inte lika högt som förut och därför finns det skäl att utöka dessa. Med sommarkurser skulle genomströmningen öka genom att fler studenterna snabbare skulle kunna avsluta sina studier, och de sommarjobb dessa har i dag skulle kunna fyllas av andra arbetslösa ungdomar. *Liberalernas satsning på sommarkurser innebär en höjning på 236 miljoner kronor för 2018 till studiemedel på anslag 1:2, en höjning på 30 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:3 och en höjning på 10 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:4.*

Som redovisas närmare under utgiftsområde 16 föreslår Liberalerna en kvalitetssatsning på hum/sam-utbildningar. För att finansiera denna satsning justeras antalet platser på vissa högskolor, vilket får konsekvenser för anslagen för studiestöd. *Anslag 1:2 Studiemedel minskas därför med 170 miljoner kronor år 2018. Även anslag 1:3 och 1:4 påverkas.*

Liberalerna föreslår att studielån som tas från och med den 1 januari 2018 ska inte kunna skrivas av vid 68 års ålder. Inga andra lån skrivs av vid en viss ålder, och vi anser därför att det är rimligt att åldersavskrivning inte omfattar nya lån. *Förslaget om ett avskaffande av åldersavskrivning bedöms leda till att utgifterna på anslag 1:3 minskar med 400 miljoner kronor år 2018.*

Riksdagen har på regeringens förslag fattat beslut om ett studiestartsstöd. Studiestödet är ämnat för arbetslösa som är minst 25 år och som har en kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet administreras av CSN, men är inte ett traditionellt studiemedel. Alla i Sverige ska ha möjlighet att kunna slutföra grundskolan. Gymnasieskolan är en frivillig skolform och det finns skäl och misstänka att avhoppen kan öka om man skapar ekonomiska incitament att hoppa av för att senare slutföra sina gymnasiestudier med bättre ekonomiska villkor. Dessutom kan det vara problematiskt att elever i samma komvuxklass har olika ersättningar. Studiestartsstödet har inte heller hittills blivit särskilt omfattande. *Vi avvisar förslaget, vilket på anslag 1:7 innebär en kostnadsbesparing på 909 miljoner kronor för år 2018.*

Regeringen föreslår införandet av ett körkortslån som ska administreras av CSN. Förslaget innebär att lånet ska användas för att bekosta körkortsutbildning. *Vi avvisar förslaget, vilket på anslag 1:8 innebär en kostnadsbesparing på 32 miljoner kronor för år 2018.*

Det behövs en ökad tillgång på speciallärare och specialpedagoger i skolan. Som ett sätt att stärka läraryrkets status och minska lärarbristen föreslår Liberalerna att en premie ska införas för den som fullgör speciallärar- eller specialpedagogexamen liksom ämneslärarexamen inom matematik, biologi, kemi, fysik eller teknik. *För denna premie anslår Liberalerna 223 miljoner kronor årligen från år 2018 på det nya anslaget 1:10.*

Liberalerna har länge drivit frågan om tydliga regler för studiemedel för utlandsstudier, då det uppdragats kvalitetsbrister i vissa utbildningar. Regeringen har låtit CSN se över bestämmelserna och utreda hur de ska tillämpas för att säkerställa att studiemedel endast utbetalas för utbildningar utomlands som håller tillräcklig kvalitet. Regeringen har ännu inte presenterat något förslag till åtgärder med anledning av CSN:s

uppdrag. Vi avser att återkomma med ett ställningstagande när regeringen har presenterat sina åtgärder.

Därutöver har regeringen beslutat att ge Centrala studiestödsnämnden i uppdrag att genomföra en kartläggning och analys för att öka kunskapen om orsakerna till uteblivna inbetalningar samt föreslå konkreta åtgärder för att vända utvecklingen. Vi delar regeringens ambition att återbetalningen av skulder ska öka och vi avser att även här återkomma med ett ställningstagande i frågan när regeringen har presenterat åtgärdsförslag med anledning av CSN:s kartläggning och analys.

Liberalernas bedömning är att studiemedelssystemet i många delar är väl avpassat. Ytterligare reformer kan dock på sikt bli aktuella. Liberalerna vill bland annat fortsätta arbetet för bättre matchning och kompetensutveckling på den svenska arbetsmarknaden. I det perspektivet bör det vara aktuellt att pröva om individuella kompetenskonton kan byggas upp för att användas vid vidareutbildning och omskolning. För att fortsätta stimulera framväxten av ett allt längre arbetsliv bör det även fortsatt vara aktuellt att se över åldersgränserna i studiemedelssystemet. Liberalerna vill även öka genomströmningen i högskolan genom att öka drivkrafterna för studenterna, till exempel inom ramen för studiestödsområdet, att klara sin examen på utsatt tid.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknings för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:8.*

	Utgiftsområde 15 Studiestöd	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Studiehjälp	260	250	260	RUT Dnr 2017:1075
1:2	Studiemedel	-2716	-3314	-2295	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2015/16:1, Prop. 2014/15:99, RUT Dnr 2017:1077, egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	-484	-486	-581	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, 2015:16/1, Prop. 2014/15:99, RUT Dnr 2017:1423, RUT Dnr 2017:178, RUT Dnr 2017:1077, egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-35	-34	-29	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2015/16:1
1:5	Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	0	0	0	

1:6	Bidrag till vissa studiesociala ändamål	0	0	0	
1:7	Studiestartsstöd	-909	-930	-960	Prop. 2016/17:1
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-35	-42	-41	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
1:9	Överklagandenämnden för studiestöd	0	0	0	
	Nya anslag				
1:10	Examenspremie	0	223	223	RUT Dnr 2016:1239
	Summa	-3919	-4334	-3423	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Studiehjälp	260	250	260	Genomförande i del av SOU 2013:52. RUT Dnr 2017:1075
1:2	Studiemedel	236	242	251	Konsekvensändring Utökat antal sommarstudieplatser. Egna beräkningar
1:2	Studiemedel	34	70	72	Konsekvensändring Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. Egna beräkningar
1:2	Studiemedel	0	140	361	Konsekvensändring Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:2	Studiemedel	-804,08	-919,063	-1034	Konsekvensändring Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m.m. Prop. 2016/17:1
1:2	Studiemedel	-676	-689	-703	Avvisning av utbyggnad yrkesvux. Prop. 2017/18:1
1:2	Studiemedel	-546	-1092	-109	Avvisning av höjd bidragsdel studiemedel. Prop. 2017/18:1
1:2	Studiemedel	-246	-255	-260	Avvisning av utbyggnad folkhögskolan. Prop. 2017/18:1
1:2	Studiemedel	-170	-171	-171	Konsekvensändring Kvalitetsåtgärder inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2017:1077
1:2	Studiemedel	-156	-192	-229	Avvisning av utbyggnad högskolan. Prop. 2017/18:1
1:2	Studiemedel	-119	-119	-119	Avvisning av ökad bidragsnivå i vissa lärarutbildningar. Prop. 2014/15:99
1:2	Studiemedel	-73	-73	-73	Konsekvensändring Återställande av antalet platser i folkhögskolans allmänna kurs. Prop. 2015/16:1
1:2	Studiemedel	-50	-51	-52	Avvisning av utbyggnad förutbildningen. Prop. 2017/18:1
1:2	Studiemedel	-49	-99	-99	Avvisning av högre bidrag introduktionsprogram. Prop. 2017/18:1
1:2	Studiemedel	-43	-43	-43	Konsekvensändring Avvisning av utbyggnad av antalet platser i folkhögskolan. Prop. 2015:16/1

1:2	Studiemedel	-39	-63	-87	Konsekvensändring Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
1:2	Studiemedel	-14	0	0	Avvisning av studiemedel kompletterande utbildning. Prop. 2017/18:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	100	100	100	Utökning av det maximala studielånet med 300kr/mån. RUT Dnr 2017:1423
1:3	Avsättning för kreditförluster	30	30	32	Konsekvensändring Utökad antal sommarstudieplatser. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	4	9	9	Konsekvensändring Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	0	17	46	Konsekvensändring Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:3	Avsättning för kreditförluster	-400	-400	-500	Slopad åldersavskrivning inom studiemedelssystemet. RUT Dnr 2017:178
1:3	Avsättning för kreditförluster	-101	-116	-132	Konsekvensändring Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m.m. Prop. 2016/17:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-42	-43	-44	Avvisning av utbyggnad yrkesvux. Prop. 2017/18:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-21	-21	-22	Konsekvensändring Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2017:1077
1:3	Avsättning för kreditförluster	-15	-19	-23	Avvisning av utbyggnad högskolan. Prop. 2017/18:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-15	-16	-16	Avvisning av utbyggnad folkhögskolan. Prop. 2017/18:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-9	-9	-9	Konsekvensändring Återställande av antalet platser i folkhögskolans allmänna kurs. Prop. 2015/16:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-5	-8	-12	Konsekvensändring Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-5	-5	-5	Konsekvensändring Avvisning av utbyggnad av antalet platser i folkhögskolan. Prop. 2015:16/1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-3	-3	-3	Avvisning av utbyggnad förutbildningen. Prop. 2017/18:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-1	-1	-1	Avvisning av högre bidrag introduktionsprogram. Prop. 2017/18:1
1:3	Avsättning för kreditförluster	-1	-1	-1	Avvisning av ökad bidragsnivå i vissa lärarutbildningar. Prop. 2014/15:99

1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	10	10	11	Konsekvensändring Utökad antal sommarstudieplatser. Egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	1	3	3	Konsekvensändring Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. Egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	0	6	15	Konsekvensändring Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	0	0	2	Avvisning av utbyggnad yrkesvux. Prop. 2017/18:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	0	0	1	Avvisning av utbyggnad högskolan. Prop. 2017/18:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	0	0	1	Avvisning av utbyggnad folkhögskolan. Prop. 2017/18:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-33	-39	-46	Konsekvensändring Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m.m. Prop. 2016/17:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-7	-7	-7	Konsekvensändring Kvalitetsåtgärder inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-3	-3	-3	Konsekvensändring Återställande av antalet platser i folkhögskolans allmänna kurs. Prop. 2015/16:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-2	-3	-4	Konsekvensändring Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarytelse. Prop. 2016/17:1
1:4	Statens utgifter för studiemedelsräntor	-2	-2	-2	Konsekvensändring Avvisning av utbyggnad av antalet platser i folkhögskolan. Prop. 2015:16/1
1:7	Studiestartsstöd	-909	-930	-960	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-32	-36	-32	Avvisning av lån för körkort. Prop. 2017/18:1
1:8	Centrala studiestödsnämnden	-3	-6	-9	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:10	Examenspremie	0	223	223	Examenspremie för lärarstudier. RUT Dnr 2016:1239

Utgiftsområde 16: Utbildning och universitetsforskning

Kunskap och bildning är den viktigaste faktorn för att stärka den enskilda människans möjlighet att leva i frihet. Utbildning ger alla möjlighet att, utifrån sina egna förutsättningar, förbättra sin livssituation. Kunskap bryter barriärer, minskar klyftor,

öppnar nya vägar och stärker den enskildes förmåga att orientera sig och fatta egna självständiga beslut. Utbildningssystemet ska ställa höga krav och ha höga förväntningar på alla elever för att kunna få en likvärdig skola där alla elever har samma möjlighet till utbildning.

Kunskap är och förblir skolans huvuduppgift. Tidigare präglades svensk skola av en rädsla för att mäta elevers kunskaper med sjunkande resultat som följd. Liberalerna har lett en total omläggning av svensk skola med en ny läroplan, nationella prov, skriftliga omdömen, betyg från årskurs 6 och ny betygsskala med fler steg. I de senaste mätningarna från TIMSS 2015 och PISA 2015 visar det sig att de liberala skolreformerna i Alliansregeringen har gett resultat: elevernas kunskaper har vänt uppåt efter flera decennier av sjunkande resultat. Vi ser dock nu med oro hur regeringen bryter mot den nya inslagna kunskapslinjen i svensk skolpolitik och att fokus flyttas från kunskap och studiero i klassrummen.

Liberalerna anser att fortsatta skolreformer är nödvändiga. Baskunskaper ska kartläggas redan i årskurs 1 så att alla elever går ut grundskolan med de kunskaper de behöver för att klara fortsatta studier. Fler special-lärare och specialpedagoger behövs och det specialpedagogiska arbetet måste utvecklas. Undervisningen för nyanlända elever reformerades under alliansregeringen, exempelvis genom mer undervisningstid i svenska, men här krävs fler insatser för att nyanlända ska nå kunskapsmålen. Genom en överenskommelse med regeringen pågår ett försök med betyg från årskurs 4 i fler skolor runt om i landet.

Elever med svårigheter måste upptäckas tidigare för att eleven ska få hjälp i tid. Kunskaper i läsning, skrivning och räkning ska följas upp redan i årskurs 1. Alla elever som går ut grundskolan ska ha de kunskaper med sig som de behöver för att klara fortsatta studier, med fokus på att kunna läsa, skriva och räkna. Svensk grundskola sätter in särskilt stöd relativt sent. För att höja kunskapsresultaten är det centralt att detta ändras och att elever som riskerar halka efter får stöd så tidigt som möjligt. Regeringen har föreslagit införandet av en läsa-skriva-räkna-garanti. Liberalerna menar att en sådan redan finns i 2011 års skollag som initierades av Alliansregeringen. Dessutom innebär regeringens förslag en alltför stor ökad byråkrati för lärarna. Liberalerna avvisar anslagen i denna del till förmån för egna satsningar. *Vi avvisar därför regeringens förslag på 25 miljoner kronor för 2018 för en läsa-räkna-skriva-garanti på anslag 1:5 till förmån för en egen och lika stor satsning under samma anslag på ett centralt stöd för tidig uppföljning av kunskapsresultat.*

I regeringens budgetförslag ingår under anslag 1:5 vissa medel för specialpedagogisk kompetens generellt hos lärare. Vår bedömning är att pengarna gör bättre nytta om de används mer fokuserat, och vi avvisar därför delar av detta anslag. *Detta innebär en budgetförstärkning för 2018 på anslag 1:5 med 468 miljoner kronor. Liberalerna anslår i stället 200 miljoner kronor på anslag 1:10 från år 2018 för riktade utbildningsinsatser för förskollärare och lärare där prioritering ska ske till utbildning i specialpedagogik. Utöver detta anslår vi 50 miljoner kronor för riktade insatser för specialpedagogik för 2018 på anslag 1:5.*

Regeringen har föreslagit ett stort antal anslag, i huvudsak projektbidrag, inom förskola, grundskola och gymnasiet. Liberalerna avvisar delvis anslagen till förmån för egna satsningar, men vi ställer oss bakom anslagen bl.a. som är en del i överenskommelsen i friskoleuppgörelsen, t.ex. när det gäller anslagen för Skolverkets arbete med ägarprovning och ekonomisk redovisning samt förlängningen och förstärkningen av läslyftet. Vi avvisar anslagsökningarna för ett särskilt statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling till förmån för en egen satsning på utanförskapsområden. *Liberalerna avvisar regeringens anslagsökningar för 2018 under anslag 1:1 på sammanlagt 91 miljoner kronor, anslag 1:5 på 1 685 miljoner kronor och anslag 1:21 på sammantaget 1 000 miljoner kronor.*

Regeringen har minskat anslagen till bland annat Teknicsprånget och Jobbsprånget som riktar sig till asylsökande och nyanlända akademiker i huvudsak ingenjörer, naturvetare, ekonomer. *Liberalerna vill öka stödet och anslår 3 miljoner kronor mer än regeringen för 2018 på anslag 1:5.*

Regeringen föreslår en digitalisering av de nationella proven, men bör höja ambitionen när det gäller tidplanen. Liberalerna vill redan nu påbörja en digitalisering av de nationella proven och gå mot digitala centralt externt rättade prov. Svenska elever har god datorvana och därför borde det vara enkelt att snabbt digitalisera de nationella proven med gott resultat och därmed lätt kunna jämföra provresultaten med faktiska betyg. Det räcker dock inte eftersom det inte förekommer nationella prov i alla ämnen om man vill ha ett heltäckande system för att garantera eleverna en likvärdig betygssättning. De återkommande internationella kunskapsproven PISA och timss görs helt digitalt i Sverige. Att låta Skolverket genomföra egna årliga datoriserade PISA-mätningar i alla teoretiska ämnen som inte har nationella prov med ett begränsat urval av elever på våren i årskurs nio skulle koppla betygssättningen till kunskapsnivån. Det skulle vara ett effektivt sätt att minska betygsinflationen och få likvärdiga betyg. De ökade utgifterna redovisas under utgiftsområde 25.

Förskolan ska erbjuda barn en trygg omsorg, och är också viktig för att stimulera barns utveckling och lärande. Vi vill förstärka Skolinspektionens tillsyn över förskolan, med fokus på kvalitet och måluppfyllelse. Den nuvarande tillsynen ska kompletteras med regelmässiga stickprov genom besök på ett antal förskolor i varje kommun.

Liberalerna anslår 10 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:2 för regelmässiga stickprov.

I ett internationellt perspektiv sker skolstarten i Sverige sent. I majoriteten av de europeiska länderna är skolan tioårig och börjar vid sex års ålder eller tidigare. Mot denna bakgrund vill Liberalerna att skolstarten ska ske vid sex års ålder även i Sverige. Därmed förlängs skolplikten till tio år och dagens förskoleklass blir den första av tio årskurser, vilket ger fler elever förutsättningar att nå målen för grundskolan. De kunskapskrav som finns för lågstadiet i dag ska finnas kvar, men det nya lågstadiet blir fyraårigt. Skolverket bör ges i uppdrag att förbereda införandet av en tioårig grundskola. Vi avvisar regeringens förslag om att förskoleklassen görs obligatorisk och att den fortsätter som en egen skolform. *Liberalerna anslår 68 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:10 för fortbildningsinsatser för de förskollärare som i dag arbetar inom förskoleklass så att de kan bli lågstadielärare och ett anslag för tillfälligt ökade kostnader i samband införandet av en 10-årig grundskola på 50 miljoner för 2018 på anslag 1:10. Ökade utgifter för huvudmännen för införandet av en tioårig grundskola för 2019 redovisas under utgiftsområde 25.*

Det är i skolan som flickor och pojkar, oavsett bakgrund, ska ges lika möjligheter och livschanser. Det finns en tydlig genusedimension på de fallande kunskapsresultaten i skolan sedan 1990-talet. Pojkarna släpar efter, och särskilt märks detta för lågpresterande pojkar. Försämringen för pojkarna har varit särskilt tydlig i läsförståelse. Flickorna klarar sig mycket bättre än pojkarna och har högre snittbetyg i alla ämnen utom idrott. Eftersom pojkarna i högre utsträckning än flickorna behöver en tydlig klassrumsstruktur är det också de som drabbas mest av bristande studiero i klassrummet, en skola som inte har varit kunskapsfokuserad och där eleverna själva tvingats ta ett stort eget ansvar för studierna. Liberalernas omläggning av skolpolitiken i alliansregeringen med tydlig kunskapsfokus, tidigare prov och betyg och ökade befogenheter för lärarna i klassrummet har skapat en inläringsmiljö som bättre gynnar pojkarna. Att de liberala skolreformerna har varit framgångsrika visar resultatet i det senaste PISA-testet 2015 där särskilt pojkarnas resultat förbättrades så att skillnaden mellan pojkar och flickor minskade markant, inte minst i läsförståelse. Sns har i en nyligen publicerad studie visat att skillnaderna mellan pojkar och flickor kan minska om

skolorna håller hög kvalitet. Det är därför viktigt att fortsätta med den skolpolitik som inleddes i alliansregeringen under Liberalernas ledning med höga förväntningar på eleverna, trygghet i klassrummet och skickliga lärare som ges goda förutsättningar att undervisa.

Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan, och därför vill Liberalerna att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska. Att snabbt lära sig svenska är grunden för att klara skolan och komma in i samhället. Vi vill att alla nyanlända ska få extra undervisning i svenska och att alla nyanlända elever ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till deras förkunskaper. Elevens kunskapsnivå ska kartläggas inom ett par månader för att snabbt kunna delta i ordinarie undervisning i så många ämnen som möjligt.

De nyanlända som kommer till Sverige i förskole- och lågstadieåldern klarar sig ofta förhållandevis bra och bör ha goda förutsättningar att uppnå grundskolans kunskapsmål. För de nyanlända som kommer till Sverige som tonåring är förutsättningarna betydligt sämre. De får en alltför kort tid i skolan och hinner därmed kanske inte nå kunskapsmålen i grundskolan. Många av dem har en besvärlig skolgång bakom sig i hemlandet eller i flyktingläger. Några har aldrig gått i skolan och är analfabeter.

För elever i grundskolan upphör skolplikten vid vårterminens slut det nionde året efter skolstarten, vilket vanligtvis sker när eleven fyllt 16 år eller tidigare om de uppnått kunskapsmålen. För att ge nyanlända elever samma chans att nå kunskapsmålen är det rimligt att förlänga skolplikten för dessa eftersom tiden är en så betydelsefull inlärningsfaktor.

För nyanlända elever i tonåren blir den totala skolgången ofta för kort för att hinna uppnå målen i grundskolans alla sjutton ämnen. Rektorer ska därför ges långtgående befogenheter att för dessa elever prioritera om i timplanen så att målen i första hand nås i de viktigaste basämnena. De nyanlända elever som kommer till Sverige i sen ålder och precis startat sina studier i svenska i grundskolan riskerar att få svårt att upprätthålla sina svenskkunskaper under ett långt sommarlov utan kontakt med skolan och kamrater i skolan. Det kan därför finnas skäl att utreda vad en halvering av sommarlovet för nyanlända elever skulle innebära för att ge dem tid att fortsätta sin undervisning i svenska under sommaren. De ökade utgifterna för den förlängda skolplikten och det förkortade sommarlovet för nyanlända redovisas under utgiftsområde 25.

Nyanlända ska ha rätt till modersmålsstöd, studiehandledning och modersmålsundervisning. Genom den anpassade studieplanen ökas antalet lektioner i svenska samtidigt som studiehandledning ska ges i övriga ämnen. Ett snabbspår för att

rekrytera fler studiehandledare bör införas. Ett särskilt preparandår inrättas för nyanlända elever som siktar på att snabbt börja på gymnasiets teoretiska program. Elever som bedöms klara gymnasieprogram på engelska ska kunna läsa detta och samtidigt läsa in svenska på grundskolenivå. *För statsbidrag till införandet av snabbspår för studiehandledare och det särskilda preparandåret anslår Liberalerna 250 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:1.*

Kvalitet och valfrihet ska värnas. Därför försvarar Liberalerna det fria skolvalet. En förutsättning för friskolornas etablering är att de uppfyller kvalitetskrav och präglas av långsiktigt ägande. Skolvalet minskar segregationen som i huvudsak beror på boendesegregationen. I stället för att begränsa valet av skola vill vi att alla ska välja skola. Liberalerna vill införa ett aktivt val av skola där kommunerna får ansvar för att förbättra informationen till föräldrar och elever så att det blir självklart för alla att göra ett aktivt skolval. Regeringens förslag om att förbjuda de s.k. vinsterna i välfärden skulle innebära en mycket omfattande begränsning av rätten att välja skola då flera av dagens friskolor som drivs i bolagsform i många fall inte skulle kunna fortsätta att bedriva sin verksamhet. För Liberalerna är det inte driftsformen utan kvaliteten på undervisningen som ska vara avgörande för elevernas och föräldrarnas skolval.

För att ytterligare förbättra möjligheten till ett aktivt skolval vill vi också att Skolverket ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett gemensamt kösystem för alla skolor i kommunen, kommunala såväl som fristående. I dag är systemet svårt att överblicka och för många föräldrar skulle det innebära att valet av skola skulle underlättas så att man inte behöver ställa sig i flera olika köer.

Det är viktigt att huvudmännen för friskolor, inte bara i formell mening utan även i den dagliga verksamheten, lever upp till de krav som ställs på dem. Inte minst gäller det konfessionella skolor där vi ser att det finns ett visst ökat intresse att etablera sig. Skolinspektionen bör ges ett särskilt uppdrag att granska friskolor som drivs av ideella föreningar och trossamfund för att tydligare kunna avgöra vilka skolor som inte uppfyller de demokratiska grundvärderingar som det i dag ställs krav på för att bedriva friskolor.

Skolan har stora brister vad gäller studiero i klassrummen och dessa problem måste lyftas högre upp på den politiska agendan. Vuxna i skolan ska ha befogenheter och kunna ta ansvar för att skapa ordning, studiero och trygghet. Staten och huvudmannen måste ge verktyg och stöd åt de skolledare, lärare och övrig personal vars vardag är att hantera ett stökigt klassrum, något som inte minst drabbar eleverna, och ge dem möjlighet att arbeta förebyggande för en trygg miljö. Därför vill Liberalerna införa ett

stöd till utsatta skolor som kan sökas av huvudmännen hos Skolverket för att långsiktigt verka för ökad studiero. Skolorna ska själva utforma förslag till satsningar, till exempel på nya arbetsmetoder, fler vuxna i skolan, ökat föräldraansvar eller samarbete med organisationer som kan arbeta förebyggande.

2014 föreslog alliansregeringen införandet av ett skriftligt ordningsomdöme för högstadiet och gymnasiet. Regeringsskiftet samma år innebar att frågan avfördes från den politiska dagordningen av den nuvarande regeringen. Som ett led i att öka studieron i skolan vill Liberalerna att Skolverket ska ges i uppdrag att förbereda införandet av ett skriftligt ordningsomdöme. Ordningsomdömet ska inte finnas med i slutbetyget utan ska ges terminsvis i ett separat dokument och vara frivilligt för skolorna. *För det förebyggande arbetet för ökad studiero och förberedelse för införandet av ett skriftligt ordningsomdöme anslår Liberalerna 150 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:5.*

Liberalerna drev i regeringsställning igenom förändringar så att staten har tagit ett allt större ansvar för skolan. Det handlar om skärpta krav på behöriga lärare, om tydligare kunskapsmål, mer statlig inspektion av skolorna och miljardsatsningar på både högre lärarlöner och fortbildning. Kommunaliseringen av skolan, som genomfördes för 25 år sedan, innebar att kommunerna tog över arbetsgivaransvaret för lärarna och ansvaret för undervisningen. Den har bidragit till minskad likvärdighet och försämrade studieresultat. Det är uppenbart att inte alla landets kommuner har den kompetens och handlingskraft som skolan behöver. Var för sig kan de inte lyfta resultaten. Kommunaliseringen har också på flera sätt försämrat lärarnas arbetsituation. Kommunerna är till exempel ansvariga för att lärarlönerna inte har prioriterats. Sammantaget har kommunaliseringen kraftigt försämrat läraryrkets status.

För att ge alla elever en bra skolgång bör staten ta tillbaka ansvaret för det offentliga skolväsendet. Staten ska vara arbetsgivare för lärarna och ansvara för att eleverna får så mycket kunskaper som möjligt med sig från skolan. Omfattande strukturreformer av detta slag måste föregås av gedigen analys, gediget utredningsarbete och ett genomtänkt genomförande. Därför föreslår Liberalerna att det under 2018 bör tillsättas en utredning som tar fram förslag på formerna för ett modernt statligt huvudmannaskap för skolan där kvalitet och likvärdighet säkras genom statlig finansiering, nationella mål, utvärderingar och tillsyn. Tillsättandet av en sådan utredning har ingen effekt på de offentliga finanserna under 2018.

Liberalerna motsätter sig att statsanslag används för kommunala uppgifter, som att rusta upp skolgårdar och skollokaler, i stället för att prioritera skolans kunskapsuppdrag. *Vi avvecklar därför anslag 1:15 om statsbidrag till upprustning av skollokaler och*

utemiljöer, vilket med hänsyn till att vissa bidragsbeslut redan har beviljats innebär en budgetförstärkning för år 2018 på 200 miljoner kronor.

Regeringen har aviserat att de avser att följa riksdagens beslut om att öka undervisningstiden för idrott och hälsa med 100 timmar per läsår och matematik i högstadiet med cirka 105 timmar per läsår med början hösten 2019. Det är förslag som Liberalerna länge har fört fram och vi menar att utökningen av matematik bör ske redan hösten 2018. Trots utökningen av undervisningstiden för de båda ämnena är det totala antalet undervisningstimmar i den svenska skolan lägre än i jämförbara länder i både EU och OECD. Liberalerna anser att den totala undervisningen utökas ytterligare genom att timplanen utökas med cirka 100 timmar per läsår för att närma sig ett EU-snitt. De ökade utgifterna för ökad undervisningstid i matematik och ytterligare fler undervisningstimmar i grundskolan redovisas under utgiftsområde 25.

Skickliga lärare är den avgörande faktorn för att höja resultaten i skolan. Läraryrkets status har dessvärre sjunkit under lång tid, bland annat för att arbetsgivarna, i huvudsak de kommunala huvudmännen, inte värdesatt de utbildade lärarnas kompetens. Vi vill ha högre lön åt skickliga lärare och en reformerad lärarutbildning som ska göra läraryrket attraktivt. Genom karriärtjänster premieras kompetenta och särskilt skickliga lärare vilket höjer yrkets status. Förstelärare och lektorer får löneökningar utan att ägna mindre tid åt undervisningen. Lärarlegitimation och skärpta behörighetsregler har införts och lärarutbildningen har gjorts om och fått tydliga inriktningar anpassade till dagens skolorganisation.

Lärlönelyftet är regeringens initiativ för att fortsätta alliansregeringens ambitioner att kraftigt höja lärarnas löner. Liberalerna ifrågasätter inte ambitionen i satsningen, men kan konstatera att alla lärare inte omfattas, till exempel lärare inom Komvux och vissa friskolor. Oklarhet råder också om regeringen kan garantera att det är permanenta lönehöjningar. Även detta bidrag kommer enligt regeringen att på sikt hamna i de allmänna bidragen till kommunerna. Liberalerna vill koppla lärlönelyftet till lärare med erhållen legitimation inom alla skolformer och ge rektorerna ett större inflytande över den lokala lönesättningen.

För att göra läraryrket mer attraktivt och möjligheter att utvecklas i yrket införde alliansregeringen ett särskilt statsbidrag som ger en löneökning på 5 000 kronor per månad till särskilt skickliga lärare med en karriärtjänst som förstelärare. Den nuvarande regeringen har sänkt ambitionen och valt att inte fortsätta att bygga ut karriärtjänstreformen i den takt som alliansregeringen planerade. Liberalerna vill nu höja ambitionsnivån och gå tillbaka till den tidigare utbyggnadstakten, och vi vill

därutöver göra en särskild satsning på särskilda karriärtjänster i utanförskapsområdena med ett särskilt lönepåslag på 10 000 kronor per månad. Det innebär att nästan 2 000 lärare har möjlighet att få detta extra lönepåslag för 2018.

För elever i skolor i utanförskapsområden – områden där arbetslösheten är hög och utbildningsnivån låg – är utmaningarna extra stora. De elever som har de sämsta förutsättningarna ska ha mer ekonomiska resurser, men också möta de skickligaste lärarna och rektorerna. För att uppmuntra lärare och rektorer att söka sig till tjänster i skolor i utanförskapsområden ska dessa ges bättre löne- och arbetsvillkor.

I regeringens budget hänvisas till OECD:s talis-studie från 2013 som visar att det i Sverige är jämförelsevis få erfarna och skickliga lärare som arbetar på skolor med en stor andel elever från ett utanförskapsområde. I samma budget hänvisas till Skolverkets egen statistik i siris som visar att andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen är lägre i skolor i utanförskapsområden. SNS har i rapporten ”Könsskillnader i utbildning” nyligen också visat att det endast i skolor där undervisningen håller mycket hög kvalitet som kunskapsresultaten kan höjas. Det gäller inte minst pojkarnas resultat som i de skolorna lyfte så mycket att det blev en markant förbättring och skillnaden mellan könen minskade rejält. Det visar att det måste vidtas riktade åtgärder för att lyfta skolorna med de största utmaningarna. De skickliga lärarna ska ledas av de skickligaste rektorerna. För att detta ska vara möjligt måste rektorerna kunna rekrytera sitt eget lärarlag. *Liberalerna anslår utöver regeringens förslag 170 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:19 för en utbyggnad av karriärtjänster, 298 miljoner kronor för 2018 till karriärtjänster i utanförskapsområden på anslag 1:19 samt 300 miljoner till en extra satsning på rektorer och lärare i utanförskapsområden för 2018, 600 miljoner kronor för 2019 och 1 000 miljoner kronor för 2020 på anslag 1:19.*

Det behövs en bred satsning på att få fler att vilja bli lärare. Som ett led däri bör ämneslärarutbildningen av högstadie- och gymnasielärare slås ihop. Den nuvarande uppdelningen av ämneslärarexamen i två inriktningar mot grundskolans årskurs 7–9 och gymnasieskolan bör avskaffas. Det är i dag för få studenter som enbart vill bli högstadielärare. Detta beror till stor del på att man som lärarstudent mot gymnasieskolan automatiskt får behörighet att undervisa även på högstadiet. Söktrycket till den utbildning som enbart ger högstadiebehörighet har varit så lågt att de flesta lärosäten valt att lägga ner utbildningen.

Liberalerna vill ställa krav på ämnesbehörighet för att sätta betyg. Numera krävs erhållen lärarlegitimation för att kunna sätta betyg. Det är dock fortfarande möjligt för

en mattelärare att sätta betyg i musik. Nästa steg i legitimationsreformen måste vara att kräva behörighet i rätt ämne för att sätta betyg.

Masterexamen ska vara ett krav för att bli ämneslärare. För att legitimeras som ämneslärare ska det krävas avlagd masterexamen. Detta i syfte att öka kvaliteten och attraktionskraften i yrket.

Däremot krävs en omdisponering av innehållet i lärarutbildningen till förmån för mer ämneskunskaper och ämnesmetodik. Liberalerna vill dessutom höja antagningskraven till lärarutbildningen. I lärarutbildningen fanns tidigare starka inslag av ämnesmetodik, vilket är förmågan att konkret lägga upp och genomföra en lektion i ett visst ämne. Genom de S-märkta reformerna av lärarutbildningen 1985 och 2001 har metodiken minimerats och ersatts av mer abstrakt pedagogik och didaktik. På modet är att eleven själv mer aktivt ska söka kunskap och läraren vara mer passiv. Det fungerar för motiverade och mogna elever, medan andra blir förlorare. Ökad kunskapsfokus i skolan förutsätter ämneskunniga lärare som är skickliga i ämnets metodik, mer katederundervisning och mindre av att överlåta ansvar på eleverna själva.

En omfattande fortbildning av svensk lärarkår är nödvändig. Det är märkligt att en så stor och viktig yrkeskår, med en så kunskapsorienterad yrkesuppgift, har så lite fortutbildning, i synnerhet som många lärare arbetar i yrket hela sitt yrkesliv. Liberalerna föreslår att ett års fortbildning i ämneskunskaper på universitet ska vara ett krav för huvudmännen att erbjuda för alla lärare inom grundskolan och gymnasiet. Utbildningen ska avse legitimerade lärare som har minst tio års tjänstgöring som lärare bakom sig. Under denna utbildning erhålls 80 procent av ordinarie lön, vilket motsvarar det som förr kallades ”tjänstledighet med B-avdrag”.

Utbildningen ska avse fördjupning i de ämnen eller ämnesmetodik som läraren redan är behörig i eller studier för att bli behörig i ytterligare ämne. Studierna kan bedrivas på heltid eller deltid, ett år i sträck eller uppdelat under flera perioder. Kostnaderna ska bäras av staten, och omfattar två miljarder kronor per år. Reformen och kostnaderna är permanenta. Det är den största satsningen i historien på vidareutbildning av lärare. *Liberalerna anslår 2 miljarder kronor för 2018 på anslag 1:10 för att bekosta ersättningen till lärarna under fortbildningstiden.*

Liberalerna har föreslagit flera åtgärder för att motverka bristen på lärare. Höjda löner, fler karriärvägar, förändringar av lärarutbildningen och förbättrade arbetsvillkor är några av de förslag som har presenterats. Det behövs också fler vägar in i läraryrket. Liberalerna föreslår en ny form av verksamhetsförlagd utbildning där lärarstudenterna arbetar som lärarassistenter i en mer strukturerad form under ledning av handledare som

blir en ny form av karriärtjänster för lärare. *För införandet av en ny struktur av den verksamhetsförlagda utbildningen som lärarassistenter anslår Liberalerna 100 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:19.*

För att göra det möjligt för lärare att arbeta kvar eller lockas tillbaka till läraryrket efter pensionsåldern ska den höjning av arbetsgivaravgiften för anställda över 65 år som regeringen införde 2015 justeras så att de kan anställas till en lägre kostnad.

Gymnasieskolan bör förändras från dagens kursutformade skola till en mer samlad ämnesutformad skolform. Vi föreslår även att ett nationellt gymnasieprov införs. Gymnasieprovet ska vara ett examensprov och ska kunna ersätta nationella prov. När det kursutformade gymnasiet ersätts med ett ämnesgymnasium blir det naturligt att ett samlat ämnesprov genomförs i slutet av årskurs tre som en bekräftelse på den samlade ämneskunskap eleven har erhållit under sina gymnasiestudier. Prov bör finnas både på högskoleförberedande och yrkesförberedande program, men kan utformas på olika sätt. För att få examen ska godkänt på gymnasieprovet krävas. Det ska finnas möjlighet att senare göra om ett prov eller delar av ett prov man fått underkänt i.

Gymnasieskolan ska förbereda både för vidare studier och för arbetslivet. Alla gymnasieelever hade tidigare krav på sig att bli behöriga för högskolestudier, medan yrkeskunnande sågs som mindre viktigt. Det är viktigt att alla elever ska ha en god grund att stå på inför studier och arbetsliv. Vid sidan av de traditionella gymnasieprogrammen och högskoleutbildningarna behövs det också branschanknutna utbildningar, bland annat lärlingsjobb. På en föränderlig arbetsmarknad är det också viktigt att alla har goda möjligheter att fortbilda sig och förbättra sina kunskaper genom hela yrkeslivet. Vi vill ha en försöksverksamhet kring gymnasial lärlingsutbildning där branscher och arbetsgivare har ökat inflytande och ansvar, så kallade branschlärningar. Liberalernas förslag innebär att vi vill gå längre jämfört med regeringens förslag på branschskolor när det gäller arbetsgivarnas ansvar. Det är viktigt att hela utbildningssystemet är anpassat till de behov som finns på arbetsmarknaden, genom lärlingssystem, yrkesutbildning och en högre utbildning av bra kvalitet.

Antalet lärlingar har ökat varje år sedan lärlingssystemet infördes för ett par år sedan. Liberalerna anser att vi bör öka lärlingsutbildningens attraktionskraft och ser därför lärlingsersättningen som en viktig del i detta. Det finns ännu inget avtal mellan arbetsmarknadens parter om hur stor ersättningen till lärlingarna ska vara. För att lärlingssystemet ska bli framgångsrikt är det viktigt att frågan om ersättning löses. Regeringen har genomfört nedskärningar av statsbidraget för gymnasial lärlingsutbildning med 10 000 kronor per lärling och läsår. Liberalerna anser att

lärlingsutbildningens attraktionskraft bör öka och ser därför ersättningen som en viktig del i detta. Därför återställer vi regeringens tidigare genomförda besparing, och höjer därutöver bidraget med ytterligare 5 000 kronor per lärling och läsår. *Liberalerna avvisar regeringens anslagsminskning för 2018 på 93 miljoner på anslag 1:5 för lärlingsersättningen och anslår 310 miljoner kronor ytterligare för 2018 på anslag 1:5.*

Liberalerna vill införa en yrkesskola, en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med ett stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande. Utbildningen bör följa en modell i likhet med yrkeshögskolan och bör administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningen bör rikta sig mot personer utan gymnasiekompetens, främst nyanlända, men kan även vara ett alternativ till gymnasieutbildning för vissa. Förslaget om yrkesskola är en del av migrationsöverenskommelsen. *Liberalerna anslår 5 miljoner kronor för år 2018 på anslag 1:12 för att Myndigheten för yrkeshögskolan ska kunna förbereda inrättandet av yrkesskola.*

Regeringen föreslår en snabb utökning av utbildningsplatserna inom regionalt yrkesvux, yrkeshögskolan, förarutbildningen, folkhögskolan och högskolan. Liberalerna avvisar i huvudsak utbyggnaden då vi tror att en alltför stor och snabb utbyggnad innebär stora risker för sänkt kvalitet i utbildningsväsendet. När det gäller utbyggnaden av yrkeshögskolan noterar vi att regeringen gör en utökning av antalet platser, men vi menar att denna framgångsrika utbildningsform ytterligare kan utvidgas och föreslår därför en ytterligare utbyggnad. Som ett alternativ till regionalt Komvux vill vi införa en yrkesutbildning för vuxna motsvarande gymnasial nivå med stort inslag av arbetsplatsförlagt lärande, yrkesskola, med yrkeshögskolan som modell. Liberalerna avvisar regeringens anslagsökning för 2018 på anslag 1:13. *Under detta utgiftsområde på anslag 1:14 anslås 61 miljoner kronor ytterligare till yrkeshögskolan för 2018.*

Liberalerna har under lång tid drivit på för omfattande reformer för att förbättra kvaliteten i SFI-undervisningen. I alliansregeringen gjorde vi det enklare att snabbare lära sig svenska genom tydligare nivåindelning utifrån förkunskaper och utbildningsbakgrund. Målet är att alla ska slutföra sina SFI-studier. För att uppnå det målet krävs högre krav på dem som får etableringsersättning. Regeringen måste därför tillsammans med kommunerna agera för att skärpa rutinerna kring rapportering av skolk för att kunna sänka etableringsersättningen när så är befogat. Vi vill också se en tydligare koppling mellan SFI, jobb och praktik. Staten bör därför underlätta för kommunerna att i större utsträckning erbjuda SFI-kurser som kopplas till särskilda yrkesroller. Därutöver vill vi se fler aktörer inom SFI. För att det ska bli möjligt vill vi

ge Skolverket i uppdrag att utreda möjligheterna och förutsättningarna att införa en nationell SFI-peng.

Liberalerna vill satsa på en särskild kompletterande pedagogisk utbildning av den modell som i USA går under namnet Teach for America. Studenter med en tidigare examen med goda resultat får läsa en kompletterande pedagogisk utbildning för att nå en ämneslärarexamen samtidigt som de arbetar i skolan. Organisationen Teach for Sweden och ett antal universitet och högskolor har tagit initiativ till att arbeta på detta sätt. *Liberalerna anslår därför ytterligare 13 miljoner kronor för 2018 på anslag 2:64.*

Regeringen föreslår en begränsad satsning på fler sommarkurser för 2018. En satsning på fler sommarkurser vid högskolor och universitet skulle få en rad positiva effekter. De är i dag färre än tidigare. Genomströmningen skulle öka genom att fler studenterna snabbare skulle kunna avsluta sina studier och de sommarjobb dessa har i dag skulle kunna fyllas av andra arbetslösa ungdomar och andra för vilka enkla jobb är en väg in på arbetsmarknaden. *Liberalerna vill göra en större satsning på fler sommarkurser redan 2018 och anslår 65 miljoner kronor för sommarkurser för 25 000 studenter för 2018 på anslag 2:64.*

Liberalerna motsätter sig en allmän utbyggnad av antalet högskoleplatser där bl.a. den tidigare inledda utökningen av lärarutbildningen ingår, då vi menar att en sådan utbyggnad måste föregås av en omfattande kvalitetshöjning på de nuvarande högskoleutbildningarna. Att göra en omfattande utbyggnad av högskoleutbildning trots att stort antal studieplatser inte kan fyllas i dag eller när så många studenter inte fullföljer sina studier är inte rimligt. *Liberalerna avvisar regeringens förslag till anslagsökning, och de anslag som berörs är 2:3, 2:5, 2:7, 2:9, 2:11, 2:13, 2:19, 2:21, 2:23, 2:25, 2:27, 2:31, 2:37, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:51, 2:53, 2:57, 2:59 och 2:63.*

Ämneslärarutbildningen ska, till skillnad från andra lärarutbildningar, koncentreras till färre orter. Valmöjligheterna för studenterna ökar då genom fler ämnesinstitutioner på ett minskat antal utbildningsorter eftersom ett större lärosäte kan erbjuda fler ämnen än mindre lärosäten. Den kompletterande pedagogiska utbildningen för den som har ämneskunskaper ska däremot också i framtiden kunna ges på fler lärosäten. De praktiskt-estetiska högskolorna och våra tekniska universitet, ska dock kunna fortsätta att utbilda ämneslärare i sina ämnen. Utbildningen för förskollärare och grundskollärare bibehålls på nuvarande orter. Ungefär 2 600 platser på lärosätena omfördelas till de högst rankade och största universiteten i Göteborg, Linköping, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala och anslagen omfördelas därefter. *De anslag som berörs är 2:3, 2:5, 2:7,*

2:9, 2:11, 2:13, 2:21, 2:23, 2:25, 2:27, 2:31, 2:33, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:51 samt 2:59.

Sverige ska ha höga ambitioner när det gäller andelen personer som går vidare till högre studier, men utbyggnaden av antalet platser får inte ske på bekostnad av kvaliteten. Regeringen föreslår en kvalitetssatsning som i praktiken inleds 2019 och som inte matchar den utbyggnad av platser som sker. Liberalerna vill se en kvalitetssatsning på främst hum/sam-utbildningar redan 2018. Skälet är att det är dessa utbildningar som har låg andel lärarledda timmar. Förbättringen sker i form av en förhöjd ersättningsnivå med 1 000 kronor per student. *För att finansiera denna reform justeras antalet platser på vissa högskolor och anslagen 2:3, 2:5, 2:7, 2:9, 2:11, 2:13, 2:15, 2:17, 2:19, 2:21, 2:23, 2:25, 2:27, 2:29, 2:31, 2:33, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:49, 2:51, 2:59 och 2:63.*

Sverige har en struktur för tolkutbildningen som grundlades på 1970-talet i Sverige. Den innebär en uppdelning av utbildningsansvaret mellan folkbildning och högskola. Trots utbildningsinsatser under lång tid har Sverige länge haft en brist på kvalificerade tolkar och läget har ytterligare skärpts sedan 2015 genom det stora antalet nyanlända som då kom till Sverige. Det är uppenbart att utbildningsstrukturen inte klarar av att tillgodose samhällets behov av kvalificerade tolkar. Bristen på tolkar inom offentlig sektor riskerar att leda till brister i rätts- och patientsäkerhet. Liberalerna vill att kvalificerad tolkutbildning i huvudsak bedrivs på universitet och högskolor. Utbildningen på högskolenivå i Sverige bedrivs för närvarande på Tolks- och översättarinstitutet (TÖI) vid Stockholms universitet. Regeringen har föreslagit en mindre ökning av anslaget, men Liberalerna menar att det finns goda skäl att ytterligare bygga ut tolkutbildningen ytterligare. *Liberalerna anser att anslaget till TÖI vid Stockholms universitet utökas med 15 miljoner kronor för 2018 på anslag 2:9.*

Ett av OECD:s högst prioriterade projekt de närmaste åren, Higher Education System Performance, är att skapa en möjlighet att jämföra olika länders högskoleutbildningar, en PISA-studie på högskolenivå. Medlemsländerna har rankat detta som ett av de viktigaste, vilket innebär att det har en bra grundfinansiering. Det är starkt fokuserat på resultat, effektivitet och relevans i den högre utbildningen eftersom man ser att många länder har stora utmaningar med sina högskolesystem. Regeringen har valt att Sverige inte ska delta i studien. Liberalerna anser att det är nödvändigt att Sverige deltar i syfte att höja kvaliteten på landets högre utbildning. *För deltagande i Higher Education System Performance anslår Liberalerna 4 miljoner kronor för 2018 på anslag 2:1.*

Med Liberalerna och alliansregeringen höjdes de statliga forskningsanslagen kraftigt, och vi vill fortsätta prioritera forskningen. Stora investeringar i forskning och innovation är avgörande för Sveriges framtid. Under Liberalernas ledning presenterade alliansregeringen två forsknings- och innovationspropositioner som sammantaget innebar att nivån på de årliga statliga anslagen höjdes med 9 miljarder kronor. Det var en ökning med mer än 30 procent. *Liberalerna avvisar regeringens förslag till förmån för egen satsning. De anslag som berörs är 2:4, 2:6, 2:8, 2:10, 2:13, 2:14, 2:16, 2:18, 2:20, 2:22, 2:24, 2:26, 2:28, 2:30, 2:32 2:34, 2:36, 2:38, 2:40, 2:42, 2:44, 2:46, 2:48, 2:50, 2:52, 2:54, 2:56, 2:58, 2:60, 2:62, 2:63, 2:64, 2:65, 2:66 samt 3:1 till 4:4.*

Sverige ska ha fler astronauter. Det är över tio år sedan Christer Fuglesang blev Sveriges första och hittills enda astronaut. Dessa personer utför ett viktigt arbete i rymden, men är också förebilder för både ungdomar och andra. För att få fler astronauter behöver Sverige dels flytta och tillföra pengar inom Europeiska rymdstyrelsen (ESA) till programmet med bemannad rymdfart, men också möjliggöra för rymdturism genom att ge Rymdstyrelsen i uppdrag att verka för det och ta fram en tillståndsprocess. Lagar inom rymdområdet behöver uppdateras (rymdlagen) och nya behöver komma till (studiet av asteroider). *För att få fler astronauter och ge Rymdstyrelsen resurser att vara en proaktiva inom rymdområdet anslår Liberalerna 50 miljoner kronor för 2018 på anslag 3:4.*

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2, 1:3, 1:5, 1:8, 1:14, 1:20, 2:1, 2:2, 2:3, 2:4, 2:5, 2:6, 2:7, 2:8, 2:9, 2:10, 2:11, 2:12, 2:13, 2:14, 2:15, 2:16, 2:17, 2:18, 2:19, 2:20, 2:21, 2:22, 2:23, 2:24, 2:25, 2:26, 2:27, 2:28, 2:29, 2:31, 2:32, 2:33, 2:35, 2:39, 2:41, 2:43, 2:45, 2:47, 2:49, 2:51, 2:53, 2:57, 2:59, 2:63, 2:64, 2:65, 2:66, 3:1, 3:3, 3:4 samt 3:8.*

	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Statens skolverk	207	215	204	Prop. 2017/18:1, Prop. 2015/16:1, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:2	Statens skolinspektion	9	7	6	RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	0	-2	-7	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
1:4	Sameskolstyrelsen	0	0	0	

1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-1039	-921	-872	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2015/16:1, Prop. 2014/15:99, RUT Dnr 2017:183
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	-1	-3	-4	RUT Dnr 2017:1439
1:7	Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	0	0	0	
1:8	Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	0	0	0	
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	2318	2550	2604	Prop. 2016/17:1, PM Utbildningsdepartementet, egna beräkningar
1:11	Bidrag till vissa studier	0	0	0	
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	1	25	25	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-1340	-1324	-1243	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	191	192	192	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1267, egna beräkningar
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-200	0	0	Prop. 2016/17:1
1:16	Fler anställda i lågstadiet	0	0	0	
1:17	Skolforskningsinstitutet	0	0	0	
1:18	Praktiknära skolforskning	0	0	0	
1:19	Bidrag till lärarlöner	853	981	1123	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:20	Särskilda insatser inom skolområdet	0	0	0	
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	-1000	-3500	-6000	Prop. 2017/18:1
2:1	Universitetskanslersämbe- tet	4	3	3	Utbildningsdepartementet, RUT Dnr 2017:1439
2:2	Universitets- och högskolerådet	-5	-6	-6	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	19	5	-10	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-45	-52	-59	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	38	8	-5	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar

2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-42	-49	-57	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	23	17	8	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-32	-37	-42	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	31	-8	-14	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-27	-32	-38	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	31	13	5	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-20	-24	-28	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	21	11	0	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-20	-23	-98	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-12	-14	-16	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-31	-36	-41	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-18	-32	-46	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-11	-94	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-18	-21	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-10	-12	-13	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-57	-67	-69	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar

2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8	-9	-9	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-77	-83	-88	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-3	RUT Dnr 2017:1439
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-31	-45	-50	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-3	RUT Dnr 2017:1439
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-45	-55	-60	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-3	RUT Dnr 2017:1439
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-52	-71	-75	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, egna beräkningar
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-96	-96	-96	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-20	-23	-25	RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439
2:32	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-35	-45	-47	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-7	-8	-8	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:36	Stockholms konstnärliga högskola: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	0	
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-5	-5	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439

2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2	-2	-2	Prop. 2017/18:1
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-18	-20	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-6	-7	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-37	-45	-46	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	-14	-14	-15	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-38	-44	-46	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-5	-5	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-14	-23	-25	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-4	-5	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-28	-36	-38	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-9	-9	-10	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-15	-20	-22	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2	-2	-3	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-31	-34	-37	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-6	-7	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-4	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439
2:54	Konstfack: Konstnärlig forskning och utbildning	0	0	0	

	på forskarnivå				
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-5	-5	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-3	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	-10	-10	-10	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-11	-21	-22	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-3	-4	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-5	-5	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-10	-10	-10	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-60	-76	-91	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2016:1237, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	198	83	243	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	4	0	-4	Prop. 2017/18:1
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-12	-27	-42	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
2:67	Särskilda bidrag inom högskoleområdet	0	0	0	
3:1	Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	0	0	0	
3:2	Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	0	0	0	
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	-1	-1	-2	RUT Dnr 2017:1439
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	55	55	55	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
3:5	Rymdstyrelsen: Förvaltning	0	0	0	
3:6	Institutet för rymdfysik	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439

3:7	Kungl. biblioteket	-2	-3	-4	RUT Dnr 2017:1439
3:8	Polarforskningssekretariatet	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
3:9	SUNET	0	0	0	
3:10	Centrala etikprövningsnämnden	0	0	0	
3:11	Regionala etikprövningsnämnder	0	0	0	
3:12	Särskilda utgifter för forskningsändamål	0	0	0	
4:1	Internationella program	0	0	0	
4:2	Avgift till Unesco och ICCROM	0	0	0	
4:3	Kostnader för Svenska Unescorådet	0	0	0	
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	-7	-6	-5	Prop. 2017/18:1
	Summa	-643	-2897	-5294	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Statens skolverk	250	250	250	Preparandår för nyanlända elever. Egna beräkningar
1:1	Statens skolverk	12	12	0	Avvisning av karriärstegsreformen. Prop. 2017/18:1
1:1	Statens skolverk	-20	-15	-15	Delvis avvisning av tillfällig anslagshöjning. Prop. 2015/16:1
1:1	Statens skolverk	-15	-11	-9	Avvisning av ökad kvalitet och genomströmning i gymnasieskolan. Prop. 2017/18:1
1:1	Statens skolverk	-6	-6	-3	Avvisning av försöksverksamhet yrkesprov. Prop. 2017/18:1
1:1	Statens skolverk	-4	-4	-4	Avvisning av stärkt informationsinsats om läraryrket. Prop. 2017/18:1
1:1	Statens skolverk	-4	-2	-2	Avvisning av informationsinsats subventionerade anställningar. Prop. 2017/18:1
1:1	Statens skolverk	-3	-6	-10	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:1	Statens skolverk	-3	-3	-3	Avvisning av vuxenutbildning i Skolverkets nyanländauppdrag. Prop. 2017/18:1
1:2	Statens skolinspektion	10	10	10	Stickprov med inspektion på förskolor. Egna beräkningar
1:2	Statens skolinspektion	-1	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	3	3	0	Avvisning av karriärstegsreformen. Prop. 2017/18:1
1:3	Specialpedagogiska skolmyndigheten	-3	-5	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	310	340	370	Ökad lärlingsersättning. RUT Dnr 2017:183
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	150	150	150	Skriftligt ordningsomdöme och ökad studiero. Egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	93	99	99	Avvisning av neddrag av statsbidrag gymnasial lärlingsutbildning. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	50	50	50	Satsning på specialpedagogik. Egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	25	25	25	Uppföljning av skollagens Läsa-skriva-räkna garanti. Egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	15	38	45	Avvisning av Prao i åk 8 och 9. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	3	3	3	Ökat anslag Teknicsprånget och Jobbsprånget. Egna beräkningar
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	0	41	41	Avvisning av kompensation till kommunerna för regeringens läsa-skriva-räkna-satsning. Prop 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-508	-518	-528	Avvisning av Samverkan för bästa skola avseende överenskommelser. Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-468	-500	-500	Avvisning av regeringens medel kring specialpedagogik till förmån för egen satsning. Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-300	-300	-300	Avvisning av ökad kvalitet gymnasieskolans introduktionsprogram. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-140	-140	-140	Avvisning av nationella skolutvecklingsprogram. Prop. 2015/16:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-80	0	0	Avvisning av försöksverksamhet utökad undervisningstid i svenska. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-75	-100	-80	Avvisning av läslyftet. Prop. 2017/18:1

1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-56	-56	0	Avvisning av lovskola på gymnasiernas språkintröduktion. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-25	-25	-25	Avvisning av läsa-skriva-räkna-garanti kompetensutveckling. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-10	-10	-10	Avvisning av kompetensutveckling programmering. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-10	-5	0	Avvisning av insatser fler yrkeslärare. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-10	-10	-10	Avvisning av yrkescollege. Prop. 2014/15:99, Prop. 2016/17:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	-3	-3	-3	Avvisning av vuxenutbildning i Skolverkets nyanländauppdrag. Prop. 2017/18:1
1:5	Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	0	0	-59	Avvisning av gymnasieskolans yrkesprogram blir behörighetsgivande. Prop. 2017/18:1
1:6	Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	-1	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:9	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	2000	2000	2000	Obligatorisk lärarfortbildning. Egna beräkningar
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	0	50	50	Rektorsfortbildning. Egna beräkningar
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	200	200	200	Fördubbling av regeringens kompetenssatsning. Ny inriktning mot specialpedagogik. Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	68	170	204	Fortbildningsinsatser med anledning av tioårig grundskola. PM Utbildningsdepartementet
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	50	150	150	Tillfälliga kostnader för införande av tioårig grundskola. PM Utbildningsdepartementet
1:10	Fortbildning av lärare och förskolepersonal	0	-20	0	Avvisning av fortbildning för rektorer och förskolechefer. Prop. 2017/18:1
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	5	30	30	Ny skolform: yrkesskolan. Förvaltningskostnader inom MYh. Egna beräkningar
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	-4	-4	-4	Avvisning av tillskott för administration av fler

					utbildningsplatser. Prop. 2017/18:1
1:12	Myndigheten för yrkeshögskolan	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	416	641	641	Ny skolform: yrkesskolan. Egna beräkningar
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-1311	-1498	-1417	Avvisning av stöd till icke rättighetsstyrda platser inom kommunal gymnasial vuxenutbildning m.m. Prop. 2016/17:1
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-315	-340	-340	Avvisning av ökad kvalitet yrkesvux. Prop. 2017/18:1
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-66	-66	-66	Avvisning av fler utbildningsplatser yrkesförarutbildning. Prop. 2017/18:1
1:13	Statligt stöd till vuxenutbildning	-64	-61	-61	Avvisning av yrkesförarutbildning. Prop. 2017/18:1
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	64	61	61	Avvisning av yrkesförarutbildning. Prop. 2017/18:1
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	124	128	128	Ytterligare utbyggd yrkeshögskola. RUT Dnr 2016:1267, egna beräkningar
1:14	Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	3	3	3	Avvisning av officiell statistik om yrkeshögskolan. Prop. 2017/18:1
1:15	Upprustning av skollokaler och utemiljöer	-200	0	0	Avveckling av ickestatlig uppgift i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:19	Bidrag till lärarlöner	300	300	300	Satsning på lärare och rektorer i utanförskapsområden. Egna beräkningar
1:19	Bidrag till lärarlöner	298	298	298	Karriärtjänster i utanförskapsområden. Skolverket, egna beräkningar
1:19	Bidrag till lärarlöner	170	298	425	Fler karriärtjänster för lärare. Skolverket. Egna beräkningar
1:19	Bidrag till lärarlöner	100	100	100	Lärarstudenter som lärarassistenter. Egna beräkningar
1:19	Bidrag till lärarlöner	-15	-15	0	Avvisning av karriärstegsreformen. Prop. 2017/18:1
1:21	Statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling	-1000	-3500	-6000	Avvisning av statligt stöd för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Prop. 2017/18:1
2:1	Universitetskanslersämbedet	4	4	4	Deltagande i OECDs PISA-undersökning av universitets- och högskoleutbildningar. Utbildningsdepartementet

2:1	Universitetskanslersämbe tet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:2	Universitets- och högskolerådet	-4	-4	-4	Avvisning av stärkt informationsinsats om lärarkyrket. Prop. 2017/18:1
2:2	Universitets- och högskolerådet	-1	-1	-1	Avvisning av ökad kvalitet och genomströmning i gymnasieskolan. Prop. 2017/18:1
2:2	Universitets- och högskolerådet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	31	31	31	Kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	23	23	23	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-17	-17	-17	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-7	-7	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarutbildning. Prop. 2016/17:1
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-12	-18	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-6	-10	Avvisning av utbyggnad av sambandsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-5	-9	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:3	Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Avvisning av utbyggnad läkarutbildningen. Prop. 2017/18:1
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-29	-29	-29	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8	-15	-22	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:4	Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8	-8	-8	Avvisning av satsning på Campus Gotland. Prop. 2017/18:1
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	31	31	31	Kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	24	24	24	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå	-7	-14	-21	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr

	och avancerad nivå				2017:1439
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-3	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-6	-10	Avvisning av utbyggnad av samhällsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-4	-6	Avvisning av utbyggnad läkarutbildningen. Prop. 2017/18:1
2:5	Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-17	-17	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-34	-34	-34	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:6	Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-8	-15	-23	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	31	31	31	Kvalitetssatsning inom ämnesläraryt utbildningen. Egna beräkningar
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	22	22	22	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-17	-17	-17	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8	-14	-22	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-3	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2017/18:1
2:7	Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Avvisning av utbyggnad läkarutbildningen. Prop. 2017/18:1
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-26	-26	-26	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:8	Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-11	-16	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	31	31	31	Kvalitetssatsning inom ämnesläraryt utbildningen. Egna beräkningar
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	33	33	33	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:9	Stockholms universitet:	-17	-17	-17	Avvisning av utbildning hela

	Utbildning på grundnivå och avancerad nivå				landet. Prop. 2017/18:1
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-7	-7	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-12	-18	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:9	Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-33	-33	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-21	-21	-21	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:10	Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-11	-17	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	31	31	31	Kvalitetssatsning inom ämnesläraryt utbildningen. Egna beräkningar
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	11	11	11	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-9	-14	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-4	-7	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:11	Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-12	-12	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-16	-16	-16	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:12	Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-8	-12	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	31	31	31	Kvalitetssatsning inom ämnesläraryt utbildningen. Egna beräkningar
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	11	11	11	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237

2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-11	-11	-11	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-11	-16	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-3	-6	Avvisning av utbyggnad läkarutbildningen. Prop. 2017/18:1
2:13	Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-3	-6	Avvisning av utbyggnad av sambhallsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-17	-17	-17	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-6	-9	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:14	Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-72	Avvisning av Fo.prop förstärkning SFO. Prop. 2017/18:1
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- sambhallsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-10	-10	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:15	Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-5	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-25	-25	-25	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:16	Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-11	-16	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- sambhallsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-10	-10	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-8	-12	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-8	-13	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1

2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-6	-11	Avvisning av utbyggnad av samhällsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:17	Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-1	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-11	-16	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:18	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-78	Avvisning av Fo.prop förstärkning SFO. Prop. 2017/18:1
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-10	-10	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-5	-7	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Avvisning av utbyggnad av samhällsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläro-utbildning. Prop. 2016/17:1
2:19	Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-4	-4	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-9	-9	-9	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:20	Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	5	5	5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-32	-32	-32	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:21	Karlstads universitet:	-27	-27	-27	Finansiering kvalitetssatsning

	Utbildning på grundnivå och avancerad nivå				inom ämneslärutbildningen. Egna beräkningar
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-9	-9	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:21	Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-2	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-7	-7	-7	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:22	Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	10	10	10	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-50	-50	-50	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-18	-18	-18	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärutbildningen. Egna beräkningar
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-10	-10	Avvisning av generell utbyggnad. Prop. 2017/18:1
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-4	-7	-11	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-2	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:23	Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-1	Avvisning av utbyggnad av samhällsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:24	Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	7	7	7	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält.

					RUT Dnr 2016:1237
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-24	-24	-24	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-10	-10	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-5	-8	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-2	Avvisning av utbyggnad läkarutbildningen. Prop. 2017/18:1
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-2	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-1	Avvisning av utbyggnad av sambandsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:25	Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-9	-9	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:26	Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	5	5	5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- sambandsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-27	-27	-27	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt- sambandsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-10	-10	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8	-8	-8	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-4	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-6	-6	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1

2:27	Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-2	Avvisning av utbyggnad av samhällsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:28	Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	9	9	9	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-40	-40	-40	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-10	-10	-10	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-5	-5	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-6	-10	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:29	Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-16	-16	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-5	-5	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-90	-90	-90	Avvisning av fo.prop MH blir universitet. Prop. 2017/18:1
2:30	Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	-1	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1	1	1	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-13	-13	-13	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-6	-6	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-3	-4	Avvisning av utbyggnad av samhällsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:31	Blekinge tekniska högskola: Utbildning på	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr

	grundnivå och avancerad nivå				2017:1439
2:32	Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-28	-28	-28	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-6	-6	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:33	Mälardalens högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-8	-8	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-7	-7	-7	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:34	Mälardalens högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:35	Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:37	Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:38	Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2	-2	-2	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1

2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-6	-6	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-5	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:39	Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-7	-7	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-6	-6	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:40	Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	5	5	5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-21	-21	-21	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-16	-16	-16	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:41	Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-7	-7	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	-10	-10	-10	Avvisning av Fo.prop ersättning 12tkr/HST. Prop. 2017/18:1
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-4	-4	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:42	Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-21	-21	-21	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-11	-11	-11	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-6	-6	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-3	-5	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:43	Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-5	-5	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-4	-4	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:44	Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-9	-9	-9	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-6	-6	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:45	Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-5	-5	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-4	-4	-4	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1

2:46	Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:47	Högskolan Kristianstad - Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-18	-18	-18	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-6	-6	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-3	-3	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-2	-2	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-2	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläro-utbildning. Prop. 2016/17:1
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-2	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:47	Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-6	-6	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-7	-7	-7	Avvisning av Fo.prop ersättning 12tkr/HST. Prop. 2017/18:1
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2	-2	-2	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:48	Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2	2	2	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-16	-16	-16	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå	0	-1	-2	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop.

	och avancerad nivå				2017/18:1
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-1	Avvisning av utbyggnad av sambandsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:49	Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-2	-2	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	-2	-2	-2	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:50	Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	4	4	4	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- sambandsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-20	-20	-20	Finansiering av kvalitetssatsning inom humanistiskt- sambandsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-7	-7	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-6	-6	-6	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-2	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarytbildning. Prop. 2016/17:1
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-2	Avvisning av ingenjörssatsning. Prop. 2017/18:1
2:51	Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-1	Avvisning av utbyggnad av sambandsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	-6	-6	-6	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:52	Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:53	Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskollärarytbildning. Prop. 2016/17:1

2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:55	Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:56	Kungl. Konsthögskolan: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	-5	-5	-5	Avvisning av Fo.prop konstnärlig forskning. Prop. 2017/18:1
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-1	-1	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:57	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:58	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå	-10	-10	-10	Avvisning av Fo.prop konstnärlig forskning. Prop. 2017/18:1
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	8	8	8	Kvalitetssatsning inom humanistiskt- samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-8	-8	-8	Avvisning av utbildning hela landet. Prop. 2017/18:1
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-7	-7	-7	Finansiering kvalitetssatsning inom ämnesläraryt utbildningen. Egna beräkningar
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-3	-2	-2	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläraryt utbildning. Prop. 2016/17:1
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-1	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:59	Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	0	-9	-9	Avvisning av kvalitetssatsning förlängning 2019-2020. Prop. 2017/18:1
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	-3	-3	-3	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:60	Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:61	Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	-5	-5	-5	Avvisning av utbyggnad av FHS. Prop. 2017/18:1
2:62	Försvarshögskolan: Forskning och utbildning	-10	-10	-10	Avvisning av Fo.prop ökade fo.anslag FHS. Prop. 2017/18:1

	på forskarnivå				
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	5	5	5	Kvalitetssatsning inom humanistiskt-samhällsvetenskapligt fält. RUT Dnr 2016:1237
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-22	-22	-22	Avvisning av fo.prop ökade fo.anslag. Prop. 2017/18:1
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-19	-19	-19	Avvisning av generell utbyggnad. Prop. 2017/18:1
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-12	-23	-34	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-8	-8	-8	Finansiering kvalitetssatsning inom ämneslärarutbildningen. Egna beräkningar
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-2	-6	-10	Avvisning av utbyggnad av samhällsbyggnadsutbildning. Prop. 2017/18:1
2:63	Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	-2	-3	-3	Avvisning av utbyggd lärar- och förskolläro-utbildning. Prop. 2016/17:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	90	90	90	Avvisning av Fo.prop Malmö universitet. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	65	65	65	Utökat antal sommarstudieplatser. Egna beräkningar
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	47	47	47	Avisning av Fo.prop ersättning 12tkr/HST. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	25	25	25	Avvisning av Fo.prop konstnärlig forskning. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	15	0	0	Avvisning av överföring studiemedel kompl. Utbildningar. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	15	0	0	Avvisning av överföring studiemedel kompl. Utbildningar. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	13	13	13	Utbyggd finansiering av Teach for Sweden. Egna beräkningar
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	0	0	150	Avvisning av Fo.prop förstärkningar SFO. Prop 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-23	-40	-40	Avvisning av kulturskolekliv utvecklingsmedel m.m. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-23	-40	-40	Avvisning av kulturskolekliv utvecklingsmedel m.m. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-8	-12	-12	Avvisning av flexibla vägar inom program, KPU inkl. validering. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-8	-12	-12	Avvisning av flexibla vägar inom program, KPU inkl.

					validering. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-4	-6	0	Avvisning av utveckla poänggivande kompetensutveckling. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-4	-6	0	Avvisning av utveckla poänggivande kompetensutveckling. Prop. 2017/18:1
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:64	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	0	-37	-37	Avvisning av sommarkurser. Prop. 2017/18:1
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	15	15	15	Tolkutbildning på högskolenivå. Egna beräkningar. Prop. 2017/18:1
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	-5	-5	-5	Avvisning av förstärkning nationellt center sv. Som andra språk. Prop. 2017/18:1
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	-4	-7	-10	Avvisning av tolkutbildning SU. Prop. 2017/18:1
2:65	Särskilda medel till universitet och högskolor	-2	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-9	-18	-27	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:66	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	-3	-9	-15	Avvisning av utbyggnad läkarutbildningen. Prop. 2017/18:1
3:3	Vetenskapsrådet: Förvaltning	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	5	5	5	Avvisning av förvaltningsmedel Rymdstyrelsen. Prop. 2017/18:1
3:4	Rymdforskning och rymdverksamhet	50	50	50	Satsning på bemannad rymdfart inom ESA och tillståndsgivning för rymdturism. Egna beräkningar.
3:6	Institutet för rymdfysik	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
3:7	Kungl. biblioteket	-2	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
3:8	Polarforskningssekreteriatet	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	-4	-3	-3	Avvisning av officiell statistik om yrkeshögskolan. Prop. 2017/18:1
4:4	Utvecklingsarbete inom	-1	-1	-1	Avvisning av officiell statistik

	områdena utbildning och forskning				om folkhögskolan. Prop. 2017/18:1
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	-1	-1	-1	Avvisning av internationella studier. Prop. 2017/18:1
4:4	Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	-1	-1	0	Avvisning av valideringsdelegationen. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 17: Kultur, medier, trossamfund och fritid

Kulturen är intellektets infrastruktur. Det är ett klassiskt liberalt uppdrag att stärka individens förmåga att ta makt över sitt eget liv. Kulturen i dess olika uttrycksformer innebär att man lär känna både sig själv, andra och samhället. Därför är kultur en demokratisk rättighet. Det räcker inte med att veta var man kan hitta information, man måste också ha kunskap som gör att man kan orientera sig i en värld av påståenden: bildning, helt enkelt.

Ett öppet samhälle behöver litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och för individens bildning.

Kvalitet är nyckelordet i Liberalernas kulturpolitik. Principen om armslängds avstånd ska gälla, det vill säga att det är kulturskapare och experter som fattar de konstnärliga besluten och inte politiker. Kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål. Offentliga bidrag och anslag ska vara kvalitetsdrivande.

Kulturpolitiken ska slå vakt om såväl bredd som spets. Liberalerna vill att det erbjuds kulturupplevelser av högsta kvalitet och vill även stimulera enskilda människors eget deltagande och skapande i kulturaktiviteter i hela landet.

Läsning och litteratur bör ha hög prioritet i kulturpolitiken. Det handlar om kultur, demokrati och jämställdhet. Sverige har av tradition en hög läskunnighet och ett stort intresse för den goda berättelsen men det finns stora klyftor i läsvanorna. Klyftorna får effekt på skolresultat, samhällsdeltagande och därmed den enskildes egenmakt.

Bibliotekens roll för att stärka läsningens och litteraturens ställning kan inte överskattas. Vi gör en riktad förstärkning av anslagen för att möjliggöra för ökade inköp av ny litteratur till såväl folkbibliotek som skolbibliotek. Anslaget ska också kunna användas till trygghetsatsningar på de bibliotek som har problem med

ordningsstörningar, hot och ibland öppet våld. Biblioteken ska vara en frizon för läsning, något som betyder allra mest för den som inte har en hemmiljö där läsning är en naturlig del av vardagen. *För att finansiera en satsning på biblioteken anvisar Liberalerna 200 miljoner kronor från år 2019 på anslag 1:2.*

Sverige behöver en kulturpolitik för hela landet. I detta har kultursamverkansmodellen en nyckelroll. När modellen infördes tillfördes inga extra statliga medel, och den del som i praktiken fördelas till regionerna har heller inte ökat i samma takt som den regionala finansieringen. Detta har bidragit till att det varit svårt att uppnå den förnyelse av kulturpolitiken som var ett av syftena med kultursamverkansmodellen. *Vi avsätter därför 100 miljoner kronor mer än regeringen på anslag 1:6 från 2018 för att förstärka kultursamverkansmodellen. För att finansiera prioriterade reformer i denna budgetmotion återställer vi däremot regeringens utökning 2016 om 15 miljoner kronor samt satsningen på läslov om 5 miljoner kronor på samma anslag.*

Liberalerna välkomnar de kommuner som prioriterar låga avgifter i den kommunala kultur- och musikskolan. Det är dock en kommunal angelägenhet. Det statliga anslag som infördes 2016 bör avskaffas. *Därmed minskar utgifterna på anslag 1:2 med 100 miljoner kronor. Även samlingslokaler är en kommunal angelägenhet. Vi avvisar därför det föreslagna stödet till samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden om 20 miljoner kronor på anslag 13:2, samt av motsvarande skäl 40 miljoner kronor på anslag 1:2.*

Liberalerna anser att riksdag och regering bör vara mycket sparsamma med att utropa jubileumsår, i synnerhet för enskilda personer. På senare år tycks det endast ha varit Carl von Linné som uppmärksammas av regeringen 300 år efter sin födelse genom Linnéåret 2007. Regeringen är för all del sparsam även med andra jubileer: det är till exempel inte regeringen utan riksdagen som med egna medel avser att fira demokratins genombrott 2018–2020. Att stödja Bergmanåret 2018 blir därmed inte bara ett ställningstagande för Ingmar Bergman, det blir indirekt också ett avståndstagande från andra kulturpersonligheter som inte får något jubileumsår. *Vi avvisar därför de 8 miljoner kronor på anslag 1:2 som avser Bergmanåret.*

För att finansiera prioriterade satsningar inom denna budgetmotion avvisar vi också den föreslagna satsningen på kultur i vissa förorter om 40 miljoner kronor på anslag 1:2.

Liberalerna välkomnar regeringens ökade anslag för att gynna de fria konsterna, men ifrågasätter om konsten blir särskilt fri om tillskottet fördelas i fem olika påsar varav den minsta omfattar åtta miljoner kronor. En satsning på fri konst, där politiken

ska hålla armslängds avstånd, bör rimligen ge de bidragsgivande myndigheterna möjlighet att prioritera också mellan olika konstformer. Det bör också vara möjligt att stödja kulturyttringar som inte helt låter sig definieras inom de fack som kulturpolitiken indelats i. *Vi avvisar därför de föreslagna utgiftsökningarna om 25 miljoner kronor på anslag 2:2, 8 miljoner kronor på anslag 3:1, 10 miljoner kronor på anslag 4:2, 12 miljoner kronor på anslag 4:4 samt 60 miljoner kronor på anslag 5:2, till förmån för 115 miljoner kronor under anslag 1:1 som ska vara tillgängligt för kulturskapare inom samtliga områden inom kulturpolitiken som omfattas av regeringens föreslagna satsning.*

De ekonomiska problemen för våra lokala och regionala kulturscener har de senaste åren blivit alltmer akuta. Inte minst höga omkostnader för personal och hyror tär på institutionernas ekonomi. De kulturella pärlor som i dag drivs lokalt, regionalt eller helt privat är alltför viktiga för att riskera att slås ut och försvinna på grund av att ekonomin inte finns. På senare år har det kommit oroande signaler från teaterfolk och museianställda runt om i landet om att viktiga kulturinstitutioners framtid är hotad. Flera av dem är unika, och det behövs insatser för att bevara och vidareutveckla dem. Dalhalla, Björkborn, teckningsmuseet i Laholm och skolmuseet i Norrköping är några exempel på platser som skulle kunna vara föremål för extra stöd. *Vi föreslår därför ett nytt sökbart stöd om 10 miljoner kronor per år från 2018 på ett nytt anslag 2:2.*

Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer. Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas. Liberalerna välkomnar att vissa museer vill erbjuda fri entré som ett sätt att öka människors tillgång till kulturarvet, men det ska vara upp till respektive museum att avgöra om och hur. Regeringens reform från 2016 omfattar därtill bara vissa av de centrala museerna. Vi vill lägga 15 miljoner kronor mer per år än regeringen och utforma anslaget som ett sökbart bidrag tillgängligt dels för samtliga museer och utställningar som tar del av statens stöd till museer och utställningsverksamhet, dels för läns- och regionmuseerna. *Det innebär att vi minskar anslag 8:1 med 80 miljoner kronor, och i stället lägger 95 miljoner kronor per år från 2018 på ett nytt anslag 8:7. Vi avvisar också de 8 miljoner kronor som regeringen vill fördela till anslag 8:1 till Statens historiska museer och Statens museer för världskultur. En ”kunskapsbaserad och reflekterande historieskrivning” är rimligen redan samtliga statliga museers kärnuppdrag.*

Vi delar regeringens uppfattning att det är motsägelsefullt med avgifter för tillgång till Riksarkivets digitaliserade material, samtidigt som myndigheten har som uppdrag att

främja öppna data. Vi delar också bedömningen att möjligheterna att skapa nya tjänster genom vidareutnyttjande har en samhällsekonomisk potential. Samtidigt finns det privata aktörer som drivit på för bättre kvalitet och bredd genom att själva digitalisera arkivmaterial, som nu riskerar att utsättas för snedvriden konkurrens. Regeringen bör noga följa detta.

Filmavtalet tjänade under många decennier svensk film väl, men samtidigt visar svårigheterna att hitta teknikneutrala stödformer att det behöver ersättas av något annat. Det var olyckligt att regeringen ensidigt skrotade avtalet och införde en helstatlig filmpolitik. Färsk statistik från filmbranschen visar nu att den nya politiken tvärt emot regeringens retorik inneburit mindre pengar till filmen. En modern och liberal politik bör i stället bygga på att öka antalet parter, stärka inflytandet och bredda finansieringen. De som tjänar pengar på svensk film bör vara med och finansiera mer ny svensk film. En modern filmpolitik skulle leda till ökade resurser och att inflytandet för parterna ökar. Riksdagen har i ett tillkännagivande (bet. 2015/16:KrU11) begärt en bred utredning om framtidens filmpolitik, och det är djupt beklagligt att regeringen nu har meddelat att den inte tänker tillgodose riksdagsmajoritetens vilja.

Den liberala idrottspolitiken syftar till att skapa möjligheter för kvinnor och män, unga såväl som gamla att motionera och idrotta utifrån egna förutsättningar. Idrotten är Sveriges största folkrörelse och fyller en omistlig roll i civilsamhället. I många städer och mindre samhällen är den lokala idrottsrörelsen en samlingspunkt där människor möts över traditionella sociala gränser. Vi vill främja en fri och självständig idrottsrörelse som fostrar människor i demokratiska värderingar, och vi vill erbjuda alla möjligheter till positiva upplevelser av idrott.

Att främja integration är ett av de syften som staten har angett för det generella stödet till idrotten. Även om unga med utländsk bakgrund, särskilt flickor, är generellt underrepresenterade inom idrotten, är underrepresentationen mindre där än i många andra barn- och ungdomsverksamheter. Risker med öronmärkta stöd är att det blir aktiviteter i projektform, i grupper särskilda från den ordinarie verksamheten. Statens idrottspolitik bör innebära tydligt formulerade mål och en skarp uppföljning av målen. Först i de fall det är tydligt att idrotten inte lever upp till de mål riksdagen har formulerat, bör man överväga att öronmärka stöd, och då i första hand inom statsbidraget, inte som ett extra tillskott. Det kan till exempel bli aktuellt vad gäller stöd till idrott för personer med funktionsnedsättning. *Vi avvisar därför förslag om olika öronmärkta bidrag till idrotten om sammanlagt 116 miljoner kronor på anslag 13:1.*

När de svenska folkrörelserna växte fram betonade de alla mycket starkt behovet av folkbildning. Det var genom litteratur och studier som individen skulle skaffa sig verktyg att ta ökat ansvar för sig själv och i samhället. Folkbildningen har alltsedan dess genom sin särart spelat en viktig roll för att höja kunskapsnivån i samhället. Genom att vara fri och frivillig når och lyfter den människor som kanske inte kommit till sin rätt i det formella utbildningssystemet.

Ett exempel på hur folkbildningen framgångsrikt förbereder unga med intellektuell funktionsnedsättning för arbete eller studier är kulturcollegemodellen.

Alliansregeringen genomförde flera reformer för att förbättra möjligheterna för unga med intellektuell funktionsnedsättning att utbilda sig. Gymnasiesärskolans mål förändrades så att den ska förbereda för vidare studier, inte bara fortsatt lärande. Lärlingsutbildningar infördes, och yrkeshögskolan fick vissa möjligheter att ta in elever med bakgrund i gymnasiesärskolan. De formella möjligheterna för unga som gått i gymnasiesärskolan att studera vidare har ökat, men i praktiken finns det mycket få utbildningar för denna målgrupp. De som finns, finns i hög grad inom folkbildningen. Folkbildningens möjligheter att erbjuda eftergymnasial utbildning för unga med intellektuell funktionsnedsättning bör öka. *Vi avsätter därför 10 miljoner kronor per år från 2018 på anslag 14:1 för detta ändamål.*

Regeringen föreslår en snabb utökning av utbildningsplatserna inom en mängd olika utbildningar, däribland folkhögskolan. Liberalerna avvisar i huvudsak denna utbyggnad då vi bedömer att den är alltför stor och snabb för att kunna genomföras utan urholkad kvalitet. *Vi avvisar fortsatt huvuddelen av regeringens utökning av antalet platser i folkhögskolan från 2016 och framåt, vilket innebär minskade utgifter om 380 miljoner kronor på anslag 14:1. Som en konsekvens av detta avvisar vi även 30 miljoner kronor på anslag 14:4.*

Vi avvisar också det öronmärkta stödet på anslag 14:1 till folkbildningen om 50 miljoner kronor för att utbilda föräldrar i läxläsning. Folkbildningens själva idé är att vara fri och frivillig. Staten bör vara ytterst försiktig med att beställa olika utbildningar därifrån.

Liberalerna föreslår att pris- och löneomräkningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:3, 1:6, 2:1, 3:2, 3:3, 5:2, 6:1, 7:1, 8:1, 8:2, 14:1 och 14:4.

	Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och	Liberalernas anslagsfördelning	
--	--	--------------------------------	--

	fritid	jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Statens kulturråd	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-33	212	212	Prop. 2017/18:1, Prop. 2015/16:1, egna beräkningar
1:3	Skapande skola	0	0	0	
1:4	Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	0	0	0	
1:5	Stöd till icke-statliga kulturlokaler	0	0	0	
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	76	67	59	Prop. 2016/17:1, Prop. 2014/15:99, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:7	Myndigheten för kulturanalys	0	0	0	
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	-4	-5	-6	RUT Dnr 2017:1439
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	-15	-15	-15	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
2:3	Statens musikverk	-1	-1	-2	RUT Dnr 2017:1439
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	-8	-8	-8	Prop. 2017/18:1
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
3:3	Institutet för språk och folkminnen	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
4:1	Statens konstråd	0	0	0	
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	-10	-10	-10	Prop. 2017/18:1
4:3	Nämnden för hemslöjdsfrågor	0	0	0	
4:4	Bidrag till bild- och formområdet	-12	-12	-12	Prop. 2017/18:1
5:1	Konstnärsnämnden	0	0	0	
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	-60	-60	-60	Prop. 2017/18:1
6:1	Riksarkivet	-2	-3	-4	RUT Dnr 2017:1439
7:1	Riksantikvarieämbetet	-1	-2	-2	RUT Dnr 2017:1439
7:2	Bidrag till kulturmiljövård	0	0	0	
7:3	Kyrkoantikvarisk ersättning	0	0	0	
7:4	Bidrag till arbetslivsmuseer	0	0	0	
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-96	-99	-103	Prop. 2016/17:1, Prop. 2015/16:1, RUT Dnr 2017:1439
8:2	Centrala museer: Stiftelser	0	0	0	

8:3	Bidrag till vissa museer	0	0	0	
8:4	Forum för levande historia	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
8:5	Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	0	0	0	
9:1	Nämnden för statligt stöd till trossamfund	0	0	0	
9:2	Stöd till trossamfund	0	0	0	
10:1	Filmstöd	0	0	0	
11:1	Utbyte av tv-sändningar mellan Sverige och Finland	0	0	0	
11:2	Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	0	0	0	
11:3	Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	0	0	0	
11:4	Statens medieråd	0	0	0	
11:5	Stöd till taltidningar	0	0	0	
12:1	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	0	0	0	
12:2	Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	0	0	0	
12:3	Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	0	0	0	
13:1	Stöd till idrotten	-116	-116	-120	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2014/15:99
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	-30	-30	-30	Prop. 2016/17:1
13:3	Stöd till friluftorganisationer	0	0	0	
13:4	Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	0	0	0	
13:5	Insatser för den ideella sektorn	0	0	0	
14:1	Bidrag till folkbildningen	-420	-420	-420	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
14:2	Bidrag till tolkutbildning	0	0	0	
14:3	Särskilda insatser inom folkbildningen	0	0	0	
14:4	Särskilt utbildningsstöd	-30	-30	-30	Prop. 2017/18:1
15:1	Lotteriinspektionen	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
	Nya anslag				
8:7	Allmänt stöd för museer	95	95	95	Egna beräkningar
	Summa	-667	-438	-461	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Statens kulturråd	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	115	115	115	Satsning på den fria konsten. Egna beräkningar

1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	0	200	200	Trygga bibliotek. Egna beräkningar
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-100	-100	-100	Återställande av avgifter i kultur- och musikskolan. Prop. 2015/16:1
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-40	0	0	Avvisning av anslag kring kultur i vissa förorter. Prop. 2015/16:1
1:2	Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	-8	-3	-3	Avvisning av jubileum Ingmar Bergman. Prop. 2017/18:1
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	100	100	100	Ökat anslag till Kultursamverkansmodellen. Egna beräkningar
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-15	-15	-15	Avvisning av utbyggnad regional kulturverksamhet. Prop. 2014/15:99
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-5	-5	-5	Avvisning av medel till läslov. Prop. 2016/17:1
1:6	Bidrag till regional kulturverksamhet	-4	-13	-21	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:1	Bidrag till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens Hus, Drottningholms slottsteater och Voksenåsen	-4	-5	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	10	10	10	Satsning på kulturinstitutioner på mellannivå. Egna beräkningar.
2:2	Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	-25	-25	-25	Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
2:3	Statens musikverk	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
3:1	Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	-8	-8	-8	Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
3:2	Myndigheten för tillgängliga medier	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
3:3	Institutet för språk och folkminnen	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
4:2	Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	-10	-10	-10	Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
4:4	Bidrag till bild- och formområdet	-12	-12	-12	Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen

					satsning. Prop. 2017/18:1
5:2	Ersättningar och bidrag till konstnärer	-60	-60	-60	Avvisning av bidrag till fria konsten till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
6:1	Riksarkivet	-2	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
7:1	Riksantikvarieämbetet	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-80	-80	-80	Avvisning till förmån för egen satsning på reducerade entréavgifter. Prop. 2015/16:1
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-8	-11	-15	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
8:1	Centrala museer: Myndigheter	-8	-8	-8	Avvisning av medel till "kunskapsbaserad och reflekterande historieskrivning". Prop. 2016/17:1
8:4	Forum för levande historia	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
8:7	Allmänt stöd för museer	95	95	95	Sökbart bidrag för statsstödda samt läns- och regionmuseer. Egna beräkningar
13:1	Stöd till idrotten	-64	-64	-64	Avvisning av anslagshöjning med anledning av integration. Prop. 2014/15:99
13:1	Stöd till idrotten	-30	-30	-30	Avvisning av öronmärkta medel till barn- och ungdomsidrott. Prop. 2016/17:1
13:1	Stöd till idrotten	-14	-14	-18	Avvisning av öronmärkta medel till idrott i utsatta områden. Prop. 2016/17:1
13:1	Stöd till idrotten	-8	-8	-8	Avvisning av insatser för ökad sysselsättning. Prop. 2017/18:1
13:2	Bidrag till allmänna samlingslokaler	-30	-30	-30	Avvisning av stöd till samlingslokaler i socioekonomiskt utsatta områden. Prop. 2016/17:1
14:1	Bidrag till folkbildningen	10	10	10	Kulturcollege för personer med funktionsnedsättning. Egna beräkningar
14:1	Bidrag till folkbildningen	-380	-380	-380	Avvisning av fler platser till folkhögskolan. Prop. 2017/18:1
14:1	Bidrag till folkbildningen	-50	-50	-50	Avvisning av föräldrars delaktighet i lärandet. Prop.

					2017/18:1
14:4	Särskilt utbildningsstöd	-30	-30	-30	Avvisning av särskilt utbildningsstöd folkhögskolan. Prop. 2017/18:1
15:1	Lotteriinspektionen	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 18: Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

En bostadsmarknad där fler får plats ökar människors frihet och möjlighet att forma sitt liv, och ger bättre förutsättningar för jobb och tillväxt i Sverige. En fungerande bostadsmarknad med mer dynamik är också en bostadsmarknad där fler kan göra en social resa.

Det behövs en blandning av både hyresrätter, bostadsrätter, ägarlägenheter och villor i olika lägen och prisklasser. Liberalerna föreslår reformer som gör vägen till det första spadtaget kortare för byggföretagen och vägen till den första, andra eller tredje egna nyckeln kortare för de individer som i dag inte kommer in eller kommer vidare på en bostadsmarknad som inte fungerar.

Vi föreslår detta därför att vi vill ha en bostadsmarknad där byggkostnaderna kan hållas nere genom ökad konkurrens, där bättre marknadsmekanismer gör att priserna för att hyra i högre grad speglar utbud och konsumenternas önskemål och där skattepolitiken har lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden.

Efter en bottennotering i samband med finanskrisen 2009 har nybyggandet i Sverige ökat i princip kontinuerligt. Ändå består krisen på den svenska bostadsmarknaden. För den sammantagna perioden fram till 2025 har Boverket enligt de senast uppdaterade siffrorna beräknat att det behövs 600 000 nya bostäder, varav drygt 320 000 behövs redan till 2020. Det innebär en årstakt på drygt 80 000 nya bostäder. Det är siffror som inte uppnås ens i dag, under högkonjunktens topp.

Krisen på den svenska bostadsmarknaden handlar om att det fortfarande byggs för lite och att rörligheten är för låg. Bristen på bostäder är ett stort hinder för människors frihet som också skadar den svenska ekonomin. En uppskattning gör gällande att inlåsningsgraden på svensk bostadsmarknad gör att den svenska arbetslösheten är 0,3

procentenheter mer än vad den annars hade varit. Det är skillnaden mellan jobb eller arbetslöshet för 16 000 människor.

Förklaringarna till den låga rörligheten är flera. Boverket har konstaterat att den svenska hyressättningsmodellen fungerar allt sämre i takt med att bostadsmarknaden blir allt mer överhettad. De långa köerna till hyresbostäder är ett tydligt tecken på en icke fungerade marknad. För personer som äger sitt boende konstaterar samma myndighet att kostnaderna för att flytta och byta bostad sannolikt är de högsta i hela oecd.

Anledningarna till att det byggs för lite är ännu mer mångfasetterade. Det handlar om det totala utbudet av mark och den takt som detaljplanelagd mark bebyggs. Fler detaljplaner måste upprättas och fler bygglov måste vinna laga kraft. Inte minst handlar det om att minska de kostnader som är förknippade med överklaganden och långa ledtider.

Den nu sittande regeringen för en politik som syftar till att subventionera fram fler bostäder. Detta är i grunden feltänkt. Subventionssystem snedvrider konkurrensen mellan byggprojekt och minskar snarare än ökar incitamenten för bostadsbyggande. Liberalernas bostadspolitik syftar i stället till att få en bostadsmarknad präglad av mer rörlighet och mer byggande. Det är en bostadsmarknad som är just en fungerande marknad, där fler människor kan bo utifrån egna önskemål och förutsättningar. Det är en bostadsmarknad med enklare plan- och byggregler samtidigt som de höga ambitionerna för tillgänglighet upprätthålls. Vi avvecklar marknadsstörande och ineffektiva subventionspolitik i form av investeringsstöd, renoveringssubventioner och bidrag.

Det är en bostadsmarknad där kostnaden för att bygga nytt har sjunkit, kostnaden för att hyra speglar utbud och efterfrågan på ett bättre sätt och där skattepolitiken lagts om för att minska risken för både snabba prisstegringar och prisfall på ägarmarknaden. På en sådan bostadsmarknad får fler plats – till gagn för friheten och tryggheten för den enskilde och för jobben och tillväxten i Sverige.

Regeringen bör få i uppdrag att ta fram förslag till författningsändringar samt ge de nödvändiga myndighetsuppdragen för att åstadkomma en övergång till helt digital plan- och byggprocess. Liberalerna anser att hela plan- och byggprocessen, från första ansökan till slutligt beslut, ska kunna skötas digitalt. Med en helhetssyn för digital handläggning ska ingen längre vara tvungen att skicka in ansökningar, ritningar m.m.

per post till kommunen. Likaså ska kommunen, länsstyrelsen och Lantmäteriet kunna dela all information digitalt.

Nyligen har lämnats en redovisning över nio områden i sex kommuner där storskaligt bostadsbyggande skulle kunna bli aktuellt under vissa förutsättningar, bland annat investeringar i statlig infrastruktur. Regeringen vill mot bakgrund av detta inrätta en särskild statlig ”arena för dialog” med uppgift att ”skapa bättre förutsättningar för att hantera komplexa planeringssituationer”.

Erfarenheterna från Sverigeförhandlingen visar att framgångsrik samordning förutsätter att det finns aktörer med ett tydligt mandat och ett tydligt uppdrag kopplat till en viss större investering. Det finns ingenting som tyder på att ett allmänt diskussionsforum utan eget mandat skulle kunna fylla sin uppgift effektivt. Om regeringen avser att inrätta ett sorts statligt medlingsinstitut för bostadsmarknaden behöver den återkomma med en argumentation som är väsentligt bättre genomarbetad. *Liberalerna avvisar därför regeringens förslag till arena för dialog om områden med komplexa planeringsförutsättningar, vilket leder till budgetförstärkningar under anslag 1:1 Bostads-politisk utveckling på 15 miljoner kronor per år 2018–2020.*

Vad gäller omstrukturering av kommunala bostadsföretag och stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad föreslår Liberalerna en anpassning av anslagsnivåerna till det faktiska utfallet. *Detta innebär budgetförstärkningar på anslag 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag på 90 miljoner kronor årligen, och på anslag 1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad på 42 miljoner kronor årligen.*

En god inomhusmiljö är en viktig del av arbetet för hälsa och säkerhet. Faktorer inomhus som är betydelsefulla för hälsan och miljön innefattar bl.a. ventilation, radon, buller samt fukt och mögel. Andra viktiga frågor är exponering för kemikalier från bygg- och inredningsmaterial samt bristande kvalitet på dricksvatten. Allt detta är frågor som redan ingår i Boverkets uppdrag att uppmärksamma och informera om, och Liberalerna kan inte se något hållbart skäl att införa ett öronmärkt anslag för just dessa frågor. *Liberalerna avvisar därför regeringens förslag till ökade anslag i denna del under anslag 1:4 Boverket, vilket innebär en budgetförstärkning på 16 miljoner kronor år 2018 och 28 miljoner kronor årligen från 2019.*

Liberalerna anser inte att en statlig myndighet ska diktera villkoren för utvecklingen för svensk arkitektur. Utvecklingen på arkitekturområdet fungerar bäst om arkitekter, beställare av byggprojekt och kommuner ges förutsättningar att verka självständigt. *Liberalerna avvisar därför förslaget till ökade anslag till arkitekturfrågor under anslag*

1:4 Boverket, vilket innebär en budgetförstärkning på 15 miljoner kronor årligen från 2018.

Liberalerna anser inte att tillräckliga skäl finns för att driva ett särskilt statligt informationscenter för hållbart byggande i Boverkets regi. För att finansiera andra prioriterade reformer anser vi därför att detta bör avvecklas. *Detta innebär en årlig budgetförstärkning på anslag 1:4 Boverket med 10 miljoner kronor.*

För att byggandet i Sverige ska ligga på en uthålligt hög nivå krävs reformer som skapar långsiktighet. Kortvariga subventioner ger inget långsiktigt stabilt bostadsbyggande. Det kan möjligen i viss mån påverka inriktningen på byggandet och kan också göra att vissa planerade byggprojekt förskjuts i tid, men motverkar de långsiktiga spelregler som är så avgörande för att byggandet varaktigt ska öka.

Subventioner till renovering av fastigheter snedvrider också förhållandena mellan de fastighetsägare som får subventioner och de fastighetsägare som redan renoverat med egna medel. Vi anser att det är fastighetsägaren som ska ta det ekonomiska ansvaret för att vårda och renovera sin fastighet, inte staten.

De sammanlagt cirka 6 miljarder kronor som regeringen lägger på subventioner till bostäder, lokaler och anläggningar ska också sättas i relation till att de totala bygginvesteringarna i Sverige år 2015 låg på drygt 426 miljarder kronor. Detta illustrerar att det är genom långsiktiga och stabila reformer som investeringsviljan ökar och byggandet varaktigt lägger sig på en påtagligt högre nivå. Det kan inte subventioneras fram.

I årets budgetproposition 2018 förlänger och förstorar regeringen sin subventionspolitik. Floran av subventioner och specialstöd blir ännu mer yvig och vildvuxen. Till de tidigare stödformerna läggs nu också ett särskilt stöd för ”innovativt byggande”, en innehållslös beskrivning som bara bäddar för godtycke i anslagsgivningen.

Liberalerna vet att storskaliga statliga subventioner till byggbranschen inte kan lösa den svenska bostadskrisen. Därför säger vi fortsatt nej till regeringens subventionspolitik. Dessa ska avvecklas snarast. För att inte rubba förutsättningarna för enskilda projekt ska dock inte redan beviljade bidragsbeslut återkallas, vilket gör att vissa subventionsformer får avvecklas stegvis. Inga nya bidragsbeslut ska dock meddelas.

Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 1:7 Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer med 870 miljoner kronor år 2018, 935 miljoner kronor år 2019 och 1 000 miljoner kronor år 2020.

För anslag 1:8 Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande blir budgetförstärkningen 1,3 miljarder kronor från år 2018.

För anslag 1:9 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande beräknas budgetförstärkningen bli 1,7 miljarder kronor år 2018 och 2019, samt 3,2 miljarder kronor år 2020.

Vidare avvisas förslaget till ny subventionsform i sin helhet, vilket innebär en budgetförstärkning under anslag 1:11 Innovativt och hållbart byggande på 75 miljoner kronor år 2018 och 100 miljoner kronor år 2019 och 2020.

Som en konsekvens av att alla dessa subventioner avvecklas behöver det inte heller skapas finansieringsutrymme för ”vägledningsfunktion i statsstödsfrågor”, i sig ett kvitto på att subventionstänkandet också skapar ökad byråkrati. *Därmed avvisas den föreslagna neddragningen på anslag 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag med 5 miljoner kronor årligen.*

I stället för att ge skattemedel till branschen vill vi i stället öka konsumenternas – hushållens – möjligheter. I denna budgetmotion lägger vi finansierade förslag för ytterligare förstärkningar av bostadstillägget. Vårt förslag om ett system för tillval och frånval för hyresgäster är ett steg i den riktningen. Inom ramen för en samlad skattereform, med bland annat sänkt skatt på arbete och höjda miljöskatter, bör det också övervägas ytterligare höjningar av bostadstillägg och bostadsbidrag för att ge förbättrade villkor för hushåll med låga inkomster.

Liberalerna vill därutöver gå vidare med ytterligare systemförändringar för att korta tiden från plan till bostad, förenkla regelsystem. Planprocessen ska förenklas, ledtiderna kortas och överklagandereglera ses över. Konkurrensverket ska fortsatt genomlysas byggsektorn. Byggherrar ska ges rätten att utarbeta detaljplaner som ska kunna prövas av kommunen.

Vi vill också ha en också fram konkreta förslag om ekonomisk stimulans till de kommuner som har korta handläggningstider eller framgångsrikt förkortar sina handläggningstider för plan- och bygglovsärenden. *För detta inrättar vi ett nytt anslag 1:12 Bonus till kommuner för kortare handläggningstid, med 40 miljoner kronor år 2018 samt 60 miljoner kronor årligen från år 2019.*

Vi vill ta ytterligare steg mot färre överklaganden och en snabbare överklagandeprocess. Vi vill att länsstyrelsernas roll på sikt renodlas till att vara samrådsaktör och inte part i denna typ av ärenden. Det bör även övervägas om det går att begränsa den sakägarkrets som har rätt att överklaga bygglovs- och detaljplanebeslut. Fler smärre åtgärder ska omfattas av enbart bygganmälan.

För att öka rörligheten på bostadsmarknaden behöver flyttskatten sänkas permanent. Vi står fast vid vårt tidigare framlagda förslag om att sänka den effektiva skatten sänks genom att taket på uppskovsbeloppet tas bort och räntebelägningen på uppskovsbeloppet avskaffas. Detta skulle underlätta för ett ökat bostadsutbud i väsentligt högre grad än den tidsbegränsade skattelättnad som regeringen genomdrivit. De budgetmässiga effekterna av detta redovisas i skatteavsnittet i denna motion.

Liberalerna anser att bruksvärdessystemet ska reformeras för ökad rörlighet. Inom det befintliga beståndet bör hyressättningen framöver i större utsträckning avspegla konsumenternas efterfrågan och individuella val. Inom bruksvärdessystemet behöver läge samt till- och frånval få större genomslag så att hyresnivåerna närmare speglar utbud och efterfrågan. Vad gäller nybyggnation ska fri hyressättning tillåtas. Inom ramen för presumtionshyressystemet ska också hyror kunna avtalas fritt mellan hyresvärd och hyrestagare. Presumtionshyror ska gälla utan bortre tidsgräns. Den fria hyressättningen ska kombineras med ett starkt besittningsskydd och en förutsägbar indexreglering under hela den period hyresgästen väljer att bo kvar.

För att bidra till att bostadsområden får ett mer blandat utbud av bostäder vill vi att ägarlägenheter ska kunna inrättas även i befintligt bestånd genom ombildning av hyresrätter eller bostadsrätter. Vidare bör bostadssegregationen i områden helt dominerade av hyresrätter motverkas genom en särskild strategi för ombildning i dessa områden. Nya boendeformer som andelsägarlägenheter ska uppmuntras. Det ska utredas om studentlägenheter och lägenheter för årsrika ska få stärkt ställning som egna boendeformer.

Hyresrätten är och förblir en viktig boendeform, och bristen på hyresrätter är ett problem. I dagens bostadskris behövs det både fler bostäder som ägs och fler bostäder som hyrs. Samtidigt kommer – allt annat lika – den ägda bostaden att långsiktigt ha lägre månadskostnader än den hyrda, eftersom den som äger sin bostad får ta huvudansvar för försäkringsskydd, underhåll och fastighetsskötsel medan den som bor i en hyresrätt betalar hyresvärden för detta.

Vi vill förbättra hyresgästernas möjligheter att hävda sina intressen. På en marknad med svår bostadsbrist ökar risken för att oseriösa hyresvärdar utnyttjar situationen genom att inte fullgöra sina lagenliga och kontraktsmässiga åtaganden gentemot hyresgästerna. Möjligheten till tvångsförvaltning bör i högre utsträckning användas mot hyresvärdar som inte sköter sin roll som hyresvärd.

Dessutom bör Boverket få i uppdrag att utveckla en modell för offentlig hyresstatistik, så att hyresgäster får lättare att själva skaffa information om den genomsnittliga hyresnivån i ett bostadsområde. En sådan hyresstatistik stärker konsumentmakten både på förstahandsmarknaden och vid legal andrahandsuthyrning. *För att finansiera uppbyggandet av offentlig hyresstatistik tillför Liberalerna årligen 25 miljoner kronor till anslag 1:4 Boverket.*

Dagens bostadsmarknad skapar särskilt stor otrygghet för många andrahandshyresgäster. Liberalerna vill göra ett antal förändringar för att underlätta laglig och ordnad andrahandsuthyrning. Ett svenskt system för trygga hyresdepositioner ska införas. Norge har ett system där depositionsbeloppet vid andrahandsuthyrning sätts in på ett neutralt konto. Ett motsvarande system bör införas i Sverige.

För att öka utbudet av lagliga andrahandsbostäder vill vi förbättra skattevillkoren vid andrahandsuthyrning. Vi vill därför stimulera fler att hyra ut villor, bostadsrätter och ägarlägenheter genom en generösare beräkning av den så kallade skäligen hyran.

Det finns en outnyttjad potential att bygga fler bostäder i attraktiva lägen, särskilt i glesbygd. Därför bör strandskyddet decentraliseras genom att kommuner ska kunna ansöka om att upphäva strandskyddet med hänvisning till ett lokalt behov av bostadsbyggande. I områden där exploateringstrycket bedöms som exceptionellt högt eller synnerliga skäl föreligger ska fortfarande ett strikt strandskydd tillämpas.

Samhällsbyggnad innebär att skapa en bebyggelsemiljö där bostäder, kontor och verksamheter ligger i trygga och tillgängliga omgivningar, att skapa och vårda grönområden och att verka för minskad miljöpåverkan, god integration och social sammanhållning. Sverige är det land i EU som urbaniseras snabbast. Det ställer krav på långsiktig och framsynt stadsplanering.

Öppna geodata är en viktig reform för både företag och medborgare. Lantmäteriet behöver påskynda tillgängliggörandet av öppna geodata. Regeringens förslag i budgetpropositionen för 2017 innebar endast ett första, begränsat steg, nämligen att fastighetsdata och vissa geodata blir avgiftsfritt tillgängliga för andra statliga

myndigheter. För att bättre kunna ta tillvara de samhällsvinster som öppna geodata kan medföra anser Liberalerna att finansieringsmodellen bör ses över för att underlätta allmänhetens och företagens tillgång till öppna geodata.

Den liberala synen på konsumentpolitiken är att individen ska ha makt och möjlighet att fatta välgrundade beslut utifrån sina egna önskemål. För att konsumenten ska ha möjlighet att utöva sin konsumentmakt krävs kunskap samt en fri och öppen granskning där marknadsaktörer granskas och där oseriösa företag avslöjas. Det förutsätter i sin tur att konsumenterna har god tillgång till information. Staten ska ge konsumenterna goda möjligheter att göra sina egna val och vara medvetna om konsekvenserna av dem, men staten ska däremot inte bestämma vilka val konsumenterna ska göra.

Vi är kritiska till att regeringen inför ett öronmärkt myndighetsanslag för att informera om produktionsvillkor i andra länder och till intresseorganisationer som bedriver opinionsbildning om detta. Självklart är produktionsförhållanden vid varu- och tjänsteproduktion något som är av stor vikt för många konsumenter, och många väljer också att göra medvetna val utifrån detta. Men vilken information som är relevant är inte densamma för varje konsument. Vissa konsumenter vill gynna producenter i länder där demokrati råder. Andra vill stödja handel med de fattigaste länderna. Några ställer särskilda krav på minimilöner medan andra prioriterar de anställdas rätt till facklig organisering.

Även på organisationssidan finns olika intressen. Vissa aktörer är en blandning av opinionsbildare och ekonomisk förening med verksamhetsidén att gynna försäljning av de egna produkterna. Ledande intresseorganisationer för ”rättvis handel” säger sig ställa krav på rätten att organisera sig fackligt, men godkänner ändå produkter från enpartistater där fria fackföreningar saknas.

Att statsfinansiera opinionsbildning kring produktionsförhållanden i utlandet riskerar också att spå på protektionism och svensk självgodhet. Utländska varor är inte suspekta för att de är utländska, men frihandelns fiender vill gärna beskriva det så. Svenska varor är inte finare för att de är svenska. Också i Sverige finns det arbetsplatser med oacceptabla förhållanden.

Sammantaget anser Liberalerna att det finns en uppenbar risk att öronmärkta statsanslag till information om produktionsförhållanden i utlandet riskerar att bli statsfinansierad opinionsbildning om sådant som konsumenterna bör få avgöra själva.

Liberalerna avvisar därför förslagen till anslagsökningar på anslag 2:1

Konsumentverket med 1 miljon kronor årligen och 2:4 Åtgärder på konsumentområdet med 4 miljoner kronor årligen.

De pengar som därmed frigörs använder Liberalerna till ett nytt uppdrag till Konsumentverket för att stärka konsumentmakten för personer med funktionsnedsättning. Fortfarande år 2017 finns många faktorer som fungerar utestängande för konsumenter med funktionsnedsättning. Det kan gälla allt från möjligheten att få tillgång till information i tolkningsbart format till den fysiska utformningen av produkter eller inredningen av butiker. *Liberalerna ökar därför anslag 2:1 Konsumentverket med 5 miljoner kronor årligen för att finansiera ett uppdrag om konsumentmakt för personer med funktionsnedsättning.*

Liberalerna är fortsatt kritiska till det nya korporativa organ som inrättats under Konsumentverket för att samordna och driva på arbetet med miljömässigt hållbar konsumtion. Regeringen har inte redovisat någon analys av hur risken för sammanblandning av offentliga och privata intressen i ett sådant organ ska förebyggas. Liberalerna anser därför att det partssammansatta forumet om miljösmart konsumtion ska avvecklas. *Detta innebär en budgetförstärkning under anslag 2:1 Konsumentverket på 14 miljoner kronor år 2018 och 9 miljoner kronor år 2019 och 2020.*

De oberoende konsumentorganisationerna spelar en avgörande roll för att ta tillvara konsumenters intressen i samhället och på marknaden. Det är välkommet att regeringen nu äntligen aviserar en höjning av det generella stödet till konsumentorganisationer, men höjningen bör bli högre. *Liberalerna föreslår att anslag 2:4 Åtgärder på konsumentområdet höjs med 2 miljoner kronor per år för att finansiera höjda fria anslag till organisationer.*

Liberalerna föreslår slutligen att PLO-uppräknigen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procentenheter. *På detta utgiftsområde påverkas anslagen 1:4, 1:6 och 2:1.*

	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Bostadspolitisk utveckling	-15	-15	-15	Prop. 2017/18:1
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	-85	-85	-85	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	-42	-42	-42	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar

1:4	Boverket	-17	-30	-30	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:5	Statens geotekniska institut	0	0	0	
1:6	Lantmäteriet	-2	-4	-6	RUT Dnr 2017:1439
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-870	-935	-1000	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1300	-1300	-1300	Prop. 2017/18:1
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-1700	-1700	-3200	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:10	Bidrag till åtgärder mot radon i bostäder	0	0	0	
1:11	Innovativt och hållbart byggande	-75	-100	-100	Prop. 2017/18:1
2:1	Konsumentverket	-11	-6	-7	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
2:2	Allmänna reklamationsnämnden	0	0	0	
2:3	Fastighetsmäklarinspektionen	0	0	0	
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	-2	-2	-2	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
2:5	Bidrag till miljömärkning av produkter	0	0	0	
	Nya anslag				
1:12	Bonus till kommuner med kortare handläggningstid	40	60	60	Bonus till kommuner med kort handläggningstid. Egna beräkningar
	Summa	-4079	-4159	-5727	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Bostadspolitisk utveckling	-15	-15	-15	Avvisning av ny samordning av stor samlad exploatering. Prop. 2017/18:1
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	5	5	5	Konsekvensändring av avvisning av vägledningsfunktion för statsstödsfrågor. Prop. 2017/18:1
1:2	Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	-90	-90	-90	Anpassning till långsiktig utgiftsnivå. Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:3	Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	-42	-42	-42	Anpassning till långsiktig utgiftsnivå. Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:4	Boverket	25	25	25	Upprättande av offentlig hyresstatistik. Egna beräkningar

1:4	Boverket	-16	-28	-28	Avvisning av nytt uppdrag rörande gifter i bostäder. Prop. 2017/18:1
1:4	Boverket	-15	-15	-15	Avvisning av nytt uppdrag rörande arkitekturfrågor. Prop 2017/18:1
1:4	Boverket	-10	-10	-10	Avveckling av uppdrag om informationscenter. Prop. 2016/17:1
1:4	Boverket	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:6	Lantmäteriet	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:7	Energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer	-870	-935	-1000	Subventionen avvecklas i sin helhet. Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:8	Stöd till kommuner för ökat bostadsbyggande	-1300	-1300	-1300	Subventionen avvisas i sin helhet. Prop. 2017/18:1
1:9	Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	-1700	-1700	-3200	Subventionen avvecklas i sin helhet. Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:11	Innovativt och hållbart byggande	-75	-100	-100	Avvisning av ny subventionsform. Prop. 2017/18:1
1:12	Bonus till kommuner med kortare handläggningstid	40	60	60	Bonus till kommuner med kort handläggningstid. Egna beräkningar
2:1	Konsumentverket	5	5	5	Uppdrag om konsumentmakt för personer med funktionsnedsättning. Egna beräkningar
2:1	Konsumentverket	-14	-9	-9	Avveckling av särskilt uppdrag om miljösmart konsumtion. Prop. 2016/17:1
2:1	Konsumentverket	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:1	Konsumentverket	-1	-1	-1	Avvisning av nytt uppdrag om information om produktionsvillkor i andra länder. Prop. 2017/18:1
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	2	2	2	Ökade fria anslag till konsumentorganisationer. Egna beräkningar
2:4	Åtgärder på konsumentområdet	-4	-4	-4	Avvisning av öronmärkt anslag för information om produktionsvillkor i andra länder. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 19: Regional tillväxt

Utgångspunkten för oss som liberaler är värnandet om människors makt över sin egen situation och möjlighet att skapa sin egen framtid. En liberal politik för regional tillväxt strävar efter att skapa förutsättningar för dem som vill bo och arbeta på landsbygden eller i mindre tätort att göra det. Vi ska ta vara på de unika förutsättningar för individers utvecklingskraft och företags konkurrenskraft som finns i olika delar av vårt land. För att möjliggöra service på landsbygden ser vi gärna flexibla lösningar och samarbeten mellan olika aktörer och anser att det finns behov av visst statligt stöd.

Hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. De generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala insatser. Grunden för vårt välstånd är och förblir företagande och ekonomisk utveckling. Liberalerna vill ge människor och företag över hela landet möjligheter att växa och utvecklas. På så sätt tar vi till vara hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter.

Globaliseringen leder till förändringar som får olika genomslag i olika delar av Sverige. Samhällen förändras. Urbanisering bygger i grunden på människors fria val, och det försvarar vi. Samtidigt finns utmaningar med skillnader mellan å ena sidan städer med en starkt växande privat tjänstesektor och å andra sidan områden med en hög sårbarhet och lokala utmaningar i form av t.ex. en enskild eller ett fåtal industriella arbetsgivare. I kommuner där varsel och avfolkning är vardag blir konsekvensen en åldrande befolkning med ett minskat skatteunderlag.

De tre storstadsregionerna växer snabbast liksom regionstäderna medan de flesta av landets kommuner har dränerats på befolkning och arbetstillfällen när företag flyttat eller lagts ner. Det har lett till ökade bördor samtidigt som den offentliga och privata servicen har försämrats. Värst har det varit för kommunerna i Bergslagen, Värmland, inre Norrland och östra Småland som i flera fall blivit avfolkningsbygder. I och med de senaste årens befolkningsökning, inte minst på grund av det ökade antalet utrikes födda, håller detta på att förändrats. Om man tittar på befolkningsutvecklingen det senaste året kan sex av sju svenska kommuner glädjas över fler invånare. Ökningen har varit särskilt tydlig i norra Sverige. De nyanlända i Sverige är ett positivt lyft för de mindre serviceföretagen i hela Sverige på ett nytt sätt som få statliga stödpaket eller regionala utvecklingsfonder kan konkurrera med.

Sverige behöver en företagsvänlig politik och det uppnås inte genom höjda skatter på jobb och företagande. I stället behövs regelförenklingar och ett företagsvänligt

klimat. Tillgång till bra mobiltelefoni och goda uppkopplingsmöjligheter blir allt viktigare. Sverige behöver bra mobila och digitala kommunikationer med god geografisk täckning och som har en tillräcklig kapacitet när allt fler använder mobil och digital teknik. Liberalerna bidrog i alliansregeringen till en lång rad åtgärder för att förbättra mobiltäckningen, som reformerad lagstiftning, förbättrad information och starkare konsumentlagstiftning.

Sverige ska ha en bredbandsuppkoppling i världsklass. Bredbandet är i dag en lika viktig del i infrastrukturen som el- och vägnäten. En god digital uppkoppling är viktigt för såväl privatpersoner som företag och oerhört viktigt för regional tillväxt. Hela landet måste få bättre it-kapacitet och statens uppgift bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, men även att stötta där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig. Det är viktigt att telefonnätets kopparledningar bibehålls och inte nedmonteras innan det finns fullgoda digitala alternativ. Liberalerna vill se en snabbare utbyggnad av bredband och anslår därför ytterligare 100 miljoner kronor i förhållande till regeringen, vilket beskrivs närmare under utgiftsområde 23.

Det är fortsatt viktigt med god tillgång av posttjänster och digital infrastruktur för att människor ska kunna bo och verka i hela landet. Även om företag är internetbaserade kommer de inte ifrån att de måste använda posttjänster för att leverera och frakta varor. Det är därför viktigt för företagen att det finns väl fungerande posttjänster i Sverige där övernattbefordran och daglig utdelning är en central del i verksamheten.

För att människor och företag ska vilja bo och verka i hela Sverige är det viktigt att det finns tillgång till en fungerande grundläggande service på rimligt avstånd. Detta gäller såväl myndigheter som kommunal och kommersiell service. I glesbygd har framförallt servicelösningar som bygger på lokala förutsättningar och samverkan med företagare och civilsamhället möjlighet att bli långsiktiga och bärkraftiga. Regeringen har aviserat att de vill flytta flera myndigheters huvudkontor från Stockholm. I vissa fall kan det finnas goda skäl till detta om det sker på ett sådant sätt så att verksamheten kan bedrivas med fortsatt hög kvalitet. Än viktigare är dock att statens service till medborgarna som successivt har försvunnit från stora delar av landet, t.ex. polisen, arbetsförmedlingen och migrationsverket upprätthålls. För att kunna erbjuda en god kvalitet och effektivitet kan detta ske i en gemensam organisation, t.ex. på ett lokalt servicecenter.

Regeringen har föreslagit en satsning på förbättrad regional matchningsfunktion, stöd till kommersiell service i glesbygd och stöd till socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden. Liberalerna avvisar förslagen då vi tror att generella åtgärder i

form av sänkt skatt på arbete och företagande, regelförenklingar och ett gott företagsvänligt klimat vore bättre för den regionala tillväxten. Däremot kan det finnas skäl att göra vissa satsningar i utsatta stadsdelar. De åtgärderna som omfattar satsningar på rättsväsendet, inom integrationspolitiken och skolor i dessa områden redovisas närmare inom utgiftsområde 4, 13 och 16. *Vi avvisar anslagsökningen på anslag 1:1, vilket innebär en budgetförstärkning på 500 miljoner kronor för år 2018.*

Den svenska livsmedelsproduktionen skulle med en mer företagsvänlig politik ha goda förutsättningar att utvecklas där det svenska jordbrukets fördelar bättre tas till vara. Sverige har EU:s bästa djurskydd, låg användning av antibiotika, stor miljöhänsyn och ett gott smittskydd. Livsmedelsförädlingen är en sektor med stor geografisk spridning, vilket gör att branschen kan bidra till att skapa arbetstillfällen i hela landet. Den matbaserade turismen är också en viktig sektor som kan ge ökade möjligheter till fler jobb och stärka Sveriges position som matnation.

Fungerande kommunikationer är viktiga för jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Därför krävs fortsatta investeringar i järnväg, väg och annan infrastruktur. Det finns inget land inom EU som har så långt mellan landsändarna som Sverige. Det gör oss beroende av väl fungerande flygtrafik och flygplatser i hela landet, inte minst i Stockholmsregionen där Arlanda och Bromma för närvarande utgör de två viktigaste naven i flygtrafiken för såväl privatresenärer som affärsresenärer. För att trafikslagen ska konkurrera på lika villkor måste dock flyget liksom alla andra transportslag stå för sina egna klimatkostnader genom införandet av ekonomiska styrmedel som riktas mot utsläppen. Sverige ska driva på för en europeisk flygskatt och att flyget internationellt ska betala för sina klimatkostnader. På nationell nivå vill vi pröva ett system med differentierade landningsavgifter utifrån hur mycket biobränsle som används vid flygningar tillsammans med ett reduktionspliktsystem och klimatdeklarationer.

För att ytterligare jämna ut resekostnaderna föreslår vi en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik och att avdraget därmed är mer generöst där kollektivtrafiken är mindre utbyggd. Detta behandlas närmare under denna motions skatteavsnitt liksom under utgiftsområde 20.

Liberalerna anser att en generell återgång till tidigare anslagsnivåer är rimlig när det gäller anslag 1:1. *Detta innebär för år 2018 en budgetförstärkning på 113 miljoner kronor.*

Utgiftsområde 19 Regional tillväxt		Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
Anslag		2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	-613	-1625	-2625	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2015/16:1
1:2	Transportbidrag	0	0	0	
1:3	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	0	0	0	
Nya anslag					
Summa		-613	-1625	-2625	
Specifisering av anslagsförändringar					Kommentar
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	-500	-1500	-2500	Avvisning av stöd till socioekonomiskt eftersatta kommuner och områden till förmån för egen satsning. Prop. 2017/18:1
1:1	Regionala tillväxtåtgärder	-113	-125	-125	Återställande av tidigare anslagsnivå. Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1

Utgiftsområde 20: Allmän miljö- och naturvård

Klimatet är en av vår tids stora ödesfrågor. Klimatförändringar, miljöproblem, utarmning av den biologiska mångfalden, brist på rent vatten och spridning av kemikalier hänger ihop och påverkar förutsättningarna för allt liv på jorden. Det är globala problem som inte stannar vid nationsgränser.

Vi ska ta oss an klimat- och miljöutmaningarna med en blandning av krisinsikt, framtidstro och realism. Vetenskap, fakta och teknikutveckling finner lösningarna. Marknadsekonomi och frihandel, inte politiker eller förbudspolitik, driver fram smarta hållbara lösningar. Digitalisering och delningsekonomi banar väg för nya och klimatsmarta konsumtionsmönster. Elbilens frammarsch förändrar hela bilindustrin. Energibranschen ställer om, investeringar i fossil energi löner sig inte. Fler människor på jorden får tillgång till klimatsmart energi i stället för hälsofarlig öppen eld och fossila bränslen. Nya jobb och marknader växer fram.

Liberalerna står för en smart, grön politik som utgår från marknadsekonomi, teknik och utveckling. Vår politik syns framförallt i skattetabellerna där den som smutsar ner får betala mer. I motsats till regeringen menar vi att den bästa miljö- och

klimatpolitiken inte handlar om den som har högst budgetanslag och högst subventioner.

Liberalerna vill inte slösa skattepengar på privata inköp av bilar och cyklar. I stället för subventioner vill vi driva på klimatomställningen genom smarta klimatinvesteringar och genom att öka trycket på skattesidan. Det behövs generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel som koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat och reformerat utsläppshandelssystem inom EU. Systemet med utsläppsrätter måste stärkas eftersom det i dag inte fungerar tillräckligt effektivt. Vi utgår från försiktighetsprincipen och principen om att förorenaren ska betala.

Vi vill se mer av grön skatteväxling – på riktigt. Vår gröna skatteväxling finns närmare beskriven i denna motions skatteavsnitt.

Vi ser behovet av en lång rad insatser framförallt inom områden där klimat- och miljöanpassningar gör som mest nytta som transport, energi, industri samt jord- och skogsbruket. Vägen mot ett klimatsmart samhälle kräver också långsiktiga investeringar som det offentliga ska finansiera. Det handlar om strukturella investeringar som till exempel är kopplat till infrastruktur och där det offentliga är avgörande för att investeringarna ska bli av.

Fokus ska vara på att få ner utsläppen och stöd ska inriktas mot insatser där investerade medel har störst klimateffekt. Det handlar om åtgärder som kommer många till del och som bidrar till omställningen mot ett klimatsmartare samhälle. Det kan handla om biogasanläggningar och metangasreducering inom jordbruket. På lokal och regional nivå finns behov av att till exempel utveckla cykelinfrastrukturen för att underlätta för cykelpendling. I utvecklingen av hållbara städer kan eldrivna stadsbussar vara en del av lösningen. Och för att främja elektrifieringen av transportsektorn behövs en utbyggd laddinfrastruktur runt om i vårt land.

Vidare behövs forskning och utveckling som bidrar till att industrin minskar sina utsläpp. Regeringen spenderar mycket skattemedel på det så kallade klimatklivet. Vi anser att det finns delar av detta som är positiva men ifrågasätter effektiviteten i regeringens satsning eftersom det innebär en stor byråkrati och mycket skattepengar i förhållande till uppnådda resultat. Vi avsätter i stället en klimatmiljard i denna budget för långsiktiga klimatsmarta större strukturella projekt. *Därmed avvisas anslagen 1:16, 1:17 och 1:18 i sin helhet. På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att 1 000 miljoner kronor tillförs ett nytt anslag 1:21 Nationella klimatinvesteringar.*

När det gäller skydd och bevarande och av natur, hav och biologisk mångfald behövs offentligt finansierade satsningar då marknadsekonomin inte är lösningen.

Liberalerna anser att det är särskilt viktigt att fokusera på insatser för renare hav, biologisk mångfald och naturskog vilket presenteras närmare nedan.

Utsläppen från transporter måste sänkas radikalt. En ökad elektrifiering av transportsektorn är centralt och här krävs mer forskning och utveckling. Klimatavtalet från Paris underströk vikten av att avskaffa olika former av subventioner och stöd till fossila bränslen. Därför föreslår Liberalerna ett slopande av nedsättningen av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet. Vi anser också att dieselsubventionerna inom jordbruket successivt avskaffas. Sammantaget innebär Liberalernas förslag inom området dieselbeskattning att statens finanser stärks med 1 080 miljoner kronor för 2018, vilket beskrivs närmare i denna motions skatteavsnitt.

Biodrivmedel bör användas där det görs mest nytta, till exempel inom flyg och tyngre transporter. Vi är positiva till ett reduktionspliktsystem med krav på drivmedelsleverantörer att leverera en viss andel biodrivmedel och viss klimatprestanda per år men vi anser att det på sikt bör ha en tydligare styrning mot just tung trafik.

Fler bör uppmuntras att välja miljöbil vid köp av ny bil. Det behövs tydlig och bra konsumentinformation om till exempel bilens utsläpp. Liberalerna vill införa en omvänd miljöbilsbonus, vilket betyder att bilar som inte är miljöbilar får en förhöjd fordonsskatt under de första fem åren.

Som liberaler kan vi inte stå bakom förslaget till så kallad bonus-malus. Varför ska man få pengar från staten för köp av ny bil? Pengar som hamnar i bilbranschens fickor och som inte driver på för lägre priser. Vi ser gärna mer elbilar, men det är betydligt mer liberalt och klimateffektivt att göra det dyrare att köpa en miljömässigt sämre bil än att slösa skattepengar på den som har råd att köpa en Tesla. Även regeringens förlängning av supermiljöbilspremien är vi av ovanstående skäl emot. *Därmed avslås 2018 under detta utgiftsområde 250 miljoner kronor på anslag 1:8.* Vidare bedöms vår omvända miljöbilsbonus som presenteras under denna motions skatteavsnitt stärka statens finanser med ca 190 miljoner kronor år 2018.

Miljöbilar ska gynnas i förhållande till fossila bilar och det behövs skärpta krav på vilka bilar som ska anses vara miljöbilar. Bilar som drivs med fossilt bränsle ska inte klassas som miljöbilar. Miljözoner bör införas i fler städer där endast miljöbilar får köra. Bilpooler och smart korttidshyra av miljöbilar främjas till exempel genom enklare parkeringsregler och eldrivna lätta lastbilar, taxi och personbilar kan främjas genom slopande av trängselskatt. En dubbdäcksavgift bör införas för att minska det utsläpp av partiklar som användningen av dubbdäck medför vilket skulle förbättra luftkvaliteten i

storstäderna. Vi bedömer att detta förslag kommer att stärka statens finanser med 130 miljoner kronor, vilket förklaras närmare under denna motions skatteavsnitt.

En annan viktig del i vårt bilpaket är att höja förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar. Höjt förmånsvärde innebär att individens beskattningsbara inkomst ökar. Regeringen vill förlänga nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar. Liberalerna vill göra mer. Vi föreslår att förmånsvärdet av bilar som inte är miljöbilar höjs med 20 procent eller maximalt 16 000 kronor per år. *Sammantaget bedöms förslaget stärka statens finanser med 1 200 miljoner kronor år 2018, vilket förklaras närmare under denna motions skatteavsnitt. Samtidigt avvisas regeringens förslag till nedsatt förmånsvärde för vissa bilar.*

Vidare måste bilåkandet minska framförallt där kollektivtrafiken är väl utbyggd. Regeringen aviserar i budgetpropositionen att man avser se över det nuvarande systemet för reseavdrag, vilket Liberalerna välkomnar. Liberalerna vill dock gå fram med ett skarpt förslag om ett nytt reseavdrag redan i höst, vilket förklaras närmare under denna motions skatteavsnitt. *Sammantaget stärker förslaget statens finanser med 1 400 miljoner kronor för 2018.*

Regeringen lägger skattepengar på privata inköp av elfordon, till exempel elcyklar. Vi ifrågasätter varför man ska få pengar från staten för köp av ny cykel. Pengar som hamnar i företags fickor och som inte driver på för lägre priser. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslår vi därmed 350 miljoner kronor på anslag 1:19.*

Det offentliga ska i stället långsiktigt investera i cykelinfrastruktur för att underlätta cykelpendling, och Liberalerna avsätter därför pengar för detta inom ramen för vår särskilda satsning för nationella klimatinvesteringar. Därtill vill vi se över vissa skatteregler kopplade till cykelpendling. Om en arbetsgivare köper en cykel till en anställd för cykelpendling ska cykeln förmånsbeskattas. Om samma anställd i stället cyklar på gymmet kan avdrag göras. Här vore det rimligt att se över reglerna så att incitamenten för cykelpendling ökar. Att fler cyklar i stället för att ta bilen till jobbet är bra för klimatet och för folkhälsan.

Liberalerna gör en särskild satsning på att rusta upp ledsystemet för skotrar på 10 miljoner kronor för 2018 under anslag 1:1.

Längre och tyngre fordon kan frakta mer gods per lastbil och måste tillåtas för att minska utsläppen samtidigt som effektiviteten och lönsamheten ökar. Tunga transporter måste allt mer flyttas över till sjöfart och järnväg. Under transportavsnittet beskrivs Liberalernas politik på dessa områden. Regeringen föreslår en del insatser under anslag 1:1 som Liberalerna till viss del stödjer och till viss del anser är fel prioriteringar. Vi

anser till exempel inte att en Eco-bonus ska införas utan vill använda andra styrmedel för att styra över godstransporter från väg till sjöfart. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslår vi därmed 50 respektive 7 miljoner kronor på anslag 1:1. Liberalerna anser också att anslagsnivån för anslag 1:1 ska återställas till utfallet för 2015.*

Svenskarna reser allt mer vilket är positivt i en globaliserad värld. Liberalerna vill inte förhindra resandet i sig utan fokusera på att minska utsläppen. Flyget liksom andra transportslag ska stå för sina klimatkostnader genom ekonomiska styrmedel som riktas mot utsläppen. Samtidigt måste högre kostnader för flygtrafiken också beakta den roll som flyget har att hålla Sverige, ett land med långa avstånd, samman. Det är utsläppen – inte flygtrafiken i sig som är problemet. Därmed motsätter vi oss det förslag till flygskatt som regeringen tagit fram.

Sverige ska driva på för en europeisk flygskatt och att flyget internationellt ska betala för sina klimatkostnader. På nationell nivå vill vi pröva ett system med differentierade landningsavgifter utifrån hur mycket biobränsle som används vid flygningar tillsammans med ett reduktionspliktsystem och klimatdeklarationer. En framtida europeisk flygskatt bör vara utformad på ett sätt så att den inte träffar all flygtrafik lika utan att den i stället främjar flyg med lägre klimat- och miljöpåverkan, till exempel genom att vara differentierad med avseende på bränsle, flygplansvikt och bullernivåer.

Genom en mix av kärnkraft, vattenkraft och annan förnybar el är Sveriges elproduktion i princip helt utsläppsfri. En ökad elektrifiering av samhället till exempel inom transportsektorn gör att behovet av fossilfri el ökar. Vi vill ha väl fungerande el- och energimarknader som driver på teknisk utveckling och kostnadseffektiva lösningar. Vi vill ge likvärdiga villkor för koldioxidfria kraftslag. Det är därför som Liberalerna vill avskaffa elcertifikatsystemet. Riksdagens utredningstjänst har räknat ut att kostnaden för en ökad ambitionsnivå i elcertifikatsystemet från 2021 till 2045 sammanlagt kan hamna på runt 100 miljarder kronor beroende på priserna på elcertifikatmarknaden.

Det finns betydligt större klimatvinster att göra genom att värna vårt klimatsmarta energisystem och satsa på åtgärder inom de sektorer som har höga klimatutsläpp, som transportsektorn, processindustrin och jordbruket. Samhällsekonomiskt är det betydligt billigare att bestraffa det som ska bort snarare än att subventionera det som ska in.

Vi konstaterar dessvärre att ökade subventioner till förnybar el i Sverige och andra EU-länder leder till att priset på utsläppsrätter sjunker och att lönsamheten för kolkraft därmed ökar. Subventioner kan alltså få konsekvensen att omställningen bort från fossil

elproduktion försvåras och försenas. Det behövs en mer likvärdig beskattning inom energisektorn och en liberalisering av energipolitiken som sätter klimathänsyn, långsiktiga spelregler, och konkurrensneutrala villkor i första rummet. Under utgiftsområde 21 finns Liberalernas politik för ett klimatsmart energisystem.

Sveriges välfärd och tillväxt är beroende av en konkurrenskraftig industri. Samtidigt står delar av industrin för en stor del av våra koldioxidutsläpp och alla insatser för att minska utsläppen är viktiga. Ekonomiska styrmedel spelar en viktig roll. Det behövs också forskning och utveckling för att tillsammans med industrin få fram klimatsmarta lösningar. Till exempel pågår intressanta projekt för att på sikt kunna tillverka järn från järnmalm i Sverige utan utsläpp av koldioxid till atmosfären, något som bland annat kräver tillgång till mycket el. Liberalerna anser att denna typ av forskning och projekt på olika sätt bör främjas. Inom ramen för vår särskilda satsning för nationella klimatinvesteringar avsätter vi 350 miljoner kronor för klimatsmarta lösningar som minskar industrins utsläpp. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslås därmed 300 miljoner kronor på anslag 1:20.*

Ett Sverige fritt från gifter är centralt när det gäller miljö- och klimatpolitiken. Det krävs en effektiv lagstiftning, ekonomiska styrmedel och förbättrad marknadstillsyn. Kemikalielagstiftningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas, och särskild hänsyn tas till barn och ungas känslighet samt till den samlade effekten då flera olika kemikalier samverkar. Liberalerna välkomnar att en kemikalieskatt införts på elektronik och anser att även andra produkter kan bli aktuella. Farliga kemikalier i konsumentprodukter, till exempel leksaker och kläder, ska bort från marknaden och det behövs ett långsiktigt arbete för att öka marknadstillsynen. Liberalerna föreslår en satsning på ökad marknadstillsyn som bör utföras av Kemikalieinspektionen. *På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att 10 miljoner kronor tillförs anslag 1:6. Liberalerna anser också att anslagsnivån för anslag 1:6 ska återställas till utfallet för 2015.*

Många av de miljöproblem som jordbruksproduktionen leder till, till exempel övergödning och minskad biologisk mångfald, beror på tillförseln av näringsämnen via gödslingen. Användningen av handelsgödsel bidrar till övergödning av vattenområden. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. Vi noterar att regeringen pekar på problemet men anser att insatserna är otillräckliga. Liberalerna vill därför att en ny läckageskatt för jordbruket införs från och med den 1 januari 2018. Förändringen, som redovisas i skatteavsnittet, beräknas stärka de offentliga finanserna år 2018 med 300 miljoner kronor.

Avfallens miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen. Vi välkomnar regeringens satsning sanering av miljögifter i Östersjön. Miljöföroreningar i marker är en miljörisk och förhindrar en effektiv markanvändning. Dessa områden måste saneras och återställas i allt högre utsträckning framförallt när det gäller områden som kan användas till bostäder. Liberalerna föreslår en ökad sanering av områden som kan användas till bostadsbyggande samt av områden som är särskilt angelägna ur risksynpunkt men noterar dessvärre att regeringen gör det motsatta. *På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att 25 miljoner kronor tillförs anslag 1:4.*

Allemansrätten ska värnas. Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd. Alliansregeringen genomförde vissa förändringar av strandskyddsreglerna för att möjliggöra en mer flexibel tillämpning mellan områden med lågt och högt exploateringsstryck, men mycket tyder på att dessa reformer inte har fått det avsedda genomslaget. Vår syn på strandskyddet redovisas närmare under utgiftsområde 18.

Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Artdatabankens arbete ska främjas. Liberalerna föreslår restaureringsinsatser i syfte att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter. För att bevara den biologiska mångfalden behövs också satsningar på att bekämpa så kallade invasiva främmande arter. Det handlar till exempel om lupiner, jättebjörnloka, mårddhund, amerikansk hummer och signalkräfta. Vi ser positivt på regeringens särskilda satsning på våtmarker. Däremot motsätter vi oss regeringens förslag till gröna jobb eftersom vi har andra mer effektiva förslag som innebär att det blir billigare och enklare att anställa även inom naturvården. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslås 50 miljoner kronor på anslag 1:3. Vidare anser Liberalerna att den tidigare anslagsnivån för 2016 för anslag 1:3 ska återställas. Samtidigt tillförs 2018 anslag 1:3 50 miljoner kronor för restaureringsinsatser samt 20 miljoner kronor för att bekämpa invasiva arter.*

Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka genom att t.ex. avverkningsmetoder kan variera. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn.

Liberalerna anser att befintliga modeller för att skydda värdefull natur bör kunna användas i större utsträckning. Till exempel ska statligt ägd skog även fortsättningsvis kunna användas som inbyte för privatägd skyddsvärd skog.

Den mest värdefulla naturen måste skyddas och här spelar naturreservat och nationalparker en viktig roll. Liberalerna välkomnar regeringens satsning på värdefulla skogar och nyckelbiotoper men vill också se särskilda insatser för att skydda värdefulla naturskogar så kallade gammelskogar. *Liberalerna anser att anslagsnivån för anslag 1:14 bör ligga runt en miljard och återgår därför till utfallet för år 2015. Samtidigt som vi ser positivt på regeringens satsning på skydd av nyckelbiotoper på anslag 1:14 år vill Liberalerna tillföra samma anslag 25 miljoner kronor ytterligare år 2018 för att skydda gammelskogarna.*

Miljösituationen i våra hav och vattendrag är kritisk. Fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Dricksvattenförsörjningen måste säkras och fler yt- och grundvattentäkter ges skydd. Det krävs insatser för att minska utsläpp och miljöpåverkan i våra hav och vattendrag. Liberalerna välkomnar en rad av regeringens satsningar på olika anslag som handlar om rent hav till exempel åtgärder mot plast och läkemedel. Vi anser däremot inte att inrättandet av en delegation för cirkulär ekonomi är rätt prioritering. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslås 5 miljoner kronor på anslag 1:2. Anslagsnivån för anslag 1:2 bör ligga på utfallet för år 2015. Samtidigt tillförs på detta utgiftsområde 25 miljoner kronor på anslag 1:2 för havs- och vattenrelaterad miljöövervakning.*

Stranderosion är ett stort problem framförallt i delar av Skåne. Det behövs mer forskning kring detta och det behövs nu konkreta åtgärder. Liberalerna anser därför att Länsstyrelsen i Skåne ska få i uppdrag att särskilt arbeta med frågor och insatser för att motverka stranderosionen av Skånes stränder. *På detta utgiftsområde och för 2018 tillför vi 20 miljoner kronor på anslag 1:11 för åtgärder mot stranderosion.*

Nedskräpningen av våra hav är ett av vår tids största miljöproblem. Haven håller på att förvandlas till stora soptippar. Det marina skräpet är skadligt på olika sätt. Fiskeredskap och fartyg skadas men framförallt vållar skräpet stor skada på fåglar, fiskar och däggdjur. Även konstgräsplaner är i dag en väsentlig källa till mikroplaster bland annat i havet. Plasten bryts ned till mikroplast som tar sig in i näringskedjan vilket är skadligt för människor, djur och natur. Liberalerna föreslår en satsning där Havs- och vattenmyndigheten ska få i uppdrag att till kommuner fördela medel för bland annat städning av stränder, vilket bör leda till renare stränder men också jobb. Liberalerna står bakom regeringens satsningar för 2018 på anslag 1:11 när det gäller renare hav.

Samtidigt anser vi att en rimlig anslagsnivå för anslagen 1:7, 1:11 och 1:13 bör vara utfallet för år 2016. Vidare tillförs 2018 anslag 1:11 50 miljoner kronor för renare stränder.

Plast som sprids i naturen måste bort. Vi välkomnar att många företag inom handeln redan tagit initiativ som leder till att användningen av plastpåsar minskar. För att ytterligare styra konsumtionen mot mer återvinning och förnyelsebara råvaror vill vi införa en plastpåseavgift. Genom att göra det dyrare att köpa bärkassar av fossilplast hoppas vi minska användningen av plastbärkassar vid vardagsinköp, vilket skulle vara till nytta för miljön. Under skatteavsnittet beskrivs avgiften närmare.

När det gäller insatser för internationella klimatinvesteringar står vi självklart bakom insatser som innebär att arbetet med Parisavtalet drivs på. Vi anser dock att detta bör kunna göras inom ramen för befintliga resurser. Därmed avvisas på detta utgiftsområde 30 miljoner kronor på anslag 1:12. Vidare anser vi en rimlig anslagsnivå för anslag 1:12 bör vara utfallet för år 2016.

Forskning och utveckling är centralt och Liberalerna står bakom ökade anslag till Formas, till exempel för Klimatpolitiska rådet liksom forskning kring hållbara textilier. Samtidigt avslås en viss ökning av förvaltningsanslaget. På detta utgiftsområde och för år 2018 avslås 12 miljoner kronor på anslag 2:1.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:6, 1:9, 1:15 och 2:2.

	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Naturvårdsverket	-243	-263	-276	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:2	Miljöövervakning m.m.	-88	-98	-96	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-275	-375	-375	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	25	25	25	Egna beräkningar
1:5	Miljöforskning	0	0	0	
1:6	Kemikalieinspektionen	-50	-56	-56	Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:7	Avgifter till Internationella organisationer	-100	-73	-47	Prop. 2016/17:1
1:8	Supermiljöbilspremie	-250	-1240	-1630	Prop. 2017/18:1

1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-1	-1	-2	RUT Dnr 2017:1439, RUT Dnr 2017:1374
1:10	Klimatanpassning	0	0	0	
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	-147	-230	-285	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	-55	-90	-5	Prop. 2016/17:1
1:13	Internationellt miljösamarbete	-13	-13	-13	Prop. 2016/17:1
1:14	Skydd av värdefull natur	-438	-438	-438	Prop. 2016/17:1, egna beräkningar
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	-21	-35	-36	Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439
1:16	Klimatinvesteringar	-1590	-2090	-3090	Prop. 2017/18:1
1:17	Elbusspremie	-100	-100	-100	Prop. 2015/16:1
1:18	Investeringsstöd för gröna städer	-100	-500	-550	Prop. 2017/18:1
1:19	Elcykelpremie	-350	-350	-350	Prop. 2017/18:1
1:20	Industriklivet	-300	-300	-300	Prop. 2017/18:1
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	-12	-12	-12	Prop. 2017/18:1
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	0	-2	0	RUT Dnr 2017:1439
	Nya anslag				
1:21	Nationella klimatinvesteringar	1000	1000	1000	Egna beräkningar
	Summa	-3108	-5241	-6636	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Naturvårdsverket	10	10	10	Ledsystem för skottrar. Egna beräkningar.
1:1	Naturvårdsverket	-194	-213	-224	Återställande till utfall 2015. Prop. 2016/17:1
1:1	Naturvårdsverket	-50	-50	-50	Avvisning av eco-bonus. Prop. 2017/18:1
1:1	Naturvårdsverket	-7	-7	-7	Avvisning av hållbara textilier, giftfritt och klimatsmart mode. Prop. 2017/18:1
1:1	Naturvårdsverket	-2	-3	-5	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:2	Miljöövervakning m.m.	25	25	25	Egen satsning på miljöövervakning. Prop. 2017/18:1
1:2	Miljöövervakning m.m.	-108	-118	-116	Återställande till utfall 2015. Prop. 2016/17:1
1:2	Miljöövervakning m.m.	-5	-5	-5	Avvisning av inrättande av delegation för cirkulär ekonomi. Prop. 2017/18:1
1:3	Åtgärder för värdefull natur	50	50	50	Ökade restaureringsinsatser.

					Egna beräkningar
1:3	Åtgärder för värdefull natur	20	20	20	Satsning på invasiva arter. Prop. 2017/18:1
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-295	-345	-345	Återställande till utfall 2016. Prop. 2016/17:1
1:3	Åtgärder för värdefull natur	-50	-100	-100	Avvisning av gröna jobb inom naturvården. Prop. 2017/18:1
1:4	Sanering och återställning av förorenade områden	25	25	25	Sanering för ökad byggtakt. Egna beräkningar
1:6	Kemikalieinspektionen	10	10	10	Ökad marknadstillsyn. Egna beräkningar
1:6	Kemikalieinspektionen	-59	-64	-63	Återställande till utfall 2015. Prop. 2016/17:1
1:6	Kemikalieinspektionen	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:7	Avgifter till Internationella organisationer	-100	-73	-47	Återställande till utfall 2016. Prop. 2016/17:1
1:8	Supermiljöbilspremie	-250	0	0	Avvisning av halvårsförlänging supermiljöbilspremie. Prop. 2017/18:1
1:8	Supermiljöbilspremie	0	-1240	-1630	Avvisning av bonus-malus. RUT Dnr 2017:1374
1:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	50	50	50	Rena stränder. Egna beräkningar
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	20	20	20	Stranderosion. Egna beräkningar
1:11	Åtgärder för havs- och vattenmiljö	-217	-300	-355	Återställande till utfall 2016. Prop. 2016/17:1
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	-25	-45	-5	Återställande till utfall 2016. Prop. 2016/17:1
1:12	Insatser för internationella klimatinvesteringar	-30	-45	0	Insatser för int klimatinvest. utfall 2016 prop 2016/17:1
1:13	Internationellt miljösamarbete	-13	-13	-13	Återställande till utfall 2016. Prop. 2016/17:1
1:14	Skydd av värdefull natur	25	25	25	Satsning på naturskogar/gammelskog. Egna beräkningar
1:14	Skydd av värdefull natur	-463	-463	-463	Återställande till utfall 2015. Prop. 2016/17:1
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	-20	-33	-34	Återställande till utfall 2016. Prop. 2016/17:1
1:15	Havs- och vattenmyndigheten	-1	-2	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:16	Klimatinvesteringar	-1590	-2090	-3090	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1
1:17	Elbusspremie	-100	-100	-100	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2015/16:1
1:18	Investeringsstöd för gröna städer	-100	-500	-550	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1
1:19	Elcykelpremie	-350	-350	-350	Avvisning av anslaget i sin

					helhet. Prop. 2017/18:1
1:20	Industriklivet	-300	-300	-300	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1
1:21	Nationella klimatinvesteringar	1000	1000	1000	Klimatmiljard cykelinfra, laddstolpar, elbussar, industri. Egna beräkningar
2:1	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	-12	-12	-12	Avvisning av ökning av Formas förvaltningsanslag. Prop. 2017/18:1
2:2	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	0	-2	0	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 21: Energi

Liberal energipolitik fokuserar på en säker, effektiv elproduktion med små utsläpp av växthusgaser till konkurrenskraftiga priser.

Uppvärmningen av jorden genom ökade koldioxidutsläpp är den största framtidsutmaningen för vår generation. Vi ska ta oss an klimat- och miljöutmaningarna med en blandning av krisinsikt, framtidstro och realism. Vetenskap, fakta och teknikutveckling finner lösningarna. Marknadsekonomi och frihandel, inte politiker eller förbudspolitik, driver fram smarta hållbara lösningar.

Digitalisering och delningsekonomi banar väg för nya och klimatsmarta konsumtionsmönster. Elbilens frammarsch förändrar hela bilindustrin. Energibranschen ställer om, investeringar i fossil energi lönar sig inte. Fler människor på jorden får tillgång till klimatsmart energi i stället för hälsofarlig öppen eld och fossila bränslen. Nya jobb och marknader växer fram.

Att låta kärnkraft, vattenkraft, vindkraft och solkraft konkurrera på egna meriter är grunden för en liberal och fungerande energimarknad. Visionen för energipolitiken bör vara en långsiktigt hållbar och klimatneutral energiförsörjning med högsta möjliga försörjningstrygghet och energisäkerhet.

Näringsliv och privatpersoner måste kunna lita på en trygg elförsörjning med hög leveranssäkerhet till rimliga priser alla årets dagar. En långsiktig och stabil energiförsörjning är avgörande för klimatet, svenska jobb och svensk konkurrenskraft och därmed vår tillväxt och välfärd.

En ökad elektrifiering av samhället till exempel inom transportsektorn gör att behovet av fossilfri el ökar. Vi vill ha väl fungerande el- och energimarknader som

driver på teknisk utveckling och kostnadseffektiva lösningar. Vi håller oss neutrala mellan olika energislag – så länge de är fossilfria – och vill ge likvärdiga villkor för koldioxidfria kraftslag. Det är därför som Liberalerna vill avskaffa elcertifikatsystemet. Riksdagens utredningstjänst har räknat ut att kostnaden för en ökad ambitionsnivå i elcertifikatsystemet från 2021 till 2045 sammanlagt kan hamna på runt 100 miljarder kronor beroende på priserna på elcertifikatmarknaden. Det finns betydligt större klimatvinster att göra genom att värna vårt klimatsmarta energisystem och satsa på åtgärder inom de sektorer som har höga klimatutsläpp, som transportsektorn, processindustrin och jordbruket. Samhällsekonomiskt är det betydligt billigare att bestraffa det som ska bort snarare än att subventionera det som ska in.

Vi är därmed fortsatt kritiska till den energiöverenskommelse som ingåtts mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna. Överenskommelsen är dyr, dålig för Sverige och saknar klimatnytta. Vi är dock positiva till att effektskatten avskaffas och att fastighetsskatten på vattenkraft sänks. Liberalerna var det första partiet att driva frågan om avskaffad effektskatt på kärnkraft.

Elproduktion i EU ingår i det gemensamma utsläppshandelssystemet EU-ets. Systemet med utsläppsrätter fungerar dock inte tillräckligt effektivt då överskottet på utsläppsrätter leder till för låga priser och bristande klimatstyrning. Sverige måste aktivt driva på för att effektivisera och skärpa systemet med utsläppsrätter. Dessvärre kan att ökade subventioner till förnybar el i Sverige och andra EU-länder leda till att priset på utsläppsrätter sjunker och att lönsamheten för kolkraft därmed ökar. Subventioner kan alltså få konsekvensen att omställningen bort från fossil elproduktion försvåras och försenas.

Det finns stora fördelar med att öka sammankopplingen av elnäten i Norden och Europa. Sammantaget leder det till lägre kostnader och bättre miljöprestanda. Genom export av fossilfri el till våra EU-grannar kan vi medverka till klimatomställningen. För att de ekonomiska och miljömässiga nyttorna ska realiseras måste utbyggnaden av elproduktion och överföringskapacitet gå hand i hand. För att Sverige ska kunna exportera el måste det också finnas någon som kan och vill importera. Här behövs strategier och samverkan med berörda länder.

Genom vår fossilfria elexport bidrar vi samtidigt till våra grannars energisäkerhet och minskar deras beroende av osäkra energileverantörer. I tider av ökad konflikt i vårt närområde där bland annat gasleveranser används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Europas beroende av rysk gas

måste minska och Sverige måste agera inom EU för att stoppa gasledningen Nordstream II.

Regeringen har genom sin politik aktivt drivit på för stängningar av kärnkraftsreaktorer som genererar utsläppsfri el till både Sverige och våra grannländer. Som en konsekvens har vårt beroende av oljeeldning ökat eftersom effektreserven måste förlängas då den garanterar el även kalla vinterdagar. Mindre pålitlig el ger således ökat behov av en effektreserv. Regeringens löfte om att ställa miljökrav på effektreserven har dock inte infriats. I stället kommer effektreserven fortsatt handla om oljekraftverk. Under kalla vinterdagar kommer vi allt oftare vara tvungna att starta oljekraftverk eller importera el som kommer från olja, kol och gas.

Liberalerna välkomnar all form av fossilfri elproduktion men utbyggnaden ska drivas på av marknaden och byggas när den behövs och där den behövs. Förnybar energi ska vara ett medel för att uppnå billig och miljövänlig elproduktion och inte vara ett mål i sig själv. Det finns en stor efterfrågan och potential att fortsätta bygga ut energi från sol, vind, vatten och vågkraft. Vi ser gärna olika regelförenklingar för att underlätta utvecklingen.

I stället för att förenkla utökar regeringen ineffektiva subventioner för installation av solpaneler. Liksom solbranschen motsätter sig Liberalerna dessa subventioner eftersom de stoppar utvecklingen genom långa väntetider och krånglig administration. Dessutom bidrar subventionerna till att företagen slipper pressa priserna. *På detta utgiftsområde och för år 2018 innebär det att 525 miljoner kronor avslås på anslag 1:7.*

I stället för kortsiktiga, krångliga och marknadsstörande subventioner vill vi förenkla reglerna för småskalig elproduktion. Till exempel vill vi att solpaneler på privata villatak i princip ska kunna sättas upp utan bygglov. Därtill vill vi titta närmare på möjligheten med ROT-avdrag för installation av solceller på villatak även vid nybyggnation. Vi vill också se över skattereglerna.

Regeringen har de senaste åren dessvärre fört en kortsiktig och ambivalent politik när det gäller småskalig energiproduktion. I budgetpropositionen för 2016 avskaffades skattefriheten för vissa småskaliga elproducenter. Det blev därmed svårare och dyrare för privatpersoner och företag att producera egen el. Liberalerna motsatte sig detta och har föreslagit att skattefriheten för småskalig elproduktion återställs. Skatten har nu sänkts för aktörer som äger flera mindre solcellsanläggningar med en total installerad kapacitet som överstiger 255 kilowatt. Den ekonomiska bördan minskar således men kvar finns den administrativa bördan som infaller vid skattskyldighet. Att en organisation blir skattepliktig för egenproducerad el innebär också att den blir skyldig

att skattedeclarera all el som förbrukas, per anläggning. Därför missgynnas fortsatt exempelvis företag, landsting och kommuner som vill installera solceller på flera anläggningar. Skattebefrielsen för solenergi som produceras för eget bruk bör gälla alla, oavsett anläggningens toppeffekt och vi anser att skatten på egenproducerad solel därmed avskaffas. Sammantaget försvagar detta de offentliga finanserna med vilket beskrivs närmare i denna motions skatteavsnitt.

Regeringen gör en rad prioriteringar som Liberalerna är kritiska till. Det handlar till exempel om att skattemedel läggs på stöd och subventioner till vissa energislag som planeringsstöd eller marknadsintroduktion för vindkraft. Vidare föreslås sekondering av personal utomlands, samordning av hållbara transporter och informationsplattform för solceller. *På detta utgiftsområde och för år 2018 avslås därmed anslag 1:5 och anslag 1:3 i sin helhet. Vidare avslås 5 miljoner kronor, 10 miljoner kronor och 5 miljoner kronor på anslag 1:1. Därtill anser Liberalerna att anslagsnivån för anslag 1:1 ska återställas till utfallet för 2015.*

Vidare gör vi andra prioriteringar än regeringen i denna budget och anser att kommunala energi- och klimatrådgivare ska bekostas inom ramen för befintliga medel. Detsamma gäller lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat – och energiomställning. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslås därmed 25 miljoner kronor liksom 125 miljoner kronor på anslag 1:2 liksom 65 miljoner kronor på anslag 1:10.*

Sveriges välfärd och tillväxt är beroende av en konkurrenskraftig industri samtidigt står delar av industrin för en stor del av våra koldioxidutsläpp och alla insatser för att minska utsläppen är viktiga. Det behövs forskning och utveckling för att tillsammans med industrin få fram klimatsmarta lösningar. Till exempel pågår intressanta projekt för att på sikt kunna tillverka järn från järnmalm i Sverige utan utsläpp av koldioxid till atmosfären, något som bland annat kräver tillgång till mycket el. Inom ramen för vår särskilda satsning för nationella klimatinvesteringar som presenteras under utgiftsområde 20 avsätter vi 350 miljoner kronor för klimatsmarta lösningar som minskar industrins utsläpp.

Med en ökad andel förnybar energi ökar behovet av lagring och flexibilitet i energisystemet. Det behövs också en rad insatser och forskning för att minska utsläppen från industrin. Liberalerna anser därmed att de medel som avsätts under anslaget 1:4 Energiforskning ska ha ett tydligare fokus på just detta. Liberalerna föreslår vidare mer resurser på forskning och innovation kring energilagring och batterier. Det är positivt att regeringen under anslag 1:7 avsätter 10 miljoner kronor för energilagring. Liberalerna

vill dock öka satsningen. *På detta utgiftsområde och för 2018 innebär det att 5 miljoner kronor tillförs anslag 1:7.*

FN:s klimatpanel lyfter fram kärnkraften för att minska världens utsläpp. Fler dörrar måste hållas öppna för att säkerställa ett hållbart energisystem i framtiden. Fjärde generationens kärnkraftsreaktorer har potential att sänka utsläppen av koldioxid samtidigt som avfallet kan bearbetas och användas som bränsle. För klimatets skull bör förslaget från våra ledande tekniska universitet att bygga en svensk forskningsreaktor genomföras. I samband med behandlingen av forskningspropositionen tog Liberalerna upp frågan om en forskningsreaktor.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. *På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1 och 1:6.*

	Utgiftsområde 21 Energi	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Statens energimyndighet	-70	-66	-53	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439
1:2	Insatser för energieffektivisering	-150	-200	-260	Prop. 2017/18:1
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	-10	-10	-10	Prop. 2016/17:1
1:4	Energiforskning	0	0	0	
1:5	Planeringsstöd för vindkraft	-85	-85	-70	Prop. 2017/18:1
1:6	Energimarknadsinspektionen	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:7	Energiteknik	-520	-520	-960	Prop 2017/18:1, egna beräkningar
1:8	Elberedskap	0	0	0	
1:9	Avgifter till internationella organisationer	0	0	0	
1:10	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	-65	-90	-135	Prop. 2017/18:1
	Summa	-900	-972	-1489	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Statens energimyndighet	-49	-49	-35	Återställande till utfall 2015 Prop. 2016/17:1
1:1	Statens energimyndighet	-10	-5	-5	Avvisning av informationsplattform solenergi. Prop. 2017/18:1
1:1	Statens energimyndighet	-5	-5	-5	Avvisning av åtgärder för hållbara transporter:

					samordning. Prop. 2017/18:1
1:1	Statens energimyndighet	-5	-5	-5	Avvisning av sekonderingar. Prop. 2017/18:1
1:1	Statens energimyndighet	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:2	Insatser för energieffektivisering	-125	-160	-200	Avvisning av kommunala energi- och klimatrådgivare. Prop. 2017/18:1
1:2	Insatser för energieffektivisering	-25	-40	-60	Avvisning av energieffektivisering Näringsliv. Prop. 2017/18:1
1:3	Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	-10	-10	-10	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2016/17:1
1:5	Planeringsstöd för vindkraft	-85	-85	-70	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1
1:6	Energimarknadsinspektionen	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:7	Energiforskning	5	5	5	Tillämpad energilagring. Egna beräkningar
1:7	Energiteknik	-525	-525	-965	Avvisning av subventioner till solceller. Prop. 2017/18:1
1:10	Lokal och regional kapacitetsutveckling för klimat- och energiomställning	-65	-90	-135	Avvisning av klimat- och energiomställning. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 22: Kommunikationer

Välfungerande kommunikationer och modern infrastruktur är grundläggande förutsättningar för individens frihet, ett blomstrande näringsliv och en öppen marknad. Människor transporterar sig mellan skola, jobbet och hemmet. Flödet av varor och tjänster skapar hållbar tillväxt för Sverige och handeln med andra länder stärker Sveriges position i den globala ekonomin. Transportsystemet är på så sätt en grundbult för landets utveckling framåt, därför är det viktigt att infrastrukturinvesteringar analyseras långsiktigt och ur ett helhetsperspektiv. Transportpolitiska beslut kan ha stor påverkan på den lilla staden eller den enskilda företagaren, både i positiv och negativ bemärkelse.

Transportsektorn bär ett stort ansvar i arbetet mot våra ambitiösa miljömål mot en fossilfri fordonsflotta. Bilarna står fortfarande för en mycket stor del av utsläppen av växthusgaser även om vi i dag ser en förbättring jämfört med för tio år sedan. Men omställningen går inte tillräckligt snabbt. Bilåkandet måste minska och fler bilar måste bli klimatsmarta.

Liberal miljö- och klimatpolitik utgår från försiktighetsprincipen och att förorenaren ska betala. Tanken är att de bilar som i dag drivs på fossila bränslen i större utsträckning ska gå över till framför allt el. Mer om våra satsningar för en fossilfri fordonsflotta återfinns under utgiftsområde 20.

Vi reser allt mer, vilket är positivt i en globaliserad värld. Liberalerna vill inte förhindra resandet i sig utan fokusera på att minska utsläppen. Flyget liksom andra transportslag ska stå för sina klimatkostnader genom ekonomiska styrmedel som riktas mot utsläppen. Samtidigt måste högre kostnader för flygtrafiken också beakta den roll som flyget har att hålla Sverige, ett land med långa avstånd, samman. Det är utsläppen – inte flygtrafiken i sig – som är problemet. Därmed motsätter vi oss det förslag till flygskatt som regeringen tagit fram.

Sverige ska driva på för en europeisk flygskatt och att flyget internationellt ska betala för sina klimatkostnader. På nationell nivå vill vi pröva ett system med differentierade landningsavgifter utifrån hur mycket biobränsle som används vid flygningar tillsammans med ett reduktionspliktsystem och klimatdeklarationer. En framtida europeisk flygskatt bör vara utformad på ett sätt så att den inte träffar all flygtrafik lika utan att den i stället främjar flyg med lägre klimat- och miljöpåverkan till exempel genom att vara differentierad med avseende på bränsle, flygplansvikt och bullernivåer. *Vårt avslag till regeringens förslag till flygskatt innebär i sin tur att vi avvisar de anslag om 85 miljoner kronor på anslag 1:6 som avsätts för att kompensera ökade driftunderskott till icke-statliga flygplatser i Norrland.*

Fler måste välja kollektivtrafiken där möjligheten finns, och järnvägen måste rustas upp för att möta de nationella och regionala behoven. På området kollektivtrafik föreslår Liberalerna en omläggning av reseavdraget i syfte att öka dess regionala träffsäkerhet och minska exponeringen mot felaktigheter i utnyttjandet av avdraget. Tanken är att reseavdraget ska begränsas i de regioner där det finns en fungerande kollektivtrafik. Samtidigt avslår vi regeringens satsning på gratis kollektivtrafik under sommarlovet för skolungdomar och prioriterar i stället kollektivtrafik i landsbygd som inkluderar åtgärder för höjd säkerhet i anslutning till hållplatser och perronger. Förändringen av reseavdraget beräknas stärka de offentliga finanserna år 2018 med 1 300 miljoner kronor. Förslaget behandlas närmare under avsnittet för skattefrågor. *På detta utgiftsområde under anslag 1:1 avvisas regeringens satsning på kollektivtrafik för skolungdomar på 350 miljoner kronor årligen, liksom anslagsökningen om 15 miljoner kronor 2018 till kollektivtrafik på landsbygden.*

Resenären ska enkelt kunna göra klimatsmarta val. De som fraktar gods ska kunna använda sig av klimat-smarta lösningar. Bilpooler kan bli en del av framtidens kollektivtrafik liksom delningsekonomin nya koncept för taxi. Hyrcyklar och elcyklar ska bli del av resan. Nya flexibla biljettlösningar behöver utvecklas i syfte att underlätta för resenären. Införandet av en nationell mobilitetsplan skulle kunna länka samman samtliga transportslag genom en digital plattform. *För detta ändamål avsätter vi 10 miljoner kronor under anslag 1:3 Trafikverket för genomförandet av en pilotstudie om hur en nationell mobilitetsplan kan utformas.*

Sveriges vägar är viktiga för att hela landet ska fungera och många sträckor behöver rustas upp och förstärkas. Det blir särskilt tydligt nu när 74-tons lastbilar kommer att trafikera våra vägar. Det är viktigt att värna vägarna i anslutning till industri och hamnar så att de håller för tyngre lastbilar. Därför prioriterar vi förstärkning av vägar som är viktiga ur näringssynpunkt. Vi välkomnar även regeringens satsning på upprustning av Gotlands vägnät men väljer att göra en riktad satsning på vägen mellan Visby och Fårö för att bland annat gynna den växande cykelturismen.

Underhållet av vägbanor, för att inte nämna luftkvalitet och bullernivåer, påverkas av vilka däck som används på våra vägar. Möjligheten att välja dubbdäck, när vägförhållandena så kräver, är viktig. Därför är dubbdäcksförbud inte en optimal lösning. En avgift är ett alternativ till att minska dubbdäcksanvändning i regioner med mindre behov och mildare vintrar. Liberalerna vill därför införa en skatt på dubbdäck för att minska utsläppshalten av partiklar. Systemet ska vara differentierat och avgifter ska kunna tas ut för olika tidsperioder. De nettointäkter som dubbdäcksavgiften inbringar uppgår år 2018 till 130 miljoner kronor och 140 miljoner 2019–2020 och ska gå tillbaka till regionerna för lokala förbättringsåtgärder och underhåll. Skatten specificeras närmare under avsnittet för skattefrågor. *Vi accepterar regeringens punktsatsning på Gotlands vägnät om 50 miljoner kronor men prioriterar i stället vägen mellan Visby och Fårö för samma summa. För att finansiera förstärkning av vägar i anslutning till industri och hamnar avsätter vi årligen 50 miljoner kronor under anslag 1:1.*

Skoterleder är också infrastruktur med avgörande betydelse i norr. Skoterlederna behöver underhållas och rustas upp. Lederna för vandring och skoterkörning skapar tillgänglighet, skyddar känslig miljö och bidrar till besöksnäringen. Skotern är även ett verktyg för näringsverksamhet och möjliggör viktig samhällsservice som exempelvis räddningstjänst i svårtillgänglig terräng. För att främja skoterlederna i norr avsätter vi 10 miljoner kronor årligen till Naturvårdsverket, vilket framgår under utgiftsområde 20.

Allt fler väljer cykeln framför bilen och den som cyklar gör en stor insats för miljö och klimat. Dessutom minskar buller och folkhälsan ökar. Cyklismen behöver ges bättre förutsättningar, i dag saknas exempelvis regelverk som beaktar cykeln som ett eget transportmedel. Vi prioriterar cyklismen och Liberalerna avsätter årligen anslag till en stor nationell satsning på utveckling av cykelinfrastruktur. Barn behöver få utbildning i skolan om cykling och trafiksäkerhet och deras framkomlighet i trafiken bör prioriteternas. Vi ser dessutom behov av ett nationellt kunskapscenter för cykling som kommer att bistå kommuner och regioner i planering och utformning av strategier för cykling. Vi välkomnar regeringens alternativa satsning på ett nationellt kunskapscentrum för cykling men anser att det är fel att förlägga uppdraget under Statens väg- och transportinstitut. *Därför avslår vi regeringens satsning på 5 miljoner kronor under anslag 1:9 på nationellt kunskapscentrum för cykel. I stället avsätter Liberalerna 75 miljoner kronor årligen till en nationell satsning på cykelinfrastruktur under anslag 1:1 samt 10 miljoner kronor årligen till ett nationellt kunskapscentrum för cykling. Vi prioriterar även en satsning på cykling och barn som uppgår till 10 miljoner kronor per år. Dessa satsningar redovisas under det nya anslaget 1:16 Cykelkansli.*

Vidare öppnar vi även upp för möjligheten att använda intäkterna från trängselskatten till medfinansiering av cykelinfrastruktur. Vi avvisar dock regeringens förslag till utökat stadsmiljöavtal då vi anser att satsningen riskerar komma enstaka kommuner till nytta snarare än samtliga. *Vi avvecklar därmed regeringens satsning på stadsmiljöavtal på 1 000 miljoner kronor årligen under anslag 1:1.*

Vi ser att den största miljömässiga vinsten uppnås genom att det sker en omlastning av gods som transporteras på väg till järnväg och sjöfart. De miljövänliga transportsätten måste vara attraktiva och konkurrenskraftiga för näringslivet, annars kommer mer lönsamma vägtransporter förbli det självklara valet. Sjöfarten behöver bättre förutsättningar i form av färre avgifter, nya slussar och utökad muddring vid hamnarna. Vi välkomnar därför att regeringen ser över Sjöfartsverkets finansieringsmodell. Vi vill även understryka vikten av Sveriges inre vattenvägar och specifikt slussarna i Trollhättan och är oroade över hur anslagen till slussarna fördelas i Trafikverkets nationella plan. Hälften av kostnaden för nya slussar förläggs innan 2030 och resterande efter. Efter 2030 kan inte Sjöfartsverket längre garantera slussarnas säkerhet vilket kommer att innebära nedstängning. Liberalerna avser att återkomma i frågan i samband med åtgärdsplaneringen 2018–2029. Vi vill även understryka att Liberalerna sammantaget har ett större ekonomiskt utrymme för investeringar i

åtgärdsplaneringen med anledning av vår inställning till OPS och infrastrukturavgifter (se motion 2016/17:3512).

Bostadsbyggandet kan öka om det går hand i hand med att ny infrastruktur byggs ut. Samplanering av infrastruktur och bostäder är nödvändig för att skapa förutsättningar för bostadsbyggande. Därför behövs en bättre samplanering mellan stat, landsting, kommuner och andra intressenter. Trafikverket spelar en stor roll för hur samplanering kan utvecklas och bör därmed få i uppdrag att medverka till samplanering av infrastruktur och bostäder. Trafikverket bör ges ett tydligt uppdrag kring verkets roll i att bidra till samplaneringsåtgärder för ökat bostadsbyggande. *För arbetet med att öka samplanering avsätter Liberalerna 2 miljoner kronor årligen till Trafikverket under anslag 1:3 från 2018.*

En fungerande postservice är en del av samhällets basservice. Utvecklingen av digitala tjänster har resulterat i minskat antal brev försändelser. Genom den alltmer e-handel ökar samtidigt paketförsändelser. Denna utveckling påverkar medborgarna i Sverige olika. Det är viktigt att garantera rimlig service även på landsbygden. Vi vill utreda möjligheten till differentierade avgifter för t.ex. övernattsbefordran.

Till infrastruktur hör även möjligheter att kommunicera digitalt. I dag har Sverige en stark position inom IT-området, men många som bor i lands- och glesbygd har fortfarande inte tillgång till bredband. Det påverkar inte bara möjligheten att kommunicera, umgås och få tillgång till nöjen utan även möjlighet att driva företag. *Mot denna bakgrund avsätter vi årligen 100 miljoner kronor för att påskynda utbyggnaden av bredband i glesbygd. Anslaget redovisas under utgiftsområde 23.*

För att prioritera andra satsningar i denna budgetmotion avvisas 40 miljoner kronor på anslag 1:1 och 10 miljoner kronor på anslag 2:1. Vidare avvisas 17 miljoner kronor på anslag 1:12, då vi istället för bonus-malus vill se en omvänd miljöbilsbonus. Detta beskrivs närmare under utgiftsområde 20 i denna motion.

Liberalerna föreslår slutligen att PLO-uppräknningen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procentenheter. *På detta utgiftsområde påverkas bland annat anslagen 1:3 och 1:13.*

	Utgiftsområde 22 Kommunikationer	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				

1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-1307	-1337	-1423	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	-51	-118	-193	RUT Dnr 2017:1439
1:3	Trafikverket	7	2	-2	RUT Dnr 2017:1439, egna beräkningar
1:4	Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	0	0	0	
1:5	Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	0	0	0	
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	-85	-113	-113	Prop. 2017/18:1
1:7	Trafikavtal	0	0	0	
1:8	Viss internationell verksamhet	0	0	0	
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	-5	-5	-6	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
1:10	Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	0	0	0	
1:11	Trängselskatt i Stockholm	0	0	0	
1:12	Transportstyrelsen	-23	-18	-25	Prop 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1374, RUT Dnr 2017:1439
1:13	Trafikanalys	0	0	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:14	Trängselskatt i Göteborg	0	0	0	
1:15	Sjöfartsstöd	0	0	0	
2:1	Post- och telestyrelsen	-10	-10	-10	Egna beräkningar
2:2	Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	0	0	0	
2:3	Grundläggande betaltjänster	0	0	0	
2:4	Informationsteknik och telekommunikation	0	0	0	
2:5	Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	0	0	0	
	Nya anslag				
1:16	Cykelkansli	20	20	20	Egna beräkningar
	Summa	-1454	-1579	-1753	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	75	75	75	Nationell satsning på cykelinfrastruktur. Egna beräkningar
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	50	50	50	Förstärkning av väg till hamnar. Egna beräkningar
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	15	60	58	Justerad satsning på kollektivtrafik i landsbygd. Egna beräkningar

1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-1000	-1000	-1000	Avvecklade stadsmiljöavtal. Prop. 2015/16:1, Prop. 2016/17:1
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-350	-350	-350	Avvisning av avgiftsfri kollektivtrafik för skolungdomar sommar. Prop. 2017/18:1
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-57	-132	-216	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:1	Utveckling av statens transportinfrastruktur	-40	-40	-40	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelsen. Prop. 2017/18:1
1:2	Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	-51	-118	-193	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:3	Trafikverket	2	2	2	Anslag till samplanering för ökat bostadsbyggande. Egna beräkningar
1:3	Trafikverket	10	10	10	Anslagshöjning trafikverket. Egna beräkningar
1:3	Trafikverket	-5	-10	-14	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:6	Ersättning avseende icke statliga flygplatser	-85	-113	-113	Avvisning av ökade driftunderskott vid icke-statliga flygplatser i Norrland. Prop. 2017/18:1
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	-5	-5	-5	Avvisning av nationellt kunskapscentrum för cykel. Prop. 2017/18:1
1:9	Statens väg- och transportforskningsinstitut	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:12	Transportstyrelsen	-17	-5	-5	Avvisning av bonus-malus. RUT Dnr 2017:1374
1:12	Transportstyrelsen	-6	-13	-20	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:12	Transportstyrelsen	0	0	0	Avvisning av miljözoner. Prop 2017/18:1
1:13	Trafikanalys	0	0	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:16	Cykelkansli	10	10	10	Inrättande av nationellt cykelkansli. Egna beräkningar
1:16	Cykelkansli	10	10	10	Satsning på cykel för barn. Egna beräkningar
2:1	Post- och telestyrelsen	-10	-10	-10	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelsen. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 23: Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Liberalerna driver på för att jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv. Jord- och skogsbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader men ska också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård och bevarande av den biologiska mångfalden.

Hela Sveriges utvecklingskraft, tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara. De generella insatserna på nationell nivå för jobb, utbildning och för ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala tillväxtinsatser. Under utgiftsområde 19 utvecklas vår politik för regional tillväxt.

Vi är generellt kritiska till att den politik regeringen bedriver när det gäller landsbygdspolitik och statsbidrag inte har detta tydliga tillväxtperspektiv. Vi anser att pengarna kan komma till bättre nytta om de används för mer långsiktiga och tillväxtfrämjande investeringar. Vi ser ett tydligt behov av satsningar på förbättrad uppkoppling i hela landet och prioriterar därefter.

På detta utgiftsområde och för 2018 avvisas därför satsningar som motsvarar 70 miljoner kronor respektive 100 miljoner kronor på anslag 1:17. På samma anslag anslås i stället 100 miljoner kronor 2018 för snabbare utbyggnad av bredband.

Det behövs tydligare fokus på hållbart brukande, landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Avkastningen kan öka på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Utifrån ett klimatperspektiv kan bioteknik (GMO) spela en avgörande roll, om den används på rätt sätt, för att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

Liberalerna har tillsammans med övriga allianspartier och regeringen förhandlat fram övergripande och strategiska mål för en livsmedelsstrategi. Vi slog gemensamt fast att livsmedelsproduktionen ska styras av konsumenternas efterfrågan. Regeringen har dock presenterat åtgärder som dessvärre strider mot de gemensamt uppsatta målen. I stället för fokus på konsumenternas efterfrågan sätter regeringen upp statliga produktionsmål som innebär att 30 procent av jordbruksmarken och 60 procent av den offentliga konsumtionen ska vara ekologisk till 2030. Det är planekonomi i stället för marknadsekonomi. Liberalernas utgångspunkt med livsmedelsstrategin var att utifrån ett marknads- och konsumentperspektiv presentera förslag på konkreta åtgärder för att lyfta

svensk jordbruksproduktion. Livsmedelsproduktionen, oavsett om den är konventionell eller ekologisk, ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av stöd, subventioner eller snedvridande regler. Vi är därför emot regeringens olika stöd och subventioner till ekologisk odling. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslås 25 miljoner kronor på anslag 1:17.*

Det är positivt att världsmarknaden för jordbruksprodukter är alltmer avreglerad, men det innebär också nya villkor för svenskt jordbruk. För svenskt jordbruk är det viktigt att svenska bönder tillåts konkurrera med utländska på mer lika villkor. Det behövs en generell och företagervänlig politik som inte tynger företag med onödig byråkrati eller höga skatter på jobb och företagande.

Höga miljö- och djurkrav är ett viktigt signum för svensk livsmedelsproduktion. Svensk mat är klimatsmart och produceras med god djuromsorg och miljöhänsyn och detta är en konkurrensfördel som måste värnas.

Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Jordbruksstödet, utom stöden för miljöåtgärder och landsbygdsutveckling, ska avvecklas så snart som möjligt liksom EU:s handelshinder mot omvärlden. Samtliga direktstöd och marknadsregleringar ska fasas ut så snart som möjligt.

Svenskt jordbruks utsläpp kommer till stor del från metan från idisslande djur, användningen av fossila bränslen och indirekt från tillverkningen av mineralgödsel och foder. Samtidigt måste vi se också se betande djurs betydelse för det öppna landskapet och den biologiska mångfalden. För att minska köttkonsumtionens klimatpåverkan behöver köttproduktionen bli bättre men köttkonsumtionen behöver också minska. Marknadsdriven märkning och certifiering av varor är positivt. Metan ökar den globala uppvärmningen och ett sätt för att minska metangasutsläppen är att omvandla metangas från bland annat gödsel till el och värme. Liberalerna står bakom insatser för miljöförbättrande åtgärder inklusive metangasreducering under anslag 1:19 även om vi inte står bakom regeringens fokus på ekologisk odling. Under utgiftsområde 20 anslår Liberalerna en miljard för nationella klimatinvesteringar som bland annat kan användas till biogasanläggningar och metangasreducering inom jordbruket.

Många av de miljöproblem som jordbruksproduktionen leder till, som övergödning och minskad biologisk mångfald, beror på tillförseln av näringsämnen via gödslingen. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. För att effektivisera och minska användningen av sådan gödsel vill vi att en läckageskatt införs. Förändringen beräknas stärka de offentliga finanserna år 2018 med 300 miljoner kronor.

I enlighet med klimatavtalet från Paris måste subventioner till fossila bränslen bort. Vi anser därför att dieselsubventionerna inom jordbruket successivt avskaffas. Liberalernas förslag inom området dieselbeskattning beskrivs närmare i denna motions skatteavsnitt.

Sverige ska driva på för att stärka djurskyddet i hela Europa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs ska skärpas. Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar.

Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka genom att t.ex. avverkningsmetoder kan variera. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. Liberalerna anser att befintliga modeller för att skydda värdefull natur bör kunna användas i större utsträckning. Till exempel ska statligt ägd skog även fortsättningsvis kunna användas som inbyte för privatägd skyddsvärd skog. Liberalerna välkomnar till viss del regeringens satsning på nyckelbiotoper i sin budgetproposition vilket framkommer under utgiftsområde 20 i denna motion där vi också gör särskilda insatser för att skydda värdefulla naturskogar så kallade gammelskogar. Vidare är vi positiva till regeringens satsning på hyggesfritt skogsbruk under anslag 1:1 under detta utgiftsområde. I årets budgetmotion omprioriterar vi dock vissa belopp för att finansiera andra angelägna satsningar. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslår vi därför skogsbrukssatsningar på 100 miljoner kronor respektive 50 miljoner kronor under anslag 1:2.*

Liberalerna avslår även regeringens gröna jobb, då vi har andra och effektivare åtgärder för att det ska bli billigare och enklare att anställa. *På detta utgiftsområde och för 2018 avslås därmed 15 miljoner kronor på anslag 1:1 och 120 miljoner kronor på anslag 1:2.*

För att finansiera andra prioriterade satsningar i denna budget avvisar vi också regeringens förslag som *motsvarar 12 miljoner kronor på anslag 1:1, 22 miljoner på anslag 1:3, och 8 miljoner på anslag 1:8.* Av samma skäl anser vi att det på ett antal anslag bör göras en återgång till tidigare anslagsnivåer. *På detta utgiftsområde och för anslag 1:1, 1:2, 1:7, 1:8 och 1:15 återgår vi till tidigare anslagsnivåer.*

Liberalerna föreslår att PLO-uppräknigen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:3, 1:4, 1:8, 1:14 och 1:23.

	Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Skogsstyrelsen	-103	-120	-138	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439
1:2	Insatser för skogsbruket	-529	-418	-381	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	-22	-23	-23	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:5	Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	0	0	0	
1:6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	0	0	0	
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	-15	-15	-15	Prop. 2016/17:1
1:8	Statens jordbruksverk	-126	-141	-126	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:1439
1:9	Bekämpande av växtskadegörare	0	0	0	
1:10	Gårdsstöd m.m.	0	0	0	
1:11	Intervention för jordbruksprodukter m.m.	0	0	0	
1:12	Stödåtgärder för fiske och vattenbruk	0	0	0	
1:13	Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk	0	0	0	
1:14	Livsmedelsverket	-1	-2	-3	RUT Dnr 2017:1439
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-115	-115	-37	Prop. 2016/17:1
1:16	Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	0	0	0	
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	-95	-770	-820	Prop. 2017/18:1, egna beräkningar
1:18	Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	0	0	0	
1:19	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	0	0	0	
1:20	Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	0	0	0	
1:21	Åtgärder på fjällägenheter	0	0	0	
1:22	Främjande av rennäringen m.m.	0	0	0	

1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	-5	-11	-17	RUT Dnr 2017:1439
1:24	Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	0	0	0	
1:25	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	0	0	0	
1:26	Nedsättning av slakteriavgifter	0	0	0	
	Summa	-1011	-1616	-1561	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Skogsstyrelsen	-74	-90	-107	Återställande till utfall 2015. Prop. 2016/17:1
1:1	Skogsstyrelsen	-15	-15	-15	Avvisning av grönt jobbprogram. Prop. 2017/18:1
1:1	Skogsstyrelsen	-12	-12	-12	Avvisning av laserscanning skogs- och miljödata. Prop 2017/18:1
1:1	Skogsstyrelsen	-2	-3	-4	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:2	Insatser för skogsbruket	-120	-120	-120	Avvisning av grönt jobbprogram. Prop. 2017/18:1
1:2	Insatser för skogsbruket	-100	-100	-100	Avvisning av del i satsning på skydd av nyckelbiotoper. Prop. 2017/18:1
1:2	Insatser för skogsbruket	-259	-198	-161	Återställande av anslagsnivå 2017 Prop. 2016/17:1
1:2	Insatser för skogsbruket	-50	0	0	Avvisning av naturvårdande skötsel av skyddade skogar. Prop. 2017/18:1
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	-22	-22	-22	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelsen. Prop. 2017/18:1
1:3	Statens veterinärmedicinska anstalt	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:4	Bidrag till veterinär fältverksamhet	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:7	Ersättningar för viltskador m.m.	-15	-15	-15	Återställande till utfall 2016. Prop. 2016/17:1
1:8	Statens jordbruksverk	-116	-129	-112	Återställande till utfall 2015. Prop. 2016/17:1
1:8	Statens jordbruksverk	-8	-8	-8	Avvisning av totalförsvarsöverenskommelse. Prop. 2017/18:1
1:8	Statens jordbruksverk	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:14	Livsmedelsverket	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:15	Konkurrenskraftig livsmedelssektor	-115	-115	-37	Återställande till utfall 2015. Prop. 2016/17:1
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	100	100	100	Snabbare utbyggnad av bredband. Egna beräkningar
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	-100	-750	-750	Avvisning av landsbygdspolitik. Prop. 2017/18:1
1:17	Åtgärder för landsbygdens	-70	-70	-70	Avvisning av statsbidrag

	miljö och struktur				kommuner i glesbygd. Prop. 2017/18:1
1:17	Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	-25	-50	-100	Avvisning av ekologisk produktion och konsumtion. Prop. 2017/18:1
1:23	Sveriges lantbruksuniversitet	-5	-11	-17	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

Utgiftsområde 24: Näringsliv

Liberalerna vill att det ska löna sig att driva företag och ta risker. Växande företag betyder fler jobb, högre tillväxt och ökade skatteintäkter, vilket finansierar vår gemensamma välfärd. Sverige ska uppmuntra entreprenörer och företagare genom ett bra företagsklimat, konkurrenskraftiga skatteregler och väl fungerande finansiella marknader.

Globaliseringen främjar tillväxt och öppenhet och handel med vår omvärld vilket är grunden för en välmående ekonomi. Svensk export motsvarar nästan hälften av Sveriges BNP. Därför ska Sverige fortsätta riva handelshinder samtidigt som vi värnar konsumentskydd och miljö. Vi ska fortsätta och vara pådrivande för ambitiösa handels- och investeringsavtal med alla länder i hela världen. Varje ratificerat frihandelsavtal som sluts gynnar de svenska företagen och är viktiga för svenska handelsförbindelser.

Tillsammans med globaliseringen påverkar också digitaliseringen oss alla. I synnerhet landets företag. Utvecklingen utgör en utmaning, men samtidigt en potential att stärka tjänstesektorns och industrins långsiktiga konkurrenskraft på en global marknad. Sverige är ett litet exportberoende land med en tradition av att knyta kontakter med företag och konsumenter i andra länder. Det är en god grund att stå på när en ny modern näringslivspolitik ska utvecklas för att möta globaliseringens och digitaliseringens utmaningar.

Liberalerna vill prioritera extra resurser till ökat företagande. Almi har framgångsrikt arbetat med insatser för företag i tidiga utvecklingsskedan. Dessa insatser vill Liberalerna utveckla ytterligare genom ökade anslag. Vi måste få fler små företag att växa, utvecklas och anställa fler och därför behöver dessa insatser växlas upp ytterligare. Liberalerna vill öka resurserna till Almi för att förstärka innovations- och tillväxtfinansieringen. *Liberalerna gör en satsning på Almi utöver regeringens förslag på 20 miljoner kronor för 2018 på anslag 1:20.*

I regeringsställning drev Liberalerna på för att förbättra företagsklimatet. Sänkt bolagsskatt och införandet av RUT- och ROT-avdragen gjorde svarta jobb vita och

skapade utrymme för fler företag. Regeringens politik har dessvärre stoppat denna positiva utveckling. Det syns redan när det gäller rut-branschen, där tillväxten helt stannat av på grund av försämringar avseende rut-avdraget. Det har särskilt drabbat kvinnor eftersom de i större utsträckning än män driver och verkar inom företag i rut-branschen. Viktigt att konstatera är också att rut-företagen har visat sig vara värdefulla för integrationen och en väg in på arbetsmarknaden för utrikes födda.

Digitaliseringen har medfört att affärer och avtal kan ingås med blixstens hastighet med hela den fria världen som marknad. Betydelsen av företagets fysiska placering minskar, så länge internetnärvaron kan garanteras. Med en IT-strategi som inkluderar hela landet gynnas entreprenörskap i Sverige som helhet. Under utgiftsområde 23 lägger vi fram en särskild satsning för att påskynda bredbandsutbyggnaden i hela landet.

På arbetsmarknaden kommer en fortsatt digitalisering att leda till stora strukturomvandlingar. Jobb inom industrin och tjänstesektorn kommer att försvinna och nya kommer att tillkomma. Denna utveckling är inte unik för vår tid och har sin motsvarighet i tidigare industriella effektiviseringsskeenden. Så har det länge varit på vår arbetsmarknad, där vi premierar en hög ambitionsnivå i kunskapsinnehållet i svenska produkter och tjänster.

För att kompetensen i företagen ska kunna upprätthållas är det viktigt att rekryteringen av arbetskraft med relevant kompetens kan ske på ett så snabbt och smidigt sätt som möjligt. För att kunna arbeta i Sverige krävs ett arbetstillstånd som för närvarande administreras av Migrationsverket. Liberalerna har länge krävt att behandlingen av arbetstillstånd inte får ta längre tid än trettio dagar. Med det stora tryck som i dag finns på Migrationsverket orsakat av de omfattande flyktingströmmarna de senaste åren tar det i dag betydligt längre. 2016 var handläggningstiden för ett arbetstillstånd 139 dagar hos Migrationsverket. För att få ner handläggningstiderna för arbetstillstånd bör administrationen av arbetstillstånd helt eller delvis flyttas till t.ex. Skatteverket. Andra åtgärder för att korta handläggningstiden är att det första arbetstillståndet ges en längre giltighetstid och att förlängningen kan göras på ett smidigare sätt. De ökade utgifterna för den förkortade handläggningstiden för arbetstillstånden redovisas under utgiftsområde 8.

Företag ska drivas av entreprenörer, inte av offentliga aktörer som skapar osund konkurrens. I grunden är det fel att det offentliga driver företag. För undantag från denna huvudprincip krävs att företaget svarar för ett uppenbart samhällsintresse, som exempelvis Systembolaget.

För att företag ska kunna starta och växa finns behov av riskkapital. Företagsfinansiering ska ske med privat kapital, men statligt riskkapital kan behövas för att komplettera det privata kapitalet. Liberalerna ifrågasätter dock dagens system med statligt riskkapital då det alltför ofta tränger undan det privata riskkapitalet i stället för att vara marknadskompletterande. Det statliga riskkapitalet behöver reformeras och effektiviseras så att det i högre grad kompletterar privat riskkapital. Vi stöder den så kallade fond-i-fond-lösningen, där statligt riskkapital från början samverkar med privata fonder för att nå mindre och växande företag. Särskilt viktigt är att stötta företag med stor tillväxtpotential i ett tidigt skede.

Ett nystartat företag har sällan möjlighet att erbjuda marknadsmässiga löner till nyckelpersoner, men har behov av att kunna attrahera kvalificerad personal på annat sätt. Därför vill vi fortsatt göra det enklare och billigare att erbjuda anställda delägarskap och incitamentsprogram i form av exempelvis personaloptioner. I dag varierar skatteeffekterna för hur stor avsättning bolagen kan göra mellan bolagsformerna. Liberalerna vill likställa reglerna mellan bolagen.

Ett företags första tid är ofta kritisk. För att underlätta nyföretagande och ge ett nystartat företag goda förutsättningar att växa under de första fem åren bör reglerna för periodiseringsfonder förändras så att det blir lättare att skjuta upp skatten och parera dåliga år mot goda. För ett företags första fem år bör avdraget för periodiseringsfonder höjas till 50 procent. Det generella systemet för periodiseringsfond bör likställas mellan samtliga bolagsformer till 30 procent, som i dag är procentsatsen för enskilda näringsidkare och handelsbolag. Detta innebär en skattelättnad för företagen på sammantaget 53 miljoner kronor för år 2018, något som redovisas under skatteavsnittet samt under utgiftsområde 26 i denna motion.

Drömmen om att förverkliga sig själv och skapa mervärde i ett yrke eller företag delas av människor över hela världen. Människor som kommer till Sverige gör det med en önskan om att skapa ett bättre liv. Av dessa är många blivande, eller vana, entreprenörer. Från samhällets sida har vi en skyldighet att underlätta för dessa företagsamma personer att snabbt komma i jobb eller företagande.

Under de senaste åren har många nyblivna pensionärer tagit chansen och startat företag eller valt att stanna kvar och arbeta efter 65. Genom regeringens politik har dock denna positiva utveckling vänt. Den särskilda löneskatten för äldre som uppgår till 6,15 procent för personer över 65 år. Löneskatten slår inte bara mot årsrika som stannar kvar i arbetslivet som anställda, utan även mot de årsrika som står beredda att starta företag.

Den särskilda löneskatten slår mot jobb och tillväxt och bör avskaffas, något som redovisas under skatteavsnittet.

Det finns mycket att göra för att förbättra förutsättningarna för Sveriges företag. Åtgärder för att halvera tiden det tar att starta ett företag samt ökat fokus på åtgärder för att underlätta för små företag är prioriterade. För att underlätta för att fler ska starta företag kan det finnas skäl att vi sänka kravet på aktiekapital, men lika viktigt är att hitta nya bolagsformer. I Sverige finns möjligheten att starta och driva ett antal bolagsformer som saknar aktiebolagets kapitalkrav, bland annat enskild firma och handelsbolag. Dessa bolagsformer är dock dåligt anpassade för dagens snabbväxande företagskonstellationer, där företagsoptioner fungerar som det främsta incitamentet för att locka investerare och anställda. Vi skulle därför vilja se en enklare bolagsform för småföretag t.ex. enligt den modell som finns i Tyskland, ett så kallat UG (Unternehmergeellschaft).

Liberalerna har i rapporten ”Rättvriden konkurrens” granskat den osunda konkurrensen från offentliga aktörer som enskilda näringsidkare utsätts för. För att stävja den här typen av verksamhet måste kommunen bli medveten om sin näringsstörande verksamhet. Offentliga aktörer, i synnerhet kommuner, bör få i uppdrag att kartlägga sin näringsverksamhet vart tredje år, med avseende på tillämplig konkurrenslagstiftning. I de fall då offentliga aktörer återkommande bedriver osund konkurrens gentemot privata näringsidkare bör sanktionsmöjligheter införas. Konkurrensverket bör få ett tillsynsansvar, med uppgift att påföra offentliga aktörer konkurrensböter vid osund konkurrens samt driva frågan om skadestånd för de företag som drabbas av den osunda konkurrensen. I synnerligen allvarliga fall av osund konkurrens ska Konkurrensverket kunna förbjuda en kommun att bedriva näringsverksamhet.

För att underlätta all offentlig upphandling i Sverige bör en offentligt finansierad nationell portal byggas upp där all information finns tillgänglig för alla som vill lämna in anbud. En sådan modell är vanlig i de flera länder inom EU. För att inleda uppbyggnaden av en offentlig portal för upphandling vill Liberalerna satsa 20 miljoner kronor för år 2018. *De ökade utgifterna redovisas under utgiftsområde 2.*

Genom att liberalisera en tidigare låst offentlig sektor har välfärdens anställda fått möjligheten att förverkliga nyskapande verksamhetsidéer i egna företag. I stället för att utföra verksamheten i egen regi köper kommuner och landsting i allt större utsträckning verksamhet av privata utförare. Välfärdsreformerna som har genomförts har gett många kvinnor chansen att starta och driva företag inom sektorer som vård, skola och omsorg.

Nu hotas den positiva utvecklingen av i praktiken ett näringsförbud, inte minst för kvinnor, när nu regeringen har aviserat att man avser att lägga fram en begränsning av s.k. vinster i välfärden. Blotta hotet om en sådan lagstiftning har slagit hårt mot nyföretagande inom välfärdsföretagandet.

Lika oroande är det också att regeringen fortsätter med stora skattehöjningar på jobb och företagande, vilket hindrar främst småföretag att växa. Regeringen verkar tro att företagande i första hand blomstrar genom politiskt tillsatta innovationsråd och nyindustrialiseringsstrategier. Vad svenska företag behöver är mindre, inte mer, inblandning av politiken och det offentliga. Det behövs långsiktiga förutsättningar för ett mer innovativt och kreativt näringsliv. Det handlar om villkoren för entreprenörskap, företagande samt forskning och utveckling. Det handlar om nivåer på skatter, men också förutsättningarna för en stabil och konkurrenskraftig energiförsörjning som dessvärre hotas av en otillräcklig energiöverenskommelse. Även viktig infrastruktur såsom flygplatser, bra vägförbindelser och goda järnvägsförbindelser är avgörande för svenskt företagande.

För att prioritera andra satsningar i denna budgetmotion avvisas regeringens anslagsökningar för 2018 på anslagen 1:2, 1:5, 1:7, 1:8, 2:3 och 2:7. Därutöver anser Liberalerna att det behövs en återgång till tidigare anslagsnivåer när det gäller anslag 1:2, 1:5, 1:7 och 2:3.

Liberalerna föreslår att PLO-uppräkningsen för åren 2018–2020 justeras ned med 20 procent årligen. På detta utgiftsområde påverkas anslag 1:1, 1:2, 1:3, 1:4, 1:8 och 1:13.

	Utgiftsområde 24 Näringsliv	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Verket för innovationssystem	-13	-13	-14	Prop. 2017/18:1, RUT Dnr 2017:1439
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-460	-560	-630	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, Prop. 2015/16:1, Prop. 2012/13:30
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-2	-4	-6	RUT Dnr 2017:1439
1:4	Tillväxtverket	-1	-2	-3	RUT Dnr 2017:1439
1:5	Näringslivsutveckling	-945	-822	-792	Prop. 2017/18:1, Prop. 2015/16:1, Prop. 2014/15:99
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:7	Turistfrämjande	-25	-40	-55	Prop. 2017/18:1, Prop. 2015/16:1
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-9	-10	-11	Prop. 2017/18:1

1:9	Geovetenskaplig forskning	0	0	0	
1:10	Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	0	0	0	
1:11	Bolagsverket	0	0	0	
1:12	Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	0	0	0	
1:13	Konkurrensverket	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
1:14	Konkurrensforskning	0	0	0	
1:15	Upprustning och drift av Göta kanal	0	0	0	
1:16	Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	0	0	0	
1:17	Kapitalinsatser i statliga bolag	0	0	0	
1:18	Avgifter till vissa internationella organisationer	0	0	0	
1:19	Finansiering av rättegångskostnader	0	0	0	
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	20	20	20	Egna beräkningar
1:21	Patent- och registreringsverket	-1	-2	-3	RUT Dnr 2017:1439
2:1	Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	0	0	0	
2:2	Kommerskollegium	0	-1	-1	RUT Dnr 2017:1439
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-152	-148	-143	Prop. 2017/18:1, Prop. 2015/16:1
2:4	Investeringsfrämjande	0	0	0	
2:5	Avgifter till internationella handelsorganisationer	0	0	0	
2:6	Bidrag till standardiseringen	0	0	0	
2:7	AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	-10	-30	-50	Prop. 2017/18:1
	Summa	-1598	-1614	-1690	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Verket för innovationssystem	-12	-12	-12	Avvisning av ökat förvaltningsanslag - nya uppdrag i forskningsprop. Prop. 2017/18:1
1:1	Verket för innovationssystem	-1	-1	-2	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	40	0	0	Avvisning av elektrifiering av fordonssparken samt biodrivmedel. Prop. 2017/18:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	15	15	15	Avvisning av finansiering av 1:1 Verket för innovationssystem. Prop. 2017/18:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	0	5	5	Avvisning av Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Prop. 2017/18:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-200	-230	-280	Avvisning av utökad satsning på strategiska innovationsområden. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-150	-150	-150	Avvisning av anslagshöjning avseende Prop. 2012/13:30. Prop.

					2015/16:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-75	-100	-100	Avvisning av utveckling av framstående test- och demonstrationsmiljöer. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-45	-45	-45	Avvisning av tillfälliga medel till miljö- och klimatteknik, Prop. 2015/16:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-20	-30	-30	Avvisning av satsning på investeringar i innovativa affärsidéer. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-15	-15	-35	Avvisning av insatser för forskning rörande tillgänglighetsanpassning. Prop. 2016/17:1
1:2	Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	-10	-10	-10	Avvisning av insatser för standardisering. Prop. 2016/17:1
1:3	Institutens strategiska kompetensmedel	-2	-4	-6	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:4	Tillväxtverket	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:5	Näringslivsutveckling	-200	0	0	Avvisning av kapitaltilskott Norrlandsfonden. Prop. 2017/18:1
1:5	Näringslivsutveckling	-180	-200	-250	Avvisning av elektrifiering av fordonssparken samt biodrivmedel. Prop 2017/18:1
1:5	Näringslivsutveckling	-150	-150	-150	Avvisning av anslag rörande konkurrens- och innovationskraft. Prop. 2014/15:99, Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-100	-100	-100	Reducering av ap8. Egna beräkningar
1:5	Näringslivsutveckling	-90	-90	0	Avvisning av anslag kring nyindustrialisering. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-50	-60	-60	Avvisning av stöd till matchningsaktörer. Prop. 2017/18:1
1:5	Näringslivsutveckling	-50	-50	-50	Avvisning av socialt företagande. Prop. 2017/18:1
1:5	Näringslivsutveckling	-25	-50	-50	Avvisning av smart city Sweden. Prop. 2017/18:1
1:5	Näringslivsutveckling	-25	-25	-25	Avvisning av korrigerig. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-20	-30	-40	Avvisning av smart industri på regional nivå. Prop. 2017/18:1
1:5	Näringslivsutveckling	-20	-30	-30	Avvisning av automatiseringsprogram för små och medelstora företag. Prop. 2017/18:1
1:5	Näringslivsutveckling	-17	-17	-17	Avvisning av särskild satsning på miljö- och klimatteknik. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-10	-10	-10	Avvisning av anslag kring destinationsutveckling. Prop. 2015/16:1
1:5	Näringslivsutveckling	-8	-10	-10	Avvisning av fler kontaktytor med svensk arbetsmarknad. Prop. 2017/18:1
1:6	Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439

	och analyser				
1:7	Turistfrämjande	-15	-30	-45	Avvisning av förstärkning av visit Sweden AB. Prop. 2017/18:1
1:7	Turistfrämjande	-10	-10	-10	Avvisning av höjning rörande ekoturism på landsbygden Prop. 2015/16:1
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:8	Sveriges geologiska undersökning	-8	-8	-8	Avvisning av gröna jobb. Prop. 2017/18:1
1:13	Konkurrensverket	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
1:20	Bidrag till företagsutveckling och innovation	20	20	20	Utökade medel till Almi. Egna beräkningar
1:21	Patent- och registreringsverket	-1	-2	-3	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:2	Kommerskollegium	0	-1	-1	Justerad pris- och löneomräkning. RUT Dnr 2017:1439
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-125	-125	-125	Avvisning av regeringens "exportoffensiv". Prop. 2015/16:1
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-17	-13	-8	Avvisning av regional exportrådgivning. Prop. 2017/18:1
2:3	Exportfrämjande verksamhet	-10	-10	-10	Avvisning av ökad svensk närvaro på tillväxtmarknader. Prop. 2017/18:1
2:7	Ab Svensk exportkredits statsstödda exportkreditgivning	-10	-30	-50	Avvisning av statsstödda exportkrediter. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 25: Allmänna bidrag till kommuner

Liberalerna värnar möjligheten att upprätthålla den offentliga servicen i hela landet.

Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka.

Liberalerna avvisar ett antal utökningar av statsbidraget som syftar till att förstatliga ansvaret för uppgifter som rimligen bör skötas av kommuner och landsting. Det behövs en diskussion om ansvarsfördelningen mellan stat, landsting, regioner och kommuner, men då är det en sådan diskussion som bör föras, inte ett stegvis förstatligande av de uppgifter som regeringen inte lyckats övertyga sina partikamrater på lokal nivå att prioritera. *Det handlar för 2018 om bidrag till glasögon till barn mellan 8 och 19 år, 120 miljoner kronor, om tandvård för unga vuxna, 558 miljoner kronor, om avgiftsfri öppenvård för personer över 85 år, 200 miljoner kronor, cellprovsscreening, 141 miljoner kronor från 2019, prao i årskurs 8 och 9, 15 miljoner kronor, samt om*

avgiftsfri screening mot bröstcancer, 107 miljoner kronor som samtliga avvisas på anslag 1:1.

Vi delar dock uppfattningen att det finns många angelägna behov i kommuner, landsting och regioner som det finns anledning att stödja med statsbidrag. Sådana kan göra stor nytta, om de riktas till sådant som är svårt för enskilda kommuner eller landsting att klara var för sig, som till exempel kompetensutveckling, erfarenhetsutbyte och samarbete över geografiska eller organisatoriska gränser. Vidare gör vi satsningar för att underlätta för sektorn att erbjuda en bättre service till medborgarna, till exempel genom en förnyad kömiljard för att korta väntetiderna i sjukvården. En ökning av ovillkorade statsbidrag måste alltid vägas mot risken att pengarna används till att täcka underskott i kommunerna snarare än till välfärdens kärna. I år prioriterar vi därför andra sätt att stödja kommun- och landstingssektorn. *Därför avvisas den ospecificerade resursökningen till landstingen på 500 miljoner kronor på anslag 1:1 för 2018.* Utöver vad som redovisas här nedan återfinns våra satsningar under respektive utgiftsområde.

Statsbidraget för insatser mot hiv/aids bör inte sänkas, vilket regeringen gjort från och med 2017. Vi delar förvisso regeringens uppfattning om att det vid det här laget inte bör ses som någon extraordinär verksamhet i kommuner och landsting. Men när regeringen avskaffat stödet till kommuner och landsting har den bortsett från att behovet är mycket ojämnt fördelat över landet. Över två tredjedelar av dem som lever med hiv/aids finns i någon av storstadsregionerna, och därutöver är det många från mindre orter som väljer att söka vård i storstäderna. *För att återställa nivån på bidraget, som ligger på utgiftsområde 9, överför vi medel från utgiftsområde 25, som därmed minskas med 70 miljoner kronor på anslag 1.*

Det bör löna sig att arbeta, också för den som står mycket långt från arbetsmarknaden. Alliansregeringen införde en jobbstimulans i försörjningsstödet, som innebar att den som haft försörjningsstöd i mer än sex månader och sedan lyckas få ett arbete, tillfälligt eller på deltid, får behålla 25 procent av en inkomstökning utan att försörjningsstödet minskas. *Liberalerna föreslår att nivån på jobbstimulansen höjs till 40 procent. Det innebär att statsbidraget till kommunerna bör höjas med 200 miljoner kronor på anslag 1:1.*

På utgiftsområde 12 föreslås en höjning av barntillägget i bostadsbidraget om 100 kr per barn. *Det innebär att riksnormen för försörjningsstöd samtidigt bör höjas och anslag 1:1 tillförs 100 miljoner kronor.*

Nyanlända elever, särskilt de som kommer till Sverige i mellan- och högstadieåldern, kan behöva mer tid i grundskolan för att nå kunskapsmålen.

Liberalerna föreslår därför att skolplikten för dessa elever förlängs. För att nyanlända elever inte ska tappa sina kunskaper i svenska under ett långt sommarlov föreslår vi också att sommarlovet förkortas för denna grupp. *Det innebär ökade utgifter på anslag 1:1 om sammanlagt 3 550 miljoner kronor. Till förmån för denna reform avvisar vi 35 miljoner kronor på samma anslag för insatser för nyanlända elever i grundskolan. Till förmån för prioriterade satsningar i denna budget avvisar vi dessutom 130 miljoner kronor på samma anslag för läsa-skriva-räknagaranti.*

Antalet undervisningstimmar i grundskolan bör öka. Därför utökas anslag 1:1 med 1 300 miljoner kronor. Därutöver bör antalet undervisningstimmar i matematik på högstadiet bli fler. *För detta syfte utökas samma anslag med 245 miljoner kronor. Satsningarna beskrivs närmare under utgiftsområde 16.*

Liberalerna vill införa en tioårig grundskola. Förslaget skiljer sig från regeringens förslag om obligatorisk förskoleklass genom att barnen från och med sex års ålder går i grundskola, inte förskoleklass. På det sättet får alla barn större möjligheter till tidig hjälp till kunskap och en bra start. *För reformens införande anslås 75 miljoner kronor år 2018 under anslag 1:1. Samtidigt minskas anslag 1:1 med 75 miljoner kronor 2018 och 150 miljoner kronor 2019 och 2020 eftersom regeringens modell för skolstart vid sex års ålder inte genomförs.*

De återkommande internationella kunskapsproven PISA och timss görs helt digitalt i Sverige. Att låta Skolverket genomföra egna årliga datoriserade PISA-mätningar i alla teoretiska ämnen som inte har nationella prov med ett begränsat urval av elever på våren i årskurs nio skulle koppla betygssättningen till kunskapsnivån. Det skulle vara ett effektivt sätt att minska betygsinflationen och få likvärdiga betyg. *För att påskynda digitaliseringen av de nationella proven och införa PISA-tester i övriga teoretiska ämnen avsätts 200 miljoner kronor från 2018 och framåt på anslag 1:1.*

På skolområdet avvisar också Liberalerna Skolkommisionens förslag till ändringar i skollagen och läroplanen till förmån för egna förslag. *Liberalerna föreslår därför att satsningen på att genomföra dessa förändringar utgår, vilket minskar anslag 1:1 med 50 miljoner kronor.*

Alla barn ska tidigt få chansen att komma i kontakt med böcker. *Som en särskild satsning anvisar Liberalerna 60 miljoner kronor från år 2019 på anslagspost 1:1.* Anslaget används för att ge barnavårdscentraler möjlighet att dela ut fler pekböcker, bilderböcker och andra barnböcker.

Liberalerna avvisar anslaget 1:5 Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet. Syftet med förslaget är att kommuner och landsting ska anställa långtidsarbetslösa personer i

så kallade extratjänster. Bidraget betalas ut utifrån antalet personer anställda med extratjänster 31 december 2017 och kommer därför för sent för att kunna göra någon praktisk skillnad. Liberalerna prioriterar reformer som stärker långtidsarbetslösa möjligheter till jobb på den ordinarie arbetsmarknaden. *Liberalernas förslag innebär att budgeten förstärks med 500 miljoner kronor från 2018 jämfört med regeringens förslag.*

	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			Kommentar
		2018	2019	2020	
	Anslag				
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	3810	4147	5648	Prop. 2017/18:1, Prop. 2016/17:1, RUT Dnr 2017:429, RUT Dnr 2017:1416, PM Utbildningsdepartementet, egna beräkningar
1:2	Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	0	0	0	
1:3	Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	0	0	0	
1:4	Stöd med anledning av flyktingsituationen	0	0	0	
1:5	Bidrag för arbete mot långtidsarbetslöshet	-500	-500	-500	Prop. 2017/18:1
	Summa	3310	3647	5148	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	3300	2000	1600	Förlängd skolplikt för nyanlända. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	1300	2600	3900	Fler undervisningstimmar i grundskolan. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	250	160	130	Halverat sommarlov för nyanlända. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	245	490	490	Fler matematiktimmars i högstadiet. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	200	200	200	Höjd jobbstimulans inom det ekonomiska biståndet. RUT Dnr 2017:429
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	200	200	200	Nationellt Pisa-prov. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	100	100	100	Konsekvensändring Höjt bostadstillägg med 100 kronor per barn. RUT Dnr 2017:1416
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	75	789	1427	Tioårig grundskola. PM Utbildningsdepartementet, LRR Skolstart vid sex års ålder, egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	0	60	60	Gratis böcker till barn. Egna beräkningar
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-500	-500	-500	Avvisning av resursförstärkning till landstingen. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-417	-576	-576	Avvisning av avgiftsfri tandvård i vissa åldersintervall. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-200	-200	-200	Avvisning av avgiftsfri öppenvård för 85 år eller äldre. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-141	-300	-300	Avvisning av avgiftsfri tandvård. Prop. 2017/18:1

1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-130	-130	-130	Avvisning av regeringens läsa-skriva-räknagaranti. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-120	-120	-120	Avvisning av glasögonbidrag för unga. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-107	-107	-107	Avvisning av kostnadsfri mammografi. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-75	-150	-150	Avvisning av skolstart vid sex års ålder till förmån för 10-årig grundskola. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-70	-70	-70	Konsekvensändring Avvisning av sänkt stöd till insatser mot hiv/aids. Prop. 2016/17:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-50	-50	-50	Avvisning av läroplans- och skollagsförändringar. Prop. 2017/18:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-35	-70	-70	Avvisning av nyanlända elever i grundskolan till förmån för skolplikt. Prop. 2017/18:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	-15	-38	-45	Avvisning av prao i åk 8 och 9. Prop. 2017/18:1
1:1	Kommunalekonomisk utjämning	0	-141	-141	Avvisning av avgiftsfri cellprovscreening. Prop. 2017/18:1
1:5	Bidrag för arbete med långtidsarbetslöshet	-500	-500	-500	Avvisning av anslaget i sin helhet. Prop. 2017/18:1

Utgiftsområde 26: Statsskuldräntor m.m.

Det offentligas utgifter för statsskulden minskar tack vare den rådande högkonjunkturen, det globalt låga ränteläget och de varaktiga effekterna av Alliansregeringens återhållsamma finanspolitik som har gett finansmarknaderna ett starkt förtroende för statens finanser. Liberalerna menar att det finansiella sparandet i detta läge bör öka vilket kan ge möjlighet för statsskulden att minska i en snabbare takt än vad som aviserats i budgetpropositionen.

Liberalerna står fortsatt bakom det gällande målet för statsskuld förvaltningen som innebär att skulden ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

Den långsiktiga kostnadsutvecklingen inom området avgörs av statens upplåning och av räntan på svenska statspapper. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex (KPI) utvecklas.

För att hålla nere kostnadsutvecklingen är det avgörande att de offentliga finanserna på både kort och lång sikt är hållbara och att marknadsaktörerna har en hög tilltro till Sveriges betalningsförmåga. Politiken inom området är därför nära kopplad till frågan

om överskottsmålet och det finanspolitiska ramverket. Liberalernas resonemang avseende ramverksfrågor redovisas närmare i Liberalernas finansplan i denna motion.

För att underlätta nyföretagande föreslår Liberalerna ändrade regler för periodiseringsfonder. Vidare görs det generella systemet för periodiseringsfond enhetligt mellan bolagsformer. *Förslaget, som beskrivs närmare under utgiftsområde 24, leder till utgiftsökningar på sammanlagt 53 miljoner kronor under anslag 1:1 på detta utgiftsområde.*

	Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Räntor på statsskulden	53	154	290	
1:2	Oförutsedda utgifter	0	0	0	
1:3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter	0	0	0	
	Summa	53	154	290	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar
1:1	Räntor på statsskulden	49	137	249	Likställande av periodiseringsfonder mellan bolagsformer. RUT Dnr 2017:1064
1:1	Räntor på statsskulden	4	17	41	Höjning av avdraget för periodiseringsfonder till 50 procent ett företags första fem verksamhetsår. RUT Dnr 2017:1064

Utgiftsområde 27: Avgiften till Europeiska unionen

Liberalernas förväntning är att kostnaderna inom utgiftsområdet förblir relativt fasta under de kommande budgetåren, med reservation för att eventuella utgiftsförändringar kan tillkomma med anledning av Storbritanniens utträde ur unionen. För perioden 2018–2020 har Liberalerna därför inte föreslagit någon förändring av anslagen jämfört med regeringen.

I en tid av växande populism och nationalism står Liberalerna upp för samarbete över gränserna. Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna. Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare. EU-samarbetet ger möjligheter att lösa

gränsöverskridande problem, trygga demokratin, underlätta ekonomisk utveckling, förbättra miljön och bekämpa gränsöverskridande brottslighet.

Samtidigt värnar Liberalerna den traditionella svenska linjen kring restriktiva årsbudgetar. Effektivitet och återhållsamhet ska utgöra viktiga element för Sverige i behandlingen av EU:s årsbudget. Principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet och sund ekonomisk förvaltning bör vara vägledande.

	Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen	Liberalernas anslagsfördelning jämfört med regeringen, mkr			
	Anslag	2018	2019	2020	Kommentar
1:1	Avgiften till Europeiska unionen	0	0	0	
	Summa	0	0	0	
	Specificering av anslagsförändringar				Kommentar

Bilaga 1 Utgiftsramar och den offentliga sektorns finanser

Beräkning av statsbudgetens inkomster 2018

Tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1100 Direkta skatter på arbete	657 127 381	-19 332 000
1111 Statlig inkomstskatt	60 806 690	-18 010 000
1115 Kommunal inkomstskatt	726 025 038	+1 878 000
1120 Allmän pensionsavgift	123 118 767	±0
1130 Artistskatt	341	±0

1140 Skattereduktioner	-252 823 455	-3 200 000
1200 Indirekta skatter på arbete	581 913 420	-133 000
1210 Arbetsgivaravgifter	564 778 746	+2 267 000
1240 Egenavgifter	12 809 175	+100 000
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-38 689 001	±0
1270 Särskild löneskatt	48 667 764	-2 500 000
1280 Nedsättningar	-6 076 699	±0
1290 Tjänstegruppliv	423 435	±0
1300 Skatt på kapital	255 612 596	+1 680 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	69 434 494	-1 390 000
1320 Skatt på företagsvinster	129 635 828	-1 330 000
1330 Kupongskatt	7 261 050	±0
1340 Avkastningsskatt	4 349 813	±0
1350 Fastighetskatt	32 663 881	+4 400 000
1360 Stämpelskatt	12 267 530	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	580 892 265	+2 920 000
1410 Mervärdesskatt, hushåll	450 559 840	+1 020 000
1420 Skatt på alkohol och tobak	26 536 952	±0
1430 Energiskatt	47 591 485	+90 000
1440 Koldioxidskatt	23 321 585	+960 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	4 331 590	+480 000
1470 Skatt på vägtrafik	21 364 841	+400 000
1480 Övriga skatter	7 185 972	-30 000
1500 Skatt på import	6 812 759	±0
1600 Restförda och övriga skatter	15 254 541	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	-6 812 759	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	2 090 800 203	-14 865 000
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-998 580 690	-1 878 000
Statens skatteintäkter (periodiserat)	1 092 219 513	-16 743 000
1900 Periodiseringar	-6 990 001	±0
1000 Statens skatteinkomster	1 085 229 512	-16 743 000
Övriga inkomster (kassamässigt)	-42 328 335	-400 000
2000 Inkomster av statens verksamhet	30 833 948	-400 000
3000 Inkomster av försäld egendom	5 000 000	±0
4000 Återbetalning av lån	766 470	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	11 873 000	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	12 910 157	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-103 711 910	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	1 042 901 177	-17 143 000

Förslag till utgiftsramar 2018

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (L)
1 Rikets styrelse	14 531 335	-105 000
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	16 285 547	-334 050
3 Skatt, tull och exekution	11 399 384	+9 000
4 Rättsväsendet	45 776 783	+2 824 000
5 Internationell samverkan	2 009 032	-12 000
6 Försvar och samhällets krisberedskap	53 835 520	+1 187 000
7 Internationellt bistånd	42 985 209	±0
8 Migration	15 748 230	-344 000
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	77 696 041	+1 115 000
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	102 615 229	-6 214 000
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	34 635 669	-180 000
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	94 586 418	+473 000
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	25 600 209	+1 299 000
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	74 083 840	-11 977 400
15 Studiestöd	24 352 692	-3 918 784
16 Utbildning och universitetsforskning	77 965 638	-643 000
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	15 879 752	-667 000
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	6 951 648	-4 079 000
19 Regional tillväxt	3 921 525	-613 000
20 Allmän miljö- och naturvård	10 772 788	-3 108 000
21 Energi	3 588 354	-900 000
22 Kommunikationer	56 418 505	-1 454 000
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	19 253 779	-1 011 000
24 Näringsliv	7 370 651	-1 598 000
25 Allmänna bidrag till kommuner	111 385 385	+3 310 000
26 Statsskuldräntor m.m.	11 355 200	+53 000
27 Avgiften till Europeiska unionen	39 510 631	±0
Summa utgiftsområden	1 000 514 994	-26 888 234
Minskning av anslagsbehållningar	-8 469 386	±0
Summa utgifter	992 045 608	-26 888 234
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	6 548 487	±0
Kassamässig korrigerering	0	±0
Summa	998 594 095	-26 888 234

Förslag till utgiftsramar 2019–2020

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen (L)	
	2019	2020
1 Rikets styrelse	-200	-285
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	-226	-237
3 Skatt, tull och exekution	+24	+35
4 Rättsväsendet	+2 981	+4 376
5 Internationell samverkan	-14	-14
6 Försvar och samhällets krisberedskap	+6 025	+9 938
7 Internationellt bistånd	±0	±0
8 Migration	-347	-505
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	+2 741	+3 611
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-6 795	-6 945
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	+59	+550
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	+612	+630
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	+357	-410
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-11 819	-13 091
15 Studiestöd	-4 334	-3 423
16 Utbildning och universitetsforskning	-2 897	-5 294
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-438	-461
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-4 159	-5 727
19 Regional tillväxt	-1 625	-2 625
20 Allmän miljö- och naturvård	-5 241	-6 636
21 Energi	-972	-1 489
22 Kommunikationer	-1 579	-1 753
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-1 616	-1 561
24 Näringsliv	-1 614	-1 690
25 Allmänna bidrag till kommuner	+3 647	+5 148
26 Statsskuldräntor m.m.	+154	+290
27 Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0
Summa utgiftsområden	-27 276	-27 567
Minskning av anslagsbehållningar	±0	±0
Summa utgifter	-27 276	-27 567
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	±0	±0
Kassamässig korrigerering	±0	±0
Summa	-27 276	-27 567

Statsbudgetens inkomster (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2018	2019	2020
Direkta skatter på arbete	-19 332	-19 732	-19 982
Indirekta skatter på arbete	-133	+7	+107
Direkta skatter på arbete	-19 332	-19 732	-19 982

Indirekta skatter på arbete	-133	+7	+107
Skatt på kapital	+1 680	+1 898	+2 740
Skatt på konsumtion och insatsvaror	+2 920	+2 369	+2 228
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	-14 865	-15 458	-14 907
avgår skatter från andra sektorer	-1 878	-1 828	-2 188
Statens skatteintäkter (periodiserat)	-16 743	-17 286	-17 095
Periodiseringar	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster (kassamässigt)	-16 743	-17 286	-17 095
Övriga inkomster (kassamässigt)	-400	-400	-400
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	-17 143	-17 686	-17 495

Utgiftstak för staten (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2018	2019	2020
Takbegränsade utgifter	-26 941	-27 430	-27 857
Budgeteringsmarginal	-25 059	-49 570	-78 143
Utgiftstak för staten	-52 000	-77 000	-106 000

Statsbudgetens saldo och statskulden (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2018	2019	2020
Statsbudgetens inkomster	-17 143	-17 686	-17 495
därav inkomster av försåld egendom	±0	±0	±0
Statsbudgetens utgifter	-26 888	-27 276	-27 567
därav statskuldsräntor	+53	+154	+290
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0	±0
kassamässig korrigerings	±0	±0	±0
Statsbudgetens saldo	+9 745	+9 590	+10 072
Statskund vid årets slut	-9 745	-19 335	-29 408

Den offentliga sektorns finanser (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2018	2019	2020
Offentlig sektors inkomster	-15 265	-15 848	-15 287
Offentlig sektors utgifter	-25 490	-26 108	-25 829
Finansiellt sparande i offentlig sektor	+10 225	+10 260	+10 542
Staten	+9 745	+9 590	+10 072
Ålderspensionssystemet	+480	+670	+470
Kommunsektorn	±0	±0	±0
<i>Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)</i>	1,1 %	1,3 %	1,7 %

Kommunsektorns finanser (L)

Miljoner kronor, avvikelse från regeringen

	2018	2019	2020
Kommunal inkomstskatt	+1 878	+1 838	+2 208
Kapitalinkomster och övriga inkomster	±0	±0	±0
Statsbidrag under uo 25	+3 310	+3 647	+5 148
därav ekonomiska regleringar	±0	+200	+200
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	-4 114	-6 223	-9 118
Inkomster totalt	+1 074	-738	-1 762
Utgifter	+1 074	-738	-1 762
Finansiellt sparande i kommunsektorn	±0	±0	±0

*Jan Björklund (L)**Christer Nylander (L)**Tina Acketoft (L)**Emma Carlsson Löfdahl (L)**Roger Haddad (L)**Nina Lundström (L)**Birgitta Ohlsson (L)**Mathias Sundin (L)**Maria Weimer (L)**Allan Widman (L)**Said Abdu (L)**Maria Arnholm (L)**Bengt Eliasson (L)**Robert Hannah (L)**Fredrik Malm (L)**Mats Persson (L)**Lars Tysklind (L)**Barbro Westerholm (L)**Christina Örnebjär (L)*